

การวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องอุณรุทฉบับสงขลาตามทฤษฎีรอส

โดย

นางสาวสุนันทา มิตรงาม

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาจารึกภาษาไทย

ภาควิชาภาษาตะวันออก

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

พ.ศ. 2531

AN ANALYSIS OF THE SONGKHLA VERSION OF UNARUT ON THE BASIS OF
THE THEORY OF AESTHETIC EXPERIENCE

by

Sunantha Mit-ngam

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment
of the Requirements for the Degree
MASTER OF ARTS
Department of Oriental Languages
SILPAKORN UNIVERSITY
1988

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้วิทยานิพนธ์เรื่อง "การวิเคราะห์วรรณกรรม เรื่องอุณพรมย์สงครามทศกัณฐ์" เสนอโดย นางสาวสุเมษา นิกิรัมย์ เป็นส่วนหนึ่งของการ ศึกษาทศกัณฐ์ปริศนาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย

(ลงชื่อ).....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มอสิน พรหมสุทธิรักษ์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ ๑๑ เดือน .....

ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์ ประทีป จุฑมณี

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ร.อ.เสถียร วัฒนาธรรม)

วันที่ .....

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ประทีป จุฑมณี)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขวัญดี อัครวณิชชัย)

..... กรรมการ

..... กรรมการ

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อุษมา รัชมนันท์)

..... กรรมการ

..... กรรมการ

..... กรรมการ

..... กรรมการ

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องอุกฤษณ์สังฆาตามทฤษฎีรส
ชั้นการศึกษา	นางสาวสุนันทา นิตรงาม
สาขาวิชา	จารึกภาษาไทย
ภาควิชา	ภาษาตะวันออก
ปีการศึกษา	2531

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้ มีจุดประสงค์ที่จะศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่น โดยการวิเคราะห์ของต้นสกุลต ซึ่งเป็นการศึกษาเกี่ยวกับความงามในท้าววรรณมอย่างแท้จริง กล่าวคือ เป็นการศึกษาและวิเคราะห์อารมณ์ของกวีและปฏิกิริยาทางอารมณ์ของผู้อ่านที่เกิดขึ้นหลังจากได้รับรู้สื่ออารมณ์เหล่านั้นแล้ว ความสำเร็จนี้ยอมเกิดจาก 3 ฝ่ายด้วยกัน คือ กวี ท้าววรรณม และผู้อ่าน

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ คือเรื่องอุกฤษณ์สังฆา มาศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

บทที่ 1 ว่าด้วยความเป็นมาและความสำคัญของเรื่องที่วิจัย แนวทางในการศึกษาวรรณกรรม ความมุ่งหมาย ความสำคัญของการวิจัย ขอบเขตเบื้องต้น ขอบเขต วิธีดำเนินการวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ งานวิจัยเอกสารที่เกี่ยวข้อง แหล่งข้อมูล และอุปกรณ์ที่ใช้ในการค้นคว้า

บทที่ 2 ว่าด้วยการศึกษาลักษณะของวรรณกรรมเรื่องอุกฤษณ์สังฆา ลักษณะตัวอักษร และภาษาที่พบในภาคใต้ ลักษณะอักษรและอักษรวิธีที่ใช้ในวรรณกรรม ประกอบด้วย พยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ ตัวเลข และการใช้เครื่องหมายต่าง ๆ

บทที่ 3 ว่าด้วยประวัติความเป็นมาและองค์ประกอบของทฤษฎีรส และวิเคราะห์รสตามทฤษฎีสันสกฤตที่ปรากฏในวรรณกรรม ได้แก่ วีรรส ศฤงคารรส เราทรรส อัทธกรรส กฤตกรรส และหาสยรส

บทที่ 4 ว่าด้วยความงามในเชิงวรรณศิลป์ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการทำให้เกิดแรงบันดาลใจของผู้อ่าน ได้แก่ การใช้ถ้อยคำ กวีลีลาในการประพันธ์ รูปแบบการประพันธ์ ตลอดจนลักษณะสำคัญของงานวรรณกรรมประเภทละคร

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยว่าการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นโดยเน้นความงามที่ปรากฏในท้าววรรณกรรม สามารถใช้ทฤษฎีของสันสกฤตได้ และน่าจะได้นำมาใช้ในการศึกษาวรรณกรรมของภาคอื่นและบทประพันธ์ประเภทอื่น ๆ ด้วย

Thesis Title   An Analysis of the Songkhla Version of Unarut on
                                 the Basis of the Theory of Aesthetic Experience.
Name   Sunantha Mit-ngam
Concentration   Thai Epigraphy
Department   Oriental Languages
Academic Year   1988

ABSTRACT

This thesis is an attempt to study Thai folk literature on the basis of the Sanskrit Theory of Aesthetic Experience (Rasa Theory). The Rasa Theory which deals with human emotions helps promoting the literary effectiveness by means of 3 factors i.e. author, charectors and readers.

"Unarut : Songkhla Version", a Southern Thai folk literature has been analysed in details. Chapter I is an introduction including the problems of the study, the purposes, the assumptions, the delimitation and method of the study the sources of data, the related literature as well as the results of this research. Chapter 2 presents the background of "Unarut : Songkhla version", the characteristics and the orthography of the Southern Thai script, consists of alphabets, vowels, tonal accents, numbers and marks. Chapter 3 describes the history together with the factors of the Rasa Theory and analyses Rasa according to Sanskrit theory such as Sringāra (Erotic), Vīrya (Heroic), Raudra (Violent), Adbhuta (Astonishing or

Wonderful), Karuṇā (Pathetic) and Hāsyā (Comic). Chapter 4 discusses the literary aesthetics as the most effective means to communicate to the reader i.e. wordings, technique, style and form. Chapter 5 concludes the results of the research which reveal that the Rasa Theory can be applied to the study of folk literature. It is further recommended the other pieces of folk literature should be analysed on the basis of the Rasa Theory.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้เขียนขึ้นในเวลาจำกัด ด้วยความปรารถนาดี ความโดยอ้อมอาวี
และความเอาใจใส่จาก "ครู" คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ร.อ. เสนีย์ วิธาวรรณ รอง-
ศาสตราจารย์ ดร. กุสุมา รัชมนันท์ รองศาสตราจารย์ ประทีป ชุมพล และผู้ช่วยศาสตราจารย์
ดร.ชวัญทิ อัครวราวุฒิชัย ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในพระคุณเป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติที่ได้ให้ทุนอุดหนุนการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณทุกคนที่ได้ให้กำลังใจและความช่วยเหลือตลอดมา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง "แม่"
ผู้วิจัยจะจงจำและระลึกถึงน้ำใจไปนานเท่านาน

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ (Abstract)	๗
กิตติกรรมประกาศ.....	๗
สารบัญ.....	๗
บทที่	
1 บทนำ	1
ประวัติความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คุณค่าของวรรณคดี.....	4
การศึกษาวรรณคดี.....	6
การศึกษาวรรณคดีตามทฤษฎีของวรรณคดีสันสกฤต.....	7
การวิเคราะห์วรรณกรรมท้องถิ่นโดยการไขทฤษฎีรส.....	9
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	10
ความสำคัญของการวิจัย.....	11
ขอบเขตของเบื้องต้น.....	11
ขอบเขตการวิจัย.....	12
วิธีดำเนินการวิจัย.....	12
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	12
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	13
แหล่งข้อมูล.....	14
อุปกรณ์ที่ใช้ในการค้นคว้า.....	15
2 อักษรและอักษรวิธีในวรรณกรรมเรื่องอุณรุทฉบับสังขตา	16
ภูมิหลังของวรรณกรรมเรื่องอุณรุท.....	16

ที่มาของวรรณกรรมเรื่องอุณฺห...	19
เนื้อเรื่องย่อของวรรณกรรมเรื่องอุณฺหฉบับสงขดา...	20
ตัวอักษรและภาษาที่พบในภาคใด...	22
ลักษณะตัวอักษรและอักษรวิจิที่ปรากฏในวรรณกรรม- เรื่องอุณฺหฉบับสงขดา.....	33
3 การวิเคราะห์รสในวรรณกรรมเรื่องอุณฺหฉบับสงขดา	81
ความเป็นมาของคำว่า รส (Rasa).....	82
องค์ประกอบของทฤษฎีรส.....	84
การวิเคราะห์วรรณกรรมหามทฤษฎีรส.....	88
วีรส.....	88
ศฤงคารรส.....	103
เราทรรส.....	115
อัทนุกรส.....	120
กฤษณารส.....	123
หาสมรส.....	127
4 การวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องอุณฺหฉบับสงขดาในเชิงวรรณคดี	130
การไชดยศคำ.....	131
การไชดยศคำในการแสดงความโศกเศร้า.....	135
การไชดยศคำในการแสดงความรัก.....	137
การไชดยศคำวิจิตรทำให้รู้สึกสูงส่ง.....	138
การไชดยศคำที่ทำให้เกิดมโนภาพ.....	138
ถววิธิในการประพันธ์.....	141
สัมผัสสระ.....	142
สัมผัสพยัญชนะ.....	143

การเดินคำ.....	146
รูปแบบการประพันธ์.....	149
การขึ้นทวนวรรค.....	150
การกำหนดเพลงประกอบการแสดง.....	153
เพลงมหาชาติ.....	153
เพลงสำหรับประกอบการรำ.....	156
การกำหนดจำนวนคำกลอน.....	158
5 สรุปและขอเสนอแนะ.....	160
บรรณานุกรม.....	163
ภาคผนวก.....	168

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในบรรดาศาสตร์ต่าง ๆ นั้นศาสตร์แห่งศิลปะเป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นยิ่งกับมนุษย์ เพราะศิลปะคืออาหารของจิตใจและทุกปัญหาของมนุษย์เรา ไม่ว่าจะเป็นวรรณกรรม กวี จิตรกรรม ประติมากรรม และดนตรี ศิลปะเราได้ประสบกับความเพิกเพินเจริญใจ ความสงบเยือกเย็น และบ่อเกิดแห่งความหวังอันสูงส่ง ศิลปะทำให้เราเป็นคนที่ รักใคร่ซึ่งกันและกัน ทำให้เรามีภาวะเป็นมนุษย์ที่แท้จริง¹ เพราะศิลปะมีส่วนช่วยให้มนุษย์เข้าสังคมน่วมกัน แบ่งหน้าที่กัน สนิทสมานสามัคคีกันควบสายสัมพันธ์แห่งอารมณดีที่คอยถามกัน² ทั้งนี้ในความหมายเหล่านี้ ศิลปะจึงเป็นชีวิตจิตใจ ทำให้ชีวิตมีค่า เป็นเจกณภทิ และเป็นเครื่องหมายแห่งค่านิยมของมนุษย์³

การรู้คุณค่าในศิลปะหรือสุนทรียรสนั้นปรากฏอยู่ในจิตใจของมนุษย์มาแต่กำเนิดทุกรูป แต่จะมีความรู้สึกมากน้อย แตกต่างกันตามสภาพสิ่งแวดล้อมและการศึกษาอบรมในเรื่อง "ศาสตร์แห่ง

---

¹ สงวน รอคบุญ, ศิลปะกับมนุษย์ (พิมพ์ครั้งที่ 3; กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา, 2524), หน้า 42.

² กิรีติ บุญเจือ, ปรัชญาเบื้องต้น (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2522), หน้า 376.

³ บรรจง จันทรส, ปรัชญากับการศึกษา (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2522), หน้า 201.

ความงาม* หรือปรัชญาแห่งรสนิยม⁴ ซึ่งการศึกษาเรื่องความงามหรือสุนทรียศาสตร์นี้มีการศึกษากันในหลายสาขา โดยเฉพาะในสาขาปรัชญา ได้จัดให้การศึกษาเรื่องสุนทรียศาสตร์เป็นส่วนหนึ่งของปรัชญาสาขาคุณวิทยา (Axiology) ซึ่งเป็นปรัชญาที่ศึกษาดังแนวความคิดและความเชื่อของมนุษย์เกี่ยวกับสิ่งที่ทำงานและมีคุณค่าทั้งหลาย⁵ เช่น ปรัชญาฝ่ายโรมันสนิยมใหม่เกี่ยวกับคุณค่า (Neo - Thomism Axiology) ได้แบ่งสุนทรียภาพออกเป็น 2 แบบคือ วิจารณ์ศิลป์ (Fine Arts) ซึ่งเป็นความงามเพื่อความงาม และศิลปะปฏิบัติ (Practical Arts) ซึ่งเป็นความงามที่หวังประโยชน์ในการใช้สอย⁶

คำว่าวิจารณ์ศิลป์ (Fine Arts) แต่เดิมภาษาไทยใช้ว่าประณีตศิลป์ ส่วนในภาษาอังกฤษใช้ว่า Creative Arts (ศิลปะสร้างสรรค์, ศิลปะเนรมิต) หรือ Emotive Arts (ศิลปะสะเทือนใจ) หรือ Imaginative Arts (ศิลปะจินตนาการ) หรือ Expressive Arts (ศิลปะแสดงออก) โดยมีความสะเทือนใจ การจินตนาการและการแสดงออกเป็นบ่อเกิดหรือหัวใจของศิลปะประเภทนี้⁷ สุนทรียภาพของวิจารณ์ศิลป์มีอยู่ 5 ประเภทด้วยกันและมีหลักในการพิจารณาความงามว่าศิลปะใดยิ่งหมกมุ่นอยู่กับสสาร ศิลปะนั้นจะมีระทมค่าสุด ไค้แก่ สถาปัตยกรรม (Architecture) ศิลปะอย่างอื่นค้อย ๆ สูงชันมาตามลำดับคือ ประติมากรรม (Sculpture) จิตรกรรม (Painting) กวีนิพนธ์ (Literature) และดนตรี (Music)⁸

⁴สงวน รอดบุญ, เรื่องเดิม, หน้า 60.

⁵บรรจง จันทรสภา, เรื่องเดิม, หน้า 179.

⁶เรื่องเดียวกัน, หน้า 201.

⁷เสฐียรโกเศศ (พระยาอนุชานราชชน), การศึกษาวรรณคดีแนววรรณศิลป์ (กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน, 2507), หน้า 29.

⁸กิริ กิจ บุญใจ, เรื่องเดิม, หน้า 381.

กวีนิพนธ์ (Literature) โดยทั่วไปเรามักจะเข้าใจวรรณคดี คำว่าวรรณคดีนี้ปรากฏในหนังสือไทยเป็นครั้งแรกในพระราชกฤษฎีกากิ่งวรรณคดีสโมสร ของวันที่ 23 กรกฎาคม พระพุทธศักราช 2457⁹ รากศัพท์มาจากภาษาสันสกฤต แต่เจ้าของภาษามิได้ใช้เป็นศัพท์สมาส กิ่งที่ไทยนำมาใช้ ในภาษาสันสกฤตคำว่า วรรณ (Varna) มีหลายความหมาย เช่น สี นิวพรรณ บุคลิก รูปแบบ ส่วนคำว่า คติ (gati) ก็มีหลายความหมายเช่นกัน เช่น ความสำเร็จ แผลง ทาง สภา¹⁰

วรรณคดี ในความหมายของภาษาไทยนั้น ได้บัญญัติขึ้นเพื่อปรับความหมายให้เข้ากับคำว่า Literature ในภาษาอังกฤษ ซึ่งสรุปความได้ว่า Literature คือการแสดงความคิดออกมาโดยเขียนไว้เป็นหนังสือ ข้อเขียนหรือบทที่แต่งหรือบทประพันธ์ทั้งหมดซึ่งเป็นของประเทศชาติใด ๆ หรือบุคคลใด ๆ ไม่ว่าในภาษาใด หรือว่าด้วยเรื่องใด ๆ (ยกเว้นเรื่อง - วิทยาศาสตร์) บทโวหารพรรณนา (bellslettres) หรือข้อเขียนซึ่งมีสำนวนโวหาร เพราะประพันธ์มีลักษณะเด่นในเชิงประพันธ์¹¹ ดังนั้น ความหมายของวรรณคดีจึงแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ตามคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1. ข้อเขียนที่แต่งขึ้นเป็นหนังสือ จะแต่งดีหรือไม่ดี เป็นเรื่องดีหรือเดว จะเป็นของชาติใด ภาษาใด สมัยใด ก็ได้ชื่อว่า เป็นวรรณคดีทั้งนั้น ความหมายนี้มีความหมายกว้างของคำว่าวรรณคดี ตรงกับความหมายของคำว่าวรรณกรรมที่กำหนดไว้ในพจนานุกรมฉบับ - ราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525 ที่ว่าวรรณกรรม คืองานหนังสือ

2. บทประพันธ์ที่มีลักษณะเด่นในเชิงประพันธ์ มีค่าทางอารมณ์และความรู้สึกแก่ -

⁹ เสฐียรโกเศศ (พระยาอนุมานราชธน), เรื่องเกิม, หน้า 1.

¹⁰ ฤศมา รัชมนันท์, รายงานการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์วรรณคดีไทยตามทฤษฎีวรรณคดีสันสกฤต (กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2530), หน้า 12.

¹¹ เสฐียรโกเศศ (พระยาอนุมานราชธน), เรื่องเกิม, หน้า 4.

ผู้อ่านผู้ฟัง เป็นวรรณคดีที่มีวรรณศิลป์ ความหมายนี้เป็นความหมายเฉพาะของคำว่าวรรณคดีตรงกับ
กับความหมายที่กำหนดไว้ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525 ที่ว่าวรรณคดีคือ
หนังสือที่ใคร่บ่มยกย่องว่าเก่งกวี¹²

คำว่า วรรณคดี ในความหมายที่สองนี้ ในภาษาสันสกฤตเรียกว่า กาวยะ (Kāvya)
แปลอย่างกว้าง ๆ ใกว่า งานของกวี อาจเป็นร้อยแก้ว (คัทยะ) หรือร้อยกรอง (มัทยะ) ก็ได้
แต่คงแก่อย่างที่มีวรรณศิลป์และมุ่งสร้างอารมณ์ เพื่อความเพลิดเพลินทางใจและทางโสภณประสาท
คงแก่ทั้งทางด้านทัศนศาสตร์อย่างเคร่งครัด อาทิ วิชาภาษาโลกก็ได้แก่นิยมวิชาภาษาสันสกฤตเพราะ
เป็นภาษาที่เอื้อต่อการตกแต่ง และเอื้อต่อการเดินคำอย่างวิจิตร¹³

คุณค่าของวรรณคดี

วรรณคดีเป็นวิชาหนึ่งที่มีความเจริญมาแต่สมัยโบราณ เช่น วรรณคดีสันสกฤตเริ่มเมื่อ
ประมาณสามพันปีมาแล้ว วรรณคดีที่สำคัญคือ ฤคเวท สามเวท ยชุรเวท และอถรรพเวท
หลังจากนั้นจึงเกิดคัมภีร์นาฏยศาสตร์หรือนาฏยเวท ศิลาจารึกบางหลักก็ถือเป็นวรรณคดีได้เช่น -
เดียวกัน เพราะมีการใช้คำที่ไพเราะ สละสลวย ตัวอย่างเช่น ศิลาจารึกสุโขทัยหลักที่ 1
มีข้อความหลายตอนที่แสดงให้เห็นถึงความมั่งคั่งของภาษาและคุณค่าของวรรณคดี ตัวอย่างเช่น

สมัยสระ

ในน้ำมีปลา

ในนามีข้าว

รุ่งไว้ไปค้า

จันทน์ไปขาย

เห็นข้าวท่าแม่โคร่กิน

เห็นสินท่าแม่โคร่เคือก¹⁴

¹² ฤคมา รัชมนัน, เรื่องเดิม, หน้า 13.

¹³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 14.

¹⁴ คณะกรรมการพิจารณาและจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์, ประชุมศิลาจารึก
ภาคที่ 1 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2521), หน้า 18.

การเล่นคำ

ป่าทราวก็ตายในเมืองนี้
ป่าลางก็ตายในเมืองนี้
หมากม่วงก็ตายในเมืองนี้
หมากชามก็ตายในเมืองนี้¹⁵

ใครจักมักเดินเดิน
ใครจักมักหัวหัว
ใครจักมักเดือนเดือน¹⁶

ไคข้าง ไค้วง ไค้บัว ไค้นาง ไค้เงื่อน ไค้ทอง¹⁷

บมีข้าง บมีน้ำ บมีบัว บมีนา บมีเงื่อน บมีทอง¹⁸

นอกจากความงดงามของภาษาและความหมายอันก่อให้เกิดอารมณ์สะเทือนใจแล้ว
วรรณคดียังเป็นเสมือนกระจกเงาฉายให้เห็นชีวิตความเป็นอยู่ที่ซ่อนเร้นภายในร่างกายของคนและ
ในชาติ โดยแสดงให้เห็นปรากฏออกมาเป็นวัฒนธรรม วรรณคดีที่สูงย่อมเป็นเครื่องชักเกดาศักดิ์
และถ่อมอารมณ์ให้หายจากความหมกหมม ความกังวลหมกมุ่น เป็นสิ่งชำระจิตใจให้เกิดความ
น่องแผ้วช้านาน วรรณคดีจึงมีความสำคัญเหมือนเป็นเครื่องนำทาง ควบคุม รวบรวม ความ
กึกก้องใจให้แน่น (Directing controlling, and concentrating the mind)

¹⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 20.

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 20.

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 18.

¹⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 19.

วรรณคดีจึงถือเป็นสมบัติของโลก ไม่ใช่เป็นสมบัติของชาติใดโดยเฉพาะ สมควรอย่างยิ่งที่ให้โลก
โคจรานสิ่งที้งาม ซึ่งแสดงออกมาจากความรู้สึกนึกคิดอันสูงของกวี¹⁹

การศึกษาวรรณคดี

การศึกษาวรรณคดีไทยในปัจจุบันนี้ ส่วนใหญ่มักเป็นการศึกษาตามแบบโบราณ ซึ่งมักจะ
เดือนดอยไม่มีเหตุผลและหลักเกณฑ์แน่นอนที่จะยึดถือได้ แม้จะเน้นหลักฐานให้ตรงกับความจริงหรือ
ใกล้เคียงกับความจริงมากขึ้นกว่าเดิมก็ตาม ส่วนใหญ่ก็ยังคงมุ่งศึกษาในเชิงประวัติ (Histori-
cal Approach) ว่าวรรณคดีนั้นแต่งขึ้นเมื่อใด ใครเป็นผู้แต่ง สันนิษฐานศัพท์ที่ปรากฏใน
วรรณคดีว่ามีรากศัพท์มาจากภาษาใด มีการเปลี่ยนแปลงหรือประกอบรูปคำอย่างไร ตามหลัก -
ไวยากรณ์ของภาษาโบราณ โดยใช้วิชาภาษาศาสตร์ (Linguistics) ประกอบการพิจารณา
ศัพท์ นอกจากนั้นก็พิจารณาคุณค่าทางศีลธรรมจรรยาที่ปรากฏในวรรณคดี (Moral Approach)
โดยมิได้ศึกษาวรรณคดีเพื่อให้อรรถรสและความหมายทางศิลปะของวรรณคดีอย่างแท้จริง²⁰

ในโอกาสพุทธศักราชที่ 25 วรรณคดีทางตะวันตกได้รับการฟื้นฟูขึ้นมาศึกษาค้นคว้าระบบ
ใหม่ โดยการนำเอาวิชาจิตวิทยาเข้าไปใช้ นักวิจารณ์วรรณคดีที่มีชื่อเสียง มีความเห็นว่า
วรรณคดีประกอบด้วยจิตสำนึกและจิตใต้อำนาจของกวี เช่นเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักจิตวิทยาที่ว่า
จิตของมนุษย์มีทั้งจิตสำนึก (Conscious mind) และจิตใต้อำนาจ (Subconscious mind)
ซึ่งในกวีวรรณคดีมักจะมีปัญหาสำคัญที่ก่อความพิศวงให้แก่ผู้อ่านอยู่ 2 ประการ คือ

1. ปัญหาความยากที่ยากต่อการเข้าใจ
2. ปัญหาความเยินยอหรือลักษณะตัวละครที่มีท่วงท่าแปลกและเข้าใจยาก²¹

¹⁹ เสฐียรโกเศศ (พระยาอรรณพราชชน), คำของวรรณคดี (พระนคร: คัดังวิทยา, 2514), หน้า 18 - 21.

²⁰ ชลธิรา สักขาวัดนา, "การนำวรรณคดีวิจารณ์แบบใหม่มาใช้กับวรรณคดีไทย,"
วิทยานิตยสารปริชญาโท บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522, หน้า 1 - 5.

²¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 51.

ในช่วงนี้จึงเกิดทฤษฎีสำคัญในการวิจารณ์วรรณคดีชั้น 3 ทฤษฎี คือ

1. การวิจารณ์วรรณคดีในแง่จิตวิทยาทั่วไป (Psychological Approach of Literary Criticism) มี 2 แบบคือ การวิจารณ์วรรณคดีในแง่ปฏิกิริยา อันเป็นสัญลักษณะ และการวิจารณ์โดยนำหลักจิตวิทยาทั่วไปมาช่วยวิเคราะห์บทบาทหรือพฤติกรรมของตัวละคร

2. การวิจารณ์วรรณคดีในแง่หลักแบบฉบับ (The Archetypal Approach of Literary Criticism) เป็นการนำหลักจิตวิทยาและมานุษยวิทยามาพิจารณาพร้อมกันโดยมีเกณฑ์การพิจารณาว่า วรรณคดีทุกเรื่องไม่ว่าเป็นของชาติใด หรือแห่งชั้นสมัยใดจะมีแก่นเรื่องซ้ำ ๆ กัน จนจัดเป็นหลักแบบฉบับหนึ่ง ๆ ได้ ซึ่งมี 2 ประเภท คือ

2.1 หลักแบบฉบับที่ใช้สัญลักษณ์สากล เช่น การเกิด การดำรงชีวิต การตาย ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและอยู่เหนือธรรมชาติ

2.2 หลักแบบฉบับที่ใช้สัญลักษณ์ส่วนบุคคลซึ่งสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ความเชื่อถือ หรือความนิยมในยุคหนึ่ง ๆ

3. การวิจารณ์วรรณคดีในแง่สุนทรียศาสตร์ (The Aesthetic Approach of Literary Criticism) เป็นวิธีอ่านวิเคราะห์วรรณคดีอย่างละเอียดตลอดทุกแง่มุมที่เรียกว่า Contextual reading หรือ Close reading สิ่งที่ได้ออกจากการศึกษาวรรณคดีคือ ความงงทางสติปัญญาซึ่งทำให้ผู้อ่านรู้สึกขบขัน คมคาย หรือสะเทือนใจไปกับวรรณคดี นับเป็นวิธีการที่รักคุณ มีระเบียบแบบแผนและกำลังได้รับความนิยมมาก ผู้ให้กำเนิดแนวทางนี้คือ I.A. Richards (Ivor Armstrong Richards)²² ชาวอเมริกัน

การศึกษาวรรณคดีตามทฤษฎีของวรรณคดีสันสกฤต

ลักษณะของวรรณคดีตะวันออกแม้จะแตกต่างกับวรรณคดีตะวันตก แต่ทว่าทฤษฎีของการ-

²² เรื่องเดียวกัน, หน้า 120 - 129.

มองวรรณคดี มีได้แก่ทั้งกวีนัก การศึกษาวรรณคดีสันสกฤตมี 2 แนวทาง คือ²³

1. การศึกษาศิวรรณคดี โดยพิจารณาจากเกณฑ์ความงามที่ถูกกำหนดให้เป็นมาตรฐาน โดยปรมาจารย์และสืบต่อกันมาหลายยุคหลายสมัย ทฤษฎีสำหรับในการศึกษาคำแนวทางการนี้ดังนี้

คือ

1.1	ทฤษฎีอรรถาธิบาย	ว่าด้วยความงามในการประพันธ์
1.2	ทฤษฎีคุณ	ว่าด้วยลักษณะ เกณฑ์ของการประพันธ์
1.3	ทฤษฎีวิธี	ว่าด้วยลีลาในการประพันธ์
1.4	ทฤษฎีชวนิ	ว่าด้วยความหมายแฝงในการประพันธ์
1.5	ทฤษฎีว โกรทก	ว่าด้วยภาษาในการประพันธ์
1.6	ทฤษฎีอุปมา	ว่าด้วยการอุปมาความหมายในการประพันธ์
1.7	ทฤษฎีเอาจริยะ	ว่าด้วยความเหมาะสมในการประพันธ์

การศึกษาวรรณคดีตามแนวทางนี้ ถือเป็นแนวทางที่ซ้ำซากจำเจ ทำให้เห็นข้อเด่นของวรรณคดีเพียงแครูปลักษณะเท่านั้น

2. การศึกษานิตยวรรณคดีที่มกษุณ เป็นการศึกษาอารมณ์ที่กวีถ่ายทอดไว้และศึกษาปฏิกริยาของผู้อ่าน ซึ่งเป็นวิธีการที่เข้าถึงเนื้อใจของวรรณคดีที่แท้จริง ทฤษฎีสำคัญในการศึกษาคำแนวทางการนี้คือ ทฤษฎีรส ซึ่งเป็นวิธีการศึกษาที่ค่อนข้างจะเป็นสากล ไม่ผูกพันกับกฎเกณฑ์ของภาษาหรือกรอบของวิธีการประพันธ์มากนัก

การศึกษาวรรณคดีในแนวทางที่ 2 นี้ สิ่งที่จะขาดเสียมิได้คือ เรื่องพลังความหมายของคำ (ชวนิ) โดยมีหลักการอยู่ว่า รสเป็นวิญญานของกวีโพธิชน และมีชวนิเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดรส²⁴

²³ กุสุมา รัชมนัน, เรื่องเคมี, หน้า 90.

²⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 48.

การศึกษาวรรณคดีในแนวทางนี้จึงเป็นการมองวรรณคดีให้เห็นซึ่งคุณค่าของศิลปะ อันเป็นงานชั้นเยี่ยมที่มนุษย์จะพึงสร้างและพึงเข้าใจใต้อีกแนวทางหนึ่ง

การวิเคราะห์วรรณกรรมท้องถิ่นโดยกรณีศึกษา

ตามความเข้าใจโดยทั่วไปเมื่อเอ่ยถึงคำว่า วรรณคดี เรามักจะนึกถึงวรรณคดีที่มีแหล่งกำเนิดจากเมืองหลวงซึ่งเป็นศูนย์กลางทางการเมือง โคมัยพระมหากษัตริย์ หรือกวีที่อยู่วางร่วมสมัย เป็นผู้สร้างผลงานขึ้นเรียกว่า วรรณคดีราชสำนัก แต่อันที่จริงแล้วในการศึกษาวรรณคดีนั้นก่อให้เกิดความสำคัญแก่วรรณกรรมปากเปล่าหรือชนบท (Oral Literature) อันเป็นศอกและรากฐานของวรรณคดีโดยดุษณี²⁵ แม้วรรณคดีราชสำนัก เช่น เรื่องอุทิศพระคด ขุนนางขุนแผน ก่อกำเนิดขึ้นจากนิทานที่เล่ากันโดยปากเปล่าเป็นพื้นบ้านพื้นเมืองมาก่อน แม้ เรื่องรามเกียรติ์ วรรณคดีเรื่องยิ่งใหญ่ของไทยซึ่งโคอิทธิพิศมาจากอินเดียเรื่องหนึ่ง ก็ก่อกำเนิดขึ้นจากเค้าเรื่องเดิมซึ่งเข้ามาเมืองไทยในรูปนิยายที่เล่าต่อ ๆ กันมา เนื้อหาและรายละเอียดก็มีเค้ามาจากเรื่อง รามายณะ ของวาณิกโคอิทธิพิศ²⁶

จากการศึกษาผลงานที่เราเรียกกันว่า วรรณกรรมท้องถิ่นซึ่งมีกระจัดกระจายอยู่ทั่วทุกภาคของไทยเหล่านี้ พบว่าล้วนแล้วแต่มีคุณค่าทั้งสิ้น เพราะวรรณกรรมของแต่ละท้องถิ่นมีสะท้อนสภาพสังคม ชีวิตความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อและค่านิยมของกลุ่มชนที่อยู่ในสังคมนั้นอย่างไม่มีสิ่งใดเสมอได้ อย่างไรก็ดีเท่าที่นำมาพิจารณาแล้วไม่มีการศึกษาคุณค่าของความเป็นวรรณกรรมท้องถิ่นอย่างกว้างขวางโดยการยึดหลักทฤษฎีของนักวรรณคดีสันสกฤตอย่างจริงจังเท่าใดนัก ในการศึกษาคั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้หลักทฤษฎีของนักวรรณคดีสันสกฤตไปพิจารณาศึกษาความงาม

²⁵ วิทย์ ศิวะศรียานนท์, วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์ (พิมพ์ครั้งที่ 6; กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์, 2519), หน้า 37.

²⁶ ศรีสุรางค์ ชุตวิทย์, กวีและกวีนิพนธ์ (กรุงเทพฯ: ชเนศวรการพิมพ์, 2515), หน้า 17.

ของวรรณกรรมท้องถิ่น โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบของอารมณ์ทำให้เกิดอย่างละเอียด ก่อตัวคือ การเกิดสเน่ห์เกิดจากการที่วิถีชีวิตปฏิบัติ คือจินตนาการที่เป็นตติงสร้างสรรค์ และ สักกั คือฝีมือในการประพันธ์และอัจฉริยภาพ ส่วนผู้อ่านที่จะเข้าถึงอารมณ์สะท้อนใจของวิถี อย่างดั่งแต่ไหนจะทองเป็นยี่ที่สามารถเข้าใจความหมายของถ้อยคำและข้อความที่วิถีสร้างขึ้น เป็นอย่างก็ด้วย หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าทองเป็นผู้มีอารมณ์สากดอย่างแท้จริง²⁷ เท่าที่ศึกษา วรรณกรรมท้องถิ่นปรากฏวิถีที่แสดงให้เห็นวิถีและสักกัทำให้ผู้อ่านเกิดสโลโก้ที่พอสมควร

ท้ายเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่องอุษณัมบสงขดาในการวิเคราะห์ องค์ประกอบของอารมณ์ทำให้เกิดสอย่างละเอียดความทฤษฎีรสของนักวรรณคดีสันสกฤต ทั้งนี้ เพราะเหตุผลว่า

1. เนื้อหาและรูปแบบของวรรณคดีไทยโบราณส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลจากวรรณคดีอินเดีย
2. ทรรศนะของกวีและของผู้อ่านไทยที่มีต่อวรรณคดี ไม่ต่างจากทรรศนะของกวีและ ผู้อ่านอินเดียมากเท่าใด โดยเฉพาะการยกย่องวรรณคดีว่าเป็นของสูง
3. มีอารมณ์สากดเหมือนกัน
4. กวีไทยและกวีสันสกฤต นิยมใช้ภาษาที่ไม่ยุ่งยากตนเอง และไม่แสดงกวีให้ใครเห็น ออกมาเป็นพิเศษ

ดังนั้น ในการนำหลักทฤษฎีรสมาวิเคราะห์วรรณกรรมท้องถิ่นเรื่อง อุษณัมบสงขดา นี้ จะแสดงให้เห็นว่าวรรณกรรมท้องถิ่นมีความงามตามหลักทฤษฎีรสก่อก่อหรือไม่ ซึ่งจะเป็นการ วิเคราะห์ผลงานของกวีชาวบ้านที่ได้สร้างสรรค์มรดกทางวัฒนธรรมภาษาและวรรณกรรมอีก แนวทางหนึ่ง

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยเรื่องการวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องอุษณัมบสงขดาความทฤษฎีรสและชวนีของ

²⁷ กุสุมา รัชมณี, เรื่องเดิม, หน้า 105 - 106.

สันสกฤตมีความมุ่งหมายดังนี้

1. เพื่อนำหลักการวิเคราะห์วรรณคดีความทฤษฎีรสไปวิเคราะห์วรรณกรรมท้องถิ่น
2. เพื่อศึกษาความงามแห่งวรรณศิลป์ อันเป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดรส
3. เพื่อศึกษาลักษณะอักษรและอักษรวิธีในการบันทึกวรรณกรรมลายลักษณ์จากคัมภีร์

หนังสือยุค

4. เพื่อศึกษาลักษณะวรรณกรรมประเภทกลอนแปดละคร

ความสำคัญของการวิจัย

เพื่อเป็นการวิเคราะห์วรรณกรรมที่เน้นความงามในกวีวรรณกรรมอย่างแท้จริง ความงามทั้งถ้อยคำเกิดโดยการใช้ถ้อยคำอย่างมีศิลปะ การใช้ถ้อยคำอย่างมีความหมายลึกซึ้ง ความงดงามของภาษาที่วิจิตรเพื่อสื่ออารมณ์ และถ่ายทอดความรู้สึกไว้ในวรรณกรรมอย่างประณีตนั้นจะก่อให้เกิดอารมณ์สะเพื่อนใจ ความสงบสุขแก่ผู้อ่าน หลังจากที่ได้รับรู้สื่ออารมณ์เหล่านั้น

ข้อบกพร่องเบื้องต้น

1. คำว่า "อุโฆษกัมภีร์สงฆา" ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มิได้หมายความว่า เป็นวรรณกรรมที่แท้จริงโดยกวีชาวสงฆา เพราะไม่มีหลักฐานที่จะบ่งความชัดนี้ไว้ แต่เพื่อต้องการสื่อว่าวรรณกรรมเรื่องนี้คนแต่งที่จริงหวั่งสงฆาและอยู่ในความครอบครองของชาวสงฆา จึงเป็นการเรียกเพื่อให้ทราบที่มาเท่านั้น

2. การยกข้อความเพื่ออ้างอิง จะยังคงรูปแบบอักษรและอักษรวิธีตามที่ปรากฏในคัมภีร์และมีไศดดอกเป็นอักษรวิธีปัจจุบัน ทั้งนี้เพื่อประสงค์ที่จะถ่ายทอดความงามตามรูปเดิมที่เป็นจริงทั้งเสียงและความหมาย โดยไม่เอาความรู้สึกส่วนตัวไปจับ ยกเว้นข้อความในอัญญาประกาศจะเขียนด้วยอักษรวิธีปัจจุบัน เพื่อความสะดวกในการอธิบายความ

3. เนื่องจากในคัมภีร์มิได้ระบุเลขลำดับหน้าไว้ เพื่อความสะดวกในการอ้างอิง ผู้วิจัยจะได้เติมและหน้าไว้ในวงเล็บหลังข้อความที่ยกมานั้น เช่น (2/7) หมายถึง เอมที่ 2 หน้า 7

แม่เหินเจ้าถูกแค้นกั้วจ๋ำ

จ๋ำหนัฒของนำกั้วจ๋ำมอญ

(2/7)

ขอบเขตการวิจัย

การวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องอุณพรมสังขตา ผู้วิจัยประสงค์จะศึกษาและวิเคราะห์
ใน 3 ลักษณะ คือ

1. ศึกษาลักษณะอักษรและอักษรวิธีที่ใช้นั้นที่กวีในวรรณกรรม
2. วิเคราะห์ความงามของกวีวรรณกรรมความทฤษฎีรสของสันสกฤต ซึ่งเป็นการ
วิเคราะห์อารมณ์ของกวีผ่านกวีวรรณกรรม และศึกษาปฏิกิริยาทางอารมณ์ที่เกิดขึ้นกับผู้อ่าน
3. วิเคราะห์ศิลปะที่กวีเสนอไว้ในผลงาน เช่น การใช้อยคำ รูปแบบ การประพันธ์
และกวีวิธีในการประพันธ์ ซึ่งเป็นตัวนำไปสู่ความงามในวรรณกรรม
4. เนื่องจากงานวิจัยชิ้นนี้มีจุดประสงค์ในการวิเคราะห์ปฏิกิริยาทางอารมณ์ของผู้อ่าน
ความทฤษฎีรสของสันสกฤตเป็นหลัก จึงมีใ้วิเคราะห์วรรณกรรมในแง่อื่น เช่น อิทธิพลของวรรณกรรม
อื่น ๆ ที่มีต่อกวี หรือการวิเคราะห์คุณค่าในเชิงสังคม ฯลฯ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาวรรณกรรมเรื่องอุณพรมสังขตา เปรียบเทียบกับบทละครเรื่องอุณพรม
พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช
2. ประเมินค่าวรรณกรรมเรื่องอุณพรมสังขตา ความทฤษฎีรสของสันสกฤต
3. ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เช่น วิทยานิพนธ์ ผลงานวิจัย หนังสืออ้างอิง
4. กำหนดขอบเขตและโครงเรื่องที่จะทำวิจัย
5. แบ่งการนำเสนอผลงานวิจัยเป็นขั้นตอนตามลำดับ
6. สรุปผลการวิจัยและขอเสนอแนะ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นการริเริ่มนำทฤษฎีที่เป็นของดั้งเดิมมาใช้กับวรรณกรรมท้องถิ่น

2. ช่วยกระตุ้นให้มีการวิจารณ์วรรณกรรมโคโยไซหลักทฤษฎีของตะวันออก ซึ่งไทยได้รับอิทธิพลมาเป็นเวลายาวนาน และมีความเหมาะสมในแง่เกี่ยวกับความรู้ด้านทฤษฎี ชนชนกรรมนิยม ประเด็นมากกว่าหลักทฤษฎีของทางตะวันตก
3. จะโคโยไซแบบงานวรรณกรรมท้องถิ่นซึ่งถือว่าเป็นสมบัติที่มั่งคั่งของชาติอีกทางหนึ่ง
4. ผลการวิจัยจะเป็นหลักฐานชี้ให้เห็นว่า วรรณกรรมท้องถิ่นย่อมมีความงามเช่นเดียวกับวรรณกรรมราชสำนัก

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

อุทุม หนูทอง โคโยไซงานวิจัยเรื่อง วรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ประเภทนิทานประโลมโลก ซึ่งมีทั้งหมด 26 เรื่อง เฉพาะเรื่องอุตุหนั้น อุทุม หนูทอง โคโยไซฉบับเดิมที่ 1 ส่วนเดิมอื่นระบุว่าหายไป ผลการวิจัยพบว่าวัตถุประสงค์ในการแต่งเรื่องนี้ปรากฏในท้ายเดิมว่า "กลัวยไปหน้าปลายเด็กทำน้กสวคเอย"²⁸ แต่ถาตุจากกระบวนการแต่งน่าจะไร้แสงละครควยเพราะวิธีการเขียนใช้กลอุบายละครซึ่งต่างจากวรรณกรรมภาคใต้ทั่ว ๆ ไป แต่ไม่ระบุเพลง - หน้าพาทย์ เรื่องอุตุหนั้นนี้คล้ายคลึงกับฉบับพระราชนิพนธ์เป็นอันมาก ปีปากแหลมคม แต่มีความสั้นและกระชับมากกว่า²⁹

อุทุมภา รัชมณี โคโยไซการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์วรรณคดีไทยตามทฤษฎีวรรณคดีสันสกฤต ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับทฤษฎีวรรณคดีสันสกฤตว่าทฤษฎีไหนจะเหมาะกับการประพันธ์ไทย ทฤษฎีดังกล่าวได้แก่ ทฤษฎีรส (ปฏิกิริยาทางอารมณ์ของผู้อ่าน), ทฤษฎีอสังการ (ความงามในการประพันธ์), ทฤษฎีคุณ (ลักษณะเด่นของการประพันธ์), ทฤษฎีวีรกี (ดีตาใน -

²⁸ดูรายละเอียดในเชิงอรพดที่ 4 บทที่ 2 หน้า 17.

²⁹อุทุม หนูทอง, วรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ประเภทนิทานประโลมโลก (สงขลา: โรงพิมพ์เมืองสงขลา, 2521), หน้า 51.

การประพันธ์), ทฤษฎีชวนิ (ความหมายแฝงในการประพันธ์), ทฤษฎีวโภภคิ (ภาษาในการประพันธ์), ทฤษฎีอนุคติ (การอนุมานความหมายในการประพันธ์) และทฤษฎีเอาจิตยะ (ความเหมาะสมในการประพันธ์) จากการศึกษาพบว่าลักษณะของทฤษฎีวโภภคิซึ่งเป็นเรื่องของอารมณ์มนุษย์โดยตรง เป็นทฤษฎีที่เหมาะสมกับการศึกษาวรรณคดีไทยมากที่สุด ทั้งนี้โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์ทฤษฎีวโภภคิซึ่งว่าด้วยองค์ประกอบของรส รสทามทฤษฎีการละคร รสทามทฤษฎีวรรณคดีและการวิเคราะห์รสนทั้ง ๑ ในวรรณคดีสันสกฤต จากนั้นจึงวิเคราะห์วรรณคดีไทยทั้งแก่สมัยสุโขทัยถึงรัชกาลที่ ๓ แห่งรัตนโกสินทร์ ทามลักษณะของวรรณคดี ๕ ประเภท ได้แก่ วรรณคดีพุทธศาสนา วรรณคดีพิธีกรรม วรรณคดีสฤคิ วรรณคดีนิราศ และวรรณคดีบันเทิง ทามแนวทางวิเคราะห์ทฤษฎีรสและปรากฏผลดังกล่าวข้างต้น³⁰

แหล่งข้อมูล

1. สถานที่

1.1 สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒสงขลา อำเภอเมืองจังหวัดสงขลา

1.2 ศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช อำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช

1.3 ห้องสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากร กรุงเทพฯ

1.4 ห้องสมุดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ

1.5 ห้องสมุดสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กรุงเทพฯ

1.6 กองการสังคีต กรมศิลปากร กรุงเทพฯ

2. บุคคล

2.1 ศาสตราจารย์ สุชิงส์ ทงศ์ไพฑูย์ สถาบันทักษิณคดีศึกษา

³⁰ ฤศมา รัชมนิ, รายงานการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์วรรณคดีไทยตามทฤษฎีวรรณคดีสันสกฤต (กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2530), หน้า ช-ค.

2.2	รองศาสตราจารย์ ดร.ฤศมา	รักษมณี	มหาวิทยาลัยศิลปากร
2.3	รองศาสตราจารย์ ประทีป	จุมภต	มหาวิทยาลัยศิลปากร
2.4	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขวัญฤดี	อัครวณิชชัย	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
2.5	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อุกม	หนูทอง	สถาบันทักษิณคดีศึกษา
2.6	อาจารย์พรศักดิ์	พรหมแก้ว	สถาบันทักษิณคดีศึกษา
2.7	อาจารย์กมล	ปดิมปรีชา	กองการสังคีต กรมศิลปากร
2.8	อาจารย์ทัศนีย์	พรหมสมบัติ	กองการสังคีต กรมศิลปากร
2.9	อาจารย์ปัญญา	รุ่งเรือง	ศิลปินอิสระ

อุปกรณ์ที่ใช้ในการค้นคว้า

1. ก้นฉมัทร์เขียนของนายอุทัย สุภณิกย์ ปัจจุบันเก็บรักษาไว้ที่สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒสงขลา

2. ก้นฉมัทร์พิมพ์เผยแพร่

2.1 รายงานการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์วรรณคดีไทยตามทฤษฎีวรรณคดีสันสกฤต ปี พ.ศ.2530 ของฤศมา รักษมณี

2.2 วิทยานิพนธ์ปริญญาเอก มัธยมศึกษาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ของ อัดดนา ศิริเจริญ เรื่อง อรรถาธิบายนิพนธ์คำทอง ปี พ.ศ.2521

2.3 วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มัธยมศึกษาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ของ ชลธิรา สักยวิธนา เรื่อง การนำวรรณคดีวิจารณ์ใหม่แบบตะวันตกมาใช้กับวรรณคดีไทย ปี พ.ศ.2513

2.4 วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มัธยมศึกษาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ของ กวงมน ปริปิณะ เรื่อง ความงามในทวาทศมาส ปี พ.ศ.2526

2.5 สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ พ.ศ.2529

2.6 พจนานุกรมฉบับต่าง ๆ เช่น พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2524, พจนานุกรมภาษาถิ่นใต้

2.7 หนังสือและเอกสารต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ในการศึกษาวิจัย ทั้งรายชื่อที่ปรากฏในบรรณานุกรม

อักษรและอักษรวิจิตรในวรรณกรรมเรื่องอุณรุทฉบับสงขลา

ภูมิหลังของวรรณกรรมเรื่องอุณรุท

วรรณกรรมเรื่องอุณรุท ปรากฏพบในงานวรรณกรรมของไทย 4 เรื่อง คือ

1. อนิรุทธคำฉันท์ ความความคึกเหินของนักวรรณคดีไทยแต่โบราณ ระบุไว้ว่า ศรีปราชญ์ซึ่งเป็นกวีในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชเป็นผู้แต่งอนิรุทธคำฉันท์¹ เพื่อแข่งกับ สมุทรโฆษคำฉันท์ ซึ่งสมเด็จพระนารายณ์มหาราชและพระมหาราชครูเป็นผู้แต่ง

2. กถาเมฆทศकर เรื่องอุณรุทครั้งกรุงเก่า น่าจะแต่งสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย ซึ่งอาจอยู่ในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าบรมโกศ และเป็นฉบับที่นำไปเอนละครก๊วย กังปรากฏใน ปูนโศภาคำฉันท์ของพระมหานาควิฑูรย์ทศพร ประมาณ ปี พ.ศ.2293 ความว่า

ตะคองที่ซ่อนร่อง
ฉันทาที่กำนาน

สุรศัพทกรับชาน
อนิรุทธกนิรี²

---

¹ ความความคึกเหินนักวรรณคดีปัจจุบัน สันนิษฐานกันว่าอนิรุทธคำฉันท์ น่าจะเป็นวรรณคดีที่แต่งขึ้นสมัยอยุธยาตอนต้นและไม่มีอะไรเกี่ยวข้องกับ "ศรีปราชญ์" เลยแน่แน่นอน สำหรับผู้แต่งไม่ปรากฏ.

² พระมหานาค, ปูนโศภาคำฉันท์ (พระนคร: โรงพิมพ์มหามงกุฎราชวิทยาลัย, 2502).
หน้า 20.

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น เมื่อมีงานสมโภชพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร มีละครเรื่องอุตุทเถนสมโภชด้วย ก็ปรากฏในโคลงสรรเสริญพระเกียรติของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ซึ่งแต่งโดยพระชำนาญโวหาร ความว่า

มะโหรศทุกสิ่ง เหน็บ	ฉดองทุทท พิมพ้อ
ตั้งตะคองอนิรุท	รุนรอย
พิลาสพิโดยสุค	จักรำ รำนา
แคงแงงามอนชอย	เจิกซี่โอมสวรรค ำ ³

ส่วนบทละครที่ใช้เล่น ไซ้บทละครเรื่องอุตุทครั้งกรุงเก่าเช่นกัน แต่เอามาดัดให้เหมาะแก่การแสดงครั้งนั้น บทที่ดัดนี้ยังมีอยู่ในหอสมุดแห่งชาติ เป็นหนังสือ 15 เล่ม สมุดไทย แต่กั้นฉับมีไม่ครบ

3. บทละครเรื่องอุตุท พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก-มหาราช ทรงพระราชนิพนธ์เสร็จในปี พ.ศ. 2330 สำหรับใช้เล่นละครในเช่นเดียวกับเรื่องอุเทนและรวมเกียรติ

4. อุตุทฉบับสงขลา วรรณกรรมเรื่องนี้ไม่ปรากฏนามผู้แต่ง ทราบแต่เพียงว่า นายอุทัย สุภนิกย์ ชาวจังหวัดสงขลาไปเฝ้ามาขอบไว้ให้แก่สถาบันทักษิณคดีศึกษา กั้นฉับมีอยู่ 4 เล่ม ส่วนวัตถุประสงค์ในการแต่งนั้นไม่ใคร่ระบุไว้ชัดเจน เพียงแต่ปรากฏในท้ายเล่มที่ 1 ว่า "ถัดไปหน้าปาดายเจิกห่านน้าสวคเอย"⁴ พิจารณาอีกแง่หนึ่งวรรณกรรมเรื่องนี้อาจจะใช้เล่นละคร

³ พระชำนาญโวหาร, โคลงสรรเสริญพระเกียรติของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก (พระนคร: โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, 2470), หน้า 21.

⁴ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จวัณทิ อัครวณิชชัย ได้ให้ความเห็นของคำ "สวค" ไว้ว่าได้เคยฟังคนเฒ่าสมัยก่อนพูดกันว่า "สวคหนังสือ" ซึ่งหมายถึง การอ่านหนังสือและจะไม่มีการใช้คำอื่นเลย ถ้าจะพูดในความหมายดังกล่าว นอกจากนี้ในการหาคำอ่านหนังสือของคนโบราณก็ยังใช้คำว่า "ซึกสวค" อีกด้วย (จากการสัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2531).

ควยก็ไ้ ทั้งนี้เพราะ

1. วรรณกรรมแต่ง เป็นกลอนละครซึ่งต่างจากรวมบทกลอนโดยทั่วไป มีการ
ระบุเพลงหน้าพาทย์ เพลงประกอบการแสดง ตลอดจนบอกจำนวนคำกลอนไว้ควยเช่นเดียวกับ
บทละครอื่น ๆ

2. วรรณกรรมท้องถิ่นจังหวัดนครศรีธรรมราชเรื่องพระรถเมรี ผู้แต่งคือ
นายเรืองนาใน ซึ่งมีชีวิตระหว่างรัชกาลที่ 1 - 3 สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ไ้กล่าวถึงการเล่น -
ละครเรื่องอุณรุทไว้ว่า

ฉอนเห็นเรื่องอุณรุท	เมื่อเทพยดลงมาโคดย
ภาเท้าจัวเขาไปย	ไนยห้องปรางนางอุกสา
สองสมพิรมรัก	สองปรจักแกไนยธูมา
สองสนิศจ้เห็นหา	จัญคิโคหาไหมมี
เหมือนหนึ่งวิथाทอน	ไปนอรควยกรัศตรี
หมิซำกัศธาติ	คณาคันที่คำหนักไนย
ถองคินิหมเห็นหาย	ถองเสียศคายจมิไทนย
สองบาทถักกาไมย	พิโรยร่าร้อกำทรวง ⁵

เป็นที่น่าสังเกตุว่า ละครละครที่เล่นเรื่องอุณรุทในวรรณกรรมเรื่องพระรถเมรีนี้จะใช้
บทละครฉบบัใด จะเป็นฉบบัสงขลانیใดหรือไม่ เพราะตามหลักฐานปรากฏว่าในสมัยพระเจ้าตากสิน
มหาราชเมือมีงานใหญ่ ๆ ทรงโปรดให้เรียกละครของเจ้านคร เขามาเล่นประชันกับละครหลวงควย
แทบทุกคราว⁶ หรือในสมัยเดียวกันนี้เมือเมืองหลวงต้องการฟื้นฟูศิลปะการละครก็ยังคงเอา -

⁵ นายเรืองนาใน, พระรถเมรี (กรุงเทพฯ: กรุงเทพฯการพิมพ์, 2522), หน้า 31.

⁶ กรมศิลปากร, รวมเรื่องเมืองนครศรีธรรมราช (กรุงเทพฯ: ธรรมการพิมพ์,
2517), หน้า 13.

แบบอย่างไปจากเมืองนครศรีธรรมราช⁷ อันแสดงให้เห็นชัดเจนว่า การละครของจังหวัด - นครศรีธรรมราชน่าจะเจริญรุ่งเรือง มีระเบียบแบบแผน และน่าจะมีทละครที่วิจิตรอันแท้จริง สำหรับเล่นละครโดยเฉพาะมากกว่าที่จะไช้ทละครจากที่อื่น

ที่มาของวรรณกรรมเรื่องอุณรุท

เรื่องอนิรุทธคำฉันท์ หรือกลอนละคร เรื่องอุณรุทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช และอุณรุทฉบับสงฆาแมการกำเนินเรื่องหรืออนุภาคจะแตกต่าง กันบ้างก็ตาม แต่ที่มาของเรื่องนี้น่าจะมาจากแหล่งเดียวกันคือ จากคัมภีร์ภาษาสันสกฤตเรื่อง วิษณุประวัติ⁸ โดยเฉพาะเรื่องอนิรุทธคำฉันท์นั้น ข้อตัวละครและสถานที่ต่าง ๆ ตรงกับที่ปรากฏอยู่ใน วิษณุประวัติ แต่จากการศึกษาเนื้อหาเรื่องอนิรุทธคำฉันท์ของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กรมฉิมปิ่น พรหมสุทธีวณิช มีความเห็นว่าต้นเค้าของเรื่องอนิรุทธคำฉันท์น่าจะมาจากเรื่อง หวิงส์ ซึ่งเป็นบทร้อยกรองเสวิมอยู่ใน แพททการกะว่าควประวัติกและการมจัญญ์ของพระกฤษณะ ความคล้ายคลึงนี้เห็นได้ชัดจากบทการต่อสู้ในฉากหลังของเรื่อง⁹

ส่วนบทละครพระราชนิพนธ์นั้น คำเนินเรื่องต่าง ๆ ไปจากอนิรุทธคำฉันท์แต่ชื่อก็เปลี่ยนเป็นอุณรุท ความที่ต่างออกไปนี้อาจจะเป็นเพราะแต่งขึ้นเพื่อให้เหมาะกับการเล่นละคร

---

⁷มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒสงฆา สถาบันทักษิณคดีศึกษา, สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ พ.ศ. 2529 (กรุงเทพฯ: อิมรินทร์การพิมพ์, 2529), หน้า 1699.

⁸ฉิมปิ่น พรหมสุทธีวณิช, "เรื่องที่มาของอนิรุทธคำฉันท์และบทละครเรื่องอุณรุท." บทละครเรื่องอุณรุท พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก (พิมพ์ครั้งที่ 3: กรุงเทพฯ: แพรวพิทยา, 2515), หน้า 7.

⁹ฉิมปิ่น พรหมสุทธีวณิช, "บทแทรกในเรื่องอนิรุทธ," ไทย-ภารต, ปีที่ 15, ฉบับที่ 2 (ธันวาคม 2530), หน้า 158 - 159.

กึ่งกลางแล้ว สำหรับอุณฺหุหมับสงฆตา แม่ชื่อนคนชื่อเมืองต่าง ๆ จะพ้องกับชื่อในบทพระราชนิพนธ์
แต่การดำเนินเรื่องและเนื้อหา ก็ยังมีความแตกต่างกันออกไป ซึ่งจะปรากฏให้พบเป็นตอน ๆ แม้
กระทั่งตอนจบอุณฺหุหมับสงฆตาก็จบลงทวน ๆ กึ่งข้อความว่า

เมื่อขึ้น
โคกทิ้งท่มูกชานไซ

ทานทวไกรสุทเป็นใจ
ภูวนในจึงมีวาจา

(4/58)

จบ

เนื้อเรื่องย่อของวรรณกรรมเรื่องอุณฺหุหมับสงฆตา

พระอุณฺหุ เป็นโอรสของท้าวไกรสุทและนางรักษานแห่งกรุงฉรังกา มเหสีชื่อนางสีสุกา
ซึ่งเป็นราชธิดาแห่งโรมนคร วันหนึ่งพระอุณฺหุเสด็จประพาสป่า นางสีสุกาติดตามเสด็จด้วย
พระอินทร์ทรงทราบว่พระอุณฺหุหนีที่แท้คือพระนารายณ์อวตาร เพื่อจะปราบยักษ์คือท้าวพณฺธุร ผู้ซึ่ง
เป็นมิตรของนางชญา จึงให้พระวิษณุกรรมแปลงเป็นท้าวทองไปหลอกถอนนางสีสุกามีความพอใจ
ใครจะโคกท้าวทองจึงอ่อนน้อมขอให้พระอุณฺหุจับให้ พระอุณฺหุก็ออกติดตามท้าวทองไปพร้อมกัน
ให้ทหารส่วนหนึ่งเชิญเสด็จนางสีสุกากลับกรุงฉรังกา พระองค์ก็ติดตามท้าวทองไปจนถึงถ้ำไทร
ประจวบกับเป็นเวลาพลบค่ำ จึงโคกหยุดพักที่ถ้ำนั้น ก่อนจะบรรทมพระองค์ก็ทำพิธีขึงวงสรวง
พระไทรเทพารักษ์ ทำให้พระไทรเทพารักษ์รู้สึกชื่นชมยินดีเป็นอย่างยิ่ง จึงอุ้มพระอุณฺหุไปหานาง
ชญาที่กรุงรักษาน และผูกโซมรของทั้งสองไว้ไม่ให้เจรจากันได้ จนรุ่งสางพระไทรเทพารักษ์จึง
อุ้มพระอุณฺหุกลับมาบังราชรถที่ถ้ำไทรตามเดิม

เมื่อพระอุณฺหุที่มรรทมนไม่พบนางชญาทรงเสียพระทัยเป็นอย่างยิ่ง จึงคร่ำครวญความ
ทั้งหมดในที่เดียวทั้ง และช่วยกันค้นหานางชญาแต่ไม่พบ ที่เดียวจึงออกอุบายเชิญเสด็จกลับกรุง -
ฉรังกาก่อน พระอุณฺหุเฝ้าแต่โศกเศร้าถึงนางชญาไม่สนใจใครแม้กระทั่งนางสีสุกา จนท้าว
ไกรสุททราบเรื่องจากที่เดียว จึงให้เชิญรักษาภิรมย์ร้อยเอ็ดหัวเมืองมาเฝ้าพระอุณฺหุ หากถูก
พระทัยก็จะจักพิธีอภิเษกสมรสให้ แต่พระอุณฺหุมิได้ขอพระทัยบิดาองค์ใดกลับทรงโศกเศร้ามาก
ยิ่งขึ้น

ฝ่ายนางชญา เมื่อคืนมรรทมนั้นไม่พบพระอุณฺหุก็ทรงโศกเศร้าคร่ำครวญและได้เล่าเรื่อง

ในที่เดียวกันทั้งห้าที่ ที่เดียวกันหนึ่งชื่อสุภลักษณ์จึงได้อาสาไปว่าครูปเทพเทวภาคฉกฉกจนฉกฉกจาก
ทั่วทุกสารทิศมาถวายนางชญา แต่นางชญาที่ยังไม่พอพระทัย จนกระทั่งนางสุภลักษณ์ไปว่าครูป
พระอุฎฐโตถูกท้อง นางชญาที่พระทัยยังนึกจึงให้นางสุภลักษณ์เหาะไปอุ้มพระอุฎฐมาบังปราสาท
ของนาง ทั้งสองจึงครองรักกันอย่างมีความสุข โดยไม่มีผู้ใดรู้เห็นยกเว้นที่เดียวกันห้า

วันหนึ่ง ทพบุตร อนุชาของนางชญาได้ไปเยี่ยมนาง ครั้นมาพบนางประทัยอยู่กับพระอุฎฐ
ก็กริ้วโกรธจึงเข้าสู้รบกัน ทพบุตรไม่ใคร่จึงไปพูดท้าวพณสูร ท้าวพณสูรก็กริ้วมากให้จับกองทัพไป
ถล่มปราสาทนางชญาไว้ และให้ท้าวกำเทพนาคดลอบไปลักเอาตัวพระอุฎฐมาแคว้นนำไปประจานไว้บน
ยอดปราสาท

ทางกรุงฉงกา ท้าวโกรสุททรงชกเคืองที่เดียวกันที่ปล่อยให้พระอุฎฐหายไป จึงจ้วง
พระขำรงกไปสังหารพระเพียรพิชัย ที่เดียวกันที่เหลืองทักกันโกรธแค้นนางสีสุคาผู้ซึ่ง เป็นคนเหตุ
ให้พระอุฎฐออกไปตามกวาง จึงพากันจะไปทำร้ายนางพอดีกับท้าวบรมจักรภคณณ์ อัยกาของ
พระอุฎฐโตเสด็จมายังกรุงฉงกา จึงไกล่เกลี่ยข้อพิพาทต่าง ๆ แล้วยังให้นางอรพทพชีวิต
พระเพียรพิชัยขึ้นใหม่ จากนั้นพระองค์ออกศึกตามหาพระอุฎฐ กระทั่งไปพบพระอุฎฐถูกมัดไว้ที่
ยอดปราสาท ท้าวกำเทพนาคคฤหาจึงปล่อยพระอุฎฐแคว้นไปยังกรุงนาคกาล ท้าว -
บรมจักรภคณณ์ได้สู้รบกับท้าวพณสูรและพันลูกมวงญ ส่วนพระอุฎฐหาท้าวกาธานุราชชาย จากนั้น
ท้าวพณสูรสั่งให้เลิกทัพเพราะเป็นเวลาไกลค่ำ ท้าวบรมจักรภคณณ์จึงเสด็จกลับ ส่วนพระอุฎฐ
เสด็จไปหานางชญา

รุ่งขึ้นพระอุฎฐและท้าวพณสูรไปต่อสู้กันที่เข้างชัน พระอุฎฐที่ใจพระขำรงกจ้วง
ไปสังหารท้าวพณสูร พร้อมกับอธิบายว่าก่อนท้าวพณสูรจะสิ้นชีวิตก็ให้เห็นว่าพระองค์เป็น
พระนารายณ์ ในที่สุดท้าวพณสูรก็ประจักษ์ว่าพระอุฎฐคือพระนารายณ์แคว้นมาเพื่อจะปราบ
พระองค์นั่นเอง จึงเกิดความรู้สึกนึกในบาปกรรมที่พระองค์ได้กระทำไว้ พระอุฎฐจัดการเผา
ศพท้าวพณสูร แล้วยังให้ทพบุตรของกรุงรัตนาค้อไป ส่วนพระองค์พานางชญากลับมากรุงฉงกา

เมื่อพระอุฎฐกลับมาถึงกรุงฉงกา ท้าวโกรสุทโตจักพิชัยอภิเษกสมรสขึ้นให้นางชญา เป็น
มเหสีฝ่ายขวา นางสีสุคาเป็นมเหสีฝ่ายซ้าย ทั้งสามครองคู่กันด้วยความผาสุก จนกระทั่งนางชญา

และนางสีสุคาทรงพระครรภ์ พระอุมฤตไศค์จประพาสป่าอีกครั้งหนึ่งและไค้ไปทมนางกินรีทั้งห้า พระองค์สุขสำราญอยู่กับนางกินรีจนถึงนางอุษา นางสีสุคา ถอดจณพระราชาภิชา พระราชมารดา หมกสิ้น จนกระทั่งนางอุษาให้กำเนิดโอรส

ทศมช เสด็จมาเยี่ยมนางอุษา ครั้นทราบว่าพระอุมฤตไศค์จประพาสป่าแล้วหายไปยังไม่ กลับก็อาสาที่จะออกติดตาม

กษัตริย์เพียงแค่นี้

ตัวอักษรและภาษาที่พบในภาคใต้

ภาคใต้ของประเทศไทย เป็นแหล่งอารยธรรมเก่าแก่มาแต่โบราณ โดยพบหลักฐานการ กิ่งชุมชนของมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์กระจายไปทั่วทั้งภาค เช่น พบหลักฐานชุมชนโบราณ ยุคเร่ว่อน ที่ตะกั่วทุ่ง ตะกั่วป่า จังหวัดพังงา ซึ่งนักโบราณคดีสันนิษฐานว่ามีอายุราว 5,000 - 10,000 ปี¹⁰ และยังพบร่องรอยการสืบทอดทางวัฒนธรรมและความสัมพันธ์กับชุมชนในดินแดนอื่น ๆ เช่น การค้นพบถดองมโหระทึก ซึ่งมีขลุ่ย¹¹

หลังจากพุทธศตวรรษที่ 8 เป็นต้นมา วัฒนธรรมอินเดียไค้เข้ามามีบทบาทและมีอิทธิพล ต่อดินแดนทางภาคใต้อย่างเห็นไค้ชัด จากหลักฐานทางประณีตกรรมและศิลาจารึกที่ยังหลงเหลืออยู่ ในปัจจุบัน อิทธิพลของวัฒนธรรมอินเดียไค้ครอบคลุมอยู่จนถึงพุทธศตวรรษที่ 16¹² จึงไค้สลายตัวไป

¹⁰ ชิน อัญคี และ สุค แสงวิเชียร, "ถดองมโหระทึก," อุกฤษ (พระนคร: ฝ่าย - วิชาการนักศึกษาคณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2517), หน้า 148 - 174.

¹¹ G.Coedes, The Indianized States of Southeast Asia Trans. by Susan Brown Cown Cowing, (Honolulu: East-West Center Press), p.15.

¹² ประทีป ชุมพล, "จากศิลาจารึกถึงยุค : การศึกษาปัญหาช่องว่างของตัวอักษร ภาคใต้," 700 ปีถายสื่อไทย เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒสงขลา วันที่ 14-16 กรกฎาคม 2526, หน้า 4. (เอกสารอัคร์สำเนา).

หลักฐานทางศิลาจารึก นับเป็นหลักฐานที่สำคัญยิ่งในการศึกษาความเจริญทางอักษรศาสตร์ของชุมชนภาคใต้ในสมัยนั้น จากการศึกษาพบว่าก่อนที่จะมีการค้นพบการใช้ตัวอักษรไทยในภาคใต้อาจมีศิลาจารึกซึ่งจารึกด้วยอักษรและภาษาต่าง ๆ กันจำนวน 9 หลัก ดังนี้

1. จารึกหุบเขาของคอบ (จารึก น.ศ.12) อำเภอชนบทมณฑล จังหวัดนครศรีธรรมราช จารึกด้วยอักษรปัลลวะ ภาษาสันสกฤต ประมาณพุทธศตวรรษที่ 11 - 12 รูปอักษรเหมือนกับอักษรในจารึกพระราชทานพระบรมราชูปถัมภ์ (Maqdur and Pikara grants) ของพระเจ้า - สิงทวรมัน อินทียกอนโก สมัยกลางพุทธศตวรรษที่ 11 อย่างมาก¹³ ลักษณะตัวอักษรหนังสือเป็นสี่เหลี่ยม ซึ่งพบหลักเดียวในประเทศไทย¹⁴ เนื้อหาของจารึกหลักนี้มี 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ประกาศให้ทราบว่า ศิลาจารึกหลักนี้เป็นจารึกอุทิศบูชาพระศิวะ

ตอนที่ 2 กล่าวนอบน้อมพระศิวะแล้วเสริมว่า ผู้เคารพในพระศิวะ มา (ในที่นี้) เพราะจะไต่ประโยชน์ที่พระศิวะประทานให้

ตอนที่ 3 กล่าวสรรเสริญคุณศิวะ ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนก็จะทำให้ที่นั้นมีความสุข¹⁵

2. จารึกวัดคมแหงก (จารึกหลักที่ 27 หรือ น.ศ.10 อำเภอเมือง จังหวัด - นครศรีธรรมราช จารึกด้วยอักษรปัลลวะ ภาษาสันสกฤต ประมาณพุทธศตวรรษที่ 12 - 14

¹³ ประเสริฐ วนคร, "จารึกจากนครศรีธรรมราช," รายงานการสัมมนาทางประวัติศาสตร์ศรีธรรมราชครั้งที่ 3 ประวัติศาสตร์จากภาษาและวรรณกรรม (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา, 2528), หน้า 313.

¹⁴ อัญญา จิตสุทธิญาณ และคณะ, "จารึกในภาคใต้," 700 ปีตายสื่อไทย เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒสงขลา วันที่ 14 - 16 กรกฎาคม 2526, หน้า 2. (เอกสารอักษานา).

¹⁵ ประเสริฐ วนคร, เรื่องเดิม, หน้า 314.

เนื้อหาของจารึกหลักนี้ปรากฏตามคำแปลว่า

...พระระเบียงและห้องอาหารกับอุโบสถาคาร อาหารสำหรับคณะสงฆ์
และบุคคลต่าง ๆ ...การนมัสการพระบารมีมีการเขียนหนังสือ จำหน่าย
น้ำหมึกกับแผ่น (สำหรับเขียน) เครื่องบูชา อาหาร เครื่องบำรุงคณะ
พรหมณ์ของพระอัครสัมมาสัมพุทธเจ้า ...มีทั้งธรรมกถา ประกอบด้วย
รูปประทีป พวงมาลัย ขงพิศาน จามร ประกับด้วยขงจีน
...บุญกุศลอื่นๆ ตามคำสอน คือการปฏิบัติพระธรรมไม่ขาดสักเวลา
การบริบาลประชาราษฎร์ การทนต่ออภิวรรณและอนิวรรณ
การชานะอินทรีย์ (ให้สงบ) ...ผู้ใดที่พบสมบัติโดยความองอาจ
...ชื่ออรรณพ...¹⁶

3. จารึกวัดเสมาเมือง (จารึกหลักที่ 27 หรือ น.ศ.9) จารึกด้วยอักษรขอมโบราณ
ภาษาสันสกฤต เนื้อหาศักราช 679 เดือน 6 ขึ้น 11 ค่ำ จากคำแปลของ ดร.จิรพัฒน์
ประทีปวิฑูยา สรุปเนื้อห่าว่าเป็นการกล่าวสรรเสริญพระราชาผู้เป็นเจ้าแห่งศรีวิชัย ซึ่งได้โปรด
ให้สร้างอาคารอิฐที่ด้วยจาม 3 หลัง ให้เป็นที่ประทับของพระโพธิสัตว์ผู้มีความวิจิตรในพระหัตถ์ของ
พระพุทธเจ้าผู้ทรงชนะมาร และของพระโพธิสัตว์ผู้มีวัชระ¹⁷

4. จารึกที่ 29 : จารึกภาษาทมิฬที่วัดมหาธาตุ จังหวัดนครศรีธรรมราช (น.ศ. 1)
จารึกด้วยอักษรทมิฬ ภาษาสันสกฤตและภาษาทมิฬ ประมาณพุทธศักราชที่ 16¹⁸ เป็นจารึกทาง
ศาสนาพรหมณ์ สืบเกิดได้จากสัญลักษณ์พระอาทิตย์และพระจันทร์ในก่อนหน้าจารึกคำที่ 1 และคำ

¹⁶ ประเสริฐ ฒ นคร, เรื่องเดิม, หน้า 311.

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 305 - 311.

¹⁸ บอร์ช เซเคส์, ประชุมศิลาจารึกภาค 2 (กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร, 2504), หน้า

อีกหลายคำ เช่น พราหมณ์ กงคา และโคสีแคง เป็นต้น และความเชื่อในจารึกนี้จะเป็น ความเชื่อตามศาสนาพราหมณ์หรือไสวณิกาย เพราะการกล่าวถึงพระอาทิตย์และพระจันทร์คู่กัน เช่นนี้มักจะพบอยู่เสมอ ๆ ในจารึกที่เกี่ยวกับไสวณิกายในเขมรโบราณ¹⁹

ในช่วงเดียวกันนี้ยังได้พบศิลาจารึกหลักอื่น ๆ ซึ่งไม่ได้จารึกด้วยภาษาสันสกฤตอีก 2 แห่ง คือ

1. จารึกหลักที่ 28 (น.ศ.3) พบในวัดพระมหาธาตุ จังหวัดนครศรีธรรมราช จารึก ด้วยอักษรปัลลวะ ภาษามอญโบราณ ประมาณพุทธศตวรรษที่ 11 - 12²⁰

2. จารึกเขาพระนารายณ์ อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา (จารึกหลักที่ 21) จารึก ด้วยอักษรทมิฬ ภาษาทมิฬ ประมาณพุทธศตวรรษที่ 13²¹ เนื้อหากล่าวถึงการสร้างสระน้ำที่ชื่อ ว่า อวนินารัม (Avani-navarnum) ซึ่งนั่งคุรุดูไทย์น (Nanqurudaiyan) เป็นผู้ให้จุด และอยู่ในความดูแลรักษาของสมาชิกแห่งมนิกิรัมม (Manikkiramam)

หลังจากผ่านยุคที่วัฒนธรรมอินเดียเข้าครองอำเภอกันแดนทางภาคใต้ เมื่อประมาณ พุทธศตวรรษที่ 16 แล้ว ใ้มีการค้นพบศิลาจารึกซึ่งจารึกด้วยอักษรและภาษาที่ต่างกันอีก 3 หลัก²² คือ

¹⁹ปรีชา นุ่นสุช, "ศึกษาอารยธรรมของนครศรีธรรมราชจากศิลาจารึกภาษาทมิฬ ณ วัดมหาธาตุวรวิหาร." 700 ปีถายสี่ไทย เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒสงขดา วันที่ 14-16 กรกฎาคม 2526, หน้า 10. (เอกสารอัครสาเนา).

²⁰อัญญา จิตสุทธิญาณ, เรื่องเดิม, หน้า 2.

²¹ปรีชา นุ่นสุช, เรื่องเดิม, หน้า 6.

²²วนิดา พิเศษพงษ์, "ไกรสิทธิ์," วรรณกรรมท้องถิ่นจังหวัดชุมพร การศึกษาเชิง - วิเคราะห์, วิทยานิพนธ์ปริญญาโท บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2526, หน้า 28 - 29.

1. จารึกจากฐานพระพุทธรูป วัคหัวเวียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี (จารึก
หลักที่ 25) จารึกด้วยอักษรขอม ภาษามอญโบราณ เมื่อ พ.ศ.1726 เนื้อหากล่าวถึงการหล่อ
พระพุทธรูปองค์นี้

2. จารึกวัคหัวเวียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี (จารึกหลักที่ 24) จารึก
ด้วยอักษรขอม ภาษาสันสกฤต เมื่อ พ.ศ.1773 เนื้อหากล่าวถึงสิ่งที่ยุทธิศถาวรายแก่ศาสนสถานใน
พระพุทธศาสนาและสรรเสริญคุณพระแห่งคามพรตดิ้งค์ ซึ่งทรงพระนามว่า "จันทรภาณุ"

3. จารึกวิหารโพธิ์ดงดา อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จารึกด้วยตัวอักษร
มอญโบราณ ภาษามอญ-พม่า ระหว่าง พ.ศ.1775 - 1825 เนื้อหากล่าวถึงพระยานาค 2 คน
หล่อด้วยเงิน แม่ทัพพาน ชูเศียรทั้ง 7 เศียร เดี่ยวลอยอยู่บนเมฆน้ำอย่างงามสง่า จัดเป็นที่รู้
ตลอดสมัยกัมโป

หลังจากพุทธศักราชที่ 19 หลักฐานทางตัวอักษรและภาษาที่พบในภาคใต้ได้ขาดหายไป
จนกระทั่งถึงพุทธศักราชที่ 23 จึงปรากฏหลักฐานตัวอักษรไทยเป็นครั้งแรก ซึ่งแบ่งออกได้เป็น
2 ประเภท ดังนี้

1. ตัวอักษรไทยที่ปรากฏบนศิลาหรือโลหะต่าง ๆ หลักฐานเก่าที่สุดเท่าที่ค้นพบขณะนี้
เป็นศิลาจารึกรูปเสมา พบที่วัดมหาธาตุ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช (จารึก น.ศ.4)
จารึกด้วยอักษรไทย ภาษาไทย ความว่า

พุทธศักราชได้ 2200 กับ 4 พันสา²³

(พุทธศักราชได้ 2200 กับ 4 พรรษา)

นอกจากหลักฐานชิ้นนี้แล้ว ยังพบตัวอักษรไทยจารึกไว้เป็นภาษาไทยในวัตถุต่าง ๆ กัน

²³ ปรานี ขวัญแก้ว, วรรณคดีชาวบ้านจากมุกคำ คำมลออ่อนพิบูลย์ (กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์สุภา, 2518), หน้า 24.

เช่น จารึกหลัก น.ศ.7 จารึกถนบระฆังที่วัดมหาธาตุวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
 จารึกหลัก น.ศ.11 จารึกบนหีบระฆังสัมฤทธิ์ วัดคงคาราม อำเภอท่าเสา จังหวัดนครศรีธรรมราช²⁴
 นอกจากนั้นก็พบจารึกบนฐานพระพุทธรูปบนแผ่นกระเบื้อง แผ่นอิฐ กำแพงเมือง แผ่นไม้ หนานับ
 และไม้เกราะ เป็นต้น²⁵

2. กวีอักษรไทยที่ปรากฏในหนังสือบุก แบ่งเป็น 2 ช่วง คือ กวีอักษรไทย ยุชยา
 และกวีอักษรไทยร่วมสมัยรัตนโกสินทร์ก่อนต้น

2.1 กวีอักษรไทยยุชยา เท่าที่สำรวจขณะนี้ กวีอักษรยุชยาที่เก่าที่สุดในภาคใต้
 น่าจะโคแก้ว แห่งที่เมืองนครศรีธรรมราช พ.ศ.2158 สมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรมและพงศาวดาร
 เมืองนครศรีธรรมราช (ตำนานเมือง) ฉบับหอพระสมุดที่สมเด็จพระยาคำรงราชานุภาพ
 ประทานให้หอสมุดแห่งชาติ ตัดกวีอักษรเรียกว่า "กวีฉก" ซึ่งลักษณะกวีอักษรแบบนี้ใกล้เคียง
 กับกวีอักษรในหนังสือสัตตพยาโรหิตของไทยกับฝรั่งเสศสมัยสมเด็จพระนารายณ์ พ.ศ.2231 ซึ่ง
 "กวีฉก" น่าจะมีอายุได้ถึงต้นยุค²⁶

2.2 กวีอักษรไทยร่วมสมัยรัตนโกสินทร์ก่อนต้น ที่เก่าที่สุดเท่าที่พบในปัจจุบันนี้คือ
 คำราชประราชพิธีสำหรับเมืองนครศรีธรรมราชและคำราชกถาป่าวักทำข้างและวิกเสมาทอง บันทึกใน
 สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกนาราช ประมาณ ปี พ.ศ.2336²⁷

หนังสือบุกที่พบในภาคใต้อันปัจจุบันนี้ ส่วนใหญ่จะเป็นกวีอักษรไทยร่วมสมัยรัตนโกสินทร์ -

²⁴ ประเสริฐ ๗ นคร, เรื่องเดิม, หน้า 304, 301.

²⁵ อุทก หนุทอง, วรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ประเภทนิทานประโลมโลก (สงขลา:
 โรงพิมพ์เมืองสงขลา, 2521), หน้า 17.

²⁶ ประทีป ชุมพล, เรื่องเดิม, หน้า 6 - 7.

²⁷ ปราณี ชวีญแก้ว, เรื่องเดิม, หน้า 3 - 4.

ท่อนคนแห่ทั้งสี่ มีบางเล่มที่เป็นรูปแบบสมัยอยุธยาซึ่งชาวบ้านเรียกว่าตัวผก ตัวอักษรแบบนี้
รูปแบบคล้ายคลึงกับอักษรไทยย่อ ซึ่งเป็นตัวอักษรที่ใช้เขียนระหว่างรัชสมัยพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ
ถึงรัชสมัยพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ การเขียนตัวผกนี้มักเอนไปทางขวาประมาณ 30 องศาเสมอ²⁸

ตัวอย่างรูปแบบอักษรตัวผก จากวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้เรื่องดินทอง (เป็นหนังสือ
นุชขาว นายอุทัย ชุณนิศย์ บ้านเลขที่ 179 ถนนนครไทร อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
มอบให้สถาบันทักษิณคดีศึกษา เมื่อ 14 ตุลาคม 2526)

---

²⁸ชวน เพชรแก้ว, "ลักษณะวรรณกรรมของนครศรีธรรมราช," รายงานการค้นคว้า
ประวัติศาสตร์นครศรีธรรมราช ครั้งที่ 3 : ประวัติศาสตร์นครศรีธรรมราชจากภาษาและวรรณกรรม
(กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา, 2528), หน้า 89.

๑. ๒. ๓. ๔. ๕. ๖. ๗. ๘. ๙. ๑๐. ๑๑. ๑๒. ๑๓. ๑๔. ๑๕. ๑๖. ๑๗. ๑๘. ๑๙. ๒๐. ๒๑. ๒๒. ๒๓. ๒๔. ๒๕. ๒๖. ๒๗. ๒๘. ๒๙. ๓๐. ๓๑. ๓๒. ๓๓. ๓๔. ๓๕. ๓๖. ๓๗. ๓๘. ๓๙. ๔๐. ๔๑. ๔๒. ๔๓. ๔๔. ๔๕. ๔๖. ๔๗. ๔๘. ๔๙. ๕๐. ๕๑. ๕๒. ๕๓. ๕๔. ๕๕. ๕๖. ๕๗. ๕๘. ๕๙. ๖๐. ๖๑. ๖๒. ๖๓. ๖๔. ๖๕. ๖๖. ๖๗. ๖๘. ๖๙. ๗๐. ๗๑. ๗๒. ๗๓. ๗๔. ๗๕. ๗๖. ๗๗. ๗๘. ๗๙. ๘๐. ๘๑. ๘๒. ๘๓. ๘๔. ๘๕. ๘๖. ๘๗. ๘๘. ๘๙. ๙๐. ๙๑. ๙๒. ๙๓. ๙๔. ๙๕. ๙๖. ๙๗. ๙๘. ๙๙. ๑๐๐.

อักษรและอักษรวิจิตรในวรรณกรรมเรื่องอุกฤษณ์สังขดา

การมีบทกวีวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ นิยมบันทึกความเสียงหรือสำเนียงพูด โดยไม่
 เครื่องครุฑคอกัดไวยากรณเท่าไคนัก อีกประการหนึ่งมักนิยมใช้คำศัพท์ที่เป็นพื้นถิ่นของผู้เขียน
 สิ่งเหล่านี้เป็นอุปสรรคส่วนหนึ่งของผู้ที่สนใจศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ ทั้ง ๆ ที่วรรณกรรม
 เหล่านี้ก็ใช้ตัวอักษรร่วมสมัยเดียวกันกับรัตนโกสินทร์ตอนต้นนั่นเอง

เรื่องอุกฤษณ์สังขดา ก็เช่นเดียวกัน กวีผู้เขียนเรื่องนี้ 2 คน ซึ่งจะเห็นได้จาก
 ความแตกต่างของถาพมือในก้นฉบับ อาจจะสันนิษฐานได้ว่าที่เป็นเช่นนี้เพราะเป็นการแบ่งกัน
 คัดลอกกันละส่วน เพื่อให้ก้นฉบับสำเร็จดูง่ายโดยเร็วก็เป็นได้

ตัวอย่างถาพมือที่ 1 ปรากฏในก้นฉบับเดิม 1 - 2

ประทนต์กลับมหาย พนิทฤ:วังที่กษัตริย์รัก พิเษปอไรพ่มกนกับทศนวิค นตกลับม
 นึกค่าเรฎการุโกรบ :- เมื่อนั้น ทาบริบรักกฤคเป็นโษย พงษ์วิริเสฎการุโศกย เท
 โนยที่สังษคอง พวิงทรวงศ์:คันทาเชก ศ:คันทวีวีเสฎกวยเกศจน สอกลัษณัมเบต
 เข็งจอน ชิงภมบ่าจอนควยเก็วจัน พทจอกท่มวังมฤคแคว กพทขแพรววิเพ็ชวเทพ
 สวงส์วัน กอนคณพวิบเพ็ชเสฎกาพฉน มาทรวงวิคเสฎกณันถึงตำบับ :- กฤคเจษคฤค
 ทวัง กฤคิวังเสฎคัคปี้กัคฉน แฉนใฉนเสฎกโฉยโศกฉน สัทนกันคัทจนทวังพวิโรพวย

กอชคัควาปิตัวพิโยมมีกระษัพ เมตกลับนิกแฉงส์วิโรช ที่น้กอนขบอ้งทัญไรบ วิโรชวิราช
 รับโพวีวัก กฤคเจษคฤคทมนคัคฉน ทมกฤคอิทธิชัย เวิริบทนทวังทกัค ปี้กัคฉวิบ
 เก็งจอบรักคัคฉน พเว็ชขังพิงพิงวธา ทักทกภกแฉลพิวขคณ ไมพ่มฉนคัคพิชชศบ
 พกนทนรับคฤคโศกคฤค :- มาเจษมาเก็ว พมเม็ชฉนิงโษยฉนคณ ปกคัคคังเว็ชเม็ชพ
 ควนัมทาเน็ววิคคฤคโกรบ ฉนคัคแพแฉงคณปจมเม็ชฉน มเว็ชฉนทอชคัคคัคฉน คัคคณ
 กบเว็ชทวฉาปโยบ ฉาพิชวีวิกรำน แฉกพวกพฉงคัคฉน แฉกฉนฝูมฉนคัคฉน

หัวข้อตามข้อที่ 2 ปรากฏในฉบับเดิม 3 - 4

ถัดไปนั้นก็ ๗. เมื่อนั้น พระจอมราชวงศ์สุโขทัย จึงปลอบอุทิศเรือกเทวี
 แกรงที่ธาประ: ทวนพรนโธง. อิมพิคมาธิกฤแมงมี โทมนำทอฤที่ทีโลก. เกียรชงค์
 พงษมาพรโธง. รัมยโศกโมทนวิหิมก. แกรทกมีวิกรกิกเทนท. ทวงคนจนล
 รัทเป็นนฤทมา. ทำวอกไปโศกอมกท. ทานงนงอภัก. รักรักแหวพระ: ษงก
 ทงทรว. นีรามพร: รัมยโธง. เกียรโศกนินธรวร. พระ: รมินิกรวิกประ: ภาทิไป
 กฤชพรทกมกร. รัทมากรทำฤทีโลก. เกียรโศกนินธรวร. เรว. ทม. ทว.

กฤชงกนัมเมก. ฤทีเกกเร็จภนชันชันม. ฤททาริกมาทำชันกม.
 เทนนำมิงทวปภนไนงกม. แกรทกมีวิกรกิกเทนท. ทวงคนจนลชษาภวชิ.
 ทวรักรกขไปปรงมิ. ฤกทำรงกักกัษภน. แมรททมิฟงทก. จากอิกฤท
 เททท. อิกทงเทททกค. ทำมว. ำเทรทนทททงทำมิ. ออกไปยงนเท.
 ษงน. ที่ปรัชเมทนทกภก. ฤกนวิโศกน. ษงฤที. โทกวิโลกกเดนเป.
 รัมย. ๗. เมื่อนั้น ทวทมาศรัชกษ. โศกนวิโศกน. ฝงไฟ. ฤกกร.

ลักษณะตัวอักษรและอักษรวิจิที่ปรากฏในเรื่องอุณหภูมิตั้ง

1. การไขพยัญชนะ พยัญชนะที่ซ้ำกันที่การวรรณเรื่องนี้มีดังนี้

พยัญชนะ ปัจจุบัน	อุณหภูมิตั้ง		พยัญชนะ ปัจจุบัน	อุณหภูมิตั้ง	
	เลข 1,2	เลข 3,4		เลข 1,2	เลข 3,4
ก	ก	ก	จ	จ	จ
ข	ข	ข	ค	ค	ค
ค	ค	ค	ฆ	ฆ	ฆ
ง	ง	ง	ช	ช	ช
ฉ	ฉ	ฉ	ซ	ซ	ซ
ช	ช	ช	-	-	-
ญ	ญ	ญ	ฎ	ฎ	ฎ

ด	ด	-	ด	ด	-
ท	-	-	ท	-	-
ถ	ถ	ถ	ท	ท	ท
ท	ท	ท	ท	ท	ท
ท	ท	ท	ท	ท	ท
น	น	น	น	น	น
ป	ป	ป	ป	ป	ป
ผ	ผ	ผ	พ	พ	พ
พ	พ	พ	พ	พ	พ

ม	ม	ม	บ	บ	บ
ร	ร	ร	ด	ด	ด
ว	ว	ว	ค	ค	ค
ช	ช	ช	ต	ต	ต
ห	ห	ห	ท	ท	ท
อ	อ	อ	ธ	-	-

ตัวพยัญชนะ ฅ, ฑ, ฐ และ ฒ ไม่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องนี้
การใช้พยัญชนะเหล่านี้มีลักษณะที่ต่างไปจากปัจจุบัน ดังนี้

พยัญชนะต้น

1. ปัจจุบันใช้ ฅ ในวรรณกรรมใช้ ฐ

ช้าง

ทง

ชาย ทย

เขา เท

ชาม ทม

ชอ ฑอ

เตชา เตท

2. ปัจจุบันใช้ ข ในวรรณกรรมใช้ ข

เจ้าช่า เทชฌา

3. ปัจจุบันใช้ ก ในวรรณกรรมใช้ ข

กคี่ มคี่

คคคค คคคค

4. ปัจจุบันใช้ ข ในวรรณกรรมใช้ หร

ซึ่ง ทวีง

ชายชวา ทวายนว

ทวนิม ทวนทวิบ

ในบางคำจะใช้สลับกัน เช่น ปัจจุบันใช้ หร ในวรรณกรรมใช้ ข

พระโทร พุโศย

5. ปัจจุบันใช้ ย ในวรรณกรรมใช้ ฉ

เย็น แยน

พยายาม พัยยาม

ยอกร โยกอกร

ภิกขุญา   ภิรมย์ญา

ขอม   ขอม

ขืน   ขืน

๑. ปัจจุบันนี้   ก   ในวรรณกรรมนี้   ๑

นิกา   นิญา

กัถิ   กัถิ

ศกคา   ศกคา

ขินติ   ขินติ

นิคามารคร   นิคามารคร

7. ปัจจุบันใช้ น ในวรรณกรรมใช้ น

คน   คักไ

อันกราย   อกัณทย

นักเทศน์   นักเทศ

8. ปัจจุบันใช้ ท ในวรรณกรรมใช้ ร

แทนทอง   แทนทอง

หง   ด้ง

วาทิ   ภาถิ

บรรทม   บนอน

ทรมากันทวี   ตรีภพณทวี

๑. ปัจจุบันใช้ ๑ ในวรรณกรรมใช้ ๒

โกธธา ไกรท

พระธิดา พหัทธ

สุคนธา สุกันธา

10. ปัจจุบันใช้ ๒ ในวรรณกรรมใช้ ๑

พีเดียม ภาเดียว

พิสมัย ภาศใหม่

พฤษษา ภาฤษ

ชวยพร อวยภอร

พระเคท ภาระเคต

พดไกร

กำลังไกร

3/4.11

11. ปัจจุบันใช้ ก ในวรรณกรรมใช้ พ

สะไก

สไฟ

ภัย

ไผย

ภิมย

พุ่ม

ภักดี

พกดี

ไทรภท

ไตรพพ

ศุภลักษณะ

สพลก

12. ปัจจุบันใช้ ด ในวรรณกรรมใช้ ท

ดอ

พ

ธา

ฟ้า

ธา 2/60.5

13. การใช้ ศ, ข, ส มีลักษณะ

หญิง

หญิง

สุกสว่าง

สว่าง

อาสนะ

อาสนะ

ภัสคา

ฟ้า

เกษ

เกษ

หัตถ์

หัตถ์

นางสาวศรี

นางสาวศรี

14. การเขียนพยัญชนะที่ประสมกับสระอา

เขียนสระอา ท่อจากหางพยัญชนะโดยไม่ยกปลายปากกา

ห้า ห้า

ชาย ชาย

อักษาสัย อักษรสัย

พยัญชนะ ฎ ประสมกับสระอา

เขียนโดยนำเอาหางของ ฎ ซึ่งเป็นพยัญชนะที่อยู่หน้าสระอา มาต่อจาก

หางของสระอา

บิกา บิกฎ

ศรีสุภา ศรีสุภฎ

พยัญชนะ ฏ ประสมกับสระอา

เขียนโดยนำหางของ ฏ มาต่อจากหางของสระอา

ธนินธรา ธนินธฎ

หรืออาจจะเขียน ถ ประสมกับสระอาเหมือนปัจจุบัน

อนิษฐา

อนันจัก

15. คำว่า พระ, พระยา หรือ ทฎา เขียนดังนี้

พระ

๑พ

ทฎา

๑พ

พระยา

๑พ

พระยา

๑พ

16. คำ ๆ เกี่ยวกัน เขียนไ้หลายแบบ เช่น คำว่า "ใหญ่" เขียนดังนี้

ไ้ญย

ไ้ญย

ไ้ญย

ไ้ญย

ไ้ญ

คำว่า ขนิษฐา

ขนิษฐ

ขนิฏ

ขนิษฐา

ขนิฏา

คำว่า ประภษา

ประภษา

ประภษา

คำว่า หฤทัย

หิร:ไท

หฤ:ไท

คำว่า อณรร

อนรร
| |

อนรรษ

อนรรท

อนนรร

อนนรรท

อักษรนำ

ในวรรณกรรมเรื่องนี้ พบการใช้อักษรนำไม่มากนัก เท่าที่พบนั้นเป็นการใช้ อ นำ ย

ยานัตถ์

๒/๑
จยถนต

ยาใจ

จยจ

ยอกร

จยอกอน

ยีน

จยีน

4/33.6

การแทรกพยัญชนะ

ในวรรณกรรมเรื่องนี้ จะมีการแทรกพยัญชนะ ห โคมิจุกประสงค์เพื่อให้ตรงกับ
การออกเสียงของภาษาถิ่นใต้อื่น ๆ

มิ

หมิ

เจียบ

หเจียบ

ยนาทร

จหนาทอน

จิงไร	จิงไทร
บันตัย	บันเทต
มัน	หมร
ธารมณ	ตหรม
พิศวาท	พิศหวาด
กะดิ่ง	คัหลิ่ง
ปราณี	ปรานัน
ประมวด	ประหมวน
บริวาร	บริหวน

อักษรควบ

ส่วนใหญ่ใช้ตรงกับอักษรวิในปัจจุบัน คำที่ทางไปนั้นจะใช้ ร, ล ควบคู่กับ ม
และในการอ่านออกเสียงเกือบจะทุกคำ จะอ่านเป็นเสียงควบในทางกัณฑ์ดังกล่าว เช่น

จำเวญ	ทำเมว ^๑ น
กำเวบ	ก่าเมว ^๒ บ
สำรวด	ฆ่ามว ^๓ น
ถึมเนทร	มลิ ^๔ นเนต
ตำรวจ	ตำมว ^๕ ด
ชำเลื่อง	ฆ่าเม ^๖ ลื่อ
ตำราญ	ก่าม ^๗ น
จำรัส	ก่าม ^๘ ร็ด

สำเร็จ

สำเนา

ตัวสะกด

พยัญชนะไทย ที่ใช้เป็นตัวสะกดในมาตราตัวสะกด 8 มาตรา มีดังนี้

1. แม่กก ใช้ ก ข ค ฅ
2. แม่กง ใช้ ง
3. แม่กค ใช้ จ ฌ ฉ ฌ ฎ ฏ ฐ ฑ ฒ ก ฅ ฌ ฐ ษ ฌ ษ ฌ ษ ฌ
4. แม่กน ใช้ ญ ณ ฌ ฌ ฌ
5. แม่กม ใช้ บ ป พ ฟ ภ
6. แม่กม ใช้ ม
7. แม่เกย ใช้ ย
8. แม่เกอว ใช้ ว

การใช้ตัวสะกดในวรรณกรรมเรื่องนี้ ส่วนใหญ่ใช้ตรงตามมาตราสะกด แต่มีจำนวนมากที่แม่จะใช้พยัญชนะภายในมาตราอื่น แต่ไม่ตรงกับความนิยมในปัจจุบัน เช่น

แม่กก แสดงการใช้ตัวสะกดที่เหมือนในปัจจุบัน

นัก

นัก

จาก

จาก

ทฤกษา

ทฤกษา

กระหนก ตันกั

ยักษี ยักสิ

แมกก แสดงการไร้ตัวสะกดที่ห่างจากในปัจจุบัน

มหาเมฆ มหาเมก

แมกก แสดงการไร้ตัวสะกดที่เหมือนในปัจจุบัน

อุณท อุณท

บังอาจ บงอาจ

พาด พาด

บุศรา บุศรา

พระวิมลธรรม พระเวชนกร

แม่กค แสดงการใช้ตัวสะกดที่ต่างจากในปัจจุบัน

ภุชย	มุ่นด
สวัศก	สวัคฏ
สนท	สนจ
ราชรถ	ราชวฏ
มณฑ	มณฑด
วิเศษ	วิเสด
อศจรรย	อษจรร

แม่กน แสดงการใช้ตัวสะกดที่เหมือนกับในปัจจุบัน

สังหารวานรอน	สังหารวานรอน
--------------	--------------

สุรขันธ์

สุริยพันธ์

สุภิน

สุภิน

กษัตรา

คำชะล้า

กัทยา

กัลยา

แม่กาน แสดงการใช้ตัวสะกดที่ต่างกับในปัจจุบัน

บทจร

บทจอ

กร

กอ

เมื่อนั้น

เมื่อนั้น

บึงอร

บงอร

น่าน

นาร

โทร โทหน

ชูด ทว
ข

ฉวิต ก้าน

2. สระ

สระอะ

คำที่ประสมสระอะ ที่ไม่มีตัวสะกด เขียนได้ดังนี้

1. ประวิสรรชนีย์ เมื่อออกเสียงเพิ่มภาคแรก

อะ อะ

กระ[ั]ทาง กว:ทาง

ชระ[ั]มาย ชะ:มาย

ทระ ทระ..

ประ[ั]ห้วน ประ:ห้วน

ระกำ

ระกำ

2. ประวิตรรชนีย์ในคำที่ประสมด้วยสระอุ

บิฑูเรศ

บิฑูเรศ

อสุซด

อสุซด

สุริเสียง

สุริเสียง

ปรณจ

ปรณจ

พยุหิใหญ่

พยุหิใหญ่

3. ใช้เครื่องหมาย ˊ หรือ ˋ กำกับบนพยัญชนะที่อ่านออกเสียง อะ

กรังเสียง

สลด

สลด

ชนคหาง

ชนคหาง

อังกนิง   อังคันง

กค   คค

ชอุม   ชอุม
|

เสกัจ   เสกัจ

4. ไซ้เครื่องหมาย ˆ หรือ ˆˆ กำกับบนพยัญชนะที่อ่านออกเสียงเต็ม

มาตรา

ประทิป   ปรทึบ

ประชาน   ปรชชัล

ระ   รั

สะโก   สโก

ตะกั้ว   ตัก

ตะอน   ลื่อน

ตะลิ่ง   ต่หิ่ง

5. ใช้เครื่องหมาย (เครื่องหมายไม่ชัดเจน) กำกับพยัญชนะที่คองการ
อ่านออกเสียง อะ

อะ   ำ

สุขสาราญ   สักส์สำราน

อัคคะเรศ   อักคะเรศ

กะไร   กไร

กณนาก   กณนาก

คำที่ประสมสระอะ มีทวิสะกจเขียนไคดังนี้

1. ไช้ไม้หันอากาศ กำกับพยัญชนะทัณฑ์

พัน	พัน
ทลัษตา	พลัษตา
ตั้งค่าย	ตั้งค่าย
สายัณห์	ชัยัน

2. ไช้พยัญชนะทัณฑ์ คือไช้พยัญชนะ 2 ตัวซ้อนกัน

พัน	พวรรณ
ตั้ง	ตั้ง
พันไค	ทรรไคย

3. ไช้ไม้หันอากาศ ร่วมกับพยัญชนะทัณฑ์

ทั้ง อึ้ง ทั้ง

ทั้ง ฟุ้ง

ทั้ง ดึง

รังสรร รังสรร

ฉัพพฉัน นัยพฉรร

สุวรรณ สวรรณ

ไอศวรรย์ ไอศวรร

สระอา

การเขียนสระอา เขียนเหมือนกับพยัญชนะตัวหน้าเสมอ ถ้ามีตัวสะกดจะเขียนแยก

ห่างออกไป

อา

อา
๑

ท้าวหาญ

เทาทาน

อนุชา

อนนต์
๑

สายสวาท

สายสัจจ

ฝาก

ฝาก

นางมาร

นางมาร

ไสยา

ไสยา

สระ อี, อี, อี, อี

1. การประสมรูปสระกึ่งดาว จะวางฝนทอง นฤคหิต และทัณฑุไวบน

พยัญชนะเสมอ

ผิก

ผิก

จิวัก

จิวัก

ที่เลี้ยง

ที่เลี้ยง

ออดัง

ออดัง

กักทอง

กักทอง

หนัง

หนัง

ขิง

ขิง

ถั่ว

ถั่ว

ผัก

ผัก

พื้น

พื้น

คำที่ประสมด้วยสระอี ไม่มีตัวสะกด บางครั้งจะมี อ หรือ บ ตาม เช่น

ธานี

ธานี

เกษิ	เกสือ
เทวิ	เทวือ
สุมาติ	สุมลือ
ทงนี้	ทงนือ
คิ	คือ
ไชยศรี	ไชลือ
โพริ	โพวือ

สระอุ
การใช้สระอุ ส่วนใหญ่ใช้ตรงกับในปัจจุบัณ มีบางคำที่ใช้เป็นสระอุ ซึ่งจะตรงกับ
การอ่านออกเสียงของคนในทววย

วิงอุ่นววย

วิงลูนววย

ฅ	กุดฏี
วันชุตี	วันชูลี
ศกนธรต	สุคนธีวศ
สีสุกา	สีสุก
อสนี	อสนี
รัตนมณี	รัตนมณี

สระโอะ

การใช้สระโอะ เมื่อมีหัวสะกดเขียนไคดังนี้

1. ใช้เครื่องหมายนฤคหิตกำกับบนคำนั้น

ขม

ข^๐ม

2. ใช้เครื่องหมาย • หรือ •• กำกับบนคำนั้น

โอรสา

โอร^๐สา

รนา	รัตจันเด
องค	อิ่ง
รณ	วัญ
ชนกชนนี	ชนกชนนี
ชดนา	ชัญญา
ชม	ชม
ยก	ยก
ทสไกร	พิศไกรย

สระอัว

การใสสระอัว ในปัจจุบันไชรูป ัว ในวรรณกรรมไชรูป ัว ทั้งคำที่มีทวิสะก

และไม่มีทวิสะก

มีว	มีว
ท้ว	ท้ว
กถ้ว	กถ้ว
พวก	พวก
นวด	นวด
กระบวน	กระบวน
หลวง	หลวง

สระอำ
การใช้สระอำ ในปัจจุบันใช้รูป -ำ ในวรรณกรรมใช้ 2 รูป คือ -ำ และ

-ำ

จำรัส

จำรัส

ระดำ

ระดำ

ลำบาก

ลำบาก

กำนิม

กำนิม

รำโย

รำโย

บ่ารุง

บ่ารุง

สระเออ

การใช้สระเออ ในคำที่ไม่มีทศกตก เขียนเหมือนมีจุนันแต่ใส่เครื่องหมาย ..

ไว้นพยัญชนะ

ชะเง้อ

ชะเง้อ

เชอ

เชอ

ในคำที่มีทศกตก เขียนได้ 2 แบบ คือ

ฤกษ์

ฤกษ์

ศุภฤกษ์

สุฟเว็กร

มันเทิง

มันเทิง

สระเออะ

การใช้สระเออะ เมื่อมีตัวสะกด ไขรูป ๕

เด็ก

เท็ด

เด็ก

เต็ด

พระเพลิง

พระเพลิง

เชิญ

เข็น

สะเห็น

สเห็น

สระเอือ

การใช้สระเอือ ทั้งที่มีตัวสะกดและไม่มีตัวสะกด เขียนรูป ๕ ดังนี้

เชื้อ

เขือ

เนื้อ

เนื้อ

เรื่อง

เรื่อง

ก่อกวน

ก่อกวน

เหยื่อ

เหยื่อ

เยื้อง

เยื้อง

เกือบ

เกือบ

สระอ

การใชสระอ มีวิธีการใช้ 2 วิธีคือ

1. ในกรณีที่ไม่ใช่สระอ ใช้เครื่องหมาย • หรือ " กำกับบนพยัญชนะนั้น
จะมี อ เียงหรือไม่ก็ได้

รอ

วอ

กอ

กอ

อ

ฟ

บ

ญ

ท

พ

ท

พ

ท

ท

หรือในบางกรณีที่ไม่มีการใช้เครื่องหมาย หรือ ..

อ

พ

2. ในกรณีที่มีทศภาค จะเขียนเหมือนในปัจจุบัณยกเว้นในกรณีที่มีทศภาค
เป็นทศภาค ปัจจุบันจะดกรูป อ แต่ในวรรณกรรมยังคงรูป อ ไว้

กนร

กนร

กษร

กษร

นกร   นกคอน

จร   จอร

สุนทร   สุนทอน

ควงสมร   ควงสมอน

อนาทร   อนาทอน

มทจร   มททำจอน

พระพร   พพภอน

สระ ใ ใ

การใช้สระ ใ, ใ มีวิธีการใช้ดังนี้

1. ในคำปัจจุบัน ซึ่งออกเสียงโท และเสียงตรี ในวรรณกรรมจะเขียนด้วย

สระ ใ - ทั้งหมด และไม่ตองมีรูปวรรณยุกต์ประกอบ

ใ

ใ

ใน	ไฉ
บรรดัย	บันไหล
ฤทธิไกร	ฤทธิไกร
โชน	โชน
ไป	ไป
ใหญ่	ใหญ่ ใหญ่
ห้วนไหว	ห้วนไหว
ไป	ไปย
นางใน	นางนัย

ใคร

ใครย

โอราม

โอรยาม

ศรีไส

ศรีไสย

นัยนา

นัยน่าย

ชิงชัย

ชิงชัยย

รำไร

รำไรย

3. วรรณยุกต์

รูปวรรณยุกต์ที่ใช้ในวรรณกรรม มีปรากฏเพียง 1 รูป คือ รูปวรรณยุกต์โทเท่านั้น
รูปวรรณยุกต์อื่น ๆ ไม่ปรากฏ

การใช้วรรณยุกต์ มีดังนี้

1. ใช้รูปวรรณยุกต์โท ตรงตัวคำในปัจจุบัน

ท่น

ท่น

ม่น

ม่น

ม้วย ^๒ ม้วย

แล้ว ^๒ แล้ว

แล้ว ^๒ แล้ว

๒. คำในปัจจุบัน ซึ่งไม่ใช่รูปวรรณยุกต์กำกับ ในวรรณกรรมจะใช้รูปวรรณยุกต์
โทกำกับ ซึ่งตรงกับกรออกเสียงภาษาถิ่นใด

ทะเล ^๒ ทะเ

เหว ^๒ เหว ^๒ ๗

ทะเล ^๒ ทะเ

เหย ^๒ เย

เขา ^๒ เ

หังหลาย

ทงหลาย

หลวง

หลวง

ผืนผาย

ผืนผาย

3. คำในปัจจุบันซึ่งไม่ใช่รูปวรรณยุกต์กำกับ ในวรรณกรรมจะใช่รูปวรรณยุกต์

กำกับ

เลย

เลย

เขาวมาดย

เขาวมาด

แพรวพราว

แพรวพราว

สออน

สออน

สบาย

สบาย

เสด็จ	เสด็จ ^๒ เสด็จ ^๒
ทรวง	ทรวง ^๒
ทตาง	ทตาง ^๒
ทาง	ทาง ^๒
ทตาง	ทตาง ^๒
รวกเร็ว	รวกเร็ว ^๒

4. เครื่องหมายประกอบการเขียน

การใช้เครื่องหมายประกอบการเขียนในวรรณกรรมเรื่องนี้ มีดังนี้

1. การใช้เครื่องหมายเมื่อเว้นหน้าเขียนหนังสือทุกเล่ม

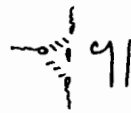
เล่ม 1

© ๑๒๕

เล่ม 2

เดิม 3

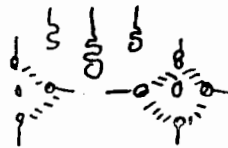

เดิม 4

2. การใช้เครื่องหมายเมื่อเขียนหนังสือบุคคลละเดิมนั้นแล้ว

เดิม 1.

เดิม 2

เดิม 3

3. การจบเรื่องใช้เครื่องหมายดังนี้

๗๕-๑๒ ๑๑๕๖

4. ใช้เครื่องหมาย : แสดงว่าข้อความยังไม่จบประโยคแต่ต้องขึ้นบรรทัดใหม่

๗๕-๑๒ ๑๑๕๖

พร: แอมะ

พวง
๑๕

โขน
๑๕
แปด

กรร
๑๑

โคโคม
๑๕

พวงโคก
๑๑
๕๕

ภย
๑๕
๕๕

นอกจากนี้ในทอนท้ายของการพรรณนาความ จะบอกจำนวนคำกลอนไว้เช่น 4 คำ,
8 คำ หรืออาจจะมีหรือเพดงประกอยอยู่ด้วย เช่น

๕คำ
๑๕

๕คำ
๑๑
๖คำ

๔ คำ
๑๑
เด่มือ

5. การใช้ตัวเต

การใช้ตัวเต ในวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่องอุทุมม์สงฆา มีดังนี้

1. ใช้เรียกจำนวนนับ เช่น

ต้นส้มคอกันรอกแหลม ๐ ๑

๓ คำ
๑๑
ถน

เด่มือ

๑๑

๖ คำ

๑๐ คำ

๗

2. ใช้เต ๖ แทนคำซ้ำ

ลกเอย ๖ รก

คินเอย ๖ แลว

เจ้าเอ๋ย ~ พี่

พระ เอ๋ย ~ ทรงเดช

3. ไซ้เลข ๆ ~ แทนเครื่องหมายไม้ยมก

ก้ม ๆ ผย ๆ ทักินทยา

ทงปีก ๆ นังจันไทย

ด ๆ บ้เน้นสัทงใจย

เม่ ๆ ตรี้อษา

โชนแผน ~ แทงจวงวอย

การวิเคราะห์ลีในวรรณกรรมเรื่องอุตุหทัยสงฆดา

ในการศึกษาวรรณคดีของตะวันออกและตะวันตก ถึงแม้ลักษณะของวรรณคดีจะมีความแตกต่างกัน แต่ทฤษฎีของนักวรรณคดีกลับมีได้แตกต่างกัน กล่าวคือการศึกษาวรรณคดีสันสกฤตนั้นมีแนวความคิด 2 รูปแบบ คือ

1. การศึกษาตัววรรณคดีที่มีความงดงามถูกต้องสูงส่งเพียงใด ลักษณะนี้จะตรงกับ การศึกษาวรรณคดีตะวันตกในสมัยคลาสสิก ซึ่งเป็นวรรณคดีที่เป็นการเลียนแบบและวรรณคดีที่เป็นรูปแบบของวาทศิลป์คือ ความงดงามและศิลปะของภาษา จึงเป็นการศึกษาในทางกว้างว่าด้วยความประทับใจในความเหมือนต้นแบบและความมหัศจรรย์ของงานสูงส่ง¹

2. การศึกษาผลของวรรณคดีที่มีต่อผู้อ่าน เพื่อพิจารณาการจำลองอารมณ์ของกวีและ ปรากฏิยาทางอารมณ์ของผู้อ่าน วิธีนี้ใช้ใจของผู้อ่านเป็นเครื่องวัด ซึ่งตรงกับแนวทางการสร้างสรรค์ วรรณคดีในสมัยโรแมนติกของตะวันตก ซึ่งเน้นอารมณ์เป็นสำคัญ บทประพันธ์เป็นผลจากพลังอารมณ์ ของกวีที่ถูกจำลองและถ่ายทอดไว้เป็นคำหนังสือ จึงเป็นการศึกษาในทางดีกว่าความรูสึก สะเทือนอารมณ์ ซึ่งเป็นสิ่งที่องค์ความรู้และความหมายโดยนัยอยู่มาก² ลักษณะนี้ในวรรณคดี สันสกฤตคือการศึกษาความทฤษฎีส่วนตัว

---

¹ Stein Haugom Olsen, The Structure of Literary Understanding (London: Cambridge University Press, 1978), p.25. อ้างใน กุสุมา รัชมนันท์, รายงานการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์วรรณคดีไทยตามทฤษฎีวรรณคดีสันสกฤต (กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2530), หน้า 90.

² Ibid.

รส คือ ปฏิกริยาทางอารมณ์ที่เกิดขึ้นในใจของผู้อ่าน เมื่อได้รับรู้อารมณ์ที่กวัดไยทอด
ไว้ในวรรณกรรม โดยทั่วไปจะมี ๒ ความหมาย คือในความหมายกว้าง รสหมายถึงสิ่งที่เรา
รับรู้ได้ เช่น การรับรู้รส เปรี้ยว หวาน ขม เค็ม เราได้รับรู้รสด้วยลิ้น ส่วนการรับรู้รส
วรรณคดีอยู่ที่ใจของผู้อ่าน ในความหมายแคบ รสหมายถึงสภาพจิตของผู้อ่านวรรณคดีที่เกิดความ
สำเริงอารมณ์จากการได้รับรู้รส (ในความหมายกว้าง) ของวรรณคดี³

ความเป็นมาของคำว่า รส (Rasa)

ในยุคนครเวท คำว่า รส ใช้ในความหมายว่า "น้ำใส" ดังปรากฏในคัมภีร์
ฤคเวทว่า "ใส่น้ำใสไว้ในหม้ออกตศ" (dadhānah kalase rasam)

ในคัมภีร์อรุณเวท ปรากฏคำว่า รส ในความหมายว่า "น้ำจากสมุนไพรร" เช่น
"ขอให้อายุยืนขึ้นด้วยน้ำจากสมุนไพรร" (Udāyusā samāyusodoṣadhīnām rasena) และ
ยังหมายถึง "น้ำจากเมล็ดกัญจิษ" เช่น "ขำไคน้ำจากเมล็ดกัญจิษ" (āharsam dhānyam
rasam) ที่ปรากฏหลายแห่ง คือ รส ในความหมายว่า "รสชาติ" เช่น "ขำแก่พระอินทร์ ผู้ใด
เพียรทำถวายรสชาติแห่งน้ำของเรา..." (Yo no rasam dipsati pitro agne...)

ต่อมาในยุคลุปัมภิต "รส" ในความหมายว่า "น้ำจากสมุนไพรรหรือจากเมล็ดกัญจิษ"
ไม่ปรากฏที่ใช้ แต่ใช้ในความหมายว่า "ส่วนสำคัญ" ดังเช่นที่ปรากฏในศตททวารยอกุปัมภิต ว่า

"ลมปราณเป็นส่วนสำคัญของร่างกาย"

(prāṇo hi vā angānām rasah)

"จักขุเป็นส่วนสำคัญที่สุดของ (อวัยวะของ) ผู้มีชีวิตอยู่"

(yaccaksuḥ sato kyesa rasah)

³ ฤคสมา รักษมนี, รายงานการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์วรรณคดีไทยตามทฤษฎีวรรณคดี
สันสกฤต (กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2530), หน้า 115.

ส่วนความหมายของคำว่า "รสชาติ" ก็ยังคงมีอยู่ เช่น

"รูรสกัวยัติน" (jihrayā hi rasām vijānāti) และใช้เป็นรูปกริยาที่สร้างจากคำนาม แปลว่า "ลิ้มรส" เช่น ในปรัศนยะอุปนิษิต "ไม่หมกถึน ไม่ลิ้มรส" (uajighrati na rasayate)

ในคัมภีร์โคศกัวยัติน และ ไมทริอุปนิษิต "รส" ที่ใช้ในความหมายว่า "รสชาติ" มีความหมายเจาะจงขึ้น เพราะบ่งว่าเป็นรสชาติที่เกิดพร้อมกับความปิติสูงสุดเป็นอันกิมสัจจะ (สัจธรรมสูงสุด) ที่นักพรตเพียรไปให้ถึงกัวยการเพงสมาธิ เช่น "สิ่งนี้คือ รสแน้เทียว เมื่อรับรู้รสชาติแล้ว ความปิติก็เกิด" (raso vai sah, rasam hyevāyam labdhva nandī bhavati)⁴

อาจจะเป็นไปได้ว่านักทฤษฎีละครสันสกฤตอาศัยความหมายของคำว่า รส ที่หมายถึงรสชาติที่เกิดพร้อมความปิติสูงสุดจากคัมภีร์ในยุคนั้นนี้ มาใช้กับรสที่ผู้ชมได้รับจากละคร แต่กัยังไม่มื่อร่องรอยของทฤษฎีรส จนถึงพุทธศตวรรษที่ 6 ปรคณูเป็นปรมาจารย์การละครสันสกฤตจึงได้กำหนดเรียกรสไว้เป็นอายตณอักษรในคัมภีร์นาฏยศาสตร์ ทฤษฎีรสจึงปรากฏเป็นหลักฐานในแก่นี้มา⁵ การศึกษาทฤษฎีรสในวรรคสันสกฤตจึงมีพื้นฐานมาจากทฤษฎีรสในการละคร แต่ขบวนการเกิดรสในวรรคนี้แตกต่างกับการเกิดรสในละคร กล่าวคือ ในละครของอาศัยผู้แสดงและการแสดงเป็นสื่อ แต่ในวรรคกัภาษาเป็นสื่อแทนทั้งผู้แสดงและการแสดง ภาษาจึงมีบทบาทในการที่จะสื่อสารอารมณ์ของกวีไปยังผู้อ่าน กันั้นทามหลักทฤษฎีรสจึงถือว่ากวีผู้อ่านและกัวรรณารมมีความสำคัญกัเทิมกัน กล่าวคือ ผู้อ่านจะทองเป็นสเหตุทักคือผู้มีใจเปิดกว้างพร้อมที่จะรับรู้อารมณ์กักวีจำลองไว้ในผลงานในลักษณะอารมณ์สาถด กวีจะทองมีทั้งปฏิภา คือ

⁴

A.Sankaran, Some Aspects of literary Criticisim in Sanskrit (New Delhi: Oriental Books Reprint Corporation, 1973), pp.1-3.

⁵อุสุมา รัชมนั, เรื่องเกิม, หน้า 92 - 93.

จินตนาการซึ่งเป็นแต่สิ่งสร้างสรรค์ และมีศักดิ์คือ อัจฉริยะปัญญาและความสามารถในการประพันธ์ ส่วนตัววรรณคดีจะต้องมีทั้งความหมายทั้งในวัสดุ (เนื้อหา) อลังการ (ภาษาที่แสดงความงาม) และรส (การแสดงอารมณ์)⁶

องค์ประกอบของทฤษฎีรส

นักวรรณคดีสันสกฤตให้ความสำคัญเรื่องสมาวิเคราะห์วรรณคดี โดยให้ความหมายว่า รสคือปฏิกิริยาทางอารมณ์ที่เกิดขึ้นในใจของผู้อ่าน เมื่อได้รับรู้อารมณ์ที่กวีได้ถ่ายทอดไว้และเกิดปฏิกิริยาทางอารมณ์เป็นการตอบสนองสิ่งที่กวีเสนอ อารมณ์ต่าง ๆ ที่กวีแสดงไว้ในผลงานเรียกว่า ภาวะ หมายถึงสภาพที่เกิดขึ้นแก่จิตใจและร่างกายมนุษย์ ศัพท์ว่าภาวะนี้มาจาก ฐ ฐาญ แม้แต่กวีหรือการกระทำ "อันใดอยู่ภายในใจของกวี อันจะก่อให้เกิดปรากฏออกมาโดยการแสดงด้วยคำพูด อวัยะ สีหน้า และปฏิกิริยา อันนั้นท่านเรียกภาวะ"⁷ ซึ่งมี 8 อย่าง ส่วนอารมณ์ที่เกิดในใจของผู้อ่านเพื่อตอบสนองต่อภาวะนั้นเรียก รส ซึ่งมี 8 อย่างเช่นเดียวกัน

ภาวะที่เกิดขึ้นในใจของกวีแบ่งเป็น 2 ประเภทคือ สดาลัยภาวะและวณิจารีภาวะ

สดาลัยภาวะ หมายถึงพื้นอารมณ์ที่เกิดขึ้นเป็นปกติสามัญแก่มนุษย์ มี 8 ประเภท คือ

1. ความรัก (รติ)
2. ความชมชื่น (ทาสะ)
3. ความชุกชโศก (โศกะ)
4. ความโกรธ (โกรธะ)
5. ความมุ่งมั่น (อุทสาหะ)
6. ความมากถัว (ภยะ)

⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 205.

⁷ สง มหาวีร, ผู้แปล, บทกวีศาสตร์ของกรรณิ (พระนคร: กรมศิลปากร, 2511), หน้า 325.

7. ความน่ารังเกียจ (ชอุปสา)

8. ความน่าพิศวง (วิสมยะ)

ส่วนการเกิดรสนั้นในใจของผู้อ่านนั้นขึ้นกับสตาบิภาวะทั้งถาวรข้างต้นคือ

1. ความรักทำให้เกิดรสขำซึ่งในความรัก (ศฤงคารรส)

2. ความสมช้นทำให้เกิดรสสนุกสนาน (หาสมรส)

3. ความชุกชอกทำให้เกิดรสสงสาร (กรอุณรส)

4. ความโกรธทำให้เกิดรสแค้นเคือง (เรอาทรรส)

5. ความมุ่มม่นทำให้เกิดรสขื่นขม (วีรรส)

6. ความน่ากลัวทำให้เกิดรสเกรงกลัว (ภยานกรรส)

7. ความน่ารังเกียจทำให้เกิดรสรำคาญยะแยะง (พิทักษ์รส)

8. ความน่าพิศวงทำให้เกิดรสอัศจรรย์ใจ (อัทญกรรส)

ในนैयाยศาสตร์บางฉบับ มีศาสนกรสเพิ่มเข้ามาเป็นรสที่ 9 แต่นักวรรณคดีสันสกฤตมีความเห็นว่าน่าจะเป็นการแต่งเติมในภายหลัง และคงเป็นอิทธิพลของคติทางพุทธที่ถือว่าความสงบเป็นสิ่งประเสริฐเป็นทางสู่นิพพาน กวีพุทธส่วนมากจึงถือว่าศาสนกรสเป็นรสที่เกินกว่ารสอื่นทั้ง 9⁸

วยกิจาริภาวะ หมายถึงภาวะเสริมหรือภาวะที่เป็นตัว เปลี่ยนแปรอาจเกิดขึ้นกับบางคน บางครั้งบางคราว เพื่อหนุนให้สตาบิภาวะเด่นเป็นที่ประจักษ์ไ้กายยิ่งขึ้น แต่ในเชิงกรอ์ก็อาจกลายเป็นตัวแปรที่ทำให้ไ้รับรสอารมณ์ห่างไปจากพื้นอารมณ์ของกวี มี 33 ประเภท คือ⁹

1. นีรเวท - ความไม่แยแส

⁸ A.K. Warder, Indian Kavya Literature I : Literary Criticism (Delhi: Motilal Banarsidass, 1972), p.40.

⁹ กุสุมา รัชมนิ, เรื่องเคมี, หน้า 94 - 95.

2. กตามี	- ความเห็น้อยอ่อน
3. ศังกา	- ความสงสัย
4. อสุยา	- ความริษยา
5. มหะ	- ความอหิงสา
6. ศรมะ	- ความอ่อนเพื่อย
7. อาถัดยะ	- ความเกียจคร้าน
8. ไทณะ	- ความอัมมจน
9. จินหา	- ความวิตก
10. โมหะ	- ความหลง
11. สมฤติ	- ความระลึกไ้
12. ธฤติ	- ความมั่นคง
13. วรียา	- ความตะอาย
14. รมตคา	- ความห้วนไหว
15. หารณะ	- ความยินดี
16. อาเวคะ	- ความกั้นคระหนก
17. ฐทคา	- ความเฉยชา
18. ครรวะ	- ความรองหอง
19. วิชาทะ	- ความสิ้นหวัง
20. เอกสุกยะ	- ความโทษหา
21. นิทรา	- ความง่วงงุน
22. อปัสมาระ	- ความสิ้นสติ เพราะถูกสิ่ง
23. สุนตะ	- ความหัดมิโทษ
24. วิโพชะ	- ความทัน
25. ฌรณะ	- ความแค้น
26. อรหิตละ	- ความเสแสร้ง
27. อครทา	- ความรุนแรง

28. มหิ	- ความหนักใจเกราะห
29. วยาริ	- ความป่วยใจ
30. อุฆาทะ	- ความมากดั่ง
31. มรณะ	- ความตาย
32. ทราระ	- ความทรนัฟริง
33. วิทรณะ	- ความโกรครวญ

ทั้งสตาปภาวและวยภิจาริภาวจะเป็นที่ประจักษ์ไค้ก้องอาศัยเหตุของภาว (วิภาว) และผลของภาว (อุภาว) ซึ่งหมายรู้ไค้ก้องการแสดงของตัวละครด้วยคำ ทำทาง และ ฎกิริยา¹⁰

วิภาวหรือเหตุของภาว หมายถึง เหตุการณ์บุคคลหรือสิ่งต่าง ๆ ที่กัวิกาหนดไว้ใน เนื้อเรื่องให้เป็นสาเหตุทำให้เกิดภาวต่าง ๆ ขึ้น มี 2 ลักษณะคือ กัเหตุ (อาตัมภณะ) และ เหตุเสริม (อุทกัปณะ)

อุภาวหรือผลของภาว หมายถึง การแสดงออกของตัวละครด้วยคำพูดหรืออาตัมกิริยา ไท้รูว่าเกิดภาวอย่างไค้ก้องอย่างหนึ่งแก่ตัวละครนั้น

สาตทวิภาวหรือฎกิริยา หมายถึง การแสดงออกที่เกิขึ้นตามธรรมชาติเป็นฎกิริยาที่ ห้ามมิไค้ สาตทวิภาวตามทฤษฎีการละครมี 8 ลักษณะ คือ

1. ตะถึงงัน
2. เห่งออก
3. ชนอุก
4. เสียงเปดียน
5. ทัวสัน

¹⁰ เรื่องไค้ยวกัน, หน้า 95 - 96.

6. สีหน้า เบื่อ
7. น้ำตาไหล
8. เป็นลม

การวิเคราะห์วรรณกรรมตามทฤษฎีวิวธ

การวิเคราะห์สื่อนวนรณกรรมจะแตกต่างกับการวิเคราะห์สื่อนละคร เพราะในวรรณกรรมจะมีแค่เพียงถ้อยคำของกวีเท่านั้นที่จะสื่อผ่านมาถึงผู้อ่านได้ อย่างไรก็ตามในหลักการทั่ว ๆ ไป กวีสันสกฤตก็ได้ใช้หลักการวิเคราะห์สื่อนวนรณกรรมจากการละครนั่นเอง ซึ่งผู้วิจัยจะได้อธิบายการวิเคราะห์สื่อนวนรณกรรมเรื่องอุษณัมป์สงขลตามหลักการดังกล่าวโดยละเอียดต่อไป

วรรณกรรมเรื่องอุษณัมป์สงขลา มีแก่นเรื่องสำคัญ (Theme) ก็คือความแกล้งกัฏาของพระอุษณ กวระอุกสาหะจึงเป็นกาวะหลักโดยมีกาวะอื่น ๆ เข้ามารประกอบเพื่อหนุนให้วิวธเด่นชัดขึ้น

วิวธ คือความชื่นชม เป็นรสที่เกิดจากการรับรู้ความมุ่งมั่นในการแสดงความสามารถอันเป็นคุณลักษณะของคนชั้นสูง ความกล้าหาญมี 3 อย่างคือ กัฏาให้ (ทานวิวระ) กัฏาประพฤติกิธรรมหรือทหน้าที (ชธรรมวิวระ) และกัฏารบ (รณวิวระ) อาจมีกาวะเสริมคือ ความมั่นคง ความพิริยพิโรธะห์ ความรองหลง ความทันตระหนัก ความรุนแรง ความแค้น ความระดึกได้ ฯลฯ วิวระของความมุ่งมั่น ได้แก่ การเอาชนะศัตรู การบังคับอินทรีย์ของตนได้ การแสดงทละกำลัง ฯลฯ อนุกาวะของความมุ่งมั่น ได้แก่ ทำที่มั่นคง เจตยวดตาคีในการงาน เข้มแข็งจะมกเขมม้นทุกจาแข็งขัน เป็นต้น¹¹

กวีได้สร้างกาวะอุกสาหะเกิดขึ้นหลายอย่าง โดยมีเหตุของกาวะ (วิวระ) นกของกาวะ (อนุกาวะ) กาวะเสริม (วยภิจารวิวระ) และปฏิกรียาทางอารมณ์ (สาคทวิวระ)

¹¹เรื่องเดียวกัน, หน้า 99.

ต่าง ๆ กัน กวีได้เริ่มเรื่องโดยการเสด็จประพาสป่าของพระอุทุม อันเป็นวิภาวะให้พระองค์
ได้แสดงภาวะอุทสาหะ ซึ่งทำให้ยูธานรับรู้ความมุ่งมั่นและเกิดความชื่นชมในการแสดงความกล้าหาญ
กวีได้แสดงให้ยูธานทราบว่าที่แท้พระอุทุมก็คือ "พระนารายณ์ตรงทุกไปเป็นพระอุทุมรังสรรค์"
โดยมีหน้าที่ที่จะทอ "ธำมัญญาธารรม" ภัยเหตุนี้เมื่อถึงเวลาที่พระองค์จะโคจรประกอบวีรกรรม
พระองค์จึงรู้สึก "ไฉนจึงเกิดอรุณสถลใน จะใครไปประพาสป่าพนาศรี"

ขณะที่พระอุทุมเสด็จประพาสป่าพรหมกัณยานางสี่สุคานัน พระอินทร์ได้ให้พระวิษณุกรรม
แปลงเป็นกวางทอง โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะ "อ่องค์พระอุทุมไป บังรุกขพระโทรเหวา"
แล้วจากนั้นจึงจะเป็นหน้าที่ของพระโทร เทหารักษ์ที่จะทอ "พาดองค์พระภูวนาถ ไปสมพิศว่าท
นางอุษา" อย่างไรก็ตามพระอุทุมนั้นมีโคสนพระทัยกวางทองเท่าใดนัก เพราะทรงรู้สึกนึกสังเกตุ
ในท่าทีของกวางทองที่มี "กิริยาอาการองอาจ นึกประหลาดกว่ากวางในกลางป่า" แต่สิ่งที่
เป็นภาวะเสริมในการที่ชักนำให้อุทุมทองแสดงภาวะอุทสาหะครั้งนี้ คือ วยกิจารภาวะประเภทโมหะ
คือความหลงใหล ความอยากไถกวางทองของนางสี่สุคา ครั้นอุทุมปฏิบัติเสร็จก็จะจับให้นางสี่สุคาก็
เกิดสาคตวิภาวะโดยที่ "มีอาจระถันสก็ไค้ รตนเนตรนองพักครทรมวย" พร้อมทั้งว่า
ว่ากันว่า หากมีไถกวางทองแล้วนางก็จะ "ม้วยซึ่งชีวี" จนในที่สุดอุทุมจึงโคจรจับกวางทองให้
แก่นางสี่สุคา และโคจรประกาศว่า

แมงกวางน้ออกคานโครบ   จักให้ถักเถตาเษยา   (1/13)

พระอุทุมได้เสด็จออกจับกวางทองด้วยพระองค์เอง และเพื่อให้พระองค์ได้แสดง
ภาวะอุทสาหะให้ชัดเจนยิ่งขึ้น พระวิษณุกรรมในร่างของกวางทองจึงตั้งสติใจที่จะกระโจนออก
ทางคานที่ประทับ ถึงคำประพันธ์ว่า

ครันถึงหนาดานพ่านโยน   โจนพ่านรวกเรวคังกลางหัน
ออกคานพร่องผู้ทรงหัน   กอบฤทธิเทวันอันสัคคา   61/14)

เหตุที่เกิดขึ้นทำให้พระอุทุมรู้สึก "ตะอาวยแก่โทรทัต" เป็นอย่างยิ่งเพราะทรงประกาศ
เอาความผิดแก่บุคคลที่ปล่อยให้กวางทองหนีไปไค้แล้วในคานหัน ภาวะเสริมที่เป็นความตะอาวย

(วริทา) นี้ เป็นส่วนหนึ่งให้พระอุฎฐทองค์แสดงชัทธิณมานะในการออกศึกษามกวางทอง กังนั้น พระองค์จึงสั่งไพร่ทอไว้ว่า "เรานี้จะทามกวางไป"

การศึกษามกวางทอง เป็นไปด้วยความยากลำบาก กังจะเห็นจากอนุภาวะที่ท่อง "เกิดกัถักตักพงคองคาน ชามชารหุมหวยเวทนา" พระองค์ทรงทามกวางทองไปจนกระทั่ง "สิ้นกำลังอัสคร" จึงหยุดพักที่โคกนโทร และก่อนที่จะบรรทมในคืนนั้น พระองค์ได้สั่งให้พี่เลี้ยง เกรียมพิริบวงสรวงเวทกา "ที่ส่งผู้บุกรุกพระโทร" เพื่อขอให้เทพเวทกาเหล่านั้น "ช่วยกัน สรรพโทษจริงโร ร้างับโทษภัยหวยหาญ ทั้งมารดชกรไชยชาญ ให้เป็นสุขสำราญมานใจ" การบวงสรวงจึงเป็นวิภาวะที่ทำให้พระอุฎฐทได้พบกับนางอุษา เพราะพระโทรเทพารักษ์บังเกิด ความชื่นชมในการกระทำของพระอุฎฐทเป็นอย่างมาก

กวีโคไพพรรณมาความรู้สึกรักของพระโทรเทพารักษ์ให้เห็นดำคัมของอารมณ์ที่เกิดขึ้นอย่าง ชักเจน อารมณ์เหล่านี้เป็นวยกจิภาวะที่เป็นส่วนหนึ่งให้เกิดการ "อุสม" ขึ้น โดยการ เริ่มจากวยกจิภาวะประเภทสังกา หรือความสงสัยว่า "พระโธมขององค์นี้คือใคร" กวีให้ พระโทรเทพารักษ์ค้นหาความสงสัยดังกล่าวด้วยการนำเอาสัญลักษณ์ประจำตัวของเทพเจ้าแต่ละองค์ มาเปรียบไว้อย่างไพเราะ กังคำประพันธ์ว่า

.....	หญาจว่าพรสุตีปรุภานโทรย	
เป็นไฉนยไม่มีสุสุทราช	ทิจปรุธากเทณมิไซ	
หญาจว่านมายเรื่องไชย	โธยไม่มีจักกระหวัคทรวง	
หญาจว่าบ่มพรมเมค	โธยไม่ปรุเวษคินไธยท่งษ	
หญาจว่าอำมรินอินทองค์	เพนกำโรยไมทรวงไอยรา	
หญาจว่าพรเพถึงดีเกิงแสง	ไมชินรคฤทีนรงแรงกตา	
หญาจว่าพรภายเสกจรม	เพนไฉนยไมทรวงภาชือ	(1/19)

หลังจากความสงสัยแล้ว วยกจิภาวะที่เกิดขึ้นในลำดับต่อมา คือ สมฤคิ คือ ความระลึกไควว่า "พระโธมขององค์นี้" ก็คือ "นารายณ์แบ่งภาค จากเกษียรสมุทรวโรหิต มาเกิด ในองรงกาชานี คือพระศรีอุฎฐทหัยชาญ" นั่นเอง เมื่อระลึกไควดังนี้ พระโทรเทพารักษ์เกิด -

ความรู้สึกสงสาร เห็นอุฎฐที่ยิ่งนัก ที่ต้องมากกระทำลำบาก ถึงบทประพันธ์ว่า

อันนิคาพรอันสุวิวงศ์	มานอนเคียว เอ่องหนาสงสาร
เคยบูปร่างรัศมิ์ช้วน	มาท่วมารแคะฉิมไมค้วนเคย
เคยนางปรักองพร่องกอก	พม่าสอพรกอรกายช้เนย
เคยส่งค่นท่วร่าเพย	เมืกาเปรยนำคางร่กาย
เคยแสงอจะกัฒปรัทิมทอง	พม่าทองแสง เคือนจำมรัคฉาย
เคยนางพิชนี ¹² สมาย	เมืกาชายลุ่มหอมอิทอนอังก
เคยหอมกฉิเปรุงรุงริน	พม่าชินกลันไมไนยไทรยร่ท่ง
เมืกา เหนคุดพระ โฉมย่ง	มานอนไนบร่ฎท่งยูเอกา (1/19-20)

ความรู้สึกสงสาร เห็นอุฎฐและความรู้สึกสำนึกในบุญคุณที่พระอุฎฐ หรืออีกนัยหนึ่ง พระนารายณ์อวตารได้จักพิชิตดวงสรวงเป็นนวกิจารวิภาวะ ประเภทวิตรณะ คือความใคร่กรวดู ล่ากับศุกท้ายที่ชักนำไปให้ระโหร เทพารักษ์คุมไปนอนกับนางฉมา กัวยนางเป็นนวกคตที่ "เห็นสมควรกับพระภูวนาด จะตั้งวาสนิรมย์เสนาหา"

การนำบุรุษไปนอนกับสตรีที่จะเป็นเนื้อคู่กันนั้น เรียกว่า "อุมสม" ซึ่งตามความหมาย นั้น หมายถึง เป็นการอุมไปเพื่อเป็นคู่ครอง การอุมสมที่ปรากฏในวรรณคดีไทย นอกจากเรื่อง อนิรุทธคำฉันท์และบทละครเรื่องอุฎฐ พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก มหาราชแล้วก็ยังมีปรากฏในเรื่องสมุทรโฆษคำฉันท์ด้วย

ในเรื่องสมุทรโฆษคำฉันท์ พระสมุทรโฆษได้เสด็จประพาสป่าและค้างคืนในรุดทรง ไถก้นโพธิ์ ก่อนบรรพตก็ได้สวณมนต์ขอให้เทพารักษ์คุมครอง พระโพธิ์เทพารักษ์องค์การให้ เจ้าชายคายจากความหว่และประสงค์ให้มิอยู่กับสตรีที่เหมาะสม จึงได้อุมพระสมุทรโฆษไปหา นางพันธุมาวที

¹²วิ เป็นกริยาหมายถึงอาการ "พิศ" หรือ "โมก" เช่น วิณ

เค้าเรื่องของสมุทรโฆษคำฉันท์ มาจากปद्यุสชาตก แต่ในการดำเนินเรื่องก่อนอุสม กังกล่าวไม่ปรากฏในปद्यุสชาตกแต่ประการใด

เรื่องเกี่ยวกับเทพารักษ์และการอุสมที่มีปรากฏในวรรณคดีอื่นอีก 2 เรื่อง คือ

1. ในชาตกที่ 493 (มหาวาณิชชาตก) แก่เทพารักษ์เป็นเพียงผู้ช่วยเหลือเท่านั้น กล่าวคือวิญญาณของพญานาคในขันโหรจะให้สิ่งของแก่ผู้ถือขันโหร ทั้งทรัพย์สินสมบัติและหญิงงาม แต่ไม่มีที่พำนักเพราะเอกถูกนำตัวไปพบกับหญิงใด ๆ

2. เรื่องทศกumarจรีศ ประพันธ์โดยทัศน ซึ่ง เป็นกวีที่มีชื่อเสียงผู้หนึ่งในพุทธศตวรรษ ที่ 11 หรือ 12 โลกกล่าวถึงการอุสม ในบทที่ 10 ว่า

บุษย์หนึ่งไคนอนหลับอยู่ไถกนไม้สูงกนหนึ่ง เจริญเขาในเทือกเขา
วิชัย เขาสวคนเมฆาวนาคอความคุมครองจากเทพารักษ์กอนณณหลับ
คณภักทิมกัว เองนอนอยู่ข้างสกรูปร่างนางหนึ่งบนคากคำในพระราชวัง
เขาหลงรักนางทันที ส่วนนางก็เช่นเดียวกัน ทั้งสองมิใครวมประเวณี
กันเพียงแค้นอนหลับไปด้วยกันเท่านั้น

เมื่อบุษย์นั้นรู้สึกตัวตื่นขึ้นมา ก็ทมิทัวเองกลับมานอนไถกนไม้เหมือนเก่า
พระโหรเทพารักษ์ก็ปรากฏตัวขึ้น และอธิบายเรื่องต่าง ๆ ให้ฟังว่า
เทพารักษ์ก็จัดการของบุษย์นั้นเอง นางของคำสาปให้ดื่มขุกลงในอศิก
และของมาอาศัยอยู่ไถกนไม้ศักดิ์สิทธิ์นี้ ในชั้นแรกนางจำบุตรไม้ไค้ แต่การ
ที่อุสมไปพระราชวังของเจ้าหญิงนี้ทำให้ปลดกภัยจากอันตรายของสัตว์ร้าย
ออกมาเทพารักษ์และบุษย์นั้นก็สามารถจำกันได้ จากนั้นบุษย์นั้นก็เอาเทพารักษ์
ผู้เป็นมารดาเพื่อเสาะหาสกรีนางนั้นต่อไป ส่วนสกรีกังกล่าวไว้ว่ากรุปของ
บุษย์นั้นไว้แล้วให้สาวไซ้ไปค้นหา จนกระทั่งเมื่อบุษย์เดินทางไปถึงเมือง
ของนางจึงไถกนกัน¹³

¹³มณีถิ่น พรหมสุทธิรักษ์, "บทแทรกในเรื่องอนิรุทธ." ไทย-ภารต, ปีที่ 15, ฉบับที่ 22 (ธันวาคม 2530), หน้า 160 - 161.

จากภาวะอุทสาหะที่พระอุฎฺฐทศิกตามกวางทองมาจนกระทั่งพระโหราเทวาทย์เข้าไป
 ชุมสมกับนางอุษานัน เพื่อทั้งสองทองพิถกพรากจากกันในวันรุ่งขึ้น ต่างก็โหยหากันและกันเป็น
 อย่างยิ่ง ทั้งสองฝ่ายก็พยายามขุดวิถีทางที่จะพบกันให้ได้ จนในที่สุดนางสุภกษณ์ก็ได้ยื่นคนหนึ่ง
 ของนางอุษานันไปหาพระอุฎฺฐทศิกไปถูกทอง นางจึงสั่งให้นางสุภกษณ์แหะไปหาพระอุฎฺฐทศิก
 หานาง ซึ่งเป็นวิภาวะโหราพระอุฎฺฐทศิกประกอบวีรกรรมครั้งยิ่งใหญ่ หรือโหราพระอุฎฺฐทศิกแสดง
 ภาวะอุทสาหะครั้งสำคัญที่สุดขึ้น

กวีได้เริ่มเรื่องในตอนนี้โดยโหราพระอุฎฺฐทศิก ซึ่งเป็นน้องชายนางอุษานัน มาเยี่ยมนางด้วยไม่เห็น
 ไปเข้าพระราชมณฑล พระราชมณฑลความปกติ แก่ทศบุรุษกัม "เห็นมนุษย์ผู้เจ็ดโคมียง
 นอนแนบแอบของนางอุษานัน" จึงโกรธมากกราวกันว่า "ใจคือไฟท่า" วยกจิราวิภาวะที่เกิดขึ้นใน
 ตอนนี้คือ ครอบวะ หรือความหยิ่งจองหองในศักดิ์ศรีของความเป็นภริยาในมนุษย์ กังบพประทับที่ว่า

ดูรูไกรยอ้งฮากัน

ไม่เกรงศักดิ์กูเรศรี

(4/25)

ทศบุรุษกริ้วโกรธมาก กังจะเห็นจากอุฎฺฐทศิก (บุตรของอารมณ์) ที่กวีแสดงไว้คือ
 ความต้องการที่จะ "มลาอุชวันให้กษณ์" โดยปรากฏเป็นอาทิปกริยาต่าง ๆ กัน เช่น
 "บึงเขียว เกี่ยวพัน" และ "กระเทียมพาคโคโนโจนไป โฉมตีฐานัยค้ายอุทศิ" ความโกรธ
 เหล่านี้เป็นปฏิปกริยาทางอารมณ์ที่เกิดขึ้นจนทำให้ทศบุรุษถึงกับ "ไม่เป็นสมประคี" คือโกรธจนแทบ
 จะสิ้นสติ

ส่วนพระอุฎฺฐทศิกนั้นการที่ถูกทศบุรุษ "อหังการ" ถีบตกจากแท่นมรรหมเป็นวิภาวะให้
 พระองค์ต้องต่อสู้เพื่อรักษาเกียรติยศ อุฎฺฐทศิกที่ปรากฏเป็นอาทิปกริยาที่ "กริ้วโกรธโกรธคัง
 เพลิงไหม้" แล้วจึง "ฉวยจับพระชรรค์อันเรื่องไชย ฐานัยก็เข้าบรรณ" อุฎฺฐทศิกนั้นแสดงให้
 เห็นความอุทสาหะและความกล้าหาญในการสู้รบของ "พระสี่กร" ซึ่งย่อมมีกำลังและความ
 สามารถที่เหนือกว่า แก่ทศบุรุษเป็นยักษ์ก็ย่อมมีกำลังและความสามารถหักทานกัน กังนั้น
 ทั้งสองฝ่ายจึง "ต่างผลัดปีกป้องทอวัน ค้วยอุทศิอันดีมา" แต่ในที่สุด "อสุรีเสียทีพระทรงเคษ
 พระโจอมจับเกศยักษา เจือกเจือพระชรรค์อันศักดิ์กา จะบันเกล้าเกศาอสุรี"

เมื่อทศบุรุษตายแท่นแก่พระอุฎฺฐทศิก กวีได้แสดงให้เห็นวยกจิราวิภาวะที่เกิดขึ้นแก่ทศบุรุษ คือ

วิธา (ความละเอียด) และอมรรษะ (ความแค้น) ก็ปรากฏในคำประพันธ์ว่า

เมื่อนั้น	ท่ข่มกู่สู่วังยักษา	
ณฤตศุกคึกสุดมันยา	ซึ่งจ่ก่ฤททาสืบไปย	
ความอายความแค้นแสนทนคึก	บิปร่บ่บ่บ่บ่บ่บ่บ่บ่	(2/27)

แต่ท่ข่มกู่ก็ไม่สามารถที่จะทำประการใดได้ แม้จะมีความอับอายและความแค้นจนเห็นว่า "ชีวิตระคึกขัย" ก็ตาม จึงไต่แก้คึกพ้อค่อว่ากับนางอุษาค้วยความเสียใจ ถึงคำประพันธ์ว่า

เสียแรงบิภญาเอามาเดียง	รักเพียงดวงใจของยักสีอ	
ส่งนไวโงบปรางรักก่ขุณี	แคล่ออองทูตมิโหนาน	
ถาควนควยกร่ส่ค่อค่โคย	ท่หวังคังใจยโหเนนแกนสาน	
ควนถาคับชูชานกาน	ทำกานท่รักอัยปรี	
โหชชายพรมาคมิเรก	เสียเคจรสู่วังยักสี	
อัยป่บ่บ่คทว่ชาทหรี	คิแถวถาก่โหรณนางก่ถียา	(2/27-28)

แม้จะคึกพ้อค่อว่านางอุษาไปแล้ว แต่ความรุนแรงแค้นที่เสียที่แก่พระอุชฎโคยอนก่ถึบมา
อีก กิ่งนั้นท่ข่มกู่จึงถั่วอาฆาตไวว่า

จ่ขีนไปยทูนพรบิขู่รัง	โหพรอ่กกรวิโกรคจ่บ่กานา	
คึกเกลาเสียยเสียหังสองรา	ไมชจ่โคเนนกัน	(2/28)

ท่ข่มกู่ถึบไปพูดเล่าเรื่องโหทวพณสุร¹⁴ ทั้งจบหมคสิ้น เป็นเหตุโหทวพณสุรทรง
พระพิโรชขึงนัค จนถึงกับ "ส่าคองแปลงฤทธา" เป็น "สับเสียรยี่สับพระกร" พระขมทั้งคอง
อิทธิฤทธิค่าง ๆ และความคองการที่จ่ "ยถาถุขีวัน" พระอุชฎ "โหม้รณ" พระองคจ่ค -

¹⁴ ในวรรณกรรม มีเรียก 2 ชื่อ คือทวพณสุรและทวกรุงทว สำหรับในการวิจัย
ครั้งนีวจึยจะใช้คำว่าทวพณสุร

เพราะไม่ทรงย่อท้อหรือเกรงกลัวฝ่ายยักษ์โดย และโคทรงยอมรับอย่างกล้าหาญว่า "ซึ่งนาคา
รวรวิกไว้งนี้ เพราะโทษามีจักประมาณไป"

สถานการณ์ที่ค่อนข้างจะเดวร้ายของพระอุฆฏทโคก็ดำเนินไปในทางที่ค่อนข้างรวดเร็ว
เมื่อท้าวบรมจักรภคณซึ่ง เป็นอัยการของพระอุฆฏทโคมาพบท้าวกำพลนาค ซึ่งมีพระอุฆฏทอยู่
เบื้องหน้า เห็นครุฑบินมาแต่ไกล ก็บังเกิดสากทวิภาวะหรือปฏิริยาทางอารมณ์ "ความกลัว
ตัวสั้นเป็นนักหนา กิ่งหนึ่งชีวาจะกักขัย" ผลของวิภาวะที่เห็นครุฑและสากทวิภาวะก็กล่าวจริง
ปรากฏออกมาว่า "ท้าวพระอุฆฏททวิโกร หนีไปยังกรุงนาคา"

ท้าวพญาสุรครันเห็นเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงไปเช่นนี้ "ก็กริ้วโกรธถึงเพ็งจูก" ท้าว -
บรมจักรภคณณ์ "กริ้วโกรธ เป็นหนัก" ที่เห็นหนานรียอยู่ในสภาพที่ถูกมัดประจานเช่นนั้น
อนุภาวะในตอนนี้จึงเต็มไปด้วยความวุ่นวายสับสน และความรุนแรงของการสู้รบ อ้ออิงไปด้วย
"เสียงสับปากเรียกพลอยู่วุ่นวาย เสียงกิ่งสายฟ้าสนั่นไป" ของท้าวพญาสุรและ "เสียง
ศาสตราประหารกันฉาดฉาด ค่างพื้นทางฟ้าคโกลาหล" ท่ามกลางความรุนแรงในการสู้รบนี้
ในที่สุดท้าวบรมจักรภคณณ์ "พันถูกอุฆฏทอสุรี" จน "มงกฎกระเด็น" ไป ส่วนพระอุฆฏทก็
สามารถฆ่าท้าวกาธานุราชตายโดยการ "อุกชิงกะบองมาร แผ่นทะยานขึ้นตีเอาชัยชนะ" การ
สู้รบในครั้งนี้ก็ยุติลงเมื่อท้าวพญาสุรสั่งให้เลิกทัพทวยเป็นเวลาใกล้ค่ำ

เมื่อการยุทธ์ก็ยุติลง ท้าวบรมจักรภคณณ์จึงกรีธาพระอุฆฏทกลับกรุงฉางกา
พระองค์ได้เฝ้าท้าวว่า เพราะวิภาวะคือ การที่พระอุฆฏทหายไปจากห้องบรรทม ทำให้เกิด
อนุภาวะต่าง ๆ ขึ้นล้วนแต่เป็นสิ่งที่นำมาซึ่งความทุกข์ ความเดือดร้อนอื่นใจของบุคคลหลายฝ่าย
กวีได้พยายามสื่อสารให้ผู้อ่านเห็นความสำคัญของพระอุฆฏท ก็ปรากฏในคำประพันธ์ว่า

แก่เจมาจากพร เวียงไชย

โหเหือกรอนทัวไปหังบุรีอ

ทรช่นกช่อนี้กรอนเรา

ก้งแคโสภเสาหมองสีอ

หังอ้งนางสีสุคาเหว

กัโสภีร่าใหญ่กเวลา

เก็ทกานอ้อมานไปหังกรุง

ร่นทุงซาพันกันนักนา

(2/57)

แก่พระอุฆฏทก็หาได้เสด็จกลับกรุงฉางกา ตามพระประสงคค์ขององค์อัยกาไม่ เพราะ

พระองค์กระหน่ำในหน้าที่ยุ่กตอกเวธว่าทรง "จัดมล้างท้าวกรุงทพณ ใหม่วัยวายปราดเสีย
จงไค้ คุ้มรับคำท้าวสุธาโดย เมื่อแบ่งภาคจากไชยธูร์ฐมา" กวีเองก็ไค้ยำเน้นความ
สำคัญในประเด็นนี้ยู่กตอกเวธ กิ่งที่ไค้แสดงไว้ในที่ต่าง ๆ กัน เช่น

1. เมื่อครั้งเสด็จประพาสปากันนางสีสุกา จนเป็นเหตุให้พระโทรเทพารักษ์นำไป
อุ้มสมกับนางชุนานัน พระอินทร์ไค้ครัดกับพระวิษณุกรรม กิ่งคำประพันธ์ว่า

บัคนี้พรอ่ร่ายทรงพุท   ไปบเปเนทรอุษกรังสัน
ซึ่งจ่ต่างยักษาอาห็น   วันนืออกมาปรภาคไพรบ   (1/10-11)

2. ก่อนที่อุษกรจะถูกท้าวกำพลนาคมัดตัวไว้ที่ยอกปราสาท ท้าวพณสุรไค้ประกาศให้
เหล่าเทวดาองมาชุมนุมกันทรอมนหน้า เพื่อที่จะ "จักประจານให้จงสามารถ" เทวดามีความ
เกรงกลัวจึงชักคำสั่งท้าวพณสุรไม้ไค้ทาง "ชวนกันโสกาละห้อยหน" และรำพันว่า

โยทรทรงครุกพทุท่ง   หัวเห่หมิ่นไชยถุน
หวังจ้ให้ไปบปรามอ่สุรา   ฤากถัมแพฤทหาพ่ณฐน   (2/50)

3. หลังจากท้าวบรมจักรภคณธวัชเหลืออุษกรีให้รอกพันจากการถูกท้าวกำพลนาค
มัดไว้บนยอดปราสาท กวีไค้ระบุนามพระอุษกรีไว้ชัดเจนว่า คือ "องค์นารายณ์เรื่องศร"

4. เมื่อพระอุษกรีไชพระชามรงค์ที่องค์อัยกาประทานให้สังหารท้าวพณสุร ทรง
อธิบายว่า

ครังนี้จ่มตางกรุงภกร   ท้ามรังจ่งณถานิหมันไหล
เถิงจ่มมีภนภรามหาเวษ   วิเศกถ้างไค้ยาแกไค
ปร่การนิงถุมกันจ่มันไหล   ไบประจักวาเราเป็นนือ้าย   (3/15)

กรันอธิบายเสร็จแล้ว "พระนารายณ์" ก็ว่างไป

คำอธิบายของพระองค์ปรากฏเป็นความจริง เมื่อท้าวพณสุรถูกพระอุษกรีไช
ชามรงค์ว่างมาถูกแขนชาก ก็ไม่สามารถร้ายเวทให้แขนคิใหม่ไค้กรันเหลือบเห็นพระอุษกรี

จึงประจักษ์ว่า "เป็นนารายณ์ทมิฬโกรสกร ทรงสังขัตกาคชาเพชร เสรีจหังจักรแก้วขุศร"

ควยเหตุนี้ กวีจึงให้พระอุณรุทประทับอยู่ที่กรุงรัตนาคอไป เพื่อที่จะปราบท้าวพญาสุร
แก่เพียงสำทังพระองค์เดียว และเพื่อให้พระอุณรุทได้แสดงภาวะอุกสาหะครั้งยิ่งใหญ่ ความคำ
ปฐิธาณา "จักษุมองท้าวกรุงทพณ ไหมวยวายปราวเสียดจงใจ"

เมื่อท้าวพญาสุร เกรียมทำศึกใหญ่กับพระอุณรุท พระองค์ทรงสร่งน้ำและแก่งพระองค์
อย่างงกงาม กวีได้ใช้คำประพันธ์ที่ไพเราะ เสมือนหนึ่งเป็นการยกย่องให้เกียรติท้าวพญาสุร
เพราะดูสงครามที่จะทำการสืบประยุทธ์ชิงชัยกันนั้น "คือองค์พระนารายณ์เป็นใหญ่" กัง
คำประพันธ์ว่า

ทรงสุคนหาทานค่านกดิน	กลิ่นห่อดมข้มองทรงพญา
สาสน์เกราะแฉวงพรพรายหา	ทาบดาบมหาสังหวานวัน
วันประคับทิมทรวงทาบทิม	ทิมไทยไครยทิมอกสัน
สันสอดทองกอมังกำรทัน	พันชังไมครันมาหุรัก
รักเรียบท่ามรุ่งเรืองแสง	แสงแกวเจียวแคงแจมจัก
จักทรงมุงดูคอกอกไมทัก	ทักเทียมม้วมพรวณา
มาทรงอาวุธยี่สิบหัด	หัดแวงพรชันชายชวา
ครันเสจรเส็ดจยาคกร	มาทรงไอย์ราฤทธิรชน (2/67)

ท้าวพญาสุรทรงแค้นเคืองยิ่งนัก เมื่อทราบว่าที่แท้แล้ว หลังจากท้าวบรมจักรกฤษณา
ช่วยพระอุณรุทไปไคแล้ว พระอุณรุทหาไคกัณฐ์กรุงฉรังกาตามทีทรงเจ้าทระหับไม้ ความเจ็บแค้น
ของท้าวพญาสุร เห็นไคจากอนุภาวะที่ทรงศรีส้อย่างซึกเคืองและเจ็บใจว่า "เหวย ๆ มนุษย์
เท่าแมลงวัน มากูหมิ่นกันเป็นทณิก" พระองค์จึงจักทัพที่เทียบพร้อมควยกำดังพดเจ้าลอม
ปราสาทของนางอุษาไว้ ความมณีมาของกองทัพเปรียบ "กังกดินในสายคงคา กินฟ้าอากาศ
เวทน มีคไปควยพลยักษา" ท้าวพญาสุรไคเส็ดกรรมาญชากการบควยพระองค์เองควยอนุภาวะ
ที่เห็นไคซึกกว่าทรง "แยกเสียง สำเนียงสนั่นทวนไหว"

ส่วนพระอุฎฐนั้น ทรงอยู่ในภาวะที่ค่อนข้างอ่อนแอความมีมโนคติที่ฝ่ายท้าวพญาสุรกระทำ
 ก่อพระองค์ออกมา เริ่มตั้งแต่พระองค์ถูกทศสมุช "โถมตี คว้าอุทฐ" ก่อนมาก็ถูกท้าวกำพอนาค
 "โถมกระหน่ำตีครอม" แลวนำไป "ประจาน" ถูก "ทารก้ำไหล่ามาก" ต่าง ๆ จนกระทั่ง
 ท้าวบรมจักรกฤษณ์ช่วยไว้ได้ มิใช่ที่พระองค์จะชี้แจงว่า เหตุที่เกิดขึ้นระหว่างตนกับนางชฎานั้นเป็น
 เพราะ "เทพไท...ให้ไปภิรมย์ชมชก" หรือเพราะ "เหวอาพาโหมฯชมนกัน" คำคมของ
 ท้าวบรมจักรกฤษณ์ที่เคยยกแก้ท้าวพญาสุร หรือถ้าจะดูตามข้อเท็จจริงของเหตุการณ์จะเห็นว่า "ที่เลี้ยง"
 ของนางชฎากางหากที่ไป "อุ้ม...แล้วพามา"

วิภาวะต่าง ๆ ดังกล่าวที่เกิดขึ้นแก่พระอุฎฐนั้น ล้วนเป็นไปในขณะที่พระองค์ไม่รู้สึก
 หังสึ้น อย่างไรก็ดีเมื่อถึงตัวไท้ พระองค์ก็ยังเปิดโอกาสให้ลูกทอสูเสมอ เช่น เมื่อครั้งถูกทศสมุช
 ทำร้าย พระองค์ยังให้ทศสมุช "จงเร่งเมณยให้ชอมกิจ ดูจะไปรชชีวิคัยกษี" แก่ทศสมุชไม่ยอม
 พระองค์จึงกองรบเพื่อป้องกันเกียรติยศของตัวเอง หรือเมื่อพระองค์ถูกท้าวพญาสุรให้นามมิก
 ประจานไวบนยอดปราสาทจน "โคความเวทนาอาดูร" นั้น พระองค์ก็มีความปรานีและ
 ความต้องการที่จะยุติศึกครั้งนี้ เพราะท้าวพญาสุรเป็นเมียของนางอันเป็นที่รัก ความรักใคร่
 ความถนอมน้ำใจนางชฎาเห็นได้จากอุภาวະที่ทรงขอความเห็น ว่า "น้องรักจักว่าประการใด"
 หรือเมื่อท้าวพญาสุรยกทัพมาล้อมปราสาทไว้นั้นพระอุฎฐเอง "หมายใจที่จะโคให้ตายให้ออควาย
 วินาศกษชกา" แต่ก็ยังอุคสำหรับระลึกไควว่าท้าวพญาสุรนั้นทรง "อุณนุ้องรักเป็นนักหนา" จึงละ
 หิริทวยการ "ว่าชานงอนอกคิ" ซึ่งก็ไม่ประสบผลสำเร็จแก่อ่างใด

เมื่อความพยายามที่จะสงบศึกไม่ได้ผล พระอุฎฐจึงตัดสินใจที่จะ "อ้างชีวิอสุร"
 ทรงแสดงชกขีมมานะควยอภาวະโคยการประกาศหารบกับท้าวพญาสุรว่า "เราสองจะโคถอง
 ชิงอุทฐี ไท้กริโลกดูเล่นเป็นเสวัญคา" จากนั้นตั้งหมกจึงเคลื่อนเข้าสู่สนามรบที่เขาอั้งชัน

การประลองอุทฐีระหว่างท้าวพญาสุรกับพระอุฎฐ เริ่มโดยวิภาวะของฝ่ายท้าวพญาสุร
 คือ ทรงแฉดงศรให้เป็น "เพลิงกัลปพรณาย" เพื่อที่จะ "ให้ไหม้กายพระภูวณีย" พระอุฎฐ
 ป้องกันโดย "แกวงพระชรรคให้เป็นเสหิษชารา" เพื่อให้คัมเพลิงกัลป แล้วให้ทวมทอຍักษา
 ท้าวพญาสุรจึง "ชว้างจักรไปให้คัมคัน เป็นอมทักน้ำแห่งเหือคหาย" จากนั้นจึง "ชว้างกริ

เป็นนาคมากมาย จะให้ไม้ก่อกายพระภูมี" พระอุฑฺฒทรงโศกอบโยคการ "แกว่งพระชรรค์"
 ให้ "เป็นราชปักษีครุฑา" แล้วให้ "ขึ้นโดยฉวยตามความภาค กระชากจิกกินเป็นนักษา"
 ท้าวพณสุทรทรงกริ้วโกรธหนักที่ไม่สามารถทำอันตรายพระอุฑฺฒได้ "จึงขับพระยาคชโคร ให้ได้
 โทมแห่งสังขร หวังจะให้ทำดาบกระจายจร จักตั้งภูธรให้วายปราณ" พระอุฑฺฒเห็นข้างทรง
 มีอหิฤทธิหมากมายคั่งนั้น จึงไซ้ "เทพอาวุธ" คือพระขำมรงค์วางไปสังหารข้างทรงจนถึงแก่
 ความตาย ท้าวพณสุทรก็ยิ่ง "กริ้วโกรธพิโรธคั่งเพดิงตาม" ก็จึงเห็นจากอนุภาวะที่เป็น -
 ธาถ์ปฏิกิริยา คือ "ซบเขี้ยวเคี้ยวกรม" และสาถกวิภวาระหรือปฏิกิริยาทางอารมณ์ที่ปรากฏคือ
 "คาแคงคังแสงสุริยา"

การที่ท้าวพณสุทรทอศพระเนตรเห็นพระขำมรงค์ ทำให้พระองค์สงสัยยิ่งนักจึงถามว่า
 "ไฉนภุมย์ ไค้เทพอาวุธมาแต่ไหน" ความสงสัยนี้เป็นขบวนการภาวะที่กวีได้ไซ้เพื่อสรุปเรื่องราว
 ความเป็นมาในอภิศราถิ และความผูกพันที่สืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบันของท้าวพณสุทรและพระอุฑฺฒ
 โภยให้พระอุฑฺฒเป็นผู้ยอมท้าวพณสุทรคังคำประพันธว่า

ท้าวภูญ เรื่องอุ้ที่วัง	คฤาองค์พระอภัยเป็นไฉ
ไฉนภูญจากเสียนสะมุทโท	มาเกิดในสุริวงษ์ฉงกา
ท้าววาทวเองนิมเปเนถาร	ทำการหุจรัศมีกิดา
เหี่ยวปลอดปล่อนรวมรัศกรักนางฟ้า	ไฉนส่วนขันฟ้าหุกวิมาร
ฝูงเทพทงนถ้ายไทรอรนรัน	นิมนญเอาวการมาสงงหาร
ทงภวาก่อสุราทรยามาร	จับदानเสียให้มวขรรไหล

(3/6)

ท้าวพณสุทรไค้ทั้งพระอุฑฺฒทอบว่าเป็นพระนารายณอวถาร ก็นหาไค้มีความเชื่อถือ
 ศรัทธาไม่ ความรู้สึกนี้เป็นขบวนการภาวะประเภทนิรเวท คือความไม่ศรัทธาคือคำทอบของ
 พระอุฑฺฒ จึงทำให้พระองค์ทรงศรัศตามทอบอย่างเขาะหนัว่า "แม้นว่านารายณแบ่งภาค
 ไฉนให้นาคมคไปไค้"

พระอุฑฺฒทรงทอบทวยการแสดกอนุภาวะทางถอยคำที่คมคายและกินความถึกซึ่งว่า
 "อันความถ้ำมากเวทนา เกิดมาสำหรับโลกวิสัย" พร้อมทั้งไค้ยกตัวอย่างทอบพระนารายณ-

อวการเป็นพระราม กังวพรัตนวิ

ซึ่งว่าอ้ายแมงภาค	ไมโคคำมากฤาฉไทน	
เมื่อครั้งพระรามเรื่องไชย	ไว้มรามภาไปถึงปลายคาร	
จึงไวโนยครุะกรังครา	ปีมาจ้ม้วยสงงชาร	(3/7)

ไม่ว่าพระอุณรุทจะเพียรขี้นแรงสักเท่าใด ท้าวพณาสुरก็ยังคงไม่เชื่อถืออยู่อย่างเดิม จนในที่สุดพระอุณรุทก็ท้อใจว่า "ดูว่าโดยที่ไม่เชื่อฟัง ชะรอยกรรมหนหลังของยักษ์" ถึงกระนั้นก็ตามทรงยังเปิดโอกาสสุดท้ายให้ท้าวพณาสुर "เร่งกลับไปบุรี" เพื่อให้พระองค์ "ตั้งหมู่เสนาประชาราษฎร์ นางนาฏอนงค์สาวศรี" แต่ท้าวพณาสुरยังคงมีวิถีจารีตประเพณี โมหะ คือความหลง ครองตนอยู่ ประกอบกับเป็น "กรรมหนหลัง" จึงเข้าใจไปว่าการที่พระอุณรุทให้พระองค์กลับเมืองก่อนนั้นเพื่อที่ "เอ็งจะโค่พากันหนีไป"

เมื่อความปรารถนาของพระอุณรุทไม่เป็นผล ทั้งสองจึงได้เข้าสู้รบกันอีกครั้งหนึ่ง จากอนุภาวะของท้าวพณาสुर พระองค์ "เขาได้เช่นเขาราวี" จนถูกพระอุณรุท "พันชากเป็นสองท่อน" แต่ท้าวพณาสुरนั้นทรง "อุทหนักศักดิ์" ร่างกายที่ชากสองท่อนก็ "กลับกลายเป็นสองยักษ์" แล้ว "บักเคียวก็กลับขึ้นเป็นสี่" "แล้วหัวเป็นแปด" จนกระทั่ง "ประมาณได้ห้าร้อย โทฎปีตาย"

พระอุณรุทได้แสดงภาวะอุกสาหะ "ดุจกึ่งสี่หาราช" แม้ศัตรูจะเพิ่มจำนวนถึงห้าร้อย โทฎปีตาย พระองค์ก็ทรง "พันชากองค์เคียว" คว้าอนุภาวะที่ "ฉิมเฉียวองไว" จนกระทั่งถล่มพระองค์ประสงคที่จะไปสร่งน้ำจึงทรงเสียดพระขรรค์ให้เป็นทววิชาการ เพื่อรับมือกับท้าวพณาสुरไปพตางก่อน จนกว่าพระองค์ "พอยหายคตายรอนสำราญ จึงจะกลับมามาตูดสุรี"

การที่ท้าวพระอุณรุทไปสร่งน้ำนั้นจะเป็นไปโดยจุดประสงค์เพื่อที่จะแสดงความยิ่งใหญ่ของพระอุณรุทในเรื่องของสกริ และแสดงให้เห็นศักดิ์กาณาของพระองค์

ในเรื่องสกรินั้น กวีแสดงให้เห็นว่าพระอุณรุทเป็นผู้ที่มีเสน่ห์สามารถชนะใจสกริได้อย่างง่ายดาย กล่าวคือที่สระอนโณคาตซึ่งพระองค์มาสร่งน้ำนั้น ขณะนั้นมีฝูงกนิริมาเล่นน้ำอยู่ด้วย

อนุภาวะที่ปรากฏเป็นอาภักดิ์ปรีชาคือ ทรง "ชายนันทา" ภูเกล้ากนิรี แล้ว "ว่ายไธ" จนถึง "เดี้ยวดอกศอกควา" แม้นางชญาเองก็มีไค้กัถิงหวงพระอุษุพแต่ประการใด มีหน้าช้ำยังทำที่ เหมือนว่าจะรู้เห็นเป็นใจเสียอีกโดยที่นาง "หนีไป หลบไปนุษาพิงองค์" ชุกคนจึง "สุช เกษมเปรมปรีดิ์" ที่โนนที่สำราญใจ

ส่วนในเรื่องการแสดงศักดิ์กาภาพนั้น เห็นได้จากอนุภาวะที่พระอินทร์ให้พระวิษณุกรรม นำเครื่องทรงมาถวายเพื่อ "จะไค้ทรงปรามภรยัถษ" การไค้แก่งองค์ด้วยผ้าทิพย์ จึงเปรียบ เหมือนหนึ่ง เป็นการ เสริมสร้างบารมีของพระอุษุพให้เห็นชัดแจ่มมากยิ่งขึ้น และถือเป็นเสมือน เครื่องหมายว่าการซึ่งชัยครั้งนี้พระองค์จะทรงมีชัยชนะอย่าง เค็ดชาก

พระอุษุพทานางชญาคล้ายไปยั้งเข้างันอีกครั้งหนึ่ง และ ณ ที่นี้เองพระองค์ไค้ถอด รำวงศร้างไปสังหารท้าวพณสูร พร้อมกับคำอธิบายว่าเมื่อ "กุ่มกัถจะบรดิย ให้ประจักษ์ ว่าเราเป็นนารายณ์" พระรำวงศไค้ทำตายรูปท้าวพณสูร "หารอยโกฎิปตาย" จนหมกสิ้น จากนั้นก็เข้กัถ "ยี่สัสมกร เพ้ายัฆษาธาตกระเค้นออกจากกายา" จนกระทั่ง "อสุราตมถกัถ ปฐษ" ขณะนั้นเองท้าวพณสูรก็ไค้ประจักษ์ว่าอุษุพนั้น "เป็นนารายณ์อุทษไกรสัถร" พร้อมทั้ง ธิาฎประจำพระหัตถ์คือ "ทรงสังขัศคาคชชา เพชร เสรีจั้งจักรแกวชบุศร" ภาพที่ปรากฏมีผล ถัดท้าวพณสูร ซึ่งเห็นได้จากอนุภาวะทางอาภักดิ์ปรีชาคือ "บอกรม้งคมพระนารายณ์" ส่วน วยภิจาริภาวะที่เกิดขึ้นคือ วิชาหะ หรือความเสร้าโสกเสียใจความสิ้นหวัง เมื่อสำนึกไค้ว่าตนเอง จะถองกายแนท้ให้พระองค์รู้สัถ "เสียคายชั้งชัวิก" และยอมมรับชะคาศัวิกของตนเองโดยการ ขอ "กมหนาคายไปสู่มืองท้" สาคทวักภาวะหรือขณฎกิริยาทางอารมณัที่เกิดขึ้นอันเป็นผลจาก เหตุการณัดังถ้าวคือ "ชดเนตรโหดหั่งดงพรงัพราย ราชรายรองให้โสกา"

การสิ้นชัวิกของท้าวพณสูร ทำให้เกิดความยนิคัปรีศากแก่เหล่า เทพเทวคา ที่ไค้รับ ความเค็ดครอนจากพระองค์โดยทั่วถึงกัน เห็นได้จากอนุภาวะที่แสดงก้วยอาภักดิ์ปรีชาของเหล่า นางท้เทวคาท้ "หมัจกัถรवाद" ว่าถ้าง "กัโจคมพระหัตถ์อัญชัถจัน สัรวดสำราญเป็น หนัถนนา" จากนั้น "กัจัมระบ้ร้ว่าถวาย" ก้วยอนุภาวะที่แสดงก้วยความ "ยาสุกสำราญใจ" "ก้วยใจสุช เกษมเปรมปรา" และก้วย "ใจยนิคัเป็นทมิใจ" ถัดมจะถดถึไปวิมานเหล่านางท้

เทวคาไคอวยพรให้ "ปรากฏพระเศษทุกทิศ" "บรรดาอาชรรณมุจริต" ทั้งหลายก็ขอให้
 ทยายแพกพระองค์ และขอให้พระองค์ "เป็นประธานโลกสืบไป"

ในที่สุดก็ช่วยเกชาบุภาพและบุญบารมีของพระอุชฺฐท พระองค์ทรงไค้ขั้ยนะเหนือ
 กรุงฉงกาทุกประการ ทั้งนางไวยาก็และทศนุศ่างยอมอยู่ใ้บารมีของพระองค์โดยสิ้นเชิงด้วย
 การ "ขุดถวายนรกศรี รัตนธานีโมหฐาน อีกทั้งสาวสมบวิวาร ถวายไ้พทมาตพระน่าน้ำ"

จากที่กล่าวมานี้ จะเห็นได้ว่าแม่พระอุชฺฐทคือ พระนารายณ์ซึ่งอวตารมาเพื่อจะปราบ
 ท้าวพณสูรตามภาวะหน้าที่ที่ไค้กำหนดไว้แล้วก็ตาม แต่พระองค์ก็ห้ามความปรารถนาที่จะทำลาย
 อย่างแท้จริงไม่ แม่พระทรงอุย้บไปถึงสองครั้งสองครา ทรงกตาทิจะไว้ชีวิตท้าวพณสูรหากเชื่อ
 ทั้งพระองค์ หรือทรงกตาทิจะล้างชีวิตท้าวพณสูรตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ หากไม่เชื่อทั้งพระองค์หรือ
 ทรงกตาทิจะรบเพื่อรักษาเกียรติยศ และความมาสุกของมนุษย์และเทวคาเมื่อถึงคราวจำเป็น กวี
 ไค้แยกแยะและพรรณนาคำความรู้สึกเหล่านี้ให้ผู้อ่านไค้วิ้รสครบก่อนทั้งทานวิระ ธรรมวิระ และ
 รณวิระ ทั้งที่ไค้กล่าวมาแล้วทั้งหมด

สองประการ คือความซบซึ้งในความรักเกิดจากรัก ๒ ประเภท คือ ความรักของ
 ผู้ที่ไค้อยู่ด้วยกัน (สัมโลกะ) และความรักของผู้ที่อยู่ห่างจากกัน (วิประสัมปะ)¹⁵ ความรัก
 แบบสัมโลกะไค้มีเหตุของภาวะ (วิภาวะ) คือ การอยู่กับผู้ที่ถูกศาคต้องใจ การอยู่ในบ้านเรือน
 หรือสถานที่ที่ช่วยงาน การอยู่ในฤดูกาลที่เอื้อต่อการแสดงความรัก การแก่งตั้งงงาม การดูพา

¹⁵ ในคัมภีร์สุโทชาดังการ ซึ่งเป็นคำร้าวรรคที่ศึกษาในบุคคถึง แบ่งความรักเป็น
 ๓ ประเภท 1) อโยคะ ชายหญิงยังไม่เคยพบปะกันมาก่อน ปรารถนาจะกั้กั้กันด้วยกลวิธี
 อี้นถึงความรักไค้กัน 2) วิโยคะ ชายหญิงมีความรักไค้กันเป็นอย่างยิ่ง กั้กั้ไค้ไค้
 สนิทสนมกันแล้ว ต้องมาตคั้พรากจากกัน 3) สัมโลกะ ความซนออกซนใจของชายหญิงที่กาง
 ฝ่ายต่างมีความปรารถนาซนกันและกันไค้อยู่ด้วยกัน, แยม ประพันธ์ทอง, พระคัมภีร์สุโทชาดังการ
 (พระนคร: รุ่งเรืองธรรม, 2512), หน้า 319 - 320.

ควยของหอมและประคัมควยมาดัย การเที่ยวชมสวนหรือเล่นสนุกสนาน การดูหรือฟังสิ่งที่เจริญหู
เจริญตา เป็นต้น การแสดงผลของภาวะ (อนุภาวะ) ไก่แก่ พุคจาอนหวาน จริตภิรียา
แหมชอย หมายชายกา บั้มแบ่มแจมโส เป็นต้น ส่วนความรักแบบวิประคัมภะไน้มีเหตุของภาวะ
คือ การพิศพิศจากกัน การแสดงผลของภาวะไก่แก่ ท่าทางหมกอาดัยหาบอยาก สงสัย
วิกกกังวณ กระสับกระส่าย พร่ำรำพัน เป็นต้น¹⁶

ในวรรณกรรมเรื่องพระอุทุมม์สังขลา ภาวะที่เป็นแก่นเรื่องย่อย (Subtheme)
คือ ภาวะรัก กวีได้แสดงให้เห็นความรักของพระอุทุมม์กับสศรี 2 นาง คือนางสีสุคาและนางอุษา
โดยเฉพาะความรักกับนางอุษานี้มีปัญหาคู่และอุปสรรคซึ่งเป็นแรงกระตุ้นให้พระอุทุมม์ต้องแสดง
ความกล้าหาญ อันเป็นภาวะหลักของเรื่อง นอกจากภาวะรักระหว่างหนุ่มสาวดังกล่าวแล้ว ยังมี
ภาวะรักระหว่าง พ่อ - แม่ - ลูก ระหว่างพี่ - น้อง และระหว่างเพื่อน ปรากฏอยู่ด้วย จึง
เห็นว่าเหตุการณ์ในวรรณกรรมเรื่องนี้ เป็นรสเสรมิที่หนุนให้รสเกินขึ้น กวีตั้งใจที่จะให้ผู้อ่าน
ระลึกถึงความสำคัญของพระอุทุมม์ ควบการใช้ภาวะรักเป็นเครื่องเชื่อมโยงระหว่างบุคคลต่าง ๆ
ที่เกี่ยวข้องกับพระอุทุมม์ให้ผู้อ่านได้ตระหนักว่า ภาวะรักของบุคคลแต่ละกลุ่มที่เกี่ยวข้องกันนั้นเป็น
ความรักที่ลึกซึ้ง บริสุทธิ์ อันเป็นสิ่งที่กวีต้องการจะชี้แนะให้ผู้อ่านระลึกถึงความยิ่งใหญ่ของ
พระอุทุมม์เอง

กวีได้เปิดเรื่อง โดยแนะนำตัวละคร 2 ตัว คือ พระอุทุมม์กับนางสีสุคามเหสี ภาวะรัก
ที่กวีแสดงไว้ในตอนนี้เป็นภาวะรักประเภทสัมภวะ คือความรักของผู้ที่ได้อยู่ด้วยกัน โดยมีวิภาวะ,
อนุภาวะ, สาคทวิกภาวะ และวยภิจาริภาวะ ที่ต่างกัน

เหตุของภาวะ (วิภาวะ) ที่กวีแสดงไว้ประการแรกคือ การอยู่กับผู้ที่ถูกทักท้วงใจ
กวีได้แสดงภาพของนางสีสุคาที่พระอุทุมม์รู้สึกประหมัดใจ กังค่าประหมัด

งามถ่มอมพรอมพรังไปยทั้งอ่อง   นวนต์หังกิงเท่รังสิร

¹⁶ ฤสุมา รัชมนฉิ, เรื่องเกมิ, หน้า 97.

ผิว เตือง เรืองรองภวายพัน

กิ่งบุศย์มิ่งพันแคววรี

และภาพของพระอุฎฐที่นางสีสุคา เห็นว่า

ออนแอนเอวอ้งทรงทุก

งามดำมุกไนโยิตตา

สอกเองเพงพิศทั้งกายา

เนนที่จ้ เวนหาทุกสิงอัน

พระอุฎฐที่มีความท้อใจรักใกรนางสีสุคามาก ก็จจะเห็นจากที่กวีได้พรรณนาให้เห็นถึง
อนุภาวะต่าง ๆ ของความรักระหว่างบุคคลทั้งสองทั้งที่เป็นถ้อยคำและอาถักปกริยาคือ

ผลของภาวะ (อนุภาวะ) ที่ปรากฏเป็นถ้อยคำ ไค่แก่ คำที่พระอุฎฐเรียกนางสีสุคา
อย่างไพเราะและเปี่ยมไปค้วยความหมาย เช่น

"สุกเอยสุกสวาท"

"เจ้าควงนัย เนทร"

"ควงเอยควงใจ"

"โฉมเอยโฉมเดธา"

"เจ้าควงใจ"

"เจ้าผู้มิ่งมงกุฎนารี"

"วร โฉมกัธยาณี"

"ขวัญชูว"

"แกวคา"

และยังกล่าวว่ไม่มีนางใดที่จะเทียบเท่านางใด

"นางอันสักทมิไม่เหมือนมอง"

หรืออีกจะกล่าวว่ นางนั้นคือผู้เป็นที่รักและผู้ทีพระองค์สนิทเสน่หาเป็นอย่างยิ่ง เช่น

"รักเจ้าเท่าเทียมชีวี"

"นารศรีผู้ยอกทิสัมย์"

"เสน่หาเจ้าแสนสุกสวาท"

"บุชนารถเน่งเนื้อเสน่หา"

ส่วนผลของภาวะที่ปรากฏเป็นอาถักปกริยาของพระอุฎฐ ไค่แก่

"พระนั่งแนบแอบของควนิกา	ทิศโฉมกัณยาวิธาวัลย์"
"ว่าพาดงตกลองคังจากธาสน์	ตุมหลังเขาวราชเชษฐา"
"ว่าพาดงอุ่มองคังนางคณิณ	พระทรงศักดิ์ระครองสายสมร
วางยั้งแท่นพิพยอันนวร	พระภูษรตุมโฉมไปนา"
"ชมปราง เปรมปรางปราโมทย์	ชมโษษรแกมโษษรมารศรี
เกลียวกลมสมสวาทเปรมปรีย์	ที่โนแท่นที่ไสยา"

นตของภาวะ (อนุภาวะ) ที่ปรากฏเป็นอาภักภิกิริยาของนางสีสุกา คืออาการ "กัมพิททรวอยู่ไม่ดูไป" และความ "เพติดิเพดินิในถหลงปลงใจ" กวีได้พรรณนาให้เห็นความสุขของนางสีสุกาไว้ ดังคำประพันธ์ว่า

ฉิมทรช่อฉิมิคุ้มรง	ฉิมปร่วง่วงกัณฑษา	
ฉิมปราสาคราชวังรจนา	ฉิมทรภาราโรมนคอน	
ฉิมทังพรส่มกัณาริ	ฉิมทริกสันจิมมาถกอน	
จำนงปลั่งส่วาศแควทอน	ยุดกสัณญาอนเปรมปรีย์	(1/4-5)

นอกจากนี้ยังมีภักภิกิริยาทางอารมณ์ (สาคทวิกภาวะ) ของนางสีสุกาเกิดขึ้นด้วย คืออาการ "ประหวั่นพรันใจ" และ "ชวยเจินสะเทิ้มใจ"

ทั้งที่ไต่ถ้าวแล้วว่า ความรักระหว่างพระอุทุมพรและนางสีสุกา เป็นความรักของผู้ที่ไต่อยู่ด้วยกัน (สัมโมคะ) จึงมีวิภาวะตรงกันกับการเกิดสตามทฤษฎีการละครหลายประการ เช่น การแก่งกัณฑงคาม การตุมพาทของหอม การเทียวชมสวน การดูหรือทังสิ่งทีเจริยู เจริยูทท ซึ่งกวีได้แสดงไว้ครบถ้วน วิภาวะเหล่านี้ล้วนแต่เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความรู้สึกที่มั่นคง มั่นคงกัณฑงคาม อารมณ์องแนวจิตใจแจ่มใส และประการสำคัญก็เป็นผู้ที่เกื้อหนุนให้ความรักเจริยงอกงามมากยิ่งขึ้น ดังตัวอย่าง

1. การแก่งกัณฑงคามและตุมพาทของหอม ของพระอุทุมพรและนางสีสุกาขณะที่เตรียมเสด็จประพาสป่า

ทรงจิวชวนเทวีสีสุก	ส่งสัททการาเถนไสย	
นำหม่อมท่ต๋มฮ่นเอาใจ	ดูมตายตู่ก่นทานทา	
พรตอกส่นั้มเพลาภูตึก	สีสุกาทรงพินิพิญา	
กรักเกรงแคงอ่องอ่องกา	กัธยาตอกส่อิงสังหวานวัน	
แควทรงพรท่ามรังสอกสอยส่น	นิธาม่นไสยทามเจกัณ	
พรตอกภาหุรักพรายพัน	กัธยาไสยทองกอนท่ามรัง	
พรทรงชากาแกวแควท่า	สีสุกาทรงมุงกุกุ่หึ่ง	
กอกไมทักกรักส่เกรทังสองอ่อง	ทรงพรซันแกวแควคตาโคตย	(1/6)

2. การอยู่ในที่ที่สวองาม เช่น ราชฤทธของพระอุทุมพ

ร่กราช่เรื่องร่ฎ	ม่งกัทิมพิทพรายฉายฉัน	
ราชาว์ทสี่ส่ตัมกัน	ทองแสงสุวีรันพันฉ่าย	
เรื่องรุ่งทสูงพตามวามวั	แจงจับภภาษาชากตตาคทตตาย	
พิคอกแกงทองแสงทิมพิทพราย	ไบยเจียว ๆ ตายกัังไข้ยรุต	
กอกมวงชวงซันอ่ร่ชอน	คอกเตือง ๆ ออนกัังนำบุษ	
พินแคงกัังแสงทุมภูษ	งามสุกสี่แกวจับไพทรย	(1/8)

3. การเพียรหม่นกัในป่า ขณะเสด็จประพาสป่าของพระอุทุมพและนางสีสุก

พรชวนนางสีสุก	กัมปุงกัธยาสาวสัน	
ซ่มภูปีกษาไนยอรัน	บิณูวันไคยวันเปนตุเคียง	
นางนวนจับค่นนวดตลอก	แกวกอกกัแกวแควส่งเสียง	
เคาโมงจับโมงมองเมียง	วังนानจับเวียงวังนอน	
ร่วังไพทรยจับไพทรยร่วังตุ	ก่ร่ต่าภูซิมกัต่าภูยู่ส่ตอน	
น่กตางไคยจับตางติงจอน	บูงจับบูงทอนบูเบ่นกัง	
น่กเข้าจับเข้าซันกอง	กาเวารองบ่นยอกกาทดั่ง	
พรซ่มน่กัไมไนยคัง	สองอ่องคั้วมราฆานใจ	(1/8-9)

นางสีสุภาว่า นอกเหนือจากดวงทองแล้ว "ผมเจ้าจะประสงคสิ่งอันใด ที่มีให้เคียงซัดอ้อชธา"

นางสีสุภาได้ฟังคำปฏิเสธของพระอุณฺหุ นางก็บังเกิดสากทวิภวาระ คือ "มีอาจะกัณโศกโก" ขอเนตรนงพิศกรัทรามวัย" แลนางพูดพระอุณฺหุว่า หากนางมีไค้ดวงทองแล้ว ก็ "จะม้วยซึ่งชีวิต" ประโยชน์เองที่ไม่ทำลายความตั้งใจของพระอุณฺหุจนหมดสิ้น มีบิภวาระเกิดขึ้นในทอนนี้คือ โมหะหรือความหลงใหลที่พระอุณฺหุมีก่อนนางสีสุภา พระองค์จึง "มีอาจะที่จะซัดนางไค้ คุ้มฮาดัยในความเห็นหา" การออกกำจับหวางทองจึงเป็นวิภวะให้พระอุณฺหุหันเหเอาใจออกห่างจากนางสีสุภาชั่วระยะหนึ่งขณะที่พระองค์ไค้พบกับนางอุษาโดยพระโทร เททวารักษ์ คุมสม

อาจกล่าวได้ว่าภวาระรักระหว่างพระอุณฺหุกับนางสีสุภาที่วิไค้แสดงไว้นี้ น่าจะเกิดขึ้นเพื่อให้ผู้อ่านไค้ชื่นชมกับความสุขอของพระอุณฺหุกับ คุ้มเป็นความรักที่ไม่มีปัญญาและอุปสรรคแต่อย่างไค้ทั้งสิ้น จนเมื่อพระอุณฺหุไค้พบความรักกับนางอุษา อันเป็นวิภวะสำคัญให้พระองค์ไค้แสดงภวาระอุคสาหะโดยการหันฝ่าอุปสรรคนานับประการ เพื่อจะไค้ครอบครองนางอันเป็นที่รักยิ่งอีก ญหนึ่ง

เมื่อพระอุณฺหุพบนางอุษาโดยพระโทร คุมสมนั้น ทั้งสองไม่สามารถเจรจากันไค้ คุ้มพระโทร เททวารักษ์ไค้ผูกไค้ไขว้ การแสดงให้เห็นภวาระรักของบุคคลทั้งสองจึงแสดงคุ้มความ รู้สึกและอาภัพภิรียาก่าง ๆ กัน เช่น

วิไค้แสดงภาพและความรู้สึกประทับใจที่พระอุณฺหุมีต่อนางอุษา ซึ่งเป็นเหตุของภวาระไว้วา นางอุษานั้น "โคมเจกเลิก้า" และ "ทรงเบญจกัถยา" ดังปรากฏในคำประพันธ์ว่า

พิษักงามักไทเทก	พิษเอกงามเอกเปนแสงฉาย
พิษเนกงามเนกัง เนกทราย	พิษนังก่งปดายองงาม
พิษนาสางามนาสิกแสดม	พิษแกมงามแกมเดื่องอราม
พิษกันงามกันมันจ่งงาม	พิษโอดุโอดุทรามจำนงา
พิษส่องามส่อเสมอหง	พิษท่งงามท่งก้งเดธา

พิษฉันทามันเหี้ยมมันทา

พิษกอนงามกอนเอราวัน

(1/22)

การที่กวีได้พรรณนาคความงามของนางชญาไว้อย่างไพเราะนี้แล น่าจะเป็นไปโดย
จุดประสงค์เพื่อให้อุชานไคร้รับรู้ความงามซึ่งคู่ควรกับผู้มีบุญญาธิการ เช่นพระอุณรุท ผู้ซึ่งจะได้
ประกอบวีรกรรมอันยิ่งใหญ่ในภายหน้า

นอกจากความงามทางรูปกาย ซึ่งเป็นเหตุให้พระอุณรุทรู้สึก "แสนสวาทนาถนองแคยั้น"
แล้ว นางชญายังมีความงามทางสติปัญญาอันเป็นที่ชื่นชมของพระอุณรุทเป็นอย่างยิ่ง ดังปรากฏใน
บทกวีที่พระอุณรุทได้พรรณนาไว้ตามบทประพันธ์ว่า

.....	ซึ่งงามตักงามวงศ์พัน	
งามเจดงามโคมประโคมจิก	งามจรัคงามรูปให้รับชาน	
งามฆางามค้มการ่มครัน	งามซึ่งสารพันจตุทโง	(2/64)

หรืออีกตอนหนึ่งว่า

มีเสยที่เจาเกิดมาเป็นวงศ์	ยังมีงนางฟ้าในยราสี	
ปรักอบค้วยปรีชาบันยาคี	ภทที่เพระพระองภิตองโง	(2/34)

ส่วนภาพของพระอุณรุทที่นางชญาประทับใจนั้น ปรากฏดังบทประพันธ์ว่า

จ้อวอ้ง เทวินดาอินทรา	ดาจ้อวาคจุกทาสูราจุก	
จิงงามปรุ่เสกเจคโง	ปรุ่โงมส่งสานถ์ถานจิก	(1/23)

และในตอนที่นางศุภลักษณ์ได้เลี้ยง วาครูปพระอุณรุทมาถวายเพื่อทอดพระเนตรนั้น กวี
ได้แสดงภาพอันเป็นเหตุของภาวะไว้ดังคำประพันธ์ว่า

พิษภัก เพชรพิริงมุงกุกเกก	ทรายเพชรสูง เตียมปรุ่ภักสอน
พิษภักเพริง เพชรภักกันเจียคจอน	กุนท่งอนงามรับจับท่ง
พิษระนงที่เจียนโงมเพียนผิก	เหมือนท่งจุกเตียบโงชปดายระนง

อาจจะ "เสด็จไปเยี่ยม ควบนางนักรบสาวศรี"

2. ความวิตกกังวล พระอุทุมและนางอุษามีความวิตกกังวลและกันอย่างมากมาย และด้วยความรู้สึกที่ทรวงถึงอีกฝ่ายมากเกินไปนี้เอง จึงปรากฏอนุภาวะของพระอุทุมว่า เมื่อทรง "แว่วเสียงนก" จึง "สำคัญว่าเสียงแก้วกา" หรือ "ทรงเคอิมหง เป็นองค์อรโท เกินมาริมแทนไสยา" จนกระทั่ง "พระหลงเจราจาก้วยหมอนทอง" ความวิตกกังวลนี้มีผลถึงกับทำให้ "จะสรงเสวยโภชนาที่หาไม่" ส่วนนางอุษาก็เช่นเดียวกัน ความครุ่นคิดทำให้ทางคาฝากไปว่า "เห็นองค์ทรงเคสมาในที่" นางถึงกับ "ลุกเดินไปพดันทันที" แต่ก็ต้องผิดหวังอย่างยิ่งเพราะ นางกลับ "ไม่เห็นผู้มีเสด็จมา"

3. การพรำพรำกัน เป็นอนุภาวะอีกประการหนึ่งที่เกิดขึ้นกับพระอุทุมและนางอุษา จากวิภาวะข้างต้น สำหรับพระอุทุมนั้น ขณะที่เสด็จพระราชดำเนินกลับกรุงฉงกา กวีได้พรรณนาเปรียบเทียบชื่อสถานที่กับความรู้สึกของพระอุทุมไว้อย่างไพเราะงดงาม ดังคำประพันธ์ว่า

นางนอนเมื่อนนอนโฉมเจา	แอนเคตาเมื่อนเคตาทรวงที	
วาบูพักเมื่อนพักนารวือ	ศรีข่มงูเมื่อนสืบสไบย	
สอยทอง เมื่อนสอยปรุกับดิน	บิฎวัน เมื่อนวันพิงไมย	
จากทราวเหมือนจากเจียรไกลย	กรไย เมื่อนพันองไนยนา	
คัมแคเมื่อนคัมแคคนอก	โชนยังไมรางเส้นหา	
แผลทีเคียว เป็ดยวส์วากูเอกา	พรโหยหามาทมพเนาโดย	(1/20)

ส่วนนางอุษาก็ได้แก่คร่ำครวญรำพันว่า หากไม่พบพระอุทุมนางก็ยังคง "ไม่วายสวาที่โหยหา" และคิดว่านางยอมขาย "ก็กว่าที่ไค้เวทนา" ความทุกข์ของนางจึงยิ่งใหญ่นักและคงไม่มี "สตรีใดในภพสงสาร จะทรมาณแหมเหมือนอกธา"

4. อนุภาวะจากการแสดงท่าทางที่ท้อถอย เศร้าสร้อย อาทิปกิวิยาที่เต็มไปด้วยความหม่นหมองของพระอุทุมทามที่กวีได้พรรณนาไว้ว่าพระองค์ "มิไค้หัดับสนิพนิตรา" "มิไค้สรงเสวยโภชนา" "พลิกถับสับสนไปมา" "เอนองค์ลงนั่งโศกศัลย์" "โหยหา" จนกระทั่ง "มิไค้กรัษวากับยูไค"

ส่วนนางอุษาก็มีความหมั่นหมองไม่แพ้กัน นางจึงกับ "ทอทองคดงเกลือกเสือกว่า
คือทอทงข้าวโหยหา" "ใจน้องจะชากด้วยความรัก ทั้งอกจะหักนะพี่อา" อาทักปรีชาที่นางอุษา
"ดูห้อยหา" "ทอกลอนเหตุพิช" "สะอื้นไห้" "ร่อนรอนหม่นไหม้" ล้วนเป็นอุปมาว่าที่แสดง
ให้เห็นถึงความทุกข์ เพราะความรักอย่างเห็นได้ชัดเจนนั่ง

สำหรับสาทศวิภาวะ หรือปฏิกิริยาทางอารมณ์ที่เกิดขึ้นกับพระอุฎฐและนางอุษา คือ
อาการ "ตกตะลึง" "ร่ำไห้" และ "ไม่เป็นสมประสงค์"

นอกจากอุปมาและสาทศวิภาวะแล้ว ยังมีภริจารีภาวะหรือภาวะเสริมเกิดขึ้นด้วย
ภาวะเสริมนี้เกิดจากความหลงใหลนางอุษาจนกลายเป็นความมัวเมา (มทะ) และขาดสติของ
พระอุฎฐ ซึ่งจะเห็นได้จากตอนที่พระอุฎฐกลับมาถึงกรุงฉงกานแล้ว นางสีสุคาได้เข้ามาถาม
ว่าพระองค์จับกวางทองไหมหรือไม และมิอะไรเกิดขึ้นจึงทำให้พระองค์เปลี่ยนแปลงไป นางสีสุคา
ได้ไขคำพูดที่อ่อนหวานและอ่อนน้อมถ่อมตนอย่างนี้ ถึงบทประพันธ์ว่า

เมียนี่ส่งไสยโนยวินยา

ผานท่าจ้งไปรคปรานี

(1/31)

แต่พระอุฎฐกำลังอยู่ในภาวะที่หลงเมามัว จึงมองความปรารถนาดีของนางสีสุคากลับกลายเป็นว่า
"เขาะจาหรือโรนางเทวี" แล้วมีหน้าซำยังทำร้ายนางด้วยการ "ฉวยซักพระจรรค์ทรง รุกได้
องค์กรรมเหสี กับนางสาวสรรค์นารี มีไปหังปราสาทรักมา"

พฤติกรรมของพระอุฎฐเข้าลักษณะ "สติคลั่งคลุ้มกุ่มใจ" และยังคงมีสืบเนื่องอยู่
ต่อมา แม้แต่พระราชบิดา พระราชมารดา พระองค์ก็ละเลย "มิได้ถวายอภิวัต" ตามปกติ

ต่อมาเมื่อท้าวไกรสูททรงทราบความจริงทั้งหมดก็ทรงให้กษัตริย์ทั้งร้อยเอ็ดหัวเมืองนำ
ธิดามาให้พระอุฎฐทอทอพระเนตร แต่พระอุฎฐก็ยังคงมีพฤติกรรมอยู่อย่างเดิม หรือมีมากขึ้นจน
แพทย์จะเรียกได้ว่า "ขาดสติ" (อุณมาทะ) โดยความรู้สึกลึบ ๆ ก่อตัวขึ้น แล้วระเบิดออกมา
ในที่สุดด้วยการได้ฆ่าพันธุบุราชธิดาเหล่านั้นอย่าง "ไม่ออกสูหนุบุราชนารี อันเป็นวงศ์กษัตริย์อัน
เรื่องศรี"

โทษของพระอุฎฐคืออย ๆ คุกกันขึ้น "ถึงอักษิรุมารุทรวง" ทั้งนี้เป็นเพราะเหตุว่า

"สิ้นทั้งร้อยเอ็ดกัถยา จะทองคาสักคนก็ทำไม่" ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีต่าง ๆ ก็หายไป พระองค์ ทรงกึกสงสารตัวเองอยู่ตลอดเวลา จึงมองเห็นอาการของเหล่าราชธิดาที่ "แดง" พระองค์ก็กลายเป็นว่า "มาเหยียบเยาะข้าหรือว่าไร" จนถึงกับอุกโทสะช่วยการ "ชักพระจรรรงค์แก้วรุกได้ ทวดชายป่าขวารุ่นไป จะฆ่าฟันให้ม้วยชีวิ"

ภาวะเสรีเมื่อนี้ กวีคงจะมีความมุ่งหมายที่จะชี้ให้เห็นถึงผู้ที่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของความรัก โดยเฉพาะความรักที่เป็นโมหะคือความหลง อันมีสาเหตุเกิดจากราคะคือความเร่งร้อน ในความรัก ซึ่งมีผลทำให้เกิดโทสะและขาดสติสัมปชัญญะว่า สิ่งเหล่านี้อาจเกิดขึ้นได้กับทุกคนทั่วไป แม้ผู้ใดนั้นจะมีฐานะ เป็นถึง เจ้าฟ้า เจ้าแผ่นดินก็ตาม ความรู้สึกนี้จะยังคงอยู่ชั่วระยะหนึ่ง ซึ่งถ้า "ยังห้ามก็ยังไม่ถึง บ่ทวนคิดถึงเจ็บตาย"¹⁷ ดังที่พระอุณรุทไถ่ถามว่าพันไวว่า

จำกรมไปยกวิกรมสมสนิท	อันจักชีวิตก็รักษาไม	
ถึงจำรมนิมเวศสมุคไทย	ไมอาโดยแกชพิชวัน	(1/45)

จนในที่สุดเมื่อทั้งสองโคกพบกันอีกครั้งหนึ่ง โดยการที่นางสุมาลีที่เลี้ยงคือนางสุภักดิ์นั้น เหาะไปอุ้มพระอุณรุทมาอยู่กับนางที่กรุงวิเศษ พระอุณรุทก็ประทับยังนักขัตยทรง "ยิ้มแย้มแจ่มใส" กวีได้สื่อสารให้ผู้อ่านเห็นภาพความสุขของพระอุณรุท โดยการพรรณมาให้เห็นการแต่งกายของพระองค์ เป็นบทประพันธ์ที่ไพเราะ งดงาม บ่งบอกถึงวิภาวะที่เป็นความสุขสเกษอย่างแท้จริงของพระอุณรุท ด้วยอารมณ์ความรู้สึกที่ "น่องแก้ว" ดังคำประพันธ์ว่า

พรขำระสะสงสุพาทาน	สุราทิโอดานคาวมพญา
บุษกรีนรคสุคนหา	ทรงมะหาภูสีศาไทย
อาทอนสอยสนสอชิงมาค	โอพาคชายแครงแสงไสย
แสงสีสังหวานกรกานไจย	ทองกณวิไลยอลงกา

¹⁷ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, ศุภนิมิต มีบทราชา ท้าวแสนนบ ประมวลสุภาษิต (พระนคร: ศิลปบรรณาการ, 2501), หน้า 306.

อลงกตมหาภราหุรี	ห้ามรงจามรักแสงฉาน	
แสงฉายทรายเพราภูนทหนาน	มุงภูครักชวานไวแวง	
แวงวามราบเรื่องกันเจียจอน	ทรกอนันทรทงทรจันแวง	
ครึ่งเสรจบุรียากคคาคคแคว	พรตองแควแควมิมไปมมา	(1/64)

เมื่อพระอุฎฐและนางอุษาได้พบกัน จึงเข้าใจตรงกันว่า สาเหตุที่ทั้งสองได้มาพบกันนั้นเกิดจาก "เทวาพามาอุ้มสม" คว้าว่าทั้งคู่เป็น "คู่สม" กัน ดังนั้นเมื่อทศนุ น้องชายนางอุษาเข้ามาพบ จนเป็นสาเหตุให้พระอุฎฐทองแสงภวระอุตสาหะนั้น พระอุฎฐโคพยายามทำความเข้าใจกับทศนุว่า เรื่องทั้งหมดเป็นไปเพราะ "เทพโอบเอาอุมา" หรือกามคำของท้าวบรมจักรกฤษณ์ที่แจ้งให้ท้าวพณสุทรทราบว่า เหตุเกิดเพราะ "เทวาพามาให้หมกกัน" แต่ท้าวพณสุรมิได้เชื่อถือ เพราะกลัวโกรธหนักที่พระอุฎฐได้กระทำการ "ดลยธรมุษา" จึงมีความต้องการเพียงประการเดียวคือ "ฆ่าให้วณญุคักชัย"

แต่จะอย่างไรก็ตาม พระอุฎฐเองมิได้ประสงค์จะทำศึกกับท้าวพณสุทร เพราะทรงเข้าพระทัยถึงความรู้สึกของนางอุษา ดังปรากฏในอุภาวະที่นางอุษาพูดพระอุฎฐว่า

อันพระบิฑูเรกโคเตียงดู	คุณนงนงรักเปนมักณา	
พร่องกัโคเปทศัภา	คุณดาแฉยสำคนไทรย	(1/63)

และยังได้อธิบายอีกว่า หากไม่ถึงที่สุดแล้ว "พระอย่าเพิ่งประหารให้ราญรอน"

ด้วยความรักนางอุษา พระอุฎฐได้ยอมนางทุกอย่างแม้กระทั่งการ "ว่าขานงอนง้อคัก" ต่อท้าวพณสุทร แต่ท้าวพณสุทรหาได้ยินยอมไม่จึงเป็นเหตุให้พระอุฎฐทองแสงภวระอุตสาหะเพื่อเอาชนะท้าวพณสุทรให้ได้ ซึ่งพระองค์ก็ประสบผลสำเร็จในที่สุด โดยการสังหารท้าวพณสุทรและไถ่นางอุษาตลอดจนกรุงรัตนไฉวในครอบครองหมกสิ้น

เรাত্রรส เป็นแก่นเรื่องย่อย (Subtheme) อีกภาวะหนึ่งในวรรณกรรมเรื่องอุฎฐกัณบสังขลา เรাত্রรส คือความแค้นเคือง เป็นรสที่เกิดจากการรับรู้ความโกรธ ทิวละครผู้มีอำนาจเป็นเจ้าเรือนักโคแก่ รากษส ทานท กนจนเจียว เป็นกัน อาจมีภาวะเสริม

คือ ความตื่นตระหนก ความแค้น ความหวั่นไหว ฯลฯ วิภาวะของความโกรธ ไคน้ำ การ
 ชุกใจความ ชุกใจเจ็บใจ ชุมนั้น กล่าวเท็จ อาสาของเวร กล่าวคำหยาบ ช่มชู้ อิจฉา
 ริษยา ทะเลาะ หุ่นเถียง ฯลฯ ออนุภาวะของความโกรธ ไคน้ำ การเขียน ตัก ฉัก บิข
 ขวาง ทำให้เลือดตก ฯลฯ และอาจมีปฏิกริยา คือ เหนือออก ขนลุก ก้าวสั้น เสียงเปลี่ยน
 เป็นต้น เนื่องจากความโกรธมีหลายอย่าง ไคน้ำ ความโกรธที่เกิดจากศัตรู เกิดจากผู้ใหญ่
 เกิดจากเพื่อนรัก เกิดจากคนรับใช้ และเกิดขึ้นเอง การแสดงความโกรธจึงมีต่างกันออกไปด้วย
 เช่น เมื่อผู้ใหญ่นำให้โกรธ ผู้แสดงถึงกษัตริย์เล็กน้อย มีน้ำตากลอเบา อึกอื้นทันที ฯลฯ แต่
 เมื่อคนรับใช้ทำให้โกรธ อาจขึ้นหัว ทวาด ดึงตา เป็นต้น¹⁸

ภาวะโกรธ ในวรรณกรรมเรื่องนี้มีปรากฏหลายตอน เช่น ตอนที่ท้าวไกรสุทรทราบว่า
 พระอุฎฐหายไป ทรงพิโรธมากถึงกับไขพระขำมรงค์ขว้างไปสังหารพระเพ็ชรพิชัยถึงแก่ความตาย
 หรือความโกรธของทศมูขีที่มาพบพระอุฎฐทอนอนอยู่กับนางชญา แก่ภาวะโกรธที่สำคัญมากและเป็น
 ส่วนสัมพันธ์กับภาวะหลักของเรื่อง คือ ความโกรธของท้าวพญาสุร ซึ่งมีวิภาวะมาจากการที่พระอุฎฐ
 ไถมา "ดอมขม" นางชญา อันถือเป็นการหมิ่นเกียรติของท้าวพญาสุรเป็นอย่างยิ่ง เพราะพระองค์
 ถือกันว่า "ตัวเรามีไชชายทรมาม สามโลกยอมรูดอยู่แรงใจ"

กวีได้แสดงผลของภาวะหรืออนุภาวะของความโกรธ ทั้งโดยอาภักปกริยาและถ้อยคำ
 นอกจากนี้ยังมีวจีวิภาวะและสาททวิภาวะเกิดขึ้นด้วย

เมื่อทศมูขีพูดเล่าเรื่อง "พระที่นางชญา... คบชูสุสม" อนุภาวะที่ท้าวพญาสุรแสดง
 ทางอาภักปกริยา คือ อาการ "กริ้วโกรธอยู่หมั้น" แล้ว "โจนจากเกยแก้ว" เพื่อ "สำแดง
 แผลงอุทธา" จนร่างกายใหญ่โถมโหหาร จากนั้นก็ "ผากรอง" จน "ถึกถองฟากฟ้าสุธาด้วย"
 แล้วจึง "กระทุหมบาท" ความรุนแรงนี้ถึงกับทำให้ "เมรุไกรก็อ่อนไปมา" ต่อจากนั้นที่ทรง
 ประภาศอย่างแค้นเคืองว่า "ดูจะผลาดูชีวันใหม่รต" ส่วนสาททวิภาวะที่ปรากฏขณะนั้น คือ

¹⁸ ฤสุมา รัชมนิ, เรื่องเคิม, หน้า 99.

"คาถาแก้งังแสงอโศก"

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นครั้งนั้นมีผลให้ท้าวพญาสูร "มีทุกข์พันทวี" ความเจ็บแค้น ความอับอาย ถูกรุมเร้าทำร้ายความรู้สึกรองพระองค์จน "นำพระเนตรอสูรลงเกล้ากรา" ซึ่งเป็นสาเหตุวิภาวะ ที่ทำให้เห็นชัดเจนถึงความรู้สึกโกรธเคืองของท้าวพญาสูรอย่างเห็นโคชที่สุด

กวีโคชพรรณภาวะโกรธของท้าวพญาสูร โดยมีวิภาวะ หรือเหตุของความโกรธแตกห่าง กันออกไป เริ่มตั้งแต่ทรงทราบว่านางธิดาพระธิดา "กบฏสูสม" ก็ทรงมีอาการกริ้วโกรธถึง "ไฟที่ต้" "กริ้วโกรธขมขื่น" เมื่อนางธิดาขมขื่นโศกให้แก่พระอุจฉุท พระองค์ "กริ้วโกรธ คือไฟ" แลวทรง "กริ้วโกรธถึงเพดิงจุค" เมื่อท้าวบรมจักรกฤษณ์มาช่วยพระอุจฉุทไปได้ จนกระทั่งเกิดการต่อสู้กันขึ้นพระองค์ "พิโรธโกรธเกรี้ยวเคี้ยวฟัน" และ "พิโรธโกรธใจคังไฟฟอน" เมื่อถูกพันจนพระกรจากไปสิ้น ครั้นร้ายเวทย์จนพระกรติดกันไค้ใหม่ก็ทรง "กริ้วโกรธโตคโยน" เพราะเหตาทหารถูกฆ่าตายจน "วินาศกษาศา"

ภาวะโกรธของท้าวพญาสูรยังคงทวีมากขึ้นเรื่อย ๆ กระทั่งถึงตอนที่ท้องประลองบุรุษ กับพระอุจฉุททรง "กริ้วโกรธคังไฟฟ้า" เมื่อพระอุจฉุทขมขื่นให้ "กลับไปปรางมูนิ" หรือ มิฉะนั้น "เราสองจะไค้ครองซึ่งดุทธิ ให้ตรีโลกดูเด่นเป็นขวัญตา" ท้าวพญาสูร "กริ้วโกรธ คือไฟ" เมื่อไค้ทั้งคำสพประมาทของพระอุจฉุท การต่อสู้ซึ่งขมขื่นครั้งยิ่งใหญ่ระหว่างยักษ์ผู้ถูกหมิ่น เกียรติกับพระอุจฉุทผู้ทรงรบเพื่อจะไค้ครอบครองนางอันเป็นที่รัก จึงไค้เริ่มขึ้นที่เขาอั้งชัน

ตลอดเวลาของการรบฝ่ายท้าวพญาสูรเป็นฝ่ายถูกทำร้ายอยู่เสมอ ยิ่งทำให้ความโกรธของท้าวพญาสูรทวีมากขึ้นยิ่งขึ้น ตัวอย่างเช่น เมื่อพระอุจฉุทห้ามหากาตนาหยดองกับเหตาทหาร ตายไปมากมาย มีผลให้ท้าวพญาสูร "โกรธพิโรธคังไฟฟอน" พระองค์จึงแฉดองศรีให้เป็น "เพดิงกัศปัทธราย จะให้ไหม้กายพระภูวณีย์" พระอุจฉุทแกล้งแฉดองพระขรรค์ให้เป็นน้ำเพื่อ คัมไฟ แลวให้ท้าวพญาสูร ทำไฟพระองค์ "โกรธใจคังไฟทราย" จึงขว้างจักรไปเป็น ฌมัทค้ำน้ำให้แห้งแล้งจึงขว้างกริให้เป็นมาก พระอุจฉุทแกล้งแฉดองพระขรรค์ให้เป็นกรุฑ แลวให้ ไปจับฉีกนาคกินจนหายไปหมดสิ้น ท้าวพญาสูรทอกระเนกรเห็นคังนั้นก็ทรง "กริ้วโกรธคัง ไฟฟอน" จึงจับขางพระที่นั่งชนนุเขา เพื่อจะถดถึงพระอุจฉุท แลพระอุจฉุททรงไขพระขรรค์

ขวางไปถูกข้างทรงกายทันที ยิ่งทำให้ท้าวทนต์ "กริ้วโกรธพิโรธถึงเพลึงตาม"

เมื่อท้าวทนต์ไม่สามารถฆ่าพระอุฎฐไค์ ประกอบกับเห็นพระอุฎฐไค์พระขำมรงค์จึง
สอบถามว่าไค์พระขำมรงค์มาจากไหน พระอุฎฐไค์ทอบว่าพระองค์คือพระนารายณ์อวตารมาเพื่อที่
จะปราบท้าวทนต์ พร้อมทั้งเตือนให้พระองค์ยกทัพกลับไปเสีย มิฉะนั้นก็จะฆ่าให้สิ้นชีวิต ยิ่งผล
ให้ท้าวทนต์ "กริ้วโกรธพิโรธถึงไฟกัณฑ์" ครั้นเห็นนางอุษาคี "กริ้วโกรธถึงเพลึงใหม่"
จึงตรัสถามประจบไปว่า "ถ้าตัวกูบรธา จะรองให้หรือเกษมศรี" นางอุษาคีตอบมิคาไปว่าที่
ถามพระอุฎฐไค์นี้ไม่มีความประสงค์ที่จะเห็นพระองค์ของสิ้นชีวิต หากเพียงเพราะ "ตัวกู
เป็นณักรีย จะทิ้งเสียสามิกระไรไค์" พร้อมทั้งไค้วิงวอนให้ท้าวทนต์กลับคืนยังกรุงรักษาเสีย
ยิ่งทำให้ทรง "กริ้วโกรธถึงเพลึงกัณฑ์"

จากที่กล่าวมานี้ จะเห็นไค้ว่าความโกรธเป็นมูลกัณฑ์ลักษณะของท้าวทนต์ที่ปรากฏให้เห็น
อยู่เป็นเนืองนิตย์อันเนื่องมาจากวิภาวะต่าง ๆ ทั้งกล่าวข้างต้น นอกจากความโกรธแล้ว ยังมี
ความแค้นเกิดขึ้นควบคู่ไปกัณฑ์ตลอดเวลา ดังปรากฏในคำประพันธ์ว่าทรง

"จักแค้นแสนทวี"

"คุมแค้นแค้นใจ"

"จักแค้นแค้นทรวง"

"จักแค้นแค้นใจ"

และความรู้สึกสุดท้ายนอกจากความโกรธ, ความแค้นแล้ว ก็คือ "ความอับยศ" ที่พระองค์ได้รับ
จากการกระทำของพระอุฎฐไค์และนางอุษาคี ทั้งนั้นความก้องการของพระองค์จึงมีแก่ความก้องการ
ที่จะทำลาย ดังที่ปรากฏในคำประพันธ์หลายครั้งว่า

"กูจะมตาจันวันใหม่รดา" หรือ

"จักประจานให้จงสามารถ" หรือ

"จะทวารรมให้ดำบากกาย" หรือ

"จงมคไ้จันกว่ามันจะหายไป" หรือ

"อันดูจะไวชีวิตอย่าสงสัย" หรือ
 "จักฆ่าไหมรรดัยสังฆา" หรือ
 "เราจักฆ่าเสียไหมรรดัย" หรือ
 "เขาได้พิฆาตทาคัน" หรือ
 "ฆ่าไหมวมุกทักขัย" หรือ
 "ดูจะฆ่าไหมวมชีวิต" หรือ
 "ฆ่าให้สิ้นวงศ์ทาวจักรกฤษณ์ อย่าให้โลมหักกิเส้ณา" หรือ
 "เกี่ยวให้ละเอียกเป็นผลคดี" หรือ
 "จะหับหันเชือกเนื้อให้ทานกา" หรือ
 "เขาได้เข้ฆาราวี"

นอกจากความรู้สึกและความข้องการที่จะฆ่าแล้ว ยังปรากฏในอนุภาวาทนถ้อยคำที่
 พระองค์ไขชู้ก็อันแสดงให้เห็นถึงความโกรธแค้น เช่น ทรงเรียกพระองค์เฝ้าว่า "ดู" เรียก
 พระอุฆฐว่า "เอ็ง" กล่าวถึงพระอุฆฐที่ชื่อว่า "มัน" ส่วนนางอุษานั้นพระองค์ทั้งรักทั้งแค้น
 คำที่ไขเรียกจึงค่อนข้างจะหยามมาก เช่น เรียกว่า "อึอุษา" "อึเจ้ากรรม" "มึง" "อึอุษา
 จังไร" "อึอุฆฐปริย" "ดูทรลักษณ์อึปริย" เป็นต้น ทั้งตัวอย่างไม่ว่าพระพิฆ

เมื่อนั้น
 ไคทั้งนุกกริอุณา
 มาอวกณวมึง เป็นทณคิก
 ชึ่งยักยองวาวอังก์ทรงไชย

ท้าวรุงภานุราชย์กษา
 ราเหวยอึอุษาจังโทรย
 อันดูจไวชีวิตอย่าสงไสย
 ภูนิเจบโจรเป็นเหถือแสน

(2/47)

เมื่อนั้น
 ไคฟงพรราช์ทีกา
 เม่ม่อดูอึอุษา
 ท่างามญแถวจากโทรย
 มึงยัมมึงตือกัณวาทิ
 เสียงแรงที่ภูไคเอียงมา

ทารทาวภานุราชย์กษา
 อักสุรกรวิ โกรทคณาไพย
 ยิงณินหนามทาวอนันไค
 ใหญ่ไคอายแกทเวา
 อึอุฆฐปริยโทรยาหนา
 ทวังจใหม่ปรากฏไคนยคนโทรย

มีธุวากถัมภ์รัก	มีธุที่จ้งกโทกม้งโค	
ภาตูกหรัอัก เรงลง ไปย	ชายชู้รักนวมเข้รนา	(2/47-48)
เมื่อนั้น	กรุงภาตุนราชใจหาร	
โคตงกรวิ โกรคก้งไต้ยการ	ทรยามารคอบไปมิโคชา	
เทวยเอง เจรจา เปนกนร	หังจูหังหลอก เปนนักหนา	
กัโหฏถัมไปการา	เองจโศภากันนีไปย	
วาทดาง เหลือย เหนพระบุกร	ยักขรวิกรวิ โกรคก้ง เทลิ่งไม	
ฉิเม่อฐาจริงไทร	เสียนแรงคูโคเดียงมา	
รักฉิ่งกว่าควงชีวิ	ทินแทนคุณต่อนักหนา	
มิ่งหากจึกคึกขามปีศา	จึงถามชายมาโคกงงนี	
ถาวากวถัมบันไหล	จรวงใหญ่จากระเสมสือ	
ภาตูกหรัอักถัมปรี	เปนไทรมีรักโคเทมถัร	3(7-8)

อัททกรส วรรณกรรมเรื่องอุฎทณัมบสงขลามีภาวะพิศวงเป็นรสเสวิมิให้การดำเนินเรื่องน่าสนใใจมากยิ่งขึ้น ผู้อ่านจะใคร่รับอัททกรส คือความอัศจรรย์ใจซึ่งเป็นรสที่เกิดจากการไ้รับรู้ความน่าพิศวง ทัมมี 2 ประเภท คือ เกิดจากสิ่งที่เป็นทิพย์ หรืออภินิหาร และเกิดจากสิ่งที่น่ารื่นรมย์ อาจมีภาวะเสวิมิ คือ ความสั่นกระเทก ความต่วนไหว ความยินดี ความยากคั่ง ความมั่งคั่ง เป็นต้น วิกาเวระของความน่าพิศวง ไ้แก่ การพบเห็นสิ่งที่เป็นทิพย์ การไ้รับสิ่งทีปรารถนา การไปเที่ยวในสถานที่ที่คองงามน่ารื่นรมย์ เช่น อุทยาน วิหาร การเห็นสิ่งที่เป็นอาษา หรือมีเวทมนตร์ ฯลฯ ฤภาเวระของความน่าพิศวง คือ การทำท่าประหลาดใจ หรืออุทานด้วยความแปลกใจ เป็นต้น อาจมีปฏิกริยา คือ การนั้งกะตังจัน เหงื่อออก ขนลุก น้ำตาไหล ฯลฯ¹⁹ ภาวะพิศวงจึงเป็นการเสวิมิขารมีของตัวเอกและเป็นรสที่ช่วยหนุนให้วีรรสเด่นขึ้น

ในวรรณกรรมเรื่องอุฎทณัมบสงขลา มีภาวะพิศวงที่เกี่ยวกับการสู้รบเป็นรสเสวิมิโดยมี

¹⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 100.

เหตุของภาวะ (วิภาวะ) ต่างกัน กล่าวคือ กวีได้แสดงภาวะพิศวงครั้งแรก เมื่อท้าวทณดูร
ทราบเรื่องของพระอุณรุทและนางอุษา ทรงพิโรธยิ่งนักจึงแฉฉงดูห์ อันเป็นการแสดงทณาดัง
และข่มขู่ให้หวาคถัว กวีได้พรรณนาคความใหญ่โตของร่างกาย อำนาจและทณาดังของ
ท้าวทณดูร ดังคำประพันธ์ว่า

สิ้นเสียวรยี่สิบกระกร	สูงเยี่ยมฉัตรเวหา
เขี้ยวออกยาวไคยี่สิบวา	ทณาคังแสงอโฉทัย
สิบปากกักถันแล้วผากรอง	ถักกองฟากฟ้าสุดาดัย
กระพินมาทหวาคทวนัทยพระโคตร	เมรุโกรกฮอนไปมา
ทั้งยี่สิบกรวักแกวง	มือหนึ่งถือพระแสงหอกกล้า
มือสองถือพระขรรค์อันศักดิ์กา	มือสามนั้นควาเอาศรีเพชร
มือสี่จับแกวงพระแสงกล้า	มือห้ากุมตะบองไม้ขามเข็ค
มือหกถือปืนถน เม็ก	มือเจ็ดจับจักรฤทธิรณ
มือแปดควยไคษณูแกวง	มือเก้าั้นจับพระแสงศร
มือสิบควาไคษณาทร	ทั้งยี่สิบกรครบครัน

(2/29-30)

นอกจากท้าวทณดูรจะ "สาแค้นแปลงดูธาแล้ว" พระองค์ยังจักพิพิซึ่งประกษควัย
อสุริสามเหล่า แต่ละเหล่ามีสิ่งสาราดีควอนแกกตักพิลเม็ดูหมมีอำนาจจน "พสุธาอากาศ
หวาคไหว" จำนวนรพิพที่มากมายนั้นดังกับ "บั้งแสงสุริโยทัย" ความน่าเกรงขามของกองพิพิ
มีฉฉินางอุษาเกิดสาคทวิภาวะคือการ "ร่ำไห้"

เมื่อท้าวบรมจักรกฤษณ์ออกถามหาพระอุณรุทนั้น ทาณะทรงของพระองค์คือคฤท กวีได้
พรรณนาคความใหญ่โตของคฤทไว้อย่างน่าอัศจรรย ดังคำประพันธ์ว่า

คฤคเอยคฤคทรวง	อังก์ฮาคหงพรสุวิไสย
กางปีก ๆ บังอโนไทย	มัวมีกมิคไปยกโยธม่าน
โบกปีกนิภินกวิคพิคโยค	ฉวยโลกถั่วพรเวท่น
บักบั้งข่มอุอำพัน	อึ้งอถั่วทวไปย

กัศม ๗ เที่ยงเสียงพาดัน
ถาพถาซามม้หาสมุคไทย

อากาศกัวันกัวาคไทย
ไปยกรุงม้งกาทานี

(2/14)

ในขณะเดียวกัน กวีได้แสดงภาพพญามหาเมษ ซึ่งเป็นขางทรงของท้าวพณสุรไว้อย่าง
น่าอัศจรรย์ไม่แพ้กัน

ขาง เอยขางค่น
ชื่อพรมุ่หา เมกคุณซอน
สูง ไชยโยคหารอยโยค
พิทาค่าสำเน่หิมมา
ก้ามล้ง เคยั้งพรสูงเมน
เคนรองกองสนันกระชั้นซึก
เคยลยค้งคาม้หาสมุค
เคยฉก²⁰ คคทิมภาณัง

จับส่นกันไครยท้มส่ม่มยอน
จางอนค้งจะเสยสุระวีธา
โกกรคเกเรียวค้งงานพร เวหา
กาโกเทหาควงพรอาทิต
รากโคณโณนเอณไมคคค
สิมพิชปิกคูโมหานัง
เปนค้ดุกเดว ไหววไปยทัวค้ง
ควม้หาภาค้งดุกทา

(2/67)

ภาวะพิศวงที่กวีได้แสดงไว้อีกตอนหนึ่งคือ หลังจากที่พระอุทุมุโศมาท้าวพณสุรกายแล้ว
ทรงประสงคที่ระ "ปลง"²¹ เสียในคกงคอง" จึงทรงแผนลงศรไปให้กลายเป้นเมรุสำหรับกระทำ
พิธีค้งกดาว ค้งปรากฏในคำประพันธ์ว่า

เมื่อนั้น
จับขรกรายกรคเอาว้คาน
เคชระสุอรบ่มมพรเมค
ช่อจึ่งเปนเมนทีทอาไทย
เสยงกลางพระทางจีนสิ้น

หน่อพระหะริวงทรงพงงสาร
ชูรเสยลพิชฉารทรรโคย
ชิ่งทรงเคคประสคประสาคคเ
ม้ง เกกคชินนคัมคค
ฟาคคคคคคองท้งโพรส

²⁰ ฉก หมายถึงอาการเคะ

²¹ ปลง หมายถึงเผาศพ

พระศึกษานาวหลวงควยฤๅที
 กอกสอดรวรวัณคณิกถาย
 เมณทิพเมณแซกถายพัน

ฎีก์แปลงไปยถัน
 เปนพระเมร เรืองฉายยถายพัน
 ทังโลกสุวันธำไทย (3/29-30)

จากภาวะพิศวงกึ่งถาวรนี้ จะเห็นว่าการที่วิญญูอันใดเห็นถึงอิทธิฤทธิ์ หรือพลังกำลังของฝ่ายยักษ์นั้น เพื่อแสดงว่าผู้ถือผู้มีความสามารถจน "สามโลกก็รู้อยู่แรงใจ" การที่พระฤๅษีสามารถสังหารท้าวพญาสุริยวงศ์เป็นความเก่งกล้าของพระฤๅษีที่ไม่มีผู้ใดเทียบได้ อีกนัยหนึ่งนอกจากความเก่งกล้าสามารถแล้ว กวียังต้องการที่จะชี้ให้เห็นว่าพระฤๅษีเองก็มีอิทธิฤทธิ์ อันเป็นลักษณะของผู้มีบุญญาธิการเท่านั้น เมื่อท้าวพญาสุริยวงศ์ถือว่าเป็นผู้มีบุญญาธิการควยเช่นกัน แต่ทงทนายแพนแก่พระฤๅษี ญูอันจึงใคร่รับวีรยศไคอย่างเต็มที่

นอกจากวีรยศซึ่งเป็นภาวะหลักหรือแก่นเรื่องสำคัญ และศฤงคารยศ, เราทรยศ, อัญญุตรยศ ซึ่งเป็นแก่นเรื่องย่อยแล้ว วรรณกรรมเรื่องฤๅษีหมอบสงขลายังมีภาวะเสริมอีกสองภาวะคือ กุฎการยศและหาศยศ เข้ามามีบทบาทในวรรณกรรมเรื่องนี้ควย ทั้งจะไคแยกกล่าวในรายละเอียดต่อไป

กุฎการยศ คือความสงสาร เป็นยศที่เกิดจากการไครับรู้ความทุกข์โศก ซึ่งมี 3 อย่างคือ ความทุกข์โศกที่เกิดจากความอยุติธรรม เกิดจากความเสื่อมทรัพย์ และเกิดจากเหตุวิบัติ โดยอาจมีภาวะเสริม คือความไม่แยแส ความเหนียวอ่อน ความวิตก ความโศกหา ความสิ้นพระชนก ความหลง ความอ่อนเพื่อย ความสิ้นหวัง ความอับจน ความป่วยไข้ ความเฉยชา ความบ้ำคั่ง ความสิ้นสติ ความทรนักรัง ความเกียจคร้าน ความทลาย ฯลฯ วิภาวะของความทุกข์โศกคือ การพลัดพรากจากคนรักไคไม่มีโอกาสกลับมาพบกัน ทรัพย์สมบัติเสียหาย ถูกข่งคำ ถูกฆ่า ถูกดงโทษ กักขังจองจำ ถูกจองเวร ประสบเคราะห์กรรม ตกทุกข์ไคยาก เป็นต้น อนุภาวะของความทุกข์โศกทังแสดงออกควย การร้องไห้ คร่ำครวญ แต่การร้องไห้นั้นเป็นลักษณะของคนชั้นต่ำและสตรีเท่านั้น สำหรับคนชั้นสูงและชั้นกลางเมื่อประสบทุกข์โศกจะตองกลั่นไว้ใจใจ ไม่ร้องไห้คร่ำครวญ นอกจากนั้นอาจมีอนุภาวะอื่น เช่น การทอกลอนใจ ห่มทอแก้ว ทือกชกหัว ฯลฯ หรือมีปฏิกริยา (สาถกวิภาวะ) เช่น นิ่งตะถึงงัน ถ้วนัน สีน้าเปลี่ยน น้ำตาไหล

เสียงเปลี่ยน เป็นคน²²

ในวรรณกรรมเรื่องอุณฺหณัมบสงขลามีเหตุการณ์สำคัญที่ทำให้เกิดภพสองภพ คือ ในตอนแรกเกิดจากภพวาระที่พระอุณฺหณถูกนางศุภลักษณ์ที่เลี้ยงของนางอุษา "พาเหาะไป" ยังปราสาทของนางอันเป็นผลให้นางสีสุกา ซึ่งมีความเศร้าโศกเสียใจกับปฏิภพของพระอุณฺหณที่เปลี่ยนแปลงไปหลังจากกัมมจากประสาธน์แล้วทับทวีมากยิ่งขึ้นเมื่อพระอุณฺหณหายไป ก็จะได้เห็นจากอุณฺหณวาระที่นางสีสุกาคร่ำครวญ ถึงบทประพันธ์ว่า

พร เสกหนีนองไปยแห่งโคย	มาจำเริญทุกหนทอเวษหา	
ละชาญบาศ์ปริจา	โหนแสนทรภักขันธ์วี	
เมียนีพรหมองค์พระภิกษุเรศ	ชดนี้เกิดเกิดเกศศรี	
จากยาควังษโรชบุรี	ชาวน้ำหนักที่ทางไกลย	(2/5)

นอกจากนั้นนางสีสุกายังระลึกอีกว่า เหตุที่เกิดขึ้นนี้เนื่องจากความข้องการที่จะได้ดวงทองของนางนั่นเอง แม้พระอุณฺหณจะห้ามอย่างไรก็ไม่เป็นผลจนในที่สุด "เพราะพระรักเมียจึงไปตาม" จนบัดนี้นางจึง "มาโคทุกธเมียบเมื่อภายหลัง" ความเศร้าโศกเสียใจของนางสีสุกามีมากมาย ซึ่งจะได้เห็นได้จากสากตวิภพวาระว่านาง "ซ่อนทรวงเข้าโศกี เทวีเจ้าสมนิ่งไป"

การหายไปของพระอุณฺหณนอกจากจะมีผลแก่นางสีสุกาแล้ว ยังผลให้เกิดแก่พระชนกชนนีของพระองค์เองอีกด้วย กล่าวคือ หลังจากทรงทราบเรื่องราวทั้งหมดแล้ว อุณฺหณวาระที่เป็นปฏิภพทางอกภักภพของพระองค์คือ "ทรงโศกเป็นพันคิก ก็จะมีขวัญชีวิตอยู่กับที่" สากตวิภพวาระที่เกิดขึ้นพร้อมกันคือ "ให้หะดังกระค่างไปทั้งองค์" แล้ว "อสุชธรรวาก็ตั้งโหด" อุณฺหณวาระที่แสดงในตอนนี้คือ การทว่ารำพันถึงพระอุณฺหณด้วยความรักเป็นอน่างบ่งถึงจะเห็นจากถ้อยคำที่ทรงเรียกขานพระอุณฺหณว่า "เจ้าสายใจ" "เจ้าควงเนตร" "เจ้าควงนฤทัย" "เจ้าบอมนิ่งมัญญอาณาจักร" "เจ้าควงประทีปแก้ว" และถ้อยคำที่ชวนให้นุชานสะเทือนใจว่า

²² กุสุมา รัชมนณี, เรื่องเกิม, หน้า 98 - 99.

แม่เพนเจ้าถูกแคกกถั่วจ๋า จ๋านถ่มของนำกถั่วจ๋มอง (2/7)

และเมื่อเจ้าควงประทีปแก้ว "มาสูญแล้วถั่วถิม" สิ่งที่จะเกิดขึ้นก็คือความทุกข์ทรมานหมอง ซึ่ง จะครอบคลุมไปทั่วบ้านทั่วเมือง หลังจากนั้นสาตหวิภาวะที่เกิดขึ้นคือ "พระทรงศักดิ์เกิดออกถึง ไม่สมประที"

ส่วนอีกตอนหนึ่งเกิดจากวิภาวะคือ การ "สิ้นชีพีชาติ" ของท้าวพณสูร แม่ในคอน ทั่น ๆ ดูเหมือนว่าท้าวพณสูรจะเป็นบุคคลที่มีความโกรธเป็นเจ้าเรือน และความมุ่งหมายที่จะฆ่า พระอุฎฺฐหรือบุคคลนอกเวลาก็ตาม แต่หลังจากที่ถูกพระอุฎฺฐพิชิตพระขำรงค์สังหารนั้น ก่อนจะสิ้นชีพิต พระองค์ก็สำนึกไควว่า "ท้าวขำนี่คือนักหนา" จึงไค "รำผาด" บุคคลที่เป็นที่หวังหาของ พระองค์อย่างยิ่งไว้กับพระอุฎฺฐโดยเฉพาะกับนางอุษานันทรงสั่งเสียด้วยความรักไว้นานาประการ จนสุดท้ายพระองค์ "สิ้นเสียงสิ้นชีพ" ยังยถให้เกิดความเศร้าโศกเสียใจแก่บุคคล 3 คน ควบกัน คือ นางอุษา นางไวยกา (มเหสี) และทศนุเป็นอย่งยิ่ง

นางอุษานันเฒ่อมชามซึ่งอยู่ภายในใจตลอดเวลว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้น "เป็นเหตุ เพราะถูกรัก" ที่ "ทำให้บีกาโครอนรน" และทำให้ "จนพระสวรรค์ครรรไล" นางจึง เสียใจยิ่งนักคงจะเห็นจากถภาวะที่ "เข้าอกมาหาแล้วโศกี" และคำพร่ำรำพันที่สะท้อนให้เห็น ถึงความรักใคร่ที่ท้าวพณสูรมีก่อนนางอย่างมากมายว่า

พระคุณอุฎฺฐ เปนพันนัค	คำหนักสิงโรหนีไคว
ดอนอมบ่ามรุ่งผ่องมา	ปราฏ์นาสิงโคญุทามไย
ถูกวอนจ๋มพระจันทร	พระบีกาทาเหาะไปขมิโค
ถูกวอนจ๋มท้าวควงไย	พระอุมไปขมท้าวการากอร
ถูกวอนจ๋ เหนเมฆุมาค	หงงเข้าไกรถาคสิงขอร
พระเมศารไปโคยอำพอร	เหนโณยอกสอรนිරะมัน
อันิจารรักถูก เปนพันนคค	ทงจิจิรจ๋ปถูกถูกให้เปนมด
ทำให้บีกคอรโครอนรน	จันพระสูวันถันไลย

(3/18-19)

สาตหวิภาวะหรือปฏิกริยาทางถารมณเฑที่เกิดขึ้นในถอนนี้ ก็คือ

รำเอยรำกลาง   นวนางคอนหรั่งกัทรแสงไท
เกลือกถึงนิงแนสอ๋นไปย   โมเปนสคี่สมประคี่   (3/19)

ส่วนนางไวยกา มเหสีของท้าวพณสูร ครั้นทราบว่าพระสวามีสิ้นชีวิต ทรงตกพระทัย เป็นอย่างยิ่ง เปรียบเสมือน "คังหนึ่งพระกาชาชฎิกิ์ เค็คเอาควงจิกันไปไค" ทรงศรีษชวน ทศนุชโอรส ไปรับพระศทท้าวพณสูร ้วยความเศร้าสดคิในพระทัย คังจะเห็นจากอาถักปกริยาที่ "ทอคอดอนสะอ๋นไค" และสาถกวิภภาวะที่ "โมเปนสมประคี่" และทศนุช "รำรำกัโศกาธัย"

เมื่อทั้งสองพระองค์ทอคพระเนกรเห็นพระศท ก็ยั้ง "อาตุรทูนทวย" เพราะสภาศท ที่ "มอคม้วยอญูกถางคิน" และ "กรบาทชากสันทังกายา" นั้น บอ้มเสียดคทงความรู้สึกรองผู้เป้น เมียและลูกอย่างโมมีสิ่งไคเสมอเหมือน โดยเจเพาะบุคคถันเคย "เวืองเคททัวทุกทศิศา" เช่น ท้าวพณสูร ความเสียดใจของกษัตริย์สองแม่ลูกทบทวซันจนในที่สุด "สองกษัตริย์อสูริ์สลดง"

ท่ามกลางความเศร้าโศกรองนางไวยกาและทศนุชในการสูญเสียดท้าวพณสูรนี้ ไค้เก็ค วยกักริภาวะหรือภาวะเสวมินทึนค้วยหลายประการค็อ ประการแรกเป้นความพรันทริง ความ - สะคุงถัดว เกรงว่าจะโมมีทังสิ่ง สาเหตุเก็คจากรากที่ทศนุชเคยรบกับพระอุฎษหมาก่อน นางไวยกา จังกรังเกรงว่าหากพระอุฎษยังถือโทยโกกรรเคือง ทศนุชก็อาจจจะ "สันตักคี่จาจะม้วยคักมัย ค้วยเจ้าเจ้าหักหาชฎาชฎัย ชักเคืองพระทัยคักเคิมถา" ภาวะเสวมินทึนเก็คซันในธำคัมค้อมาจิงเป้น ความสันทวัง ซึงเห็นไค้จากรากคำรำทึนของนางไวยกาว่า "จะมินทมาไปทังผู้ไค" หรือคำรำทึนของ ทศนุชว่า "จะม่านทมาไปทังผู้ไค"

ภาวะเสวมินประการค้อมา ค็อความละธาย ค้วยเหตุที่ท้าวพณสูรเมื่อครังมีชีวิตอยู่เป้นเป้น ผู้ที่ "เวืองเคททัวท่าทุกราศรี หังทกซันท่าราศรี เกรงเคชฎทึเป้นทมิใจ" การที่เคยอยู่ใ ฐานะที่สูงส่งและเป้นที่เฝ้าเกรงของผูอื่น แก่ถัดถัดคองเป็ดึนสถานาททอย่างทันทมิไค เพราะ ความทหายของท้าวพณสูร ประกอบกับ "วิทสดถกรกัสันตัก" บอ้มเป้นเหตุให้เก็คความอับธาย ซัน คังจะเห็นจากรากคำรำทึนอย่างเจิมช้ำของนางไวยกาว่า "คัมนี้จะเป็นชำนมญัย"

ความโศกรเศร้าของกษัตริย์ทังสามเห็นชักจากรากสาถกวิภภาวะที่ "ชดเนกรทริงทรายทัง ชัยชวา สะอ๋นรำกำสกรโศกา" และโมเป้นสมประคี่

สำหรับ หาสยรส คือความสนุกสนาน เป็นรสที่เกิดจากการได้รับความชอบ ซึ่งมี 2 ลักษณะคือ ความชอบที่เกิดแก่ผู้อื่น หมายถึง การชุกหรือทำให้ผู้อื่นชอบ ซึ่งส่วนมากมักจะทำไปโดยตนเองไม่รู้ตัว และความชอบที่เกิดแก่ตนเอง รู้สึกชื่นชอบหรือชื่นชอบผู้อื่น วิจารณ์ของ ความชอบ ใค้แก่ การแก่งตัวแปลก ๆ เช่น ชายแก่งตัวอย่างหญิง สวมเสื้อผ่ารุ่มร่ามรุงรัง แก่งตัวผิดกาลเทศะหรือแก่งตัวมากเกินไป ฯลฯ การทำท่าแปลก ๆ เช่น เกินงก ๆ เงิน ๆ ต้มตุกตุกคูดาน หรือทำสิ่งโกลีโกลีหนึ่งซ้า ๆ ซาก ๆ ฯลฯ การชุกแปลก ๆ เช่น ชุกผิด ๆ ถูก ๆ ชุกรวจเม้งไม่ไค้ศัพท์ ชุกควยสำเนียงต่างไปจากคนส่วนใหญ่หรือชุกซ้าซาก ฯลฯ อนุภาวะ ใค้แก่ การยิ้มหรือหัวเราะ วยกจารีภาวะ ซึ่งเป็นภาวะเสริมของความชอบ ใค้แก่ ความเสแสร้ง ความเกียจคร้าน หรือความง่วงงุน ความรียา เป็นต้น²³

ในวรรณกรรมเรื่องอุฎฺฑมัลยสงขลดา กวีใค้แทรกไว้ในตอนที่หนึ่งจากพระอุฎฺฑมัลยเศค้จกดับ จากประพาสป่าแล้ว พระองค์ทรงมีอาการผิดปกติ กล่าวคือ ผลจากการที่พระองค์คิดถึงนางอุษามาก ทำให้พระองค์คิดว่าบุคคลต่าง ๆ ที่พูดตามพระองค์เรื่องความสำเร็จในการไล่จับกวางทอง เช่น ที่นางสีสุคาพูดตามนั้นเป็นการ "เขาะซาหรือโรนางเทวี" หรือขณะที่เห็นอำพระธิดาจากรอยเอ็ก หัวเมือง มาประชุมพร้อมกันเพื่อให้พระองค์ดูหัวนั้น พระองค์ "จะทองศาตักคนเ้าหาไม" ครั้น "เห็นนางแดงพระอุฎฺฑมัลย" ก็ทำให้พระองค์คิดเคืองและคิดไปว่า "เหม ๆ นางราชธิดา มาเขาะเขยซาหรือว่าโร" จากนั้นพระองค์ "ซักพระชรรคแกวรุกได้ จะฆ่าทิ้งในหมวยชีวี"

จากกิริยาอาการที่ผิดปกติไปคังกล่าว ทำให้ท้าวไกรสุทฺททรงวิตกกังวลอย่างยิ่ง จึงทรงดำริที่จะหา "ยาบมณีสึงเขาดือซา" เพื่อที่ "จะให้ลงอุจงประจักษ์ ว่าอุกรักมีเหตุเป็นไฉน"

วิจารณ์หรือเหตุอันทำให้เกิดความชอบนั้น เกิดจากการทำท่าแปลก ๆ คังที่ปรากฏในบทประพันธ์ว่า

²³ 4 เรื่องเกี้ยวกัน, หน้า 98.

บักนั้น	ขรมั้ครับสังไสยเกสิ	
บั้งคมกรายงามดั่งสามที	ฉวยฉานุงยี่เขากัมทว	
เอาฉาขุมภูเขาคองก่อ	ซักส์มากยิมรอนแวง เสยทว	
จุกเทียมเปรมแฉะห่มท้ำ	กักิกเพาตันทวไปฉมา	
ทำเบรียนทำเปรอเรอเพา	ทวสันทาว ๆ ทามภาสา	
บุกถูกจีนรำเปนโกธา	ถูกส์โมะ ²⁴ ฉมทีทาทับไป	(1/42)

ส่วนหวนภวารีทวาระหรือทวาระเสรมทีเกกขึ้นในทอนนี้คือ อาทิตฉะหรือความแสดแสดร้ง
 ทังจะเห็นไคจากอนุทวาระทีปรากฏของถูกสมุนทังทีเปันอาทักปกริยาแฉะฉอยค้ำว่า

บักนั้น	ถูกส์โมะคอยรู้อัษาศัย	
हांไหวแฉวก็ปลอฉฉามไป	ทานมาแกไทเนะ ทเวา	
ทั้นนั้ฉามกรนั้ช้อไค	เปันกะโรกริว โกรษนั้ททา	
จะประสงคสังไคจงบอณา	จะสังเวยวันทาทิทุกวัน	(1/43)

ฝ่ายแฉฉคกรันไคยีนถูกสมุนแสดร้งฉามทังนั้ ฉิงทอภกดับไปค้ำยทังอนุทวาระทีเปันฉอยค้ำว่า

อันเรานั้ฉายฉฉฉฉฉฉ	ว่าไปเจ้าเขาเจียวฉฉฉ	
นอยใจทวยถูกทวทวรา	มากูแหมบันทาทาย	
ไฉฉฉความข่าแฉงแฉฉฉฉ	นอยจิกคิกคฉฉฉฉฉ	
ค้ำฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉ	ว่าแฉว เกินกรายไปมา	(1/43)

ส่วนอนุทวาระทีเปันอาทักปกริยานั้น ไคแก่ กริยา "ชมพั้น" แฉะ "กลอทวทวสัน
 อยุ่ไปมา"

ทระฉฉฉฉเมื่อไคยีนค้ำทอภทังนั้ทังทวงกริว โกรษยั้งนั้ เพราะสั้ทีแฉฉทวคอกอนานั้
 ไฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉ ฉฉฉฉฉฉ ฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉ ฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉ ฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉ

²⁴ ถูกส์โมะ หมายถึง ถูกสมุน

พร้อมกับอุปมาวาทะที่ปรากฏเป็นถ้อยคำว่า

"อีเอยอีเฮ่า มิ่งเจ้าเลห์มากดาวเท่จรุสา ดั้นตมมารยาพาที
จ๊กมาตวงไกร ช่างไม้คี่สี่ มิ่งว่าทักก็ วังหนีโย

อีเอยอีเฮ่า มิ่งว่าไป²⁵ เจ้าเขาใหญ่ มิ่งมาตวงไกร อีโจกาดิ
ดูจะเอาพระขรรค์ มันเกดเกศิ ฉิมคัมปรีย โทหกเจรจา"

ส่วนแม่กเมื่อเห็นพระอุฎฐทรงเอาจริงเช่นนั้น ก็ไค้แก้อประธานชิวา" พร้อมกับ"วังวาง
เตนหนี ฉมดุกดุมคดิดิ ร่องอิงมีไป"

จะเห็นไควว่า ภาษยรสที่เกิดขึ้นในขณะนั้น เป็นความซับซ้อนประเภทที่เกิดขึ้นแก่ตนเอง
ผู้อ่านมีความรู้ดีซับซ้อนเองเพราะไค้ทราบเรื่องราวมาแต่เดิมอยู่แล้ว การที่แม่กทำพิธีเจ้าทรง
แล้วคอยกดับมากคนละเรื่องกันนั้น ย่อมทำให้ผู้อ่านเกิดความซับซ้อน และผลอีกประการหนึ่งที่เกิดขึ้น
ซึ่งกวีจะเจตนาหรือไม่ก็ตาม ไค้แก่ การที่กวีผู้อ่านเห็นว่า เรื่องการทรงเจ้าเจ้าทรง เป็นเรื่อง
เหลวไหล เชื่อถือไม่ไค้ แต่การที่กวีไค้แทรกเรื่องนี้ขึ้นมาอาจจะไค้เพราะมีความประสงค์ที่ระดม
บรรยากาศอันคล้ายอารมณ์ของผู้อ่านหรือผู้ฟังที่กำลังจะไค้ถามเหตุการณ์ในเนื้อเรื่องก็ไค้

จากที่กล่าวมานี้จะเห็นว่า วรรณกรรมเรื่องอุฎฐฉบับสงขลา กวีมุ่งหมายที่จะแสดงวีรย
เป็นสำคัญ ไค้มีศฤงคารยสและเรายรยสเป็นแก่นเรื่องย่อย มีอิทธิกรยส กฤณกรยส และหยาบยส
เป็นรสเสริมให้วรรณกรรมมีชีวิตชีวามากขึ้น ส่วนรสที่กวีมิไค้แสดงไว้ในที่นี้คือ ภูยานกรยส
พิภยกรยส และคานาทรยส

²⁵ไป หมายถึง ฟู

การวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องอุตุหัตถัมภ์สงฆาในเชิงวรรณศิลป์

การเข้าถึงความงามอันเป็นเนื้อแท้ของวรรณกรรม ซึ่งจะบังเกิดให้เกิดรสขึ้นในใจของผู้อ่าน ย่อมเกิดจากสองฝ่ายด้วยกัน คือฝ่ายกวีและฝ่ายผู้อ่าน กวีจะต้องเป็นผู้ที่มีปฏิภาณ คือจินตนาการที่เป็นพลังสร้างสรรค์ และศักดิ์ คือฝีมือในการประพันธ์และอัจฉริยภาพ¹ ส่วนผู้อ่านจะต้องเป็นผู้ที่สามารถเข้าใจความหมายของถ้อยคำและข้อความที่กวีสร้างขึ้นด้วยการตีความถึงจะประสบผลสำเร็จ ความนัยดังกล่าวนี้ผลงานที่กวีสร้างสรรค์ขึ้น จึงมีลักษณะสำคัญคือ แสงอารมณ์ ความคิด และเขียนอย่างมีศิลปะ สามารถเปลี่ยนแปลงอารมณ์ของผู้อ่านให้เกิดความคิด ความรู้สึกทางใจ โดยการใช้องค์ภาษาที่เลือกเห็นอย่างประณีตและมีรูปคือปะ

จะเห็นได้ว่า องค์ประกอบดังกล่าวมีส่วนสำคัญอยู่ 2 ส่วน คือ ในส่วนที่เป็นถ้อยคำและรูปแบบ ทั้งสองอย่างนี้จะต้องประสานสัมพันธ์กันเป็นอย่างดี มีความเหมาะสมกลมกลืน งานวรรณกรรมนั้นจึงจะประสบผลสำเร็จ พระวรวงศ์เธอกรมหมื่นราชนิพนธ์ประพันธ์ทรงกล่าวไว้ว่า คำในวรรณคดีมีคำอยู่ 4 อย่างด้วยกัน² คือ คำของความหมาย 2 อย่าง และคำของเสียง 2 อย่าง คำของความหมายอย่างแรกคือ ความหมายไวยากรณ์หรือความหมายตามพจนานุกรม ซึ่งเป็นความหมายกลาง ๆ ที่ใช้ทั่วไป อย่างที่ 2 คือ ความหมายของคำแต่ละคำที่เนะภาพให้ละเอียดออกไปเมื่อโคถูกคำเข้าเป็นประโยค ส่วนคำของเสียงอย่างแรก ก็คือเสียงในพยางค์หนึ่ง

---

¹ กุสุมา รัชมนิ, รายงานการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์วรรณคดีไทยตามทฤษฎีวรรณคดี สันสกฤต (กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2530), หน้า 205.

² พระวรวงศ์เธอกรมหมื่นราชนิพนธ์, วิทยาวรรณกรรม (พิมพ์ครั้งที่ 2 ; ทรนนคร: แพร่พิทยา, 2514), หน้า 60 - 61.

หรือหลายพยางค์ก็เหมือนกัน ซึ่งมีทั้งเสียงสัมผัสคล้องจองกัน เสียงซ้ำกันหรือเสียงต่างกันรวมทั้งสัมผัสสระ (Rhyme) และสัมผัสพยัญชนะ (Alliteration) คำของเสียงอย่างนี้ ๒ คือ คำนำ (Rythm) ของภาษาซึ่งหมายถึง

"ความกระเพื่อมไปแห่งองศา degree (ระดับชั้น) ของเสียง ในประโยค องศาของเสียงไค้แก่ กำลังแรง strength ระยะเวลา duration หรือระดับวรรณะ pitch ของเสียง ส่วนการกระเพื่อมไปนั้น ไค้แก่ การเรียงลำดับเสียงในองศาต่าง ๆ เป็นจังหวะสม่ำเสมอ ซึ่งเรียกว่าคำนำ³ คำนำที่เห็นไค้ชัดคือ ฌมัทธกษณณเอง"

ในการวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องอุณทุหมับสงขลาในเชิงวรรณคดีนี้ ผู้วิจัยจึงรวมคุณลักษณะหลายประการที่ก่อให้เกิดรสไว้ด้วยกัน เช่น แนวคิดเรื่องขวนิ คือการไ้ชด้อยค่าที่พิถีพิถัน ความหมายแนะนำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกซาบซึ้งประทับใจกับการไ้ชด้อยค่าเหล่านี้ กอด้วยในการประพันธ์และรูปแบบการประพันธ์ที่ช่วยให้งานวรรณกรรมนั้นเพิ่มความไพเราะงดงามมากขึ้น ทั้งกันเสียง สัมผัส จังหวะ ถิ่นา โดยจะวิเคราะห์ไว้แต่เพียงสังเขปเพื่อจะไค้เป็นแนวทางในการศึกษาต่อไป

การไ้ชด้อยค่า

ในการพิจารณาคุณค่าของวรรณคดีนั้น มีการศึกษาไค้หลายแนวทาง เช่น การศึกษาในเชิงประวัติ, การศึกษาความถูกต้องของแบบแผนการประพันธ์, การศึกษาคุณค่าทางศีลธรรม หรือการศึกษาในแง่ของสังคม เป็นต้น อย่างไรก็ตามจะเห็นไค้ว่าวรรณกรรมที่เป็นที่นิยมและรู้จักกันแพร่หลายนั้น ความสำเร็จมิไค้อยู่ที่ความถูกต้องของแบบแผนฉันทลักษณ์ คุณค่าทางศีลธรรม หรือความรู้เรื่องศัพท์และประเพณีในสมัยโบราณ แต่อยู่ที่การไ้ชด้อยค่าอันมีอำนาจสร้างอารมณ์

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 61.

สะเทือนใจที่ลึกซึ้งและยั่งยืนงเห็นอกาถเวลาให้คนชั้นต้งเกิดจินตนาการร่วมไ้⁴ สมกั้ที่
พระราชวรวงศ์เชอกรมหมื่นพิทยาลงกรณ ทรงนิพนธไว้ไนหนังสือสามกรุงตอนหนึ่งว่า

สรวงสวรคชั้ณกวีรุจิรัถนั้   บ่องประกั้ศทอทยหาพราวเวหา
พริ้งไทเราะเสนาหะกรรณวั้ณณา   สมสั้ณญาแห่งสวรคชั้ณกวี⁵

บทพระนิพนธนี้ ช้ให้เห็นถึงคามอิสระเสรีในการประคิษรุ้ดอทยคำของกวี สะทอนให้
เห็นถึงจินตนาการอันกว้างไกล ความภาคภูมิใจความเป็นกวีที่สามารถเรียงร้อยอทยคำไ้ค้อย่าง
ไพเราะจับใจ ทั้งน้ำเสียง ลีลา และความหมายอย่างไม่มีขอบเขตจำกัด ความมกงามกั้กถ่าว
นี้จุคสำคัญอยู่ที่การเลือกเพ้นอทยคำมาไ้ใช้อย่างมีคิถีปะ หรืออิกนัยหนึ่งอย่างมีปฏิภาณและศัคคั้ณเอง

ไนวรรณกรรมเรื่องอุฎทณัมสังขลา กวีไ้แศกสรสต่าง ๆ ไ้ถายรส ไ้บรรการศ
ต่าง ๆ เหล่านี้ แม้นกั้นเรื่องกวีมุงที่ระแศกวีรส แกรสที่สามารสร้างอารมณ์สะเทือนใจให้
เกิดแก่ผู้อ่านมากที่สุดคือ สดงการรส โดยเฉพาะไนตอนที่รักกันแล้วตองพลัศพรากจากกัน สิ่ง
สำคัญประการหนึ่งที่ทำให้สดงการรสเป็นเรื่องเค่นกั้คือ เรื่องของความรัก (กามะ) นั้น เป็น
เนื้อหาหนึ่งในสั้ที่แศกงปุระณะ (เป้าหมายของชีวิต) ซึ่งเอื้อให้การค้ำเนินเรื่องน่าสนใจและ
ชวนคิคตาม⁶

คามโศกเสร้างันเกิดจากความรัก เป็นอารมณ์เกิดขั้ันอันเนื่องจากคามผิดหวัง
คามไม่สมประสงคั้ไนสั้ที่คองการ คามโศกเสร้างันอาจจะมีความมกน้อยหนักเบาแตกต่างกัน

⁴ทองมณ ปรีฤณะ, "คามงามไนทว่าทสมาศ," วิทยานิพนธปริฎฐาไท มั้ณติวิทยาดั้ย
จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, 2516, หน้า 148.

⁵พระราชวรวงศ์เชอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ, สามกรุง (กรุงเทพฯ: คัดังวิทยา,
2518), หน้า 27.

⁶สุมา รัคษมณี, เรื่องเคิม, หน้า 120.

ขึ้นกับสาเหตุของเรื่อง เห็นอันใดก็ความเศร้าโศกที่สุดของมนุษย์นั้น คงจะไม่มีอะไรเทียบเท่ากับ
ความโศกเศร้าอันเกิดจากความผิดพรากจากกันของผู้เป็นที่รัก โดยเฉพาะความรักระหว่าง
หนุ่มสาว กวีจำนวนมากได้พรรณานำความรักความอาลัยอันเกิดจากการผิดพรากจากผู้เป็นที่รักไว้
อย่างละเอียดถี่ถ้วน และเป็นที่รู้จักจกจำกันตลอดมา ตัวอย่างเช่น

พระไทพำปราศแก้ว	ธูมา
มายาเนววางชวางกาย	คังนี้
จากมาเลือกคาคก	เกษยาน
เกษยานมรุกี้	ดงงแถม ⁷
จำใจจำจากเจ้า	จำจร
จำนวิราศแรมสมร	แม่ร้าง
เพราะเพื่อจักไปรอน	อวิราช แดแม่
จำทุกข์จำทเวษว่าง	สวาทวาหวันถวิต ⁸
ถึงม้วยกินสันทามหาสมุทร	ไม่สิ้นสุดความรักสมัครสมาน
ถึงอยู่ในไฟหตุสาหาร	ขอทบทวนพิศวาสไมคธาคคตา
แม่เนื้อเย็นเป็นทวงมทรณต	พิชิตทบศรีสวัสดิ์ก็ไปเมจจา
น้องเป็นมัวแก้วที่เป็นมูมรา	เขยณกา โกสมปทุมทอง
น้องเป็นน้ำอำไพชอให้	เป็นราชสีห์สมสู่เป็นคู่สอง

⁷ วนิดา อยู่โพธิ์, ประวัติและโคลงกำสรวลศรีปราชญ์ (พิมพ์ครั้งที่ 2; พระนคร:
โรงพิมพ์มณฑลการพิมพ์, 2510), หน้า 39.

⁸ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส, ถิลยถองทาบ (พิมพ์ครั้งที่ 2;
กรุงเทพฯ: บรรณการ, 2515), หน้า 13.

จะศึกษามทราวมสงวนนวลละออง เป็นคู่ครองพิสวาสทุกชาติไป⁹

ในลักษณะที่น่าประหลาด	เป็นเชื้อชาติกันทรภักถันกล้า
เหตุใดยอมทอดรอร่า	ดูจะกล้าแต่เพียงวาที
เห็นแก้วแวววับคัมภีร์	ใยไม่คิดอาจเอือมิให้ถึงที่
เมื่อไม่เอือมิจะไค้อย่างไรมี	อันมิอาจจะโตคไปถึงมี ¹⁰

แม่แต่กวีร่วมสมัย ก็ได้สร้างสรรคณงานอมตะไว้เป็นที่กล่าวขวัญถึงอย่างกว้างขวาง เช่น บทกวีของอังคาร กิตยาพงศ์ ที่เขียนถึงความรักไว้อย่างเจ็บช้ำที่สุดว่า

เสียเจ้าร้าวร่วมชิง	มุ่งปรารถนาอะไรในเผลอ
มิหวังกระทั่งฟากฟ้า	ชนหน้าถึกคินกินทราย

จะเจ็บจำไปถึงปรโลก	ดูรอยโศกรูปร่างจางหาย
จะเกิดที่ท่ามครมทนาย	อย่าหมายว่าจะให้หัวใจ ¹¹

ความไพเราะของบทประพันธ์ต่าง ๆ ที่ยกมาข้างต้น มีองค์ประกอบที่ต่าง ๆ กัน เช่น ความไพเราะของศิลปะการประพันธ์ที่ทั้งสัมผัสสระ สัมผัสพยัญชนะ ความสละสลวย และศิลปะในการเล่นคำ ที่สำคัญที่สุดก็คือศิลปะการร้อยคำที่เพิ่มไปช่วยความหมายให้ความรู้สึกสะเทือนใจได้อย่างยอดเยี่ยม ผู้อ่านจะเข้าใจบทประพันธ์นั้น ๆ อย่างลึกซึ้ง ก็คงอาศัยการรู้อา

⁹สุนทรภู่ (นามแฝง), พระอภัยมณี (พิมพ์ครั้งที่ 2; พระนคร: องค์การฯ ของคุรุสภา, 2505), หน้า 693.

¹⁰พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, ศกุนลา มีบทท้าว ท้าวแสนพล ประมวลสุภาษิต (พระนคร: ศิลปาบรรณการ, 2501), หน้า 429.

¹¹อังคาร กิตยาพงศ์, กวีนิพนธ์ของอังคารกิตยาพงศ์ (พระนคร: ศักดิ์สยาม, 2507), หน้า 46.

ของความหมายของคำแต่ละคำที่เนะภาพให้ละเอียดออกไปโดย

เช่นเกี่ยวกับวรรณกรรมเรื่องอุกฤษฏ์สังขดา กวีได้เห็นหาด้อยคำมาบรรยายความรู้สึก
ของพระอุกฤษฏ์ที่ตัดทอนจากนางอุษาไว้อย่างไพเราะ ผู้วิจัยเชื่อว่า การไขถ้อยคำในบางครั้ง
กวีมุ่งหมายที่จะสื่อสารให้ผู้อ่านเข้าใจอารมณ์ ความรู้สึกของกวีและตัวละครให้ไ้มากที่สุด การที่
ผู้อ่านจะเข้าใจถึงจุดประสงค์นี้ได้อีกก็ต่อจากอาศัยการพิจารณาคำต่าง ๆ ที่กวีใช้อย่างละเอียดลออ ซึ่งจะทำ
ให้สามารถเข้าใจบทประพันธ์นั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี ทั้งจะยกตัวอย่างมาวิเคราะห์แต่เพียงบางตอน
ดังต่อไปนี้

การไขถ้อยคำในการแสดงความรู้สึกเศร้า เมื่อพระโอรส เทพารักษ์อุกฤษฏ์อุกฤษฏ์กลับ
มาอนิเทศนโอรสเกิดถึงจากที่ไกลไปนอนกับนางอุษาแล้ว ครั้นพระองค์ขึ้นไม้พจนางก็เกิด
ความอาลัยอาวรณ์ และสำคัญคิดว่าเสียงนกคือเสียงของนาง เมื่อสำเนียงคิดว่าไม่ใช่ พระองค์
ถึงกับ "ครางครวญคร่ำคร่ำไห้" ดังคำประพันธ์ว่า

ทรวาพาดทางแววเสียงนก	ทรก่ำก่ำถึง เทถียวหา	
สำคัญวาเสียงแหวก	เจามาหาที่ร้อยโยย	
ทั้งคูมิใช่สำเนียงนาง	ทรครวญครวญคร่ำคร่ำไห้	
ซัดเนทพองพองนงโยย	ใสเป็นส่ำส่ำส่ำปรกติ	(1/27)

คำว่า "ครวญ" หมายถึงการเปล่งเสียงออกมาจากความเจ็บปวดภายในใจอย่าง
ลึก ๆ ด้วยความทุกข์ทรมาน มักเป็นเสียงแผ่ว ๆ ที่ร้องกึกก้องกันอยู่นาน ส่วนคำว่า "ครวญ"
นั้นลักษณะเช่นเดียวกับครวญ แต่อาจดังกว่าครวญ และมีคำพูดกึกก้องกันไปแสดงความทุกข์ให้
ผู้อื่นรับรู้ ตามปกติครวญมักใช้คู่กับคำว่า "คร่ำ" ซึ่งแปลว่าร้องไห้ เป็นครวญคร่ำหรือ
คร่ำครวญ ในประโยคนี้กวีได้แสดงให้เห็นถึงความทุกข์ที่สมอยู่ในใจของอุกฤษฏ์โดยอาการครวญ
ครวญ และคร่ำ ซึ่งเริ่มด้วยเสียงที่แผ่วเบาจนกระทั่งค่อยดังขึ้น นอกจากเสียงแล้วยังมีน้ำตา
ไหลออกมาด้วย ก็จะเห็นได้จากคำว่า "คร่ำ" และ "ร่ำไห้" น้ำตาที่ไหลออกมา
มากมายจนเป็นพองพอง

อันโจโสภณสันตยัตินี่

ที่โทษจ้โกพนางกัถยา

(1/28)

กวีโคถายทอดความรู้สึกของพี่เลี้ยงที่มีต่ออุตุทไหญ่อ่านเห็นว่า พี่เลี้ยงนั้นเข้าใจความรู้สึกของอุตุทไหญ่อย่างลึกซึ้ง จึงจะเห็นได้จากคำปดอบประโลมที่ว่า "โสภณสันตยัตินี่" หากจะพิจารณาคำในละเอียดยจะเห็นว่าตามปกติคำว่า "แสน" เป็นคำบอกจำนวนนับหรือหมายถึงจำนวนมากอย่างย้ง หรือใช้แสดงความรู้สึกว่ามากมายเหลือประมาณ ส่วนคำว่า "ศัลย" หมายถึงความเจ็บอย่างที่มีของมีคมมาทิ่มแทง ซึ่งจะทำให้ความเจ็บนั้นระบมอยู่ไถ่ยาวนาน ความโสภณสันตยัตินี่ จึงรวมความไถ่ว่าเป็นความทุกข์ความเจ็บปวดทรมานอย่างมากมายที่เป็นไปอยู่ในขณะนั้น

โห่งวยงหลังละเม่อตุกเก๋อไปย

กัถเสงโสภเสาสรอยละห้อยไหญ่ (1/39)

พรเส่จรมไหญ่ทไชยร่ด

ไมวายกัถสทไหญ่ไหญ่ (1/28)

แถทไถยวเป่ดไยวส่ววทญเอถา

พรไหญ่ทวมาทวท่นาไสย (1/28)

"ละห้อย" เป็นคำที่ให้ความรู้สึกเงียบเหงาเศร้าสร้อย เสริมด้วยคำว่า "ไหญ่" ซึ่งมาจากว่าให้หรือรองให้ รวมความว่า เป็นความวิตหา ร่ำไหญ่อย่างเงียบ ๆ ส่วนคำว่า "ไหญ่ท" และ "ไหญ่ไหญ่" เป็นคำที่ให้ความรู้สึกอย่างเดียวกัน คือให้ความรู้สึกที่อึดอัดหนักหน่วง "ไหญ่" มีความหมายท่นองเกี่ยวกับทิวหรือกระหยา เช่น ทิวไหญ่ หรือไชซอนกัถทเป็นไหญ่ท ซึ่งเป็นคำที่แสดงการปรารถนาทางเพศอย่างรุนแรง หรือเป็นความอยาก การปรารถนาอย่างรุนแรง แต่ไม่สามารถไถ่สมปรารถนา การใช้คำทั้งสามคำนี้จึงแสดงความรู้สึกอ้างว้างว่างแวง และความปรารถนาที่ว่างเปล่าของอุตุทไหญ่อย่างซึกเจน

นางรกกอุทหลังปร่งไชย

แถพรฎวไหญ่ไหญ่ทว

(2/2)

คำว่า "ไหญ่ท" หมายถึง ท่นง, ท่นัน เช่นคำว่า ท่นงไหญ่ท โดยทั่วไปจะไช่ทกัถกับคำว่า "ทว" ซึ่งหมายถึง ท่นันเช่นกัน เป็นไหญ่ทว ในความหมายของกลอนนรกรนี้แสดงความรู้สึกที่ลึกซึ้งมากลงไปกว่าความหมายที่ว่าท่นงไหญ่ท ท่นัน กล่าวคือยังให้ความรู้สึกว่างเปล่า ความไม่แ่นแ่นส่ก่อยู่ไถ่ ยกเว่นบุคคลที่ใจจจ่อตั้งอยู่ท่นัน

โอบนิจนะเทวี

กายจากอุกฤษฏาไฉน

(1/53)

"อก" เป็นคำที่ให้ความรู้สึกเข้มงวดขุ่น เป็นความหมายที่โยงโยให้หนักถึงความพิทักษ์คุ้มครอง ความปลอดภัยอย่างปราศจากความหวาดระแวงหรือความวิตกกังวล เช่น อ้อมอก ให้ความรู้สึกปกป้องและความเป็นเจ้าของ ประโยคที่ว่า "กายจากอกที่" จึงกินความลึกซึ้งไปถึงว่าต่อไปที่คงจะไม่ได้ปกป้องดูแลคุ้มครองทะนุถนอมองใ้ก็อีกต่อไป เป็นความรู้สึกที่ชวนให้ใจหายเป็นอย่างยิ่ง

การไหลดยก่าในการแสดงความรัก การไหลดยก่าของกวีในการที่จะสื่อให้ผู้อ่านทราบว่า กวีละครแถละครมีความรักใคร่ผูกพันกันอย่างไรนั้น จะเห็นได้จากการไหลดยก่าในการเรียกขานการไหลดยก่าแสดงกิริยาอาการที่บอกความรู้สึก แต่การไหลดยก่าในที่นี้มิได้หมายถึงบทประพันธ์ทั่ว ๆ ไปที่กล่าวถึงความสุขสมหวังในความรัก ดังตัวอย่างเช่น

สัพพอกหยอกเขาไปเมา

เล่นหาปันปนวยวนยี่

(1/4)

หรือ

ชมชื่นรินรักเปรมปราย

เปรมปรีมิไจจตุคตาคนอง

หรือ

ทรรวรินชมมิ้มเลน

ปรโฒเจาเคลาเคตนสายสมอน

(2/24)

แต่ด้อยคำดังกล่าวข้างต้น เป็นด้อยคำที่ให้ความหมายลึกซึ้ง เมื่ออ่านแล้วจะชวนให้จิตใจและความรู้สึกอ่อนโยน ละมุนละไม ความมกงามของภาษาก่อให้เกิดความมกงามทางจิตใจตามไปควย ดังตัวอย่างในคำประพันธ์ว่า

พระทรงโสภโสภามัน

รักดูจรมขวัญเป็นพันใจ

(1/33)

จอม หมายถึงสิ่งอยู่บนสุดเหนือสุดกว่าสิ่งใด ๆ ในโลกนี้ เป็นความรักสูงสุดที่จะมอบให้ดู เมื่อรวมเข้ากับคำว่า "ขวัญ" ซึ่งเป็นคำที่เิมหมายถึง "วิญญาณ" และมักจะใช้คู่กับ "มิ่ง" ซึ่งหมายถึงชีวิต จึงกินความลึกไปว่า "รักดูจรมขวัญ" นั้น หมายถึงรักดูมิ่งชีวิต เมื่อมีคำว่าเป็นพันใจ ซึ่งหมายความว่าถึงที่สุดที่จะคิดสุดที่จะสรรณาไ้มาค่อท้ายจึงทำให้ข้อความนี้เิมไปควยความมกทั้งคำและความหมายอย่างสมบูรณ์

อนอมฺโบลยไปไนที

ฎมีคยรบีไนยนา

(1/23)

ความไพเราะของบทประพันธ์ที่อยู่ที่คำว่า "อนม" ซึ่งสื่อความหมายให้เห็นถึงความรู้สึกของพระอุฆฏที่มีก่อนนางอุษาว่า พระองค์ทรงรักนางอย่างลึกซึ้ง เป็นความรักที่บริสุทธิ์ อากาการฐไลของพระองค์จึงเพิ่มไปกับความรู้สึกที่เอื้ออาทรและทะนุถนอมควบคู่กันไป

การไขถ้อยคำที่วิจิตรทำให้รู้สึกสูงส่ง หมายถึงการไขถ้อยคำที่ไพเราะ มักจะเป็นศัพท์สูง ๆ หรือศัพท์ที่ขอยืมมาจากภาษาต่างประเทศ มีศัพท์ที่สามัญที่ใช้กันทั่ว ๆ ไป เป็นศัพท์ที่มีความหมายลึกซึ้ง และอาจมีรูปคำซับซ้อนหรือมีเสียงคำเป็นจังหวะ จึงเป็นการเพิ่มความวิจิตรงดงามและเพิ่มสีสันดีตาให้กับงานวรรณกรรมนั้น ๆ มากยิ่งขึ้น ในวรรณกรรมเรื่องอุฆฏทนต์บงชดา มีการใช้ศัพท์ประเภทนี้อยู่มากมาย ตัวอย่างเช่น

ไป	ในวรรณกรรมใช้ว่า ดินตา, คตาไกล, บ่างเบื่อง, ผายผัน, ละครไ, จรดี, ยากรา, กรายกร
กาย	ในวรรณกรรมใช้ว่า แคยัน
คำเรียกหญิงอันเป็นที่รัก	ในวรรณกรรมใช้ โฉมแก้วกลอยใจ, โฉมฉาย, โฉมยง, กวงมณฑา, เจ้ากวงคอกฟ้า, วรนาฏ, สายสมร, นองแก้ว, นวลละออง ฯลฯ
มา	ในวรรณกรรมใช้ มโนทัย, อิศวราช, อาชา, อัสกร, พาศี
กวงอาทิตย์	ในวรรณกรรมใช้ ทินกร, สุริยัน, ภาณุภาค

การไขถ้อยคำที่ทำให้เกิดจินตภาพ หมายถึงการที่ผู้สามารถบรรยายภาพของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือกิริยาอาการอย่างใดอย่างหนึ่งให้ผู้อ่านเห็นภาพที่เห็นในใจ โทษนี้ที่ผู้แต่งคำอยู่จำนวนหนึ่ง เมื่อนำมาใช้แล้วเสียงของคำต่าง ๆ จะทำให้มองเห็นภาพและความรู้สึกที่เห็นจริงตามไปควบคู่กัน ตัวอย่างเช่น

เสียงพยัญชนะ ข ความปกคังจะให้ความหมายเกี่ยวกับอารมณ์ที่ค่อนข้างรุนแรงหรือความรู้สึกดี ๆ เช่น ชิ่ง ในโกรชชิ่ง แคดำควบกับ ม จะให้ความรู้สึกที่เคลื่อนไหวไหวไค้และ

บางครั้งก็ให้ท่วงท่าที่เข้มแข็งจริงจัง เช่น

ทั้งสี่นางข้างเขาไปแลดู นอกริมประตูมโหฬาร

เสียงพยัญชนะ คด มักให้ความหมายเกี่ยวกับอาการเคลื่อนไหว หรือเคลื่อนที่เช่นเดียวกับเสียงพยัญชนะ ฉ หรือ ด ห่างกันตรงที่เสียง คด ให้ความรู้สึกเคลื่อนไหวในบริเวณจำกัดแก่เสียง ฉ หรือ ด หมายถึงอาการเคลื่อนไหวอย่างฉับพลัน รวดเร็ว และมีระยะทาง เช่น

กัณธมาวังแถวอุ้งอุณ	กณฺฐจิกกวยความพิศโมย	(2/15)
ไททั้งภีเดียววาแปลกใจ	กำชวนกันอุณฺโฏอุณฺโฏออกมา	(2/4)
ครันถึงหนาดาน่ายานโยน	โจนทะยานรวดเร็วทั้งกลางคืน	(1/14)
วาทดาวอุ้งอุ้งจากอาศน์	อุณฺโฏอุณฺโฏเข่าวราชันนิดา	(1/2)
กลอนมู่อีสุนทังรอยโกก	ใญ่ใญ่ขึ้นแถมพร เวหา	(2/35)

ครุคเอยครุคทรวง	อุทวิ้ง เด็ดคำปากสิ้น	
แผนโยยผากโยยโอบกบิน	ส่ทานคืนส่ทอนทังทรวงโพย	
อุยอุยอุยปลิวทโยมมีกระบะยัพ	เมคากัดมีคแสงสุริไสย	
ทีก่อนร่ยออกช่ยาญใจ	วิไชยร่จชกรวิโรจักรดี	(2/15)

เสียงพยัญชนะ ง มักให้ความหมายในลักษณะไม่มั่นคง หรือให้ความหมายไปในทางไม่ค่อยดี ตลอดจนน่าสงสาร เช่น

รักทะคคองสะทิตวัน ดุนดานงกนงนอยวันวาย (2/17)

เสียงพยัญชนะ ท ความปกติให้ความรู้สึกอ่อนเบาซาคความหนักแน่น บางครั้งอาจให้ความรู้สึกตก แต่อาจควบกับ ร เป็น ทร จะให้ความรู้สึกคานสวดยงามทรูหรา ตัวอย่างเช่น

แทนแสงเงินรุ่งขึ้นทุ่งทราย ปรงกายพุดก่อนรวมแจมท่า (1/24)
 พิษภักเพริษทริ่งมุงอุคเกก ทรายเพระรุ่งเดือนปรักสอน (1/57)

เสียงพยัญชนะ ย มักให้ความรู้สึกที่เงิบเหงาเปล่าเปลี่ยว เป็นความรู้สึกที่เกิเกิดขึ้น

ในใจมากกว่าที่จะแสดงด้วยความรู้สึกจากสัมผัสภายนอก เช่น

ทั้งดูจูงนึ่งสังกเสงียบ เยนเยนไปทั้งปราสาทสี (1/18)

เสียงพยัญชนะที่ประสมด้วยสระเอ จะแสดงความรู้สึกที่ไม่ตรงไม่เป็นระเบียบ เช่น

ทางคนทาง เม้าโมเม โซเซโอเออึงมี (3/36)

นอกจากอิทธิพลของเสียงที่ทำให้ผู้อ่านนึกเห็นภาพและความรู้สึกที่คล้ายคลึงกันแล้ว กวียังสามารถบรรยายภาพต่าง ๆ ให้เห็นจริงด้วยการใช้ภาษาง่าย ๆ แต่สละสลวยด้วยคำและความหมาย ตัวอย่างเช่น

พระเก็นทางคามหว่างสังฆอน	ซ่มซ่องอันซ้งโงงอกชอกผา
ทีสีแคงกงงแสงซากส์อากกา	มีสินดาตอยทั้งมังคัม
ทีศรีซ้าวร้าวศรีมันแจม	กูว้าวแว้วเจียวระจีศรีสัดับ
ทีสีเตื่องแถเตื่องเร่องร้อญ	กูแว้ววับจับแสงพระสุริจัน
มีท่อกษงอกรายชายเชิงเจ้า	เป็นตำน้ำเวียงเวียงกงแกลงสิรร
บางถึง โคนโอนเอนดั่งหากรร	บ้าง เป็นฉักขันคังแกดงท่า
ทีว่ปักทฤษไปยแฉมดูออก	ทีแกค่ดอกลดไปเจียวซ่า
บ้าง เป็นท่มท่มมาอกระกำ	ทีคอกจำหอมเจือยเซ็นใจ
นาราทิฎนคอกกัก	ฉมัทครองคักดั่งไหมไหม
รำม้วนหอนอ้นคัมไปย	นางแยมแนบไปอ้อร้อ

(4/15-16)

หรืออีกตอนหนึ่งว่า

พระลอกคักคักเค็นเน็นวันน้า	ซ่มทฤษษาซ้อซามงามต้ไหว
สाराทีท้วงรองดงเค้มไปย	คกงแกลงโรยโรยโนมีคัพ
อีกจำปากกระคานงากาหั่ง	คอกประบ่งส่งกดินกดินคถิ
หอมระค่นป่นไปยทั้งจำปือ	มะสุะคีส้าวดูคทุทชอน

อีกแก้ว เกศทิฏนุนนาก	จายูโกจร เกษปากสองส้มอร
นางแหมแม่ไมยอรัชอร	มูณอนคตัง เกลาเส้าวักัน
ไมไซโสภมสังรังรัก	อำภาคักอกกว้างพวงผัน
ม่ปรางคักกักถาดคณณกันคัน	ฝูงสีกัดันเกด็อนเกบกัน เปนัก
นักแก้วจับแก้วแล้วพลอจจา	นักกระษากจับกณกาสัก
นางน้วนจับน้วนนารัก	เหล่านักกัก ๗ กวาหาเหญื่อกิน
ฝูงมูงจับมูงยางบอง	เคาโมมองเยื่องอ่อกนักผัน
โกฟารากะ เมียล่ง เขียวกิน	คุณคินเคียวโคไรโกดทาง

(4/19-20)

กตวชิในการประพันธ์

ความไพเราะงดงามของบทประพันธ์ นอกเหนือจากการใช้ถ้อยคำให้เหมาะสมกับอารมณ์และบรรยากาศแล้ว สิ่งหนึ่งที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากันคือ กตวชิในการประพันธ์ ได้แก่ การเล่นสัมผัสและเล่นคำ ซึ่งมีไคนิยมใช้เฉพาะในร้อยกรองเท่านั้น หากในร้อยแก้วก็สามารถใช้ได้ ตัวอย่างเช่น ในวรรณกรรมเรื่อง กามนิทัศน์ ของเสฐียรโกเศศและนาคะประทีป ถึงข้อความตอนหนึ่งว่า

ขณะพระองค์เสด็จมาไกลเบญจคีรีนครคือราชคฤห เป็นเวตา
จวนสิ้นทิวาวาร แดกในยามเย็นมาถึงอันตงสู่มัยโกถวัการ ทอแสง
แผ่ชานไปยังสาตีเกษกร และดิเห็นเป็นทางสว่างไปทั่วประเทศ
สุกสายคา ทุประหนึ่งมีหัตถิทิยมปากแม่อำนวยสวัสดิ เบื้องบมมี
กลุ่มเมฆเป็นคลื่นซอ้นซิบสอับกันเป็นทิวแถว ทองแสงแกลกจับเป็นสี
ระยิบระยับแววประหนึ่งเอาทรายทองไปโปรยปราย เตือนลอยตัว ๆ
เรี่ย ๆ ราชลงจกชณพ้า¹²

¹²เสฐียรโกเศศ และ นาคะประทีป, กามนิทัศน์สมบูรณ์ (พระนคร: คณิงวิทยา, 2514), หน้า 5.

การวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องอุณหภูมิต้องตาในเชิงวรรณศิลป์นี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์
การเล่นสัมผัสสระ และสัมผัสพยัญชนะตามที่รองอำมาตย์เอกหลวงธรรมภินันท์ ไข่มุกประเพณี
ในหนังสือประชุมตำนาน¹³ ดังต่อไปนี้

สัมผัสสระ มี 6 ประเภท ดังนี้

1. สัมผัสสระซิกกันสองคำ เรียกว่า เคียง เช่น

กรัน <u>คำ</u> ฆ่า <u>แส</u> งสุ <u>ริ</u> ยา	ยาน <u>ท่า</u> วัน <u>จวน</u> ป <u>วน</u> ใจ	(1/1)
มี <u>จ</u> ิก <u>ธา</u> ก <u>ฐ</u> น <u>ทุ</u> น <u>ท</u> เว <u>ก</u>	ท <u>ริ</u> เน <u>ก</u> ร <u>อน</u> ร <u>่า</u> ม <u>น</u> เ <u>น</u> ย	(1/10)
ช <u>า</u> ม <u>เท</u> น <u>เ</u> น <u>น</u> เ <u>น</u> น <u>า</u> พ <u>ู</u> ผ <u>า</u>	ท <u>ร</u> ง <u>ม</u> า <u>ย</u> ัง <u>ท</u> ร <u>ไ</u> ท <u>ร</u> ย <u>ไ</u> ท <u>ร</u> ย <u>ส</u> า <u>น</u>	(1/15)
ร <u>ั</u> ว <u>น</u> ช <u>ิน</u> ท <u>ิม</u> ป <u>ริ</u> ท <u>า</u>	ก <u>ร</u> ก <u>อ</u> ค <u>ส</u> อ <u>ก</u> ว <u>า</u> ท <u>ั</u> ด <u>วัน</u>	(1/23)
มา <u>ด</u> ึง <u>ป</u> ร <u>า</u> ง <u>แ</u> ก <u>ว</u> ม <u>ร</u> ัก <u>ก</u> ส <u>ก</u> ส <u>ี</u>	น <u>า</u> ง <u>ด</u> ว <u>า</u> ย <u>ร</u> ู <u>ป</u> ท <u>ล</u> น <u>ท</u> น <u>ท</u> ี	(1/51)

2. สัมผัสสระซิกกันสามคำ เรียกว่า เทียบเคียง เช่น

ก <u>น</u> อ <u>ม</u> ด <u>ู</u> ย <u>ไ</u> ด <u>ู</u> ย <u>ไ</u> ด <u>ู</u> ย <u>ไ</u> น <u>ท</u> ี	ภ <u>ู</u> ม <u>ี</u> ค <u>อ</u> ย <u>ร</u> ับ <u>ไ</u> น <u>น</u> า	(1/23)
เพ <u>ร</u> า <u>ะ</u> บ <u>า</u> ย <u>ข</u> า <u>ร</u> ู <u>ด</u> ด <u>ู</u> เ <u>น</u> า	จ <u>ิง</u> เร <u>า</u> ม <u>ัก</u> ท <u>ล</u> น <u>า</u> น <u>ป</u> ร <u>ะ</u> จ <u>า</u> น <u>ไ</u> ว	(2/54)

3. สัมผัสสระซิกกันสองคู่ เรียกว่า ทบเคียง เช่น

เ <u>น</u> อ <u>่ง</u> ก <u>่</u> ด <u>ั่ง</u> แ <u>อ</u> บ <u>แ</u> น <u>บ</u> น <u>อ</u> ง	ป <u>ร</u> ่ <u>ค</u> อ <u>ง</u> เซ <u>ย</u> ช <u>ม</u> ภ <u>ี</u> ร <u>ว</u> ม <u>ร</u> ว <u>น</u>	(1/23)
ด <u>อ</u> ย <u>ด</u> ิว <u>ป</u> ด <u>ิว</u> ไ <u>ป</u> ย <u>ไ</u> น <u>ย</u> อ <u>า</u> ก <u>า</u> ท	โ <u>อ</u> ก <u>า</u> ก <u>ง</u> า <u>ม</u> แ <u>ง</u> แ <u>จ</u> ไ <u>ย</u>	(1/64)
แ <u>ก</u> ว <u>ก</u> ช <u>อ</u> ง <u>ม</u> อ <u>ง</u> ม <u>ู</u> ด <u>ู</u> แ <u>ก</u> ไ <u>ก</u> ด <u>ย</u>	เท <u>น</u> เ <u>ม</u> ี <u>ก</u> ไ <u>ป</u> ย <u>ช</u> ัง <u>แ</u> ร <u>น</u> ช <u>ี</u> ส <u>ย</u> ย <u>า</u>	(2/5)
บ <u>า</u> ง <u>น</u> ิง <u>ก</u> ด <u>ิง</u> เก <u>ด</u> ี <u>อ</u> ก <u>เส</u> อ <u>ก</u> ไ <u>ป</u>	น <u>า</u> ง <u>ไ</u> น <u>ย</u> เพ <u>ิ</u> ย <u>ง</u> จ <u>ม</u> ว <u>ย</u> ว <u>า</u> ย <u>ป</u> ร <u>า</u> น	(2/8)
แ <u>ส</u> น <u>ว</u> ไ <u>ย</u> ก <u>ส</u> ไ <u>ก</u> ส <u>ัน</u> ท <u>น</u> ท <u>วี</u>	ด <u>ิง</u> โ <u>อ</u> ร <u>ก</u> ท <u>ิม</u> บ <u>ค</u> ี <u>ท</u> ี <u>ห</u> าย <u>ไ</u> ย	(2/9)

¹³หลวงธรรมภินันท์ (ดึก จิตรกตึก), ประชุมตำนานประมวลคำวาดตอนฉานต์
โองฉานต์ (พระนคร: โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, 2514), หน้า 52 - 53.

4. สัมผัสสระโคยมมีคำอื่นคั่นกลางอยู่ปลายวรรค เรียกว่า เทียบแอก เช่น

ช่วยกันดเมคมิกปกป้อง	ความดีของน้องโจจงใจ	(2/3)
นี้ทำข่มเหงโมเกรงใจ	เหน็ดจากไทรยให้วามา	(2/54)

5. สัมผัสสระโคยมมีคำอื่นคั่นกลางอยู่ต้นวรรคหรือกลางวรรค เรียกว่า แทรกเคียง เช่น

บุณัทกับนางใจใสวง	จึงค้นใจมิกุเวรมานกา	(1/2)
ซึ่งข้อส่งใส่จ้โดยตาม	จ้ทุนความไทแจงบ้ทศรี	(1/3)
ทวนาถูกจ้ตาพรฎวไย	ออกไปยแดนไพรยพนาวา	(1/7)
ทีคอกแกงทองแสงทัมพิพราย	ไยยเขียว ๆ ลายคังไยรท	(1/8)
แกงทำยกหูและหูหาง	แตยงจ้วงไชยมาไย	(1/11)

6. สัมผัสสระโคยมมีคำอื่นคั่นกลางสองคำ เรียกว่า แทรกแอก ทั้งตัวอย่างเช่น

กั๋งแตกเพดิกเพดิกจำเมวันจิก	แสนสนิโคโยความพิงไย	(1/66)
ทีไเหนยพรจ้จ้กเมื่อนอกนง	ทีจุนของชอกข่ามของสื่อ	(1/66)
ควนตาพรมาหายไย	จากไยแทนทีไยยยา	(2/5)
กัถมมาวังแลวคถึงคยอม	กยอมจิกควความพิคไย	(2/15)
ควยมิโคภิกพิคจ้หนา	พรปฎาจ้งไปรคปฎานี	(2/15)

สัมผัสพยัญชนะ จากการศึกษาการเด่นสัมผัสพยัญชนะในวรรณกรรมเรื่องอุกฤษณ์ขันธ์สงขลา พบว่ากวีนิยมเด่นสัมผัสพยัญชนะมากกว่าสัมผัสสระ ส่วนใหญ่จะมีลักษณะครบถ้วนตามที่อธิบายมา ยกเว้นวรรณกรรมที่โคจ้ค้ประเภทไย มียกเว้นประเภทไยคือ สัมผัสพยัญชนะชนิดกันหาค่า ทั้งตัวอย่างต่อไปนี้

1. สัมผัสพยัญชนะชนิดกันสองคำ เรียกว่า คู่

นางชญาแกนเกียงข่าเลื่องแถ	แถว่าจจะขอแถอีกที	(4/1)
---------------------------	-------------------	-------

<u>เรื่องรักกันท่าพิศมิตา</u>	ทั้งขางนาขางใน <u>ครบครัน</u>	(1/9)
อันถนิมาดีทีหอมริน	ไม <u>ชอบ</u> ขึ้นพิศมิตาในนาสา	(1/45)
ยี่งโหรอนจิกคิก <u>เกือกควาน</u>	ทุ่งทาดนพรไทย <u>แฉก</u> ดัดมา	(1/49)
หญาจว่า <u>เทวามา</u> ลอบดอง	ดัก <u>ชม</u> ส่นองกั่มงา	

2. สัมผัสพยัญชนะซิกกันสามคำ เรียกว่า เทียมคู่ เช่น

โฉมเอยโฉม <u>เจด้า</u>	บุษ <u>เขานิ</u> เนือนวน <u>ศรี</u>	(2/2)
ดอยลิวปลิวไปนโยอากาศ	โสก <u>คง</u> ม <u>แฉง</u> แ <u>ช</u> ใจ	(1/64)
<u>ดอย</u> ดิวปลิวไปนโย <u>อำพัน</u>	น <u>าม</u> ม <u>ง</u> ม <u>ก</u> ท <u>น</u> ท <u>ร</u> ไ <u>ทร</u> ย	(1/25)
พร <u>จัน</u> แ <u>จ</u> ม <u>แ</u> จ <u>ม</u> เม <u>ค</u> า	ป <u>ัก</u> ษา <u>เร</u> ีย <u>ก</u> พร <u>อ</u> ง <u>ช</u> ม <u>ก</u> ัน	(1/9)
ส <u>ัพ</u> ย <u>อ</u> ก <u>ห</u> ย <u>อ</u> ก <u>เ</u> ย <u>า</u> ไป <u>ม</u> า	ส <u>่น</u> หา <u>ป</u> น <u>ป</u> ว <u>น</u> ย <u>ว</u> น <u>ี</u>	(1/4)

3. สัมผัสพยัญชนะซิกกันสี่คำ เรียกว่า เทียมรด เช่น

<u>วัง</u> เว <u>ง</u> ว <u>ิ</u> เว <u>ก</u> ห <u>ี</u> เ <u>า</u> ไทย	จ <u>ัน</u> ห <u>ล</u> ับ <u>ไป</u> ท <u>ัง</u> ส <u>อง</u> ก <u>ร</u> ส <u>ัก</u> ก <u>ร</u> า	(1/9-10)
ก <u>ว</u> า <u>ก</u> เ <u>อ</u> น <u>เ</u> ย <u>น</u> ด <u>ับ</u> เม <u>ค</u> า	ส <u>ัก</u> ก <u>ุ</u> ด <u>เ</u> ห <u>า</u> เ <u>ก</u> ร <u>ี</u> ย <u>ง</u> ท <u>ร</u> อ <u>ง</u> ท <u>ร</u> ง <u>ไ</u> ทร <u>ย</u>	(1/10)
<u>ร</u> ก <u>ร</u> า <u>ช</u> เร <u>ื่อ</u> ร <u>ุ</u> ก	ม <u>ร</u> ก <u>ั</u> ค <u>ั</u> ท <u>ั</u> บ <u>ท</u> ิ <u>ก</u> ท <u>ร</u> า <u>ย</u> ด <u>า</u> ย <u>ฉ</u> ัน	(1/7)
ก <u>อน</u> ก <u>ระ</u> ห <u>วั</u> ค <u>รี</u> ค <u>ร</u> อ <u>บ</u> ก <u>ิ</u> ร <u>ม</u> น <u>เ</u> ย	ห <u>ี</u> ระ <u>โ</u> ท <u>เ</u> ก <u>า</u> ค <u>ิ</u> น <u>แ</u> ก <u>ค</u> า <u>น</u>	(2/2)

4. สัมผัสพยัญชนะสองคู่ซิกกัน เรียกว่า ทยคู่ เช่น

อัน <u>จะ</u> มา <u>ช</u> ิ <u>ก</u> ช <u>ว</u> น <u>ย</u> ว <u>น</u> ี	เก <u>ร</u> ง <u>ค</u> เ <u>ร</u> จ <u>ญ</u> ี <u>เบ</u> น <u>ท</u> น <u>ั</u> ก	(1/3)
<u>เท</u> ล <u>ี</u> ศ <u>เท</u> ล <u>ี</u> น <u>เ</u> น <u>ด</u> ห <u>ง</u> ป <u>ด</u> ง <u>ไ</u> จ <u>ย</u>	ค <u>ัง</u> ค <u>ไ</u> ว <u>ัย</u> ส <u>่ว</u> น <u>จ</u> ัน <u>ห</u> ้า	(1/4)
เจ <u>า</u> ส <u>ี</u> เ <u>ง</u> ค <u>เ</u> ร <u>ง</u> ค <u>ร</u> ค <u>ำ</u> ม <u>ค</u> ั <u>ค</u> า <u>ร</u>	<u>แ</u> ก <u>ค</u> า <u>น</u> บ <u>ี</u> ย <u>ว</u> น <u>ป</u> ว <u>น</u> ไ <u>จ</u> ย	(1/46-47)
ค <u>ร</u> ัน <u>ส</u> เ <u>ร</u> จ <u>ุ</u> ร <u>ิ</u> ย <u>า</u> ค <u>ค</u> า <u>น</u> แ <u>ค</u> ด <u>ว</u>	ท <u>ร</u> น <u>อ</u> ง <u>แ</u> น <u>ว</u> แ <u>น</u> ม <u>บ</u> ิ <u>น</u> ไป <u>ม</u> า	(1/64)
ถ <u>ัก</u> ย <u>ำ</u> ค <u>า</u> ท <u>ไ</u> ท <u>ม</u> า <u>ก</u> ร <u>อ</u> ง <u>ร</u> อ <u>ง</u> น <u>อ</u> น	แ <u>ค</u> แ <u>ร</u> ม <u>ร</u> อ <u>น</u> เ <u>ื่อ</u> น <u>ด</u> ำ <u>ด</u> ำ <u>น</u> า	(2/12)

5. สัมผัสพยัญชนะมีคำคั่นหนึ่งคำ เรียกว่า แทรกคู่ เช่น

วาทถาง <u>อุก้องอุก้อง</u> จากอาศัณ	อุบหลังเขาวราชชนินทร	(1/2)
ตอ <u>คั่น</u> ทามของ <u>พรมัก</u>	ฮารัก <u>เหาะระเหิด</u> พร เวทน	(1/25)
ครัน <u>แสง</u> ทอง <u>ส่อง</u> เมกพรายพัน	โกยจันเราแรงพรสุริยา	(1/25)
ทวง <u>เอย</u> ทวง <u>สมอน</u>	เจางามงอนจ้าม <u>เวดู</u> จิกคี่ใหม่	(2/1)
เพิ่ม <u>ภุม</u> ชน <u>ภู</u> ปรีกา	ทวย <u>องค์</u> พระ <u>บอ</u> ค <u>ฟ</u> า <u>อ</u> ยา <u>ใจ</u>	(2/2)

6. สัมผัสพยัญชนะมีคำขึ้นสองคำ เรียกว่า แทรกรวด เช่น

ทวน <u>อง</u> คฤท <u>วง</u> นโย <u>น</u> เณ	ทรวง <u>น</u> กมิ <u>ฤ</u> เร <u>ค</u> นา <u>ดา</u>	(1/4)
นัง <u>ค</u> ล <u>ิ</u> ก <u>ั</u> ม <u>อ</u> ม <u>ไ</u> บ <u>ย</u>	ทาม <u>น</u> โย <u>น</u> เ <u>น</u> น <u>เ</u> น <u>ค</u> ง	(1/8)
พระ <u>ข</u> ม <u>แ</u> ก <u>ว</u> แ <u>ด</u> ว <u>ข</u> ว <u>ย</u> น <u>เ</u> น <u>น</u>	คู <u>ฟ</u> ง <u>ก</u> ิ <u>ธ</u> า <u>ม</u> ก <u>ิ</u> น <u>เ</u>	(3/12)
จ <u>ห</u> าร <u>ก</u> ำ <u>ใ</u> ห <u>ำ</u> น <u>า</u> ก <u>า</u> ย	จ <u>ม</u> ก <u>ไ</u> ว <u>ก</u> ว <u>ม</u> จ <u>ุ</u> ค <u>า</u> ย <u>ไ</u>	(1/37)

นอกจากสัมผัสสระและสัมผัสพยัญชนะข้างกล่าวแล้ว ยังมีสัมผัสพิเศษอื่น ๆ อีก เช่น
 ยมก ไค้ก สัมผัสซ้ำกัน หรือสัมผัสที่ซ้ำคำ ๆ เกี่ยวกัน เช่น

ถึง <u>จ</u> จ <u>ิง</u> จ <u>ุ</u> เท <u>ก</u> ก <u>ำ</u> น <u>ำ</u>	ภ <u>า</u> ส <u>า</u> ซ <u>า</u> ว <u>ก</u> ก <u>ำ</u> น <u>ำ</u> ค <u>า</u> ม <u>วิ</u> ส <u>ย</u>	(1/44)
ส <u>ี</u> เอ <u>ย</u> ส <u>ี</u> น <u>า</u>	ร <u>า</u> เร <u>ิง</u> เร <u>ิน</u> ร <u>อง</u> ห <u>วัน</u> ไ <u>ท</u> ว	
โย <u>น</u> น <u>เ</u> น <u>๒</u> น <u>เ</u> น <u>ง</u> ว <u>อง</u> ว <u>อ</u> ย	ก <u>ิง</u> ไ <u>ก</u> ร <u>ษ</u> ร <u>สี</u> ล <u>ี</u> ด <u>า</u>	
ป <u>ี</u> เท <u>า</u> เท <u>า</u> เท <u>เ</u> ย <u>ม</u> ล <u>ม</u> ก <u>ั</u> ค	บ <u>ั</u> ค <u>ย</u> าง <u>ย</u> าง <u>ย</u> าย <u>ช</u> า <u>ย</u> ร <u>ว</u> า	
ช <u>ัน</u> น <u>ุ</u> น <u>ุ</u> ห <u>อ</u> ย <u>ม</u> า <u>ด</u> า	ห <u>ย</u> อ <u>ท</u> าย <u>ส</u> าย <u>ห</u> น <u>า</u> น <u>า</u> ก <u>ู</u>	
ท <u>ู</u> ห <u>าง</u> ก <u>ิง</u> ห <u>าง</u> ม <u>ย</u> ร <u>า</u>	ส <u>ี</u> ม <u>า</u> จ <u>ับ</u> ค <u>เ</u> อง <u>ค</u> เ <u>อง</u> ค <u>ู</u>	
ค <u>ำ</u> ค <u>ง</u> ข <u>าว</u> ส <u>ี</u> ส <u>ี</u> จ <u>ุ</u> ม <u>น</u> ุ	น <u>ม</u> ม <u>า</u> ท <u>า</u> น <u>ก</u> ำ <u>ม</u> ม <u>า</u>	
เส <u>ย</u> ง <u>ข</u> าง <u>ข</u> าง <u>ร</u> อง <u>โก</u> น <u>ช</u> น <u>า</u> ค	อ <u>ง</u> ค <u>อ</u> ค <u>อ</u> ค <u>อ</u> ค <u>า</u> ร <u>แ</u> ก <u>ด</u> ว <u>ก</u> ด <u>า</u>	
เส <u>ย</u> ง <u>ร</u> ัก <u>๒</u> ด <u>ัน</u> สุ <u>ท</u> า	ก <u>ิ</u> ก <u>ก</u> อง <u>๒</u> ฟ <u>ำ</u> ท <u>น</u> า <u>ล</u> ี	(3/41)

นิสิต คืออักษรตัวที่สองวรรคหลังสัมผัสกับตัวอักษรสุดท้ายวรรคหน้า เช่น

แล้ว เยองกรายกริคมาปเนทำทาง กรหมเทำกำวำงปเนนำนวด

พระรวรินชัมภีรมนต์   ปรีโถมเจ้าเคตาเคตนสายสมอน (2/24)
 สายมาโดยเดศกัมรอน   กัมรายนรินสุกทุกราศรี

นีสย คืออักษรคำสุดท้ายวรรคหน้า เป็นอักษรเดียวกับคำหน้าวรรคหลัง เช่น

เสียงมาเสียงรดคชสาร   เสียงทวกทลมารชาญสมร
 ตรีศทกลางพระบาทลีลาศ   ลุงจากอาสน์สุวรรณอันเดชา

การ เต้นคำ ความไพเราะของบทประพันธ์ประเภทกาพย์กลอนนอกจากที่กล่าวมาข้างต้น
 แล้ว กตวธิ์อีกประการหนึ่งที่กวีนิยมนำมาใช้เพื่อเพิ่มความไพเราะของบทประพันธ์ คือ
 การ เต้นคำ ซึ่งมีหลายรูปแบบหลายลักษณะขึ้นกับความรู้ความสามารถของกวีที่จะนำมาใช้ในวรรคธรรม
 เรื่องอุคฆณัมบงชธา มีการเอนคำที่โคกเกินและไพเราะของกวีดังนี้

การ เอนคำทวนวรรคเหมือนกัน

อุ้มทรช่อไม้คู้รุ่ง   อุ้มปรู่บุรว่งค่อ่งษา
 อุ้มปราสาคราชวังรุ่งจันหา   อุ้มทรภาราโรมณคตอน (1/4-5)

พิษภักงามภักไทยเพก   พิษเกคงงามเกกเป็นแสงฉาย
 พิษเนคงงามเนคคังเนคทราย   พิษน่งก่งปลตายอนงาม
 พิษนาสาางามนาสิกแสดม   พิษแกมงามแกมเลื่องอ้อมราม
 พิษกันงามกันมันจั่งงาม   พิษโอดโอดทรมจันเจา
 พิษสองงามสองเสมอหัง   พิษท่วงงามท่วงคังเสชา
 พิษกันงามกันตามมหา   พิษกอนงามกอนเฮราวัวณ (1/22)

งามเนคเกกแกมทักกรรา   จวีถกีวียามาที
 งามน่งงามนวนอ้ออ้ง   งามท่วงยกย่างบ่ทสี่ (1/41)

งามเจ็ดงามโถมประโถมจิก   งามจวีคิงงามรูปให้รับจวัน
 งามฆางามค้มคาร่วมครัน   งามซึ่งส่วพันจ่กองใจ (2/59)

การ เต้นคำท้ายบทกับกัมพ

พรชามระสะส่งสุหาทาน	สุราทิตโอดานควมบุพผา
บุษทีรินรักสุคนธา	ทรงมะหาภูสีกอำไทย
อาทอนสอยสน่ส้องมาก	โศพาทชายแครงแสงไสย
แสงสีสังหวานกรกานใจ	ทองกอนวีไลยอ่องกา
อ่องกัณฑ์มหาภูริศ	ท่ามรังจามรักแสงฉาน
แสงฉายพรายเพราภูนทันทาน	มุงภูกรักรัชชวานไวยแวง
แวงวามราบเรื่องกันเจียจρον	พรกอนันท์ทรงพรชันแวง
ครันเสจรบุรียาคคณาดชแคว	พรนองแวงแถมนิมไปมา

(1/64)

การ เต้นคำโดยการนำชื่อสิ่งๆ ที่เหมือนกันมาแก้งให้เกี่ยวข้องกัน ส่วนใหญ่มักจะเป็นบทที่
เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ กวีจะนำมาโยงใยให้เข้ากับความรู้สึกของตัวละครขณะนั้น ตัวอย่างเช่น

พร เส่ครจมาในยพิไชยร้ง	ไมวายก่ามส่กทีโทยโ
พิษพันมัทธาทำนาโดย	ภูวโทยไมวายถึงเทวโ
นางนอนเมื่อนนอนโฌมเจา	แอนเคลาเหมือนเคลาทรงพิ
วายุทักเมือนตักนารโ	ศรีข่มมูเมือนสีผาสไย
สอยทอง เมือนสอยปรุกับดิน	บิณวันเมือนวันพิษไมย
จากทราวเหมือนจากเจียรไถลย	ครไยเมือนพิมองไยนา
กัมแคเมือนทีกัมแคนอก	โอินกยังไมรางเส่นหา
แคทีเกี่ยวเปดิยวส์วากยูเอกา	พร โทยหามาตามทำนาโดย

(1/28)

นอกจากนี้ยังมีการ เต้นคำอื่น ๆ ส่วนใหญ่มักจะเป็นบทชมธรรมชาติ ซึ่งกวีสามารถแก้ง
ได้อย่างไพเราะงดงามทั้งเสียงสระและเสียงพยัญชนะ ตัวอย่างเช่น

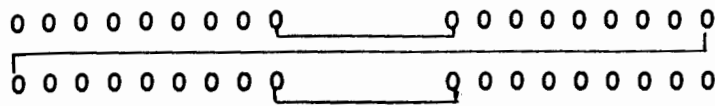
พรชวนนวนนางสีสุคา	กัมปุงกัถยาสาวสัน
ชมภูภิษาในยถารัน	บิณวันไทยวันเปนตูกเียง

นางนวนจับศนวนพดอก	แกวกอกกิงแกวแสวงเสียง	
เคำโมงจับโมงมองเมียง	วังนानจับเวียงวังนอน	
วังไทรจับไทรยวังดู	กรำฎจับก่ำฎยู่ส่อน	
นักตางไทรจับตางตงจอน	ยุงจับยุงฟ่อนยู่เปนก่ง	
นักเขำจับเขำซันกอง	กาเวำรองบ่นยอกกาหล่ง	
พรหมนักไมโนยค่ง	สองอ่องค้ำสามรามานใจ	(1/8-9)

ทำเนิ่นเคิ่นมากลางส่วน	ถ่มหัวนหอมกตีญญา	
ทุมรีนบีรอนวอณา	เคตาดถีบมาตารองโรย	
ทังเสียงส่กุนค้ำชากกาคอง	เคำโมงมองจับไมไหไทย	
ซารีกาจับกิงอุมไคย	จิกคอกกตีบโรยวังต่ง	
พระซิดูอกบออกสองนองรัก	โนนกาสักจับก่นกาหล่ง	
กถำภักภักภาคุดง	แสวงเสียงรองกองคัง	
คัมแคจับแคคถึงโคตงเคตา	นักเปตาเคียงคูนก่าสั้ง	
ซ่มิณออรอนจับปลายวัง	ไปยงเหน้าวอญูวาง	
ม้เขำรอนรามาทงงดู	ด่งอูคยู่ส่มคายแสวชายหาง	
กระวังไนจับกระไนฉาง	เหนวกนางคักใจบั้นจอน	(4/4)

กถบท กถวีการประพันธ์อีกประการหนึ่งที่ถิ่นนำมาใช้เพื่อความไพเราะของบทประพันธ์ คือ กถบท ซึ่งเป็นการพดิกเพลงวิธีใช้ด้อยคำให้ข้นขอนขึ้นโดยการเพิ่มบังคับพิเศษออกไปตามความสามารถของกวี ในวรรณกรรมเรื่องอุฎหมับสงชลา กวีได้ใช้กถบทกถบทหัวพันหลัก ซึ่งคิดขึ้นโดย หลวงนายชาญูเบศร¹⁴ ลักษณะกถบทกถบทหัวพันหลัก ปรากฏตามแผนผังดังนี้

¹⁴ เศรษฐ พลอินทร์, ลักษณะคำประพันธ์ไทย (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรไทย, 2524), หน้า 243 - 244.

ตัวอย่าง

ทรงสุคันหาทานคักานกสิน	กสินคักลอบอ่องทรงพูษา
ส้านเกราะแกวแพรวพรายถา	ถาถายมหาสังหวานวัน
วันประกัมทับทรวงถาขิน	ขินโคยโครบขินอ็อกสิน
สันสอกทองกอเม็งกำพัน	พันจริงไมครันภาหุรัก
รักเวียนทำมรังเรืองแสง	แสงแกวเจียวแคงแจมรัก
รักทรงมุงกุกคอกไมหัก	หักเทียมบ่มพรมมา
มาทรงอาวุกยีสัมหัก	หักแวงพรจีนชายชวา
ครันเสร์จเส็กจยาจครา	มาทรงไอย์ราจทีรอน

(2/67)

กลอนกตพหวัพันหลักจากวรรณกรรมเรื่องอุณฺหุทมิบสงขดาที่ยกมานี้ จะเห็นได้ว่า ลักษณะสัมผัสจะ เหมือนกับการสัมผัสตามทั่วไปในแผนผัง แต่ความแตกต่างจะอยู่ที่จำนวนคณะในแต่ละวรรค ในวรรณกรรมจะใช้จำนวนคณะน้อยกว่า คือจะใช้ประมาณ 6 - 8 คณะ และที่กวีใช้มากคือ 7 คณะ ในขณะที่กลอนกตพหวัพันหลักของหลวงนายชาญูเบศรี จะใช้จำนวนคณะถึง 8 - 9 คณะในแต่ละวรรค

รูปแบบการประพันธ์

ความมกงามอีกประการหนึ่งที่เกื้อหนุนให้งานวรรณกรรมมีคุณค่ามากยิ่งขึ้น คือรูปแบบในการประพันธ์ ซึ่งจะเป็นตัวบ่งชี้ให้เขาถึงจังหวะ ดีด้า อย่างแท้จริง กล่าวคือความไพเราะของวรรณกรรมประเภทร้อยกรองขึ้นกับดีด้าความเคลื่อนไหว มีลักษณะแตกต่างกันไปตามรูปแบบ แต่อยู่ภายใต้ลักษณะบังคับอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างรวมกันตามแก่นนิคของคำประพันธ์ ลักษณะบังคับนี้มีคังนี้คือ ครุ-ตพ, เอก-โท, คณะ, พยางค์, สัมผัส, คำเป็นคำหาย, คำนำและสรอย

วรรณกรรมเรื่องอุณรุทฉบับสงขลาคือใช้รูปแบบการประพันธ์เป็นกลอนแปดละคร ซึ่งมี
ลักษณะสำคัญดังนี้

การขึ้นต้นวรรค ความปกคติกตอนที่ใช้ขึ้นต้นจะมีประมาณ 2 - 4 คำ และคำเหล่านี้
จะเป็นเครื่องบอกให้ทราบถึงฐานะของตัวละคร หรือบอกการดำเนินเรื่องหรือเหตุการณ์อย่างใด
อย่างหนึ่ง ตัวอย่างเช่น

การขึ้นต้นสำหรับตัวละครที่สูงศักดิ์ เช่น ษัตรี หรือบุคคลสำคัญ จะใช้คำว่า เมื่อนั้น
เช่น

<u>เมื่อนั้น</u>	องค์พระอุณรุทมาดา
ไคฟงท่มุกดูรมา	พระยานฟ้าครึกคอบกุ่มกัน
ท้าวพิณ็คเองคอกนองรัก	หารหนักเจ้าจึงหุนหัตร์
พิณมีดีโคโยในช่อนั้น	เจ้าเอาเจ้ารวมคั่นกันเสียบไป

<u>เมื่อนั้น</u>	พรโฉมเด็กละเลกต่างาศรี
จึงชวนอัคร์เรกเทวี	จรั้ดิษฐ์สู่นตถ์ปถา

การขึ้นต้นสำหรับตัวละครธรรมดา เช่น ทหาร ที่เลี้ยง นางกำนัล จะใช้คำว่า
บักนั้น เช่น

<u>บักนั้น</u>	พระที่เลี้ยงนมโหวเนือเกษา
อุ้มกลางทางส่นองพระบันชา	จำออกไปชุกจาเกี้ยวภาส

<u>บักนั้น</u>	นายรอยรับสังม้งค้มโหว
ออกมาจักรกันทันโคโย	เลือกโคครบครันคังบันชา

การขึ้นต้นบอกการดำเนินเรื่อง มี 2 ลักษณะคือ ใช้ขึ้นต้นด้วยกลอนว่า มาจะกล่าว
บทไป และ เริ่มด้วยเนื้อเรื่อง เช่น

มาจกัถาวทรวบคไปย
ทรวงสินสงทรวคไวยไทรยวรว

ครันเต็งโกถฝงสะสง
เหนโณหนางถึฉว
ทังพีเตียงถ่งถถถฉฉฉฉ
บึงพีชบึงเกรินจะเวรินทรวง

เต็งบ่มจกถถถถถถถถ
วันนีจไปยเบียมฉ่งกา

พระแอบชุมทุมท่งช่าเมถึองหา
โสภารัรอนอนอง
พระทรวงถถถถถถถถ
โหวงบ่งถ่งถถถถถถ

นอกจากนี้การขึ้นต้นวรรคดังกล่าว ยังมีการขึ้นต้นโดยวรรคแรกมีจำนวนคณะ 4 คณะ คำที่ 1 กับคำที่ 3 จะซ้ำกันโดยมีคำว่า "เอย" คั่นกลาง การขึ้นต้นคล้ายลักษณะเช่นนี้มีปรากฏ มากพอสมควร ตัวอย่างเช่น

วาเอยวาถว
พรเสกจยางเบืองจรวถึ

เก็นเอยเก็นไปย
พรสังใหญ่จกทรวง

มาเอยมาถึ
ปราสาทสูงเงอมเทียมท่า

พระเอยพระโณบ่ง
กบถ่งทักถ่มกถึสุรา

สังเอยสังถว
จิงเสกจยางบั้นหันไคย

ถูเอยถูกอน
ถถเวรคอยหาพรอนักถา

ท่งสงถองถองถถถถถถ
เขาทีสะสงถ่งกา

จเขาโถยไทรยท่ง
ถถถถถถถถถถ

ท่มเมืองนิงโถยนักถา
ถถถถถถถถถถ

ถถถถถถถถถถ
ถถถถถถถถถถ

พรถถถถถถถถถถ
เขาไปยถถถถถถ

ถถถถถถถถถถ
ถถถถถถถถถถ

รำเอयर่าถาง
เกิดออกถึงนั่งแนส้อมไป

นวนนางคอนทรวงักรรแสงโท
ไมเปนส์คีสัมประคิ

ลักษณะโดยทั่วไปของกตอเมทละครนี้จะมีจำนวนคณะประมาณ 6 - 9 คณะในแต่ละวรรค ที่นิยมกันมากมักจะมีจำนวนคณะอยู่ระหว่าง 6 - 7 เพราะเหมาะกับจังหวะการขับร้องและการแสดงท่าทาง ในบางครั้งก็จะมีจำนวนคณะลงเหลือประมาณ 4 คณะในแต่ละวรรค ทั้งนี้จากการวิเคราะห์พบว่าขึ้นกับเหตุการณ์ในเรื่อง ซึ่งมักจะเป็นตอนที่โกรธเกรี้ยวและมีความรุนแรงเกิดขึ้นพร้อมกัน การใช้จำนวนคณะในลักษณะเช่นนี้เป็นการเพิ่มความเร้าใจให้เกิดแก่ผู้ดูหรือผู้ฟัง ควบ ทั่วอย่างเช่น

ผานเอยผานาฬ	มีเมคาชานอยจักกไสย
ชชีวิทิว	ยาชาโททอย
ภีเตียงทังสี่	เสนโงยทอย
วิงสุณนุทอย	มีท่ายนำตา
โคเอยโคทัง	กตุมคดังพรไทยเบเนกักนา
ภูโมโวชีวา	มิงยาวาไป
เงือกพรทามรัง	ทรวงวางทันโคย
ถูกเขียนทีไชย	ชาคโงยมรนา

การใช้คำขึ้นหน้าวรรคในลักษณะดังกล่าวนี้ ปรากฏพบในเมทละครครั้งกรุงเก่า เรื่อง นางมโนห์ราควบเช่นกัน ทั่วอย่างเช่น

อีเอยอี่นี้ มิงอย่าชบี่ชยัน จะชกหัวทูกิให้ถัน ไซว่ามิงนั้นเอาเงินได้
สี่คนห้าคนไซงู จะกั้วสูเมืออิก พวกสูเขามาจริงเร็วไว กั้วกั้วผู้เจ้า
มโนห์รา¹⁵

¹⁵กรมศิลปากร, บทละครครั้งกรุงเก่า เรื่องนางมโนห์ราและสังข์ทอง (พิมพ์ครั้งที่ 3; ๓๖๖๖๖๖: คังวิทยา, 2508), หน้า 25.

การกำหนดเพลงประกอบการแสดง สำหรับบทประพันธ์ที่เป็นกลอนแปดละครนั้นสิ่งที่มีความจำเป็นมากและขาดเสียมิได้คือ ต้องมีการกำหนดเพลงประกอบการแสดงไว้อย่างสมควรอย่างใดก็ตามไม่สามารถหาหลักฐานยืนยันได้เป็นการแน่นอนว่า วรรณกรรมเรื่องอุณรุทฉบับสงขดาจะนำไปแสดงละครด้วยหรือไม่ ยกเว้นจากที่ปรากฏในต้นฉบับเล่มที่ 1 ว่า "กลับไปหน้าปลายเด็กทานักสวดย" แล้ว ในวรรณกรรมได้มีการกำหนดเพลงประกอบการแสดงไว้มากพอสมควรในต้นฉบับเล่มที่ 1 และเล่มที่ 3 ต้นฉบับเล่มที่ 2 ไม่ปรากฏและต้นฉบับเล่มที่ 4 มีการใช้บางประปราย

การกำหนดเพลงประกอบการแสดง เท่าที่ปรากฏในวรรณกรรมมี 2 ประเภท คือ เพลงหน้าพาทย์และเพลงประกอบการรำ

เพลงหน้าพาทย์ คือบทบรรเลงสำหรับประกอบอธิบายของตัวละคร โจน และบรรเลงในพิธีการสำคัญ เช่น พิธีไหว้ครู เพลงหน้าพาทย์มี 2 ชนิดคือ เพลงหน้าพาทย์ธรรมดาและเพลงหน้าพาทย์ชั้นสูง เพลงหน้าพาทย์เหล่านี้จะแต่งขึ้นเมื่อใดไม่มีใครทราบแน่นอน สันนิษฐานว่ามีมาแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาตอนกลาง อย่างน้อยที่สุดสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช คือใช้ประกอบการแสดงหนังใหญ่แสดงละคร แล้วมานิยมแพร่หลายและปรับปรุงเป็นมาตรฐานจริง ๆ ในสมัยพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ และสืบทอดต่อมาจนถึงกรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์

วรรณกรรมเรื่องอุณรุทฉบับสงขดา มีการใช้เพลงหน้าพาทย์ดังต่อไปนี้ เช่น

เสมอ สำหรับประกอบกิริยาไปมาในระยะใกล้ แบ่งประเภทออกไปตามฐานะของตัวละคร เช่น เสมอฆราวาส ให้อภัยโทษ, เสมอเดว ให้อภัยโทษ, เสมอขามสมุทร ให้อภัยโทษ, พระนารายณ์ เป็นต้น แต่ในวรรณกรรมเรื่องนี้จะใช้แต่เสมออย่างเดียว ดังตัวอย่าง

เมื่อนั้น
ไต่ฟ้าคำราชเทวี
ครันสุวิโยไทยไสยสว่าง
อาอ้งทรงเครื่องรัจนา

พรอุณรุทผู้รุ่งรำ
พรภูมิจินชัมภ์เปรมปรา
กัจางแจมแจมพรเวหา
ดินถาออกทองพรโรงไชย

(1/5)

เมื่อนั้น	ทรงสี่เหลี่ยม เป็นไฉ	
รับสงพระองค์ทรงไชย	กรามดั่งควยใจภักดี	
มีความเขินข่มที่รมนิก	ภักทรามรโภไสยศรี	
จึงภาสีเสนาอัสรี	กัมมันตรีทงงเมออกมา	(3/20)

เสมอ

เชก ไซสำหรับเคินทางไกลหรือกิริยาใดใดคึกคึกตามกัน เป็นเพลงหน้าพาทย์ที่กวีใส่
ไว้มากที่สุด

บักนั้น	มัทนาการยักแซงชัน	
รับสั่งทัพยาภุมภัทร	เรงรักภักชันเขาชิงไชย	
หมุมาร เขาางเอาสิ่งจอน	บางดอขางยุงสูงใหญ่	
ชุมทั้งควยกำมั่ง เกรียงไกร	เขาโตที่คาคเป็นสิ่งคดี	(3/4)

เชก

ทงม่นุกัยษากากาก	สินท์พชากขางรักใหม่บิโค	
สาระดิษชัยรักไชย	เรงรับภักไกรโคตคธา	(3/45)

เชก

ว่าเขยวาแล้ว	พรแก้วธมอ้งนางอุษา	
สำแดงแปลงฤทธิศักดิ์	เหาะมาอ้งชันคีรี	(3/3)

เชก

เชกฉิ่ง ไซสำหรับเคินอากาศ, การแผดงศร, ถึกถับ หรือชอนแก้ว ในวรรณกรรมไซ

คังนี้

คึกเขยคึกแล้ว	ดอกทามรุ่งแก้วทักศดาร
คังนี้จ่มดวงกรุงการ	ทามรุ่งจ่งณดานิโหมันโหด
เด็งจ่มมันครามหา เวช	วีรสคอุ้งไคยาแกไต

ปรุการนิงกุ่มกันจับนไหลด	ไผ่ประจึกวาเราเป็นน้าย	
ห้ามรุ่งจงไปสังหาร	แถมูกรุงการทังหลาย	
อันควายเพื่อไหววอควาย	สังแแล้วพรน้ายกควายไป	(3/15)

เช็ดฉิ่ง

กราว เป็นเพลงใช้สำหรับการตรวจพล ความปกติจะมี 2 ประเภทคือ กราวนอก สำหรับตรวจพลฝ่ายถึง และกราวในสำหรับตรวจพลฝ่ายยักษ์ ในวรรณกรรมจะใช้เพียงคำว่ากราวเท่านั้น และมีใช้ใช้ในตอนตรวจพล แต่ใช้ในตอนแยกทัพเท่านั้น ดังตัวอย่าง

เมื่อนั้น	จึงท้าวกรุงการยักสี่	
เพนพระอุ่ดุดกทัพบอที	อุ่มอังกุมกรี้เหาะไป	
ทั่ดมารลอมบุญเพนร้อยชั้น	ยังอุกอากุมกรรออกไปโค	
ทพรายักกริวโกกรคคฤาไทย	คังจ้ไม่ไกรพ้ทำโลกา	
จับพญามหาเมกขุนทอง	เรงรักทั่ถนิกอกรยักษา	
แนมหงออากาศสุหา	กร่งมาอั้งชันทั่หนี	(3/3-4)

กราว

กถม ใช้สำหรับการไปมาของเทวดาผู้ใหญ่ เช่น พระวิษณุกรรม ในวรรณกรรมใช้สำหรับพระวิษณุกรรม ดังตัวอย่าง

เมื่อนั้น	พระเวสภูทิวรเวียงสี่	
รับเทวบันชาควยอุ่ดุนที	ถ้วายวันชูลีท้าวกันทา	
ภาเอาญษากับเครื่องถน	เหาะโคอำพันเวหา	
เฉียวฉิมไม้ทั่นจพริบทา	กร่งมาโนคคินคิตี	(3/13)

กถม

กฤษ เป็นเพลงที่เกี่ยวกับการนอน มีหลายประเภท ได้แก่ ทรนอน ใช้สำหรับตัวละครสูงศักดิ์, ทรบรรพมไพร ใช้สำหรับตัวละครผู้สูงศักดิ์คนอินเฒ่า, ทรนารายณ์บรรพมสินธ์

ใช้สำหรับพระนารายณ์ เป็นคน ในวรรณกรรม ใช้ในตอนที่พระอุทุมพรค่างแรมในป่าขณะเสด็จกลับ
คืนสู่กรุงวิเศษนา ซึ่งที่จริงจะคืองาช้างพระบรมมหาราชวัง แต่กวีใช้เฉพาะคำว่า กระแต่นั้น ก็คงอย่าง

เมื่อนั้น	พระอุทุมพรค่างแรม	เรื่องสี่
ครันษาดูอันธองแสงพระสุริ	ตีบเต็มคิริฉูดคุดทอ	
แสงจันทร์แจ่มรับทศกษ	พระชวนองค์คันทาค้างส้มอร	
เขาผึ่งแหนทิมอันนวลอน	เปิดบันชอนพระจันทน์จรัส	
แซ่ไซไซแสงจับภักถัน	พระทรงสีกที่รมรับชวัน	
พระพายเกสรบุษบร	ภาคดินกดินชั้นร้อมมา	
เพื่องฟุ้งปฐงใจในส่วาก	กลวกลินเขี้ยวราชเส้นทา	
ภรรษภักถันคณแมกถิดญา	สองกระแสมเปรมปราดิไหล	(3/41)

กระ

เพลงสำหรับประกอบการรำ มีหลายประเภทดังนี้

เพลงเกี่ยวกับการอ่อนนวย, บูชา, อธิษฐาน ไค้แก่ เพลงเวสสุกรรม, เชื้อ
แจกบรเทศ, มหาฤกษ์ เป็นต้น

เพลงประกอบการรำ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าทับท คือร้องให้ดูรำทับทตามเนื้อเพลงหรือ
แสดงอารมณ์ต่าง ๆ เช่น

เพลงสำหรับบทโศกเศร้า หรือทกล้อม ไค้แก่ พักชา, มอญร้องไห้, ชรณกันแสง,
สารถิ, พญาโศก เป็นต้น

เพลงสำหรับชมโฉม ไค้แก่ ทองย่อน, ชมโฉม, โอโฉมใน, ดิศากระพุ่ม เป็นต้น

เพลงสำหรับอารมณ์โกรธ ไค้แก่ ศัพทไทย เป็นต้น

เพลงสำหรับชมธรรมชาติ ไค้แก่ หอมหวาน, ชมกงใน, ชมกงนอก เป็นต้น

เพลงสำหรับเก็บป่าหรือจับไม้ ไค้แก่ สามไม้, ม้าย่อง เป็นต้น

การร้องส่งพิพากษ์ ใช้ในการร้องหรือว่า มีดังนี้

รื้อร้าย	ใช้สำหรับตั้งบทใหม่ เกี่ยวกับความในบทร้อง
ร้าย	ใช้สำหรับร้องบรรยายความ
ยานี้	เป็นบทร้องแท้ เพลงพิพากษ์ไม่มีรับ (ในปัจจุบันมีรับด้วย)

ตัวอย่างการใช้เพลงสำหรับประกอบการรำจากวรรณกรรมเรื่องอุณรุทมัมสงขลดา

ตัวอย่างการใช้เพลงร้องร้าย

ร้าย	เมื่อมัน	พรอุณรุคผู้ก่อนเนือเกษ	
รับสั่งส้มเคจพรบิภา		ถ่วงยั้งคัมดาหันโคย	
ภาสึสุคา เขาว่มาน		สาวส่นม่วรวิหวานคามส์ไวย	
ออกจากปร รวงแคววไวย		ไปยยัง เกยรัคผู้ญี่	(1/7)

ตัวอย่างการใช้เพลงสำหรับชมโฉม คือเพลงโอโฉม

โอโฉม	โฉมเอยโฉมเฉดา	บุพเข่าว เนงนอยจำเมรินสัก	
อนิกจากทีดาจ้ใหม่รัก		น่งตักยาถ่วงินกนไย	
เส่นหาเจาแสนสุควาค		จ่หางอำนาจบาคกัไยโยค	
ควงจิกจ้คิกถ้วไย		ก็ปราไสยควยความส่วักฎี	(1/3)

ตัวอย่างการใช้เพลงสำหรับอารมณ์รัก

ชาตรี	เจาเอยเจาภี	มารรัสือยอุยอกทึคี่ไมย	
นุนกักับนางโกสงาว		จิงค่นไยยบิอุเรคมานค้ำ	(1/2)
ปรทานเจาให้เป็นคู่ภี		รวมชพิชวีเส่นหา	
ฉินทักเสียบโยนางกัถยา		ควงถาจ้งโคปราหนี	(1/2)

การใช้เพลงหน้าพาทย์และเพลงประกอบการรำดังกล่าว กวีไม่ได้อธิบายอย่างสม่ำเสมอ
เพลงที่กวีสามารถระบุไว้อย่างถูกต้องมักจะเป็นเพลงหน้าพาทย์ประเภทเพลงเชิด, เสมอ, โอค,
กระ, กลม ส่วนเพลงประกอบการรำมักจะเป็นประเภทเพลงไซสำหรับอารมณ์รัก มีชื่อเพลงหลาย
เพลงที่กวีใส่ไว้แต่ไม่เป็นที่รู้จักในปัจจุบัน เช่น

เพลงกลองโฆน	(3/73)
เพลงแพด	(3/65)
ยอนแจ้ว	(3/47)
เปตา	(3/45)
เพลงสี่ทวา	(3/57)
เพลงยอย	(3/58)

ในบางครั้งกวีใส่เพลงที่ไม่ค่อยจะเข้ากับอารมณ์ในเนื้อเรื่องกวี กังทิวอย่างเช่น

พระยาโสภ

เมื่อนั้น	พระองค์ทรงพิศมัย	
เหินสองโอษฐ์คู่ไกร	จึงปราโศยควยสุนทรวาจา	
เจ้าทวงชีวาต่อหงษู	พิษณุารักเป็นนันทนา	
คงทองรองรับกับจินดา	ไทพำจฬาไหนดรร	(3/48)

การกำหนดจำนวนคำกลอน ในกลอนแต่ละครจะกำหนดจำนวนวรรคไว้ดังนี้ คือ
2 วรรคเท่ากับ 1 คำ วรรคอารมณ์เรื่องอุกฤษณ์บสงขดาได้มีการบอกจำนวนคำกลอนไว้บ้าง
เช่น 2 คำ, 4 คำ, 8 คำ, 12 คำ เป็นต้น แต่ส่วนใหญ่จะมีไขบอกจำนวนคำกลอนไว้เช่น -
เกี่ยวกับเพลงหน้าพาทย์และเพลงประกอบการรำ

ตัวอย่างการบอกจำนวนคำกลอน

บัดนั้น	เสหนิแวนไวยโจหาร	
ครันแรงแอ์สนธิกราบกราน	แผนทธานชีนมาไปฉิมถัน	(3/64)

2 คำ โอค

เมื่อนั้น	องทวโกรสุตเรื่องสี่	
โคตพงโหราทูลคดี	พระภูมิจึงสั่งเสนาใน	
โหเรจักษ์แรงแครงกาย	ทุกเข่าพันักงานยาชากิ	
จ่งทรรกำหนดเร็กเรื่องไชย	กวมณฺงโคยในทำเนียมมา	(3/64)

4 คำ

การวิเคราะห์อุโฆษกัมมัสังขตานิเชิงวรรณศิลป์ ถ้ามองในภาพรวมแล้วจะเห็นว่ากวีมีฝีมือในการประพันธ์มากพอสมควร แม้บางครั้งจะเข้าลักษณะ "เหยียบกลอน" กับบทละครเรื่องอุโฆษ พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช แต่กวีได้แสดงความสามารถเฉพาะตัวในการเรียงร้อยถ้อยคำได้อย่างไพเราะงดงาม แม้ในบางครั้งจำนวนคำกลอนในแต่ละบทจะขาดหายไปหรือขาดสัมผัส ซึ่งทำให้ความไพเราะค่อยลดลง หรือการใส่เพลงหน้าพาทย์, เพลงประกอบการรำ, จำนวนคำกลอนไว้มันหมกคึกคาม สิ่งที่ทำให้ผู้วิจัยรู้สึกเพิ่มพูนขึ้นมาก็คือ ความงามซึ่งในลักษณะกวีนิพนธ์ที่เป็นของชาวบ้าน อันสะท้อนให้เห็นถึง "วิญญาณ" ของวรรณกรรมท้องถิ่นอย่างแท้จริง

บทที่ 5

สรุปและขอเสนอแนะ

การศึกษาคุณค่าของงานวรรณกรรมมีวิธีการที่หลากหลายวิธี ขึ้นอยู่กับว่าเราประสงค์ที่จะ
 ใฝ่ใคร่จากงานวรรณกรรมชิ้นนั้น กวีหรือผู้ประพันธ์ย่อมมีประสบการณ์และความรู้อยู่ในความมากมาย
 มหาศาล มีจินตนาการที่ลึกซึ้งกว้างไกล และสามารถที่จะโยงใยสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเหล่านั้นมา
 แสดงไว้ในผลงานตามความต้องการของตนได้อย่างไม่มีขีดจำกัด ดังนั้นการศึกษางานวรรณกรรม
 ที่ต่างวิธีการกัน จึงทำให้เราได้ "มุมมอง" ที่แตกต่างกันออกไปด้วย

วรรณกรรมเรื่องอุณรุทฉบับสงขลา ผู้วิจัยได้วิเคราะห์โดยการศึกษาความงามความ
 อันเป็นเนื้อแท้ของกวีวรรณกรรม ความทฤษฎีของนักวรรณคดีสันสกฤตคือ ทฤษฎีรส ซึ่งเป็นการศึกษา
 โดยตรงเกี่ยวกับ เรื่องของอารมณ์ที่กวีถ่ายทอดไว้ในงานวรรณกรรมและศึกษาปฏิบัติวิยาทางอารมณ์
 ของผู้อ่านเมื่อได้อ่านงานชิ้นนั้น องค์ประกอบสำคัญในการศึกษามโนทัศน์นี้จึงขึ้นกับกวี กวี
 วรรณกรรม และผู้อ่านเป็นสำคัญ กล่าวคือ กวีจะทรงเป็นผู้มีปฏิภา คือจินตนาการซึ่งเป็นพลัง
 สร้างสรรค์ และมีศักดิ์ คืออัจฉริยภาพและความสามารถในการประพันธ์ควบคู่กันไป จะขาดสิ่งใด
 สิ่งหนึ่งมิได้ ยิ่งกวีมีปฏิภา ศักดิ์ มากเท่าใด ย่อมทำให้งานวรรณกรรมนั้นเมื่อคุณค่ามากยิ่งขึ้น
 เพราะวรรณกรรมจะมีพลังความหมายทั้งในแง่วัสดุ (เนื้อหา) อรรถการ (ภาษาที่แสดงความงาม)
 และรส (การแสดงอารมณ์) ศักดิ์ จะเป็นตัวบ่งชี้ เป็นตัวนำให้ผู้อ่านเข้าถึงงานวรรณกรรมชิ้นนั้น
 ได้อย่างสมบูรณ์ที่สุด ควบคู่ไป เสียง และความหมายของคำ ที่กวีผู้มีศักดิ์ได้แสดงไว้ ส่วน
 ผู้อ่านที่จะเขาสู่อรรถต่าง ๆ ได้จะทรงเป็นสหฤทัย คือผู้มีใจเปิดกว้าง รับรู้อารมณ์ที่กวีถ่ายทอดไว้ใน
 ผลงานโดยละวางอคติทางของตนเอง เป็นผู้ที่มีประสบการณ์และเข้าใจในความเป็นไปของสรรพสิ่ง
 ได้อย่างถูกต้องแท้ การวิเคราะห์อารมณ์ในงานวรรณกรรมนั้น ๆ จึงจะประสบผลสำเร็จ

จากการศึกษาวรรณกรรมเรื่องอุณรุทฉบับสงขลาในแง่ของรส ทำให้เห็นว่าแม้อุณรุทฉบับ
 สงขลาจะเป็นวรรณกรรมท้องถิ่น รสก็ยังเป็นหัวใจสำคัญ ทั้งนี้เพราะรสเป็นเรื่องของอารมณ์สากล

ไม่ว่าจะเป็นกวีชาวบ้านหรือกวีในราชสำนัก ก็ย่อมมีอารมณ์รัก, โกรธ, เกลียด ฯลฯ เป็นสากล
ใกล้เคียงกัน ทำให้ใคร่สรุปว่าการศึกษาวรรณกรรมในแง่ของรส ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะ
วรรณกรรมที่ได้รับความนิยมหรือวรรณกรรมที่ชั้นสูง เป็นผู้สร้างสรรค์เท่านั้น

ในวรรณกรรมเรื่องอุณรุทฉบับสงขลา รสที่กวีเน้นเป็นพิเศษคือ วีรรส อันเป็นความ
รู้สึกชั้นขมขื่นในความกล้าหาญของอุณรุทซึ่งเป็นตัวแทนของฝ่ายธรรมที่สามารถเอาชนะท้าวพณสูร
ซึ่งเป็นตัวแทนของฝ่ายอธรรมได้ อย่างไรก็ตาม กวียังได้แทรกรสอื่น ๆ เข้ามามากมาย ซึ่งเป็นไป
ตามหลักเกณฑ์ทั่วไปของงานวรรณกรรมประเภทหฤหรรษ์ ที่มักจะแสดงรสไว้มากมายเพื่อให้
ผู้อ่านเกิดความรู้สึกสนุกสนานชวนติดตาม แต่อาจจะพิจารณาอย่างถี่ถ้วนแล้วจะพบว่า รสอื่น ๆ ที่กวี
ได้แทรกเข้านั้นหากก็เป็นรสที่เสริมหรือหนุนให้รสเอกเด่นยิ่งขึ้น ดังตัวอย่างในงานวรรณกรรม
เรื่องนี้ คือ

วีรรส คือรสเอกหรือรสเด่นที่กวีมุ่งหมาย

ศฤงคารรส เป็นรสรองลงมาที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นมนุษย์ที่ทรงเสน่ห์ในเรื่อง
ความรักของพระอุณรุท ที่สละชีวิตคนยอมมอบกายถวายชีวิตให้

เรাত্রรส เป็นรสที่เสริมให้เห็นถึงพลังอำนาจความกล้าของฝ่ายตรงข้าม แต่ถึงจะ
กล้าสักเท่าใด พระอุณรุทก็สามารถปราบได้สำเร็จ ซึ่งเป็นการเสริมให้เห็นถึงบุญบารมีของ
พระอุณรุทอีกทางหนึ่ง

อหฤหรรษ์รส คือรสแห่งความอัศจรรย์ใจในอิทธิฤทธิ์ทั้งของพระอุณรุทและฝ่ายตรงข้าม ซึ่ง
ความเหลือเชื่อมีไว้เป็นสิ่งทีวกวีสอดแทรกเข้ามา เพื่อให้เห็นความสามารถของพระอุณรุทในการ
แก้ปัญหาได้สำเร็จเพียงอย่างเดียว แต่ยังคงแสดงให้เห็นว่าพระอุณรุทเองก็มีอิทธิฤทธิ์ทั้งกล้าด้วย
เช่นกัน

กฤตกรรส เป็นรสเสริมที่กวีต้องการจะเน้นให้เห็นถึงความผูกพันของบุคคลหลายฝ่ายที่มี
ต่อพระอุณรุทโดยเฉพาะในตอนที่พระอุณรุทหายไปจากกรุงฉะฉาน ส่วนอีกตอนหนึ่ง เป็นกฤตกรรสที่
เกิดจากการสิ้นชีวิตของท้าวพณสูร โดยมีพระอุณรุทเป็นก้นเหตุ แต่ฝ่ายเสียหายกลับมิได้เห็นว่า
พระอุณรุทเป็นฝ่ายผิดแต่เป็นเคราะห์กรรมที่ใคร่คิดไว้แล้ว

หาสยรส แม้จะเป็นรสเสริมที่มีบทบาทในเรื่องเพียงเล็กน้อย แต่ก็เป็นส่วนที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นตัวของตัวเอง ความเชื่อมั่นในความคึกคะนองรู้สึกรสของพระอุฎฐ แต่จะกำลังอยู่ในภาวะที่ได้รับความกระทบกระเทือนทางจิตใจอย่างหนักจากการพดัดพรากจากนางอุษากัศม

การวิเคราะห์อารมณ์ในเรื่องดังกล่าว และความสำเร็จในการที่ผู้อ่านได้รับรู้สิ่งที่กวีถ่ายทอดมาไว้นั้น องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดขึ้นอยู่กับเรื่องของภาษา ถ้อยคำที่กวีเลือกสรรมาใช้ให้เหมาะสมกับอารมณ์และบรรยากาศ ความงดงามของเสียงและลีลาความเคลื่อนไหว ตลอดจนฝีมือการประพันธ์ที่มีศิลปะ

ข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์วรรณกรรมโดยการใช่วิเคราะห์ของนักวรรณคดีสันสกฤต เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่สามารถนำไปใช้วิเคราะห์ความงามของวรรณกรรมท้องถิ่นได้ ซึ่งจะมีผลมีเพียงแต่จะชี้ให้เห็นความงามของวรรณกรรมเท่านั้นเท่านั้น แต่ยังไม่เพียงพอสำคัญยิ่งไว้ให้เราได้ ประจักษ์คือ ความเจริญรุ่งเรืองในแง่อักษรศาสตร์ของกวีชาวบ้านที่กระจุกกระจายอยู่ทั่วไป มิใช่จำกัดแวงวงอยู่ที่เมืองหลวงเท่านั้น จึงน่าจะให้มีการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นของภาคอื่น ๆ สืบต่อไปคิดว่าสามารถนำทฤษฎีไปใช้ได้หรือไม่ และควรจะศึกษาวรรณกรรมในลักษณะอื่น ๆ ที่มีขอบเขตคร่าวๆ

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กิริติ บุญเจือ. ปรัชญาเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2521.

กฤษณา รัชชมณี. รายงานการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์วรรณคดีไทยตามทฤษฎีวรรณคดีสันสกฤต.
กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2530.

ขุนช้างขุนแผน. พระนคร: ศิลปาบรรณาการ, 2507.

คณะกรรมการแก้ไขคู่มือประกอบการทำวิทยานิพนธ์ พ.ศ.2525. คู่มือการเรียบเรียง -
วิทยานิพนธ์. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2528.

คณะกรรมการพิจารณาและจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์. ประชุมศีกาจารย์ภาคที่ 1.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2521.

ชลธิรา สัตยวาทนา. "การนำวรรณคดีวิจารณ์แนวใหม่มาใช้กับวรรณคดีไทย," วิทยานิพนธ์
ปริญญาโท บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2512.

ชวน เพชรแก้ว. "ลักษณะวรรณกรรมของนครศรีธรรมราช," รายงานการสัมมนาประวัติศาสตร์นครศรีธรรมราช ครั้งที่ 3 ประวัติศาสตร์นครศรีธรรมราชจากภาษาและวรรณกรรม.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา, 2528.

ชิน อัญญา และ สุก แสงวิเชียร. "กลองมโหระทึก," อภินิหาร. พระนคร: ฝ่ายวิชาการนักศึกษา
คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2517.

ขำนิโวหาร, พระ. พระโคลงสรรเสริญพระเกียรติของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกย์.
พระนคร: โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, 2470.

ทองมณ จิตรจำนงค์. หลังม่านวรรณศิลป์. กรุงเทพฯ: เทียนวรรณ, 2528.

ทองมุน ปรียุณณะ. "ความงามในทวารพจนาศ," วิทยานิติพนธ์ปริญาโท มัธยมศึกษาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516.

อนิศ อยู่โพธิ์. "เรื่องที่มาของนิรุกษ์คำฉันท์และบทละคอนเรื่องอุณรุท," บทละครเรื่องอุณรุท พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก. พิมพ์ครั้งที่ 3; กรุงเทพฯ: แพร่พิทยา, 2515.

ธรรมากิมณี, หลวง. ประชุมถำนำ ประมวลถำรากถอนถำถำถำ โคลงฉันท์. พระนคร: โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, 2514.

นราธิพงษ์ประพันธ์, พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่น. วิทยาวรรณารม. พิมพ์ครั้งที่ 2; พระนคร: แพร่พิทยา, 2514.

นายเรืองนาใน. พระรถเมรี. กรุงเทพฯ: กุญแจสยามการพิมพ์, 2522.

บรรจง จันทรส. ปรัชญาการศึกษา. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2522.

ประทีป ชุมพล. "จากศิลาจารึกถึงมุก : การศึกษาปัญหาช่องว่างของตัวอักษรภาคใต้," 700 ปีลายสือไทย. เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒสงขลา วันที่ 14-16 กรกฎาคม 2526. (เอกสารอัครสำเนา).

ประสิทธิ์ กาพย์ถอน. แนวทางศึกษาวรรณคดี ภาษากวีการวิจัยและวิจารณ์. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2518.

ประเสริฐ ฒ นคร. "จารึกจากนครศรีธรรมราช," รายงานการสัมมนาประวัติศาสตร์ - ธรรมราชครั้งที่ 3 ประวัติศาสตร์จากภาษาและวรรณกรรม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ - การศาสนา, 2528.

ปราณี ชวัญแก้ว. วรรณคดีชาวบ้านจากบุคค้ำ คำบถร่อนพันธุย์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2518.

ปรีชา นุ่นสูง. "ศึกษาอารยธรรมของนครศรีธรรมราชจากศิลาจารึกภาษาขอมที่ ๗ วัดมหาธาตุวิหาร," เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒสงขลา วันที่ 14-16 กรกฎาคม 2526. (เอกสารอักษาสานา).

พิทยาถกรณ, พระราชวรวงศ์เชอ กรมหมื่น. สามกรุง. กรุงเทพฯ: คลังวิทยา, 2518.

มหานาค, พระ. ปูณโณภาคำฉันท. พระนคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2502.

แฉ่ ประทัศนทอง. พระคัมภีร์สุโทชาดิงการ. พระนคร: รุ่งเรืองธรรม, 2512.

ยอรัช เชเคส. ประชุมศิลาจารึกภาค 2. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร, 2504.

ถัดถนา ศรีเจริญ. "อติงการไฉมหาชาคำหลวง," วิทยานิตนธิปริญาเออ บัฉฉิควิทยาธิย จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, 2524.

วนิศ พิเศษพงษา. "ไกรสิทธิ," วรรณกรรมทองถิ่นจังหวัดชุมพร การศึกษาเชิงวิเคราะห, วิทยานิตนธิปริญาโท บัฉฉิควิทยาธิย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2526.

วิหย์ ศิวะศรียานนท. วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์ พิมพ์ครั้งที่ 6; กรุงเทพฯ: อักษร-เจริญทัศน์, 2519.

เศรษฐ ฤถฉนทร. ลักษณะคำประพันธ์ไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรไทย, 2524.

ศัดปากร, กรม. บทละครครั้งกรุงเก่าเรื่องนางมโนหร่าและสังข์ทอง. พิมพ์ครั้งที่ 3; พระนคร: คลังวิทยา, 2508.

_____. รวมเรื่องเมืองนครศรีธรรมราช. กรุงเทพฯ: อมรการพิมพ์, 2517.

ศรีนครินทรวิโรฒสงขลา, มหาวิทยาลัย. สถาบันทักษิณคดีศึกษา. สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ พ.ศ. 2529. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์การพิมพ์, 2529.

ศรีสุรางค์ พุฒทรัพย์. ตัวละครในรามเกียรติ์. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์การพิมพ์, 2525.

- สงวน รอกมญ. ศึลปกับมมุขย. พิมพ์ครั้งที่ 3; กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา, 2524.
- สุนทรภู. พระอภัยมณี. กรุงเทพฯ: ศึลปบวรณาการ, 2515.
- สมพันธุ เดชะพันธุ. วรรณกรรมสมัยรัตนโกสินทรก่อนศึน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2523.
- สมุทรโฆษคำฉันท์. พระนคร: กรมศึลปากร, 2503.
- เสฐียรโกเศศ, (พระยาอนุมานราชชน). คำของวรรณคดี. พระนคร: ศึลปวิทยา, 2514.
- อังการ กัดยพงศึ. กวีนิพนธ์ของอังการกัดยพงศึ. พระนคร: ศึลปศึกษาม, 2507.
- อัญชนา จึศุทธิญาณ และคณะ. "จารึกึในภาคึไท้," เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒสงขลา วันที่ 14 - 16 กรกฎาคม 2526. (เอกสารอึศึสำเนา).
- อุกม หนุทอง. วรรณกรรมท้องถิ่นภาคึไท้ประเภทนิทานประโลมโลก. สงขลา: 2521.

ภาษาอังกฤษ

- A.K. Warder. Indian Kavya Literature I: Literary Criticism.
Delhi: Motilal Banarsidass, 1972.
- A. Sankaran. Some Aespects of Literary Criticism in Sanskrit.
New Delhi: Oriental Books Reprint Corporation, 1973.
- G. Coedes. The Indianized States of Southeast Asia. Trans by
Susan Brown Cowing. Honolulu: East-West Center Press, 1968.
- Stein Haugom Olsen. The Structure of Literary Understanding.
London: Cambridge University Press, 1978.

วารสาร

ไทย-ภารต, ปีที่ 15, ฉบับที่ 2 (ธันวาคม 2530).

การสัมภาษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จริญญา อัครวณิชชัย.

ภาคผนวก

เมื่อนั้น
ครันคำขำแสงสุริยา
คำหนึ่งถึงองค์สุภา
ยูริยากจากอากาศไพล

เสจจะนั่ง เหนือบันลึง เกยแก้ว
พรนึ่งแนบแอบองค์นี้คา
งามลุ่มอมพรอมพริ้ง ไปยั้งองค์
นิว เลือง เรืองรองภพพัน
ครักแครงแครงคูปกกลีบกลัก
แสนสั่นคึกคึกวากนาง เทวี

ชาครี
เจ้าเอ๋ยเจ้าภิ
บุณภิกกับนางไคสงว
ปรุ่ทานเจ้าไหเป็นคูภี
ฉินพักเสียบโยยนางกัลยา

ราย
เมื่อนั้น
ไคพิ้งบันชาพรภูมิ
เลื่อนองค์ลงจากแทนแก้ว
ชำเมลีองคู่องพรหรั้งไชย
ออนแอนเอวอ่องหรั้งพุก
สอกเลง เห่งพิศหังกายา
งามล้ำอำมรินทร์อ่อง
ครันจ้คอบบันชาพรหรั้งหัน
หังรักหังอายกักริงจิก
แคฤมภักคู้ใหม่คูไปย

พรอุ้มรุกสุริว้งนาตา
ผานพารันจวนปวนใจ
เส้นหารังจิกพิศไผ
ไปยั้งแทนที่ไผยยา

อันวิจิกเพริศแก้ว เลขา
พิศไผกัลยาวิลาวัน
นวนล่หังกัง เทพรั้งสิริ
กังมุกข์บันพิ้งพันแควาวรี
จรั้มคบานรับสุริสี
แลวมมีบันชาไปยหันไคย

มารว่สีอูยออกพิศไผ
จิงคั่นใจนิทุ เรกมานกา
รวมชพิชวี เส้นหา
ควงตาจ้งไคปราหนี

อ่องอ๊กคณาญาโณมสี
เทวีปรุ่หวั่นพรันใจ
แลวคอยบังค้มปรุ่นมไห
เจ็คโณมวีไลยโสภา
งามล้ำมุกข์ไนยไกลา
เป็นที่จ้ เร็นตาทุกสิ่งอัน
เทริกทรงยากพาณั๊กสัน
กัลยาช่วยเช็นส่เห็นใจ
นางคึกพิศว้งหล่งไผ
หรามไวยมีไคภาที

ไอโลม
ควง เอ๋ยควงใจ

ก็มาถึงห้องแถวอันรูจี
วาพลางล่อก้องล่งจากอาช้าน
เบี่ยงรักเสียโยยไมเจรว์จา
ความแสนพิศว่านางนั่งลัก
รักเจ้าเหาโยมชือวี

โปรกเอ๋ยโปรกเกล้า

ซึ่งชื่อเมคาอาวอน
แมนพรจึงเหมือนกังวา
นองนี้ประหวั่นพรันใจ
ซึ่งชื่อสั่งใส่จ้โดยตาม
อันจ้มาชิกชวณยวนยี่

ไอโลม
โถมเอ๋ยโถมเกล้า

อันนิจจาภิฤจ้ใหม่รัก
เส่นหาเจ้าแสนสุศ้วาก
ควงจิกจ้คิกกล้วโยย
จ้งรวมรักพิช้นากวาจา
เซ็นเจ้าขึ้นแทนมณี
วาพลางอุ่มอ้งค้นั่งลัก
วางยังแทนทียบอันบ่ชอน

ราย
พร เอ๋ยพรอ้ง

ฉนี้แลฤวาแม่คา
ค้วนองจ้ยูเปเนหา
พรจ้มาลามาฉวนฉวนใจโยย

เทกไฉนยเจ้าจึงดอยหนี
มารร้สีมิโคจ้านจา
ดูบหลังเขาว์ราชชัณดา
กัลยาแกลงคักไมยศรี
นองรักจ้งเจ้าแม่คาภิ
มารร้สียาส้ลค้ค้กรอน

พรเจ้าจ้งโปรกเกศก่อน
ภูทอนศรัภมาค้เขาใจ
หฤจ้มาฉวนฉวนท่วไก
พรยาควาไชวยใหม่ค้
จ้ทุนความไหแฉงบ้ทศรี
เกรงเคจภูมิเปเนพนันค้

ยุพเขาว์เนงนอยจ้าเมรินลัก
นั่งลักยาด้วินกินใจโยย
จ้หางอ้งนั่งนาคค้ไรอยโค
ภิปราไสยควยความส้วัภุ
เหตุไรอยกัลยาจึงดอยหนี
ไหเปเนสีส้วัภุส้ดาภอน
พรทรวงส้ค้ค้คองสายส้มออน
พรภูทอนดูบโลมไปโยมา

พรจ้งโปรกเกศเกล้า
อันนิจจาเปเนนาอ้สุนใจโยย
จ้พันพรมาทาไปโยโยย
ภูว้ไโยยจ้งโคปราหนี

ข้อเขินเสด็จไปยชัชฌัม
อันเคี้ยภีรุมเปรมปรี

ชา
สุขเอยสุ่วาค

วาไยยณีนวินีคา
ซึ่งเจ้าให้ภีไปยชัชฌัม
ไมเหมือนวรวุโฌมถัถยานี
ทวนองฤคางไนยเนค
ทึงสองพรหม์คอนภารา
นางอินสักมึนไมเหมือนเอง
ภีรักเจ้าเทหควงชีวัน

วาเอยวาพลาาง

สัพยอกหยอกเขาไปยมา
ชัมปรางเปรมปรางปราโมค
เกลียวกลมส้มสุ่วาคีเปรมปรี

โฌม
ราย เมื่อนั้น

โคพิรมชัมร่วคัปรีคา
ความแสนพิศั่วค เบนพันนัค
เพลีส์เพลินไหลยหลังปลั่งใจ
ลิมพรชัณนีบิคุรง
ลิมปราสาคราชัวังรัจนา
ลิมทึงพรสนั่มค่นารี
จ้านงปลั่งสุ่วาคแกคภูทอน

คำ
เมื่อนั้น

กัเสมสุกทุกวีวาราครี

นวนนางพรสนั่มสาวลือ
จรัคหักคิแตกอนมา

บุช่นาคเนงเสื่อเส่นหา
ไมควนแกวตาจัภาที
นวนนางพรสนั่มสาวลือ
อันเบนทีจ่าเมรินวินยา
พรชัณนิกิฤเรคณาธา
ปรู่ทานชีวาโหครองกัน
จูปัครองความรักยาเคือคณัน
ชวันเขาชาโคสังกา

พรชัมแกมแนขนางทึงชายชา
เส่นหาป็นปวนยวนยี่
ชัมโฌคแกมโฌคมาร่วลือ
ทีไนยแทนทีไสยยา

นางลือสุคาเส่นหา
คอยอ้งพรยอกฟาอยาใจ
นังลักไมคลาศัคลาโก
คังโคเวยส์วันชันฟา
ลิมปรู่ยูนวังกฬงชา
ลิมพรภาราโรมณคอง
อันทีรักสนั่มจมาแตกอน
ยุสุกสัถาวอนเปรมปรี

พรอุนรุคบุรุงร่วคัมมี
ควยองค์เทวีลือสุคา

ปาง เมื่อภูวไฉนจ้ใจพิบ
 พรบันทมฺยทีไสยยา
 ไหบัง เกิดรอนรันสกลไฉน
 จิงศรัคแกอัคราชเทวี
 เป็นรู่กูรุกข์ซาคส์บ้คออน
 แกวตาจ้งอยู่พรภารา

ราย
 เมื่อนั้น

ใจพิงบันชากัเปรมปราย
 นองจ้บ้อตาคมเส็จพรภูวเรค
 จ้ใจซ่มปักสำพนาโดย

คำ
 เมื่อนั้น

ใจพิงคำราชเทวี
 ครันสุริโยไทยไสยสว่าง
 อาอ้งทรงเครื่องรู่จ้ณา

คำ
 เสมือ จิงสังม้หาเสนา

ทังพรปรู เทียมทง ไฉน

บ้คั่น

ถ้วายบังค้มล้งสามลา

คำ
 ยานี ขุนชางกัฎกค้ช้สาน

ขุนมาแรงบูมโนไมย
 ขุนร้คเตรียมราชร์จดา
 ขุนพันสังท่ทานชานชิต
 พรอมทังจ้กูรังค้สิหฺม
 ความกระบวนพ้ยะหะบาทปรูภาคไปย

ปรूस้องค้บงนุคนางอุคชา
 เมื่อไฉนภอลาราครี
 จ้ใจร ไปยปรูภาคพ่นาลี
 ก็จ้ไปยเทียวซ่มพ่นาวา
 คอกผ่นอ้อรชอนนัคนา
 ฤวารจ้ไปยควยภีชาย

นางสีสุคาโฉมฉาย
 จิงถ้วายอ้อมพี้วาคแลวทูนไปย
 ไปยยังหิมเวคปาไฉน
 ภูวไฉนจ้งไปรคปราหนี

พรอด้รุกคุดรู่ร้คมี
 พรภูมิตินซ่มกัเปรมปรา
 กัรจางแจมแจงพรเวหา
 สินลาออกทองพรโรงไชย

ไทเตรียมโยทานอยไฉน
 พรภูมิจ้ไปยพ่นาวา

เสนีรับสังไสยเกชา
 ออกมาจ้คกักันหันไคย

ลวนชานานทานเทียมลิกไฉน
 ไฉนร่นนัรายรองลำพองฤชา
 ร้จ้ณาควยวีเขียนส่เถียนส่ติค
 เคยปรูจ้ณปรูจามิคดมีไซ
 พริงพรท่ง เทียวลิวส่ไฉน
 เตรียมไวรับเส็จพรท่งหัน

ราย
เจอร์จา เมื่อนั้น
ครันรุนแรงแสงสุริยัน

พรจึงชวนเทวีสีสุภา
นำหอมกัณฑ์บ่อน้ำใจ
พรสอคนับเพลาภูสิต
ครึกเครงแองออลังกา
แลวทรงพรห่าบ่วงสอกลอยสิ้น
พรสอภาหุรัศพรายพัน
พรทรงชากาแก้วแววฟ้า
คอกไม้หัตถ์ศรีสเคจทั้งสอง อัง

เพลง
มาถึงปราสาทพระบิคุรัง
ทวนวาลูกจ่าลาพระภูวไฉย

เมื่อนั้น
หงงโอรัศราชนาดา
สายส่วาคของพี่ทั้งสอง รา
แต่พี่สามรานบานใจ

ราย
เมื่อนั้น
รับสั่งส้มเคจพระบิภา
ภาลีสุภาเขาว์มาน
ออกจากปรางแก้วแววไฉย

เสด็จขึ้นทรงราชรัฏ
รัฏทรงพรราชเทวี
รัฏพรปรุเทียบนารี
บางทองประจันดูละลายทางกัน

พรโฌมเด็กเล็กฟานรังสัน
พรคืนจากหีบ้นทมไฉย

สั่งสัหัททาราเฉนไฉย
ดูบลายคู่คนทานทา
สีสุภาทรงพินิศฐสา
กัลยาสอกล่อิ่งสังหวานวัน
นีตามันไฉยคาบเด็กฉัน
กัลยาไฉยทองกอนห่ามวัง
สีสุภาทรงมุงดูคูรัทัง
ทรงพรชันแก้วแลวคลาไฉย

สอง อังปรุหน่มมั้งคัมโพ
ออกไปเล่นไพรยพันาวา

อังก์ทาวไกรยสุกนาตา
จึงมีบันชาตอไป
จ้ไปเล่นหิม์วาเปาไฉย
ยาไฉยนักเรงกลับมา

พรดูนุคณูกอนเนือ เกชา
ถ้วายมั้งคัมลาหันไฉย
สาวสน่มบ่รืหวานตามสัไฉย
ไปยยัง เกยรักคัมุณี

ออลังกัถหิมทิมแองแสงสี
มรักัถเขยวช้จีพรายพัน
ราชาวักเล็กเด็กฉัน
เปนขันลันล็กกันล่งไป

ไทเคลื่อนจักถูะรุ่งคัลลิดา
ออกจากฝั่งกากรุงไกรย

โท
เชิษ รักราชเรืองรุ่ง

ราชาวักสิลลับกัน
เรื่องรุ่งพุงพลาความวับ
ทีกอกแกงทองแสงทับทิมพราย
คอกมวงขวางขึ้นอรัชอน
ที่นแวงคังแสงชุมภูษ
เสียงรุ่งเสียงทศโยทา
ฝั่งคัลลิดลับอ้อมไป

เชิษ
เคินเอยเคินไป

พรสังใหญ่จักถูะรุ่ง
ไทกำทับปากเสียงโยทา
รุ่งรุ่งพร่องมูทรวงัย
พรชนวนนางสีสุกา
ชมภูษินาในยอรัน
นางนวนจับคนนวนพลอก
เคาโมงจับโมงมอญเบียง
วังไพรยจับไพรยวังคู
นกลางไทยจับกลางสิงจอน
นั้กเท้จับเท้ชันกอง
พรชม่นกไมในยคัง

ราย มาเอยมาถึง

ชุก
ที่ถานส้อาศพนใจ
พลิกคอกออกช้ทรวงุ่น

กาศคาโคยกรับวนหู่พะไฉย
เทไฉยชายป่าหน้าวัน

มรัทักทับทิมพรายฉายฉัน
ทองแสงสูริยันพันนภย
แจงจับภภาษาซากหลากหลาย
ไบยเชียว ๆ ลายคังไชยรุต
คอกเคื่อง ๆ ออนคังนำนุษ
งามสุคสีแกวจับไพรย
โกลากักกองไฉยป่าไฉย
คามไฉนยป่าเทรินเนินคัง

จ้เพาไฉยไพรยรุ่งหัง
ดอยล่งมาเคินทหายรุ่ง
ยาไฉยจามพูคจาไฉปรากู่
กับรุ่งปรู เทียมเวียงกัน
กับฝูงกัลยาสาวสัน
บินผู้วันไฉยวันเปนคูเคียง
แกวกอกกิงแกวแลวสังเสียง
วังน่านจับเวียงวังนอน
กรัล่าภูษกับล่าวภูษล่อน
มูงจับมูงพอนมูเปนก่ง
กาเวารองม่นยอกกาหลัง
สองอ่องคัลลิดรานบานใจ

อานนำอันนิง ฉวนไสย
มิงไมริมรมพรสุทา
แสนสนุกอำพันนั้กนา

พรสังใหญ่กโฎหา

บัคนัน

รับสังพร่องค์ทรงไชย

เส่ม่อ

เจอร์จา บัคนัน

เรงรักกันท่าพลับพลา

ตั้งริมทาน่าล่าทาน

ตั้งคาริวรายเืองกัน

เจอร์จา

ตัดใจ บัคนัน

จึงเขาไปยพลันหันไทย

ราบ

เมื่อหัน

จึงชวนอัคร์เรคเทวี

เส่ม่อซา

ครันพรสุรียาจ้อคี้ง

พรจันแจมแจม เมคา

พรชวนเทวีสีสุภา

พรเผยแกลแลวแลแสงพรจัน

ถึงยามแซ้งแซง เสียง

วังเวนวีเวกทีฎาไทย

ครันพรสุรียาเรื่องรอง

คาวเคือนเลือนลับ เมคา

ฝ่ายฝูงแมลงตึงฎทอง

เอ้าทราบถาบล่อองมาไสย

พรคืนจากที่บันทม

ตั้งที่ปรุทับพลับพลาไชย

พรภีเสียงทังสือบังค้มไหว

ออกไปยบอกกันมีทันชา

ฝ่ายเจ้าพนักงานชายชวา

ทังขวางนาขวางไนยครับครัน

เป็นที่สำรานางสาวส้วน

จักเสรจคอยพลันหันไทย

พรภีเสียงทังสือผู้โฎย

พลับพลาไชยเสรจแลวบัคนัน

พรโฌมเน็คเล็กฟ่านราศรี

จรัลชีนสูวันพลับพลา

ช่อมพั้งพยับเวหา

ปักหาเรียกพรองซ่มกัน

เขาที่ไสยยาแลวรับชวัน

พั้งสักกุนพนชันสนันไพรย

ปานจำเรียงกันครีตีไสย

จันหลับไปยทังสองกร์สักครา

แสงทองจ่ามรักพรเวหา

สักกุน์เกரியงพรองพั้งไพรย

รอนรองรื่องมไนยคังโฎย

รวยกลินคอกโมช้อจอนมา

สองอ่องเป็นบ่มรุ่มสุกษา

จึงเสด็จส่งพระภิกษุ

พร้อมควยภี เลียงมันตรี

อีกนางนักร้องน่านไสย

พรตรัคฆัมสังสัคพัลไม

กับพรภีเลียงเสนา

มาจ้ กลาวพระบ่คไปย

แตนางสุกจิกคราวัน

มีจิกอาทูนพูนท่เวก

ครันเห็นพรอุณรุทฤทธิไกรย

มีความชื่นชมโสมมันัก

จึงมีเทว่ราชันษา

บัคนีพรณ์อรายท่งซุท

ซึ่งจ้ดางยักษาอาทัน

ทานจ้ด่งไปยนิฤามิก

ท้องพรอุณรุคไปย

จ้ไคภา่องพรภูว่นาฏ

แล้วให้สังหนานภาลา

บัคนัน

รับเทว่บันษาควยยินดี

มาเอยมมาเจิง

จึงนิฤามิกกายทันโคย

งามจึงยิงล่วมฤคคา

ออกจากพุมไมคังใจบอง

แล้ววางเบืองออกนาหลับหลาไชย

กราบเกลาฐูลียูส์ไวย

ก่เผ่าท่ขางไนยพัลปลลา

งอกงามสูงไฉยไบยนา

คางส่นองมันษาพรท่งทัน

ถึงทาวทศไนยณรงสัน

จุกจิกจากส่ววันล่งไปย

คริเนครอนมันไนย

ออกมาปรัภาคไพรอยพ่นาวา

ไผยพูนพูนส่วคเป็นนักนา

วาแฏพรเวคส่นูกัน

ไปยเป็นพรอุณรุครงสัน

วันนี้ออกมาปรัภาคไพรอย

เป็นทวงทองไพรอยจิกแจมไส

ยังรุกชพรไพรอยเทวา

ไปยส่มพิศว่าคนางอุคษา

เรงเรวยาซาบศัน

พรเวคส่นูกันณรงสือ

ถ้วายวันชูวีแล้วล่งไปย

ยังเห็นพรสุทาปาไฉย

บัคใจยกลับกลายเป็นทวงทอง

ไนยเห็นพรสุทาไม่มีสอง

วังรองรู่เทคหิมวัน

ทำอาทานเลียงกว้างกิ่ง
มาพวกโยทาเซามาพจน์

แกลงทำยักหูแลดูหาง
แลวคอยเก็กรายปรายไปย
ครันเหนนางคูกทำเฉย
ทำกักิกหางหุญไโยมา

เมื่อนั้น
แลเห็นทวารทอง ยอง โยย
ก็รียาอาทานอังก์อาด
พรกัศจับใจโยมา

เมื่อนั้น
ทอดพร เนกแดเทเมฤคิ
เพลงพิศุฎุมมฤคัมภาค
พิศุฎุสองทูกชูใจย
พิศุเข้าคังแกววีเขียนชวน
พิศุไนยจำเวรินไนย่นา
นางจึงกรายเกลววันทา
มิเคยเคื่องมาท่ม่งพรทรวงไชย
ชวยจับเอ้ามฤคาทอง
แคเห็นกัโทยินคิ

เมื่อนั้น
โคพิงม้เหลือทุมมา

เจ้าเอยเจ้าคิ
แมนเจ้าจ้ปร้ส่งสิงอันโคย

ค้เล็คหลังคีนโจนโชนัน
ยังนาสุวันพลัมพลาไชย

แลยางจ้วิงเขาปาไฉย
โหใกลคร้งภักสิสุคา
ก้ม ๆ เงย ๆ ทำกินหยา
แลงงให้กัลैयाเขายวนใจย

พร โฉมย้งทรวงพุช้เป็นไฉย
วิงฉาหลัไกรยเซามา
นิคปร้ลาคกัวากวางไนยกลางบ่า
ข้าวิทังเสนามันคิ

นางสิสุคาม้เหลือ
เทวีชินข้มพิรมใจย
งามปร้ลาคเป็นทองมองไสย
หางวีไลยคังทวงจินคา
ทวงเนกคังนิลัวัณ
กัลैयाสุษวาคคังจ้ซาคใจย
ทุมบ่ม่มะษีคาเป็นไฉย
ภูวไนยจ้งโคปราหนี
ไหนองไปยเลียงกังกรุงศรี
ช้พรภูมีจ้งเมคา

พรทรวง โฉมปร้โลมเส่นหา
จิงมีมันชาคอบไปย

สิสุคาชวยออกพิศุไม
ก็มีโหเคื่องช้คักชชา

แด่ซึ่งมฤคาคาวี
 มีโซชาคควางพันาวา
 นี้แลเจ้าเลาโหเจ้าหง
 ภาพระอนุชชาติบัต
 ฝ่ายทาวที่ศักรักยักษา
 จิงโหมาริตเป็นควางไปย
 แด่เหนกโหมีใจยรัก
 พรรวมคองตามมฤคาค
 ภายหลังจิงทาวที่ศักรัก
 พรรวมก่ควางไปยซึ่งโซย
 จิงโหสีกาคินเมือง
 จ้หลังรักใคร่ไปยโยยมี

เมื่อนั้น

โคพิงพรราชบันชา
 ความที่เสียดายลุ่มดุค
 ชัดเนคนองภักทรามไว
 ผานเอยผานเกลลา
 จิงชักนำเนียมเบรียบมา
 อันสีกาอยู่ไพรยพันาลือ
 ทัษักจิงลักนางไปย
 มาค้เมนจ้เบนเซนนั้น
 เหตุไผ่ยอโรยจ้มีมา
 หากวาพร่องไมไปรคเกษ
 แมนมีโคจ้มวยซึ่งชือวี

เมื่อนั้น

เหนอศิกทวงพินักนา
 ควयर่จันาก่วาฟุงมฤค
 ครังณ้รายเป็นพรรวมเรื่องศรี
 กับสีกาเทวีไปยยูไพรย
 จ้โคสีกาพิศ้ไมย
 มายใจพ้องสีกา
 นางวอนพรทรวงสักเบนนักนา
 แลวโหอนุชากามไปย
 ไปได้กนางศรีคามาโค
 อาทันมันโดยควยฤทธิ
 เรืองน้นเจาก่ภูยถวนถึ
 เขาวีจ้พั้งวาจา

นางสิสุคาเส่นหา
 กัดยาภางเพียงจ้ชาคใจ
 มีอาจจ้กลันโสถึโค
 จิงกราบทูนไปยมีโคชา
 พรเจาไมไปรคเกษ
 กิดจันเอนองก่แจงใจ
 จ้มีใครยรักษาก่หาไม
 ถึงราชเวียงไซยอ็คสุรา
 วัพันปองกันอยู่นักนา
 แลวยักษากาทันทีในเมมี
 จิงเอาเหค้มาเลาถวนถึ
 มารว้สือพิลาพ่ราโรย

พรอุน้รุกคร้ค้มีศรีไสย

ใจพึงสืสุกายาใจ
 มีอาษที่จ้ชคนางใจ
 เส้นหาพรจึงลอดโลมนางกัลยา
 ซึ่งปร้ส่งจ้งรักกวางทอง
 ครักแล้วพรสังเสนาในย
 ใหเรงว้งขายรายลอม
 รุกเร้าจับเอ้ามฤคี
 แมนกวางนีออกคานไครย
 เสียบไวโดยราชอาษยา

บัคัน

หังอำมาลญราชเสนี
 ว้งขายรายลอม เหนคาน
 หุดอง โบายคักันมีไปย

เมืออัน

จิงเส้คจยาง เยืองจ้วลี

ซันย้งพร หีนังคู้सान

เรงไหลอมโถมฤคา

บัคัน

กระยับขายรายกัน เขาหันที

เมืออัน

เหนพู้ไหรองกองไพรย
 จิงคิกวาจ้อกกคานไครย
 ยาเดยจ้ห้าสัคคา
 พรอ้งจิงจ้ใจคิคคาม

ำไรยววจ่มวยชีวา
 กวยลาไลยในยควม
 เจายาโสกาอาไลย
 ก็จ้จับไหนองจ้งใจ
 ก็เลียงรวมใจภักฎี
 โอบออมหังราวพ่นาศรี
 ไหโอบศนียาซา
 จักให้คักเกลาเกษา
 ยายาเรงรักบัคัน

ก็เลียงรับสังไสยเกสือ

กะเกนหนาที่หันไคย

สระระวัคครวคกานวิงไชวย

บัคใจยลอมกันล้งหันที

โถมย้งหรงส์วัฎร์คัม

จากศรีสุวันสัพลัษหลา

ยีนคานพู้เลื่อง เรียงหนา

รุกเรวเขามาบัคัน

นายคานรับสังไสยเกสือ

คักระหับรับเรากันอ้งไปย

พรมาคคู้เหล็กวางทองผองไสย

รุกโลภกระชั้นเขามา

ผู้นันจับันไหลยสังขา

ออกครงหนาดานพรภู่วไนย

กวยควมมาณะ เป็นไฉย

คึกแฉวงจิงกรายรายไป
ครันถึงหน้าฉานกัณโณ
ออกคานพร่องผู้ทรงัน

เมื่อนั้น

เหนกวางผาคโณโจนมา
โหคึกอ้อายแกไพรพัน
จิงสังอำมาคัมน์ศรี
จิงแมงไฟพรุ่โยทา
สังเสกเสกจขิมโนไมย

เมื่อนั้น

เหนพรทรงฤทคิกคามมา
ครันหางพลางยุคินอยู่
แฉวงรายหือออไป
เหลียวพลางทางวิงเยาเยาะ
ทำยีนกินหยาโหชาติ

เมื่อนั้น

ขิมอ็คส์วาราชเรื่องราม

เมื่อนั้น

วิงรือหืออ่องพรหังโฮย
ขามเทินเน็นแนวฟูฉา
กัณฉานโณโจนหือยาน

เมื่อนั้น

เรงรักมิงมาอาซาไนย
พรจตามกวางไปยกัณหัน

โหเสียงยิบเปริยงหิมวัน
โจนหือยานรวคเร็วกัณกลางหัน
ควยฤทธิเทวันอันสักกา

พรทรงฤทธิไชยชานหานกลา
ออกครังหน้าฉานพรภูมิ
ภูวกัณรอนใจคังไฟยจี
เร้านิจตามกวางไป
ภาสีสุกาเซากรุงไฉย
เลนโลคคิกคามฤคคา

กวางทองเทวันกัณหันมา

ทำวิงละลาละดังไป
คังจู้จับเอาควโค
แกลงไหยวนใจพรจักกรี
เซาละเมาะพุมพังไพรยศรี
แกลงไหยุมิคิกคาม

พรอุณรุคเรื่องรานชานส์นาม
โลคามคามคิกกวางไป

พรมาคคะหลีกวางทองผองไสย
มาไนยหิมเวกกันคาน
ครังมายังพรไทรยไทรยชาน
เขาไนยคังคานแล้วหายไป

พรโณมย่งทรงฤทธิเบนไฉย
เลนโลควยกำลึงโกรทา
พรสุริยันบายคลอยพรเวหา

สุทสินกำมั่งอาษา

จึงชักมโนไมยไชยชาน
เอนอ่องดั่งปรอทสำรานใจ

บัดนั้น
กัมพูอำมาคราชเสนี
ก็ภาพกัจฉะรังเสมอ
สักรอยตามอาษาไนย

เค็นคักคักพรังคังคาน
คางคั่นคางว่าโสกา
โอวาพรอ่องคัทรงฤท
จันสายันคัวันเฉนล้งไรย ๆ

จึงแลไปยเหมึงอาษา
อันพรภิเลียงแลเสนา
คางวิงสิงกันเขาไปย

โอ ๆ พรอ่องคัทรงงาม
ริบรันไมหันพรจักกรา
เมนมิมพ้องพรทรงเคจ
จักคั่นคันทาพรภูมิ
ซึ่งพรอ่องคิกตามกวางมา
ถานีเขาป่าพนาไลย

เมื่อนั้น
โคฟ้งภิเลียงแลเสนี

ภู่มาถึงรุกข์พรไชย

ภูมานเขาส่านักทืออาไสย
ทีฎาไทยคอยคล้ายส้มปรกติ

ฝ่ายพรภิเลียงทังสี่
ครันพรภูมิเลนโลกวางไปย
พรังพรุคามมาไนยเอาไชย
เรงริบพ้อไกรยโคลยคลา

พมหานหมหวยเหวผา
คิกถึงพรยอกพายาใจ
ตามคิกมฤคาไปยถึงไนย
ยังไม่พ้องพรราชา

มาไกลยังรุกข์พรไทรยไบยหนา
ฉูนภูมิกันเหยาที่ร่มไม
ชวนกันปริคัจมิไนย
กรามมาทงวไนยแลวโสกา

ชานอยคิกตามมานักนา
ภากันแตรว่าโสภิ
ไมคินนีเวคกรุงสี่
กว่าจันชือวียูไนยไพย
ยังหันมฤคาพาหาไม
จึงมีโคตวมฤคิ

พรโฌมย่งพ้งนัรายรังศรี
พรภูมิจึงเลาความมา

แรกเริ่มเก็บวางมโนไมย
 แลวางออกไปจากอาชา
 มันทำลวงห่อรดา
 แค เป็นคังนั้นหลายที
 จึ่งลึงกำลึงอัครคอน
 แลวางวางวิงคหลายหายไปย
 บัคนีวีพ่นก่เนือยนัก
 ไร่มาทาทางกัถันคาน

เมื่อนั้น

จิงกราบบังค้มล้งสามลา

จันแจงบายสือพลักัน

หังทุกเหียนบุบผานาไลย
 แอวเลือนร้งแกวเววไวย
 กะ เคนรีพลโยหา

ถวันเอยครันแลว

มากกราบทูนพร อ่องคัหรงหัน

เมื่อนั้น

โกหังหิเลียงกัปริกา
 กวางควาชาวกลากอ่าพอน
 จิงพรโฌมย้งหรงยัษ

พรจุกทุกเหียนทองสอง

ลึงสูยรุกคัพร ไทรย
 ช่วยกันสร้หิโทคจ้ง ไทรย
 หังมารูฎคัชไกรยไชยชาน

เลนไลไกลหันนัคนา
 ไมหันเมตคากัชาติ
 ไกลมากไฌนโจนนี่
 เหนณคิมฤคิไฌนโยไพรย
 หิณก่อนบายคลอยแสงไสย
 จิงยุครวมพรไชยสามราน
 จัจจุยุกักกยูอาที่หวน
 ภิจ้งจิดกานบวงสงว เทวา

พรภีเลียงรับสั่งไสยเกษา
 ออกมาฉับพลันหันโคย

สร้หิณลึงของปร้จ้งไสย
 ปร้ดุกสานคังไวเหียงคา
 เขาโครมไชยไบยนา
 คังคานีบรอนเนนชอบชั้น

ภีเลียงคลาคัแคลวผายผัน
 จักลันเสจรคามพรบันชา

พรอุณรุกหุที่พ้งนาตา
 ครันแสงสุริยาสักคัช
 จันทอนผองแหวทรวงลัค
 เล็กรจีนราชูฎหันโคย

บ่าปวง เทวากันเนนไฉย
 ช้อจ้งเทพไทรโย โปรคปราน
 ไร่จ้งบิโย โยทยอยหวน
 ไหเนนสุกสามรานบานใจ

แดงประ โคมแตรสังข์ระควงกลอง
ถั่วยกอนเหวภาพรไทรย

ยานีชา
มาจุกลาวบ่คไปย

สัถิสถานพืमारอะวัน
ทังปิกายคตอง กลองจำเวียง
ถึกเสียงขับไมเสภา
ยิงหังยิง เหลินจำเมรินจิต
พร โฉมย่องอังก์ครีไกรย
เทคโฉนยบันทมูกกลางพัล
จำญจ้ใหญ่ก็รียา

ยานี
ครันถึงก่ขึ้นยังบันตั้งรฎ

จึง เหนพร อังก์หรง ไชย
งามทรวงงามก้ง ค้งามออน
เทพเจ้าถ้วินจินคา
เปนโฉนยไมมีอุสุพราษ
หญาจว่าน่ร้าย เรื่อง ไชย
หญาจว่าบ่มพรม เมค
หญาจว่าอำนวรินอินทอังก์
หญาจว่าพร เหลิงถ่ เกิงแสง
หญาจว่าพรภายเสักจมา
จึงคคิไควว่าน่ร้ายแบงภาค
มาเกิดในน้ร้งกาทานี

อนิกจาพรน้อสุริว้ง

เคัยยูปรางรัคช้ช้วน
เคันยงปรัคอง พร อังก์กอก

พาคคองค่นตริปีไฉนย
มีอังก์นึ่งไปยสินหังนัน

ถึง เทพไทยน้รังสัน
ครันโคยอินสัง เว้ยวันทา
สำเนียง เสนาะนังกนา
แลวรับดาโชนท้มจับใจ
เหวาก่คคิสังไสย
น้อทาว เกาโคยเสักจมา
ยั้งพร ไทรยมน่ท่นสาขา
ก่ล้งมาสักกพัลไกรย

อันปราก่กแกวแดงแสงไสย
ปรัไผยพัคพิลาคไสยยา
งามนอนบน่ราช้วรฎ
หญาจว่าพรสุลปิภาษไพรย
พิจบรัลาคเหนทมิไซ
ไฉนยไมมีจักกระหรัคหรง
ไฉนยไมปรั เวษคันไลยหังษ
เปนก่ไทรยไมทรวงไอยรา
ไมซีแรกฤทีแรงแขงกลา
เปาโฉนยไมทรวงภาชือ
จากก่เสียนส่มุท่ไสยสือ
ครีพรสืออุณรุค ไชยชาน

มานอนเคัยว เออ้งหนาสังสาร
มาท่มารแคชาล่ไมควนเคัย
พ่มาสอกพรกอร กายช้เนย

เคยส่งคนท่จร้าเหย
 เคยแสงอัจะกัฒปรัทิมทอง
 เคยนางพิชนีวีส์บาย
 เคยหอมกลิ่นปรงครุงริน
 เหนนาเหนกพรโฌมย่ง

ควนภูเจ้าสำนองคุณ

อันนางอุษาโสภา
 ยอมท่ง เบนจักัลยา
 ครีควง ในยะนาพยามาร
 เหนส่มควนกับพรภูวนาษ
 ยาเลยจำภาพรณานฟ้า
 คิคแล้วเทวาปรคองกอน
 ผาคผู้ยงธองฟ้าควยฤทิ

มาเอยมมาถึง

เทวันจิงคร่งลงมา
 พังเสียงรีพลส่กัไลกรย
 จิงรายเวษอันปรัสิทฤทิ
 แลวดอกคนพสุณพรมัก
 แสงหีบสว่างกัจางไปย
 จิงวางอ่องคพรอุณรุค่ง
 เทวามินพิจน่า
 พิชโฌมพรอุณรุคเจ้า
 พิชโฌมอุษากัพรายพัน
 แลพรอุณรุคกัเพริคจิก
 ภูอ่องอักคัเรคเทวี

นิมาเปรยนำคางร้กาย
 พ้มาทองแสงเคือนจำมรัคณาย
 นิมาชายลุ่มหอนไททอนอ่องค
 พ้มาชินกลินไมโนยไพรอยร่ท่ง
 มานอนโนยร้ภูท่งยูเอกา

ทริงการุนบวงสวง เบนักกนา

เปนราชทีกาทาวกรุงภาน
 ชีนางอุษายอกส่งसान
 ทาวรักเปรียบปานนิงชีวา
 จัสังวาคพืรมเส้นหา
 ไปยสันจันคทรากักับเทวี
 ชีชอ่องพรอุณรุค่งรังศรี
 มายบุงบุรีรัตนา

ทริงราชนีเวชาทาวยักษา

ยังปราสาทอุษษาเทวี
 เจียบไปยท่งเมืองยักสิว
 สักทวทานักกลับไปย
 อารักลอคอ่องค่งคังโค
 เหนนางอ้วไทไสยา
 นอนแนบแอมอ่องคนางอุษา
 คุสองกร้ศัคราวิลาวัน
 เพริศเพร่าคังควงพรสุรีฉิน
 คังควงจันมคเมกโมราคิ
 ลิมพิจอุษามารุศรี
 ลิมแลพรสิอุณรุค

ดูในยี่สิบเพลินจ้ เริงใจ
ทั้งทักชันษาแถมะนุก

เหวาแลถึงวังพิศ

แมนจู้ไทรพู่ไฉน
กัจู้จักวงษ์น้า
จ้อเป็นหวงหวงนักจักษา
จำจู้ผูกโอบไฉนควม่นตรา
แต่พ้อสู่มหิรมใจ
คิดแล้วเหวาญเรื่อง เจา
ผูกโอบทั้งสองกรีสักตรา

ครันเลยครันเสจร

เหาะที่ยามผานฟ้าควยฤทธิไกรย

เมื่อนั้น

ตื่นจากนิจทรามิทันนาน
ไมเหเน็ไชยราชัฏ
ไมเหเนเป็นภุมพร ไทรย
ไมเหเนควงคาว เคือนสว่าง
ไมเหเนไฟรหัลเสนี
เหลียวดูข้เนยเคยถึงอ่อง
โถมเจ็กเล็กฟายาใจ
พรแรงแปลกจิกคิกฉ่งน
จิงตฤกไทรยควยไวยปรีชา
รุกุนสังเวยวันทา
พรลุกขึ้นแอมอ่องอรัไทย

สองก้องควี่โดยเนนที่สุด
จ้งามคู้จ้งนึนมีไครย

ครันแล้วชุกคิกขึ้นโก
ปราไสยควยอ่องคัลล้า
ทั้งปลัดคปลิดไปยควยควมเส่นหา
เกรือกมมาราจู้มีไผย
ยาไหสอง เจาจาคควยกันโค
จ้กาไปมีไหญงพรสุรียา
จิงรายพร เวษคาธา
แล้วปลุกนิทรารขึ้นทันโคย

จิงเหวาเส็กจคลาโคลย

ไปยยังพรไทรยสามราน

พรหรง โนมปรโคมส่งสาน
พูบานเลียบแลแปรไปย
ปรากค เป็นแทนทองผองไสย
อ้อมไปยควยแสงอักษิ
กระจางลวนถจะกลับแจมสี
ลวนพุงนาริคาษไปย
เหเนอ์นงแนบชิตนิษไมย
วิไลยล้าหรง เบญจล้ายา
ส่นเทฤาที่ฤาไทยนักนา
ก้แจงวาเหวาพรไทรย
ภามาข้มชิตนิษไมย
พรพู่ไฉนขึ้นข้มเปรมปราย

ขุ่มโฉม

พิษภักงามภักไผยเพศ

พิษเนคังามเนคัง เนคทราย
 พิษนาสางามนาสิกแสลม
 พิษกันงามกันมันจุงงาม
 พิษสื่องามสือเสมอห่ง
 พิษถันงามถันเนียมมันทา
 งามลินท้าวส่วภางอังก์
 แสนสวาคนาคนองแคยัน
 ครันจ้ปราวไสยควยนางกัลยา
 แคดูบโฉมโฉมแกวกลอยใจ

ราย

เมื่อนั้น

ครันพินมลินเนคนางเทวี
 ทรุกอังก์ลิ่งจากแทนทอง
 ยิงปรัหวันครันครามทีฤาไทย
 แคเลียบแลดูพรโฉมย้ง
 จ้อวอ่อง เทวินฤาอินทรา
 จิงงามปรัเส็คเด็กโฉม
 นางชำเมลื่อง เนคเลงเพงพิจ
 กุมภักณลักไสยไปยมา
 เวียนส่ลักปักกอนพรพู่ไวย

ไอชาครี

เมื่อนั้น

ถันอมดูบไลยไปในที
 ครันนางเลียบดูพรพู่เรค
 รัวันชินชัชปรีคา
 เอนอังก์ลิ่งแอบแนมของ

พิษเกคงามเกคเป็นแสงฉาย
 พิษนังก่งปลายงอนงาม .
 พิษแกมงามแกมเลื่องอ้อราม
 พิษโอิฏโอิฏทรามจ้านจา
 พิษท่วงงามท่วงคังเลขา
 พิษกอนงามกอนเอราวัน
 ยิงเทพมันจ้งนังรังสัน
 พรปองปักอ็คอวนกวนใจ
 แคนควยเจเรจาออกมิโค
 พิษไมยเรารอนหังอินทรี

นวนนางอุษามารัศรี

แทนพรพู่มีกักักใจ
 พรปรัคองกอกไวไม่ไปยโค
 จ้อรองไปยไมออกพรวารา
 แรงคิกพิษ่วงเป็นนังกา
 ฤาจ้อวาครุกทาสูราฤท
 ปรัโฉมสังสานล่ลานจิก
 ไหลคิกขวยเซ็นส่เห็นใจ
 เส้นหารันจวนครวนโคร
 เปนปรัหนึ่งวาไม่ไญติ

พรอุณรุคณรุงรัษมิ

ภูมิกอยรับไยยนา
 สับเนคเสียวชานเส้นหา
 กักรอกสอดศควาหัลวัน
 ปรัคองเซยข่มภีรั่มชวัน

พโถมลับอับแสงสุริยัน
 ภูมู่เรกรอนเคราเอาทราบ
 สองอ่องสุกัสมเปรมปรี

เมื่อนั้น

ไกรวมรักควยอ่องพรภูวโน
 แรกกูไนยวีรชัสังวาค
 รินเริงบันเทิงใจกัลยา
 เพลิศเพลินโดยหล่งปลั่งจิต
 อิงแอบแนบอ่องคพรทรวงไซ

ชา

เมื่อนั้น

โคภีร่วมสมสุขปรีดา
 ชินชิตทิวาควปรุฉากซ่ม
 ลิมสิสุกายุะภากาน
 ลิมพรพีเคียงแสงเสนา
 แดคสิงเคลดาเผ่าอ่องคัเทวี

เมื่อนั้น

เหนแสงเงินรุ่งขึ้นซุงพราย
 เทวาคันกักใจ
 จิงสำแดงควยฤทีสักล้า

เชื่ค

มาเอะยมาถึง

จิงรายพรเวกฉับหัน
 เทवालอกอ่องคั่งไปย
 ยินยังแลดูพรหุมี
 สองกอดสองเคลดากักรัน

แผ่นส่วนพรอยพร้อมมาลี
 อามล่องโกม่นเกสอนศรี
 พันที่จัฬรวันาไปย

โฉมนางอุษาศรีไสย

อ้อรไทยสุกัสมเปรมปรา
 แสนเล่วาคควยความเส่นหา
 คังโคยานฟ้าสุดาโดย
 แสนสนิจเพียงจักสิ้นไวโค
 ยูไนยแทนที่ไสยยา

พรทรวงโฉมปรีโลมเส่นหา

ควยอ่องอุษาเย้าว่มาร
 เปนบ่มร่วมสุขัสมसान
 ลิมสน่มบ่ริวานค่านารี
 โฉุหามารัฎฐวีศรี
 ไนยที่แทนรัตพิณร่าย

ฝายรุกข์เทวาทัใจหาย
 ปรีกายพฤกก่อแรมแจ่มฟลา
 กัฉว้จู่ไปยถึงทาวักษา
 เหาะมายังเมืองกุมพิร์

ปราสาทอุษาสาวส์วัน

สั๊กคพรทรวงทันแลเทวี
 ยิงไนยไพรชัณรังสี
 กับอ่องคัเทวีที่ไสยญา
 คังเครีอวันวัตรอบพฤกษา

รอนแสงแพรงพรายไยนา
 อนิจจาแรกข่มส่มซึก
 ครันจ๊ะโห้ซ่มที่รุ่มไย
 จ่าเป็นจ้ปลัดปลิดส์วาค
 คิคแลวยักกอนพรภูพาน
 เทวาพินิดพิษู
 หากจิกทีคิกอาไลย
 ลอคซึนคามของพร่มซัก
 ลอยล็ดิวปลิวไปยไยอำพัน
 ครันถึงจิงวางพร่องคัง
 แลวซึนสุรุกขพรไทรย

ซา
 เมื่อนั้น

ครันแสงทองสอง เมกพรายพัร
 หังเสียงลึงคางกบ่างแจว
 พรคีนพินพลิกกายา
 พรหัชควาไชวยก่ไมบะ
 ก่กวามีไชนางมั้งออน
 หลักบ่นเข่นยี่ทีเคยอิง
 โอไฉนยฉนี่ฉ่อกฏ

แมงภูทอง

พรคูแทนทีไสยยาษ

อิกฝูงส่นมกรุ่มไย
 ภูวไยฉ่งน เป็นพันคิค
 เอ่อไฉนยจ่าโคทุกสิ่งอัน
 แลวกลินทรามทรวงภูปรากค
 ปรจักแจงไมแคลงวินยา

เทวาทอคดอนทีธาไทย
 ภูจ้ปลิดร์จรักกไรอยโค
 ก่เกรมไยอัสสุรากรุงมาร
 ภาดุมากรุงแจงแสงฉาน
 จากองค์นั่งครานหันโคย
 เป็นครุแลวดอนไยไฉย
 ก่กุมพรภูวไยไปยบัคค่น
 อารักเหาะระเทคพรเวहन
 มายมุงม่นหันพรไทรย
 เนือราชรัฐหรงแสงไสย
 เขาไยหิมารควยพลัน

พรอุตุรุกุงฟ้านราสัน
 ไกยชันเราแรงพรสุริยา
 กาวัวเว้าเว่ววิเวกบ่นพฤกษา
 สำคั้นว้างแนบนางนอง
 ปร้ทะรวรวัคตระหวัคมอน
 พรชูทอนมลินเนคซึนแลดู
 พรฉลัดกลิงนิงคิกยูเป็นครุ
 นวนนางโฉมครุยูแหงโคย

ปราสาททองทองผองไสย

ก่สุนหายไยสินหังนัน
 ฤาฎนีรมิคความฉัน
 หังสำคั้นรอยเลมก่คิมมา
 คั้นหั่วจรวรวินนาซา
 ช้รอยเทวากาไปย

ไทรวมพี่ร่วมส่นส่นิจ
พร เรงอ้อฮอนปอนใจ
จึงเรียกพี่เลี้ยงทั้งศรีค่น
พี่ชวยค่นหาทาง เทวี

ราย บัคนัน

โคหังบันซาพรภู่วโน
ไฉนยฺหฺรจึงกลาวทั้งนี้
พิษหัทก่เสาโรยรา
อันพรภีเลี้ยงทั้งศรี
ซ่รอยพร่องผู้ทรง ไซย
กวยความร่ามจวนปวนจิก
สำคัญวาจึงคังจินคา
อังก่พรภีเลี้ยง เจาทั้งศรี
ทูนวาพร่องทรงฤทธิไกรย
เปนกวยนี้ร่มขจิตปรัหวัค
มิใช่จ้เนนเมื่อนคังน

ภีเอยภีเจา

ไซเทกเลกนอยเมื่อไคยมี
กอนนองคอง เลมยั้ง เจมบู
กลินอายหรวมทรวงมาทุกอัน
นองไครวมร่ค ส่นหา
ครันจ้ถามนางงามอ้วไทย
กักรณีดาพิวานีร่มมิก
วาพลางพรทวงร่าโสกา
โคพี่ร่วมส่นส่นกับพี่

แลวปลิศร์ศรัคกัโรยโค
จันอุะไทยแผวเพิ่นหาครี
มาแจงยุมบ่นถวนถึ
ไหโคบัคนี้ฉิมไวย

พรพี่เลี้ยงผู้มีอ้อซาไสย
ฉิ่งจันใจโยนยป็นยา
เหนณคทวงทีนัคนา
พรจรัคถึรียาก่แปลกไปย
คาง มีความส้งไสย
ปรัหวัคไปยในยกรัหา
จึงนี้ร่มมิกในยความส่นหา
จึงกลาววาจาไผคิกไปย
ผู้กอนซูลีปรันมิไหว
ยาเคือครอนทีดาไทยพรทรวงหัน
ก่ามัจจในยความก่เสมส่น
จ้สำคัญวาจึงก่คิกที

มาของจ้เสาไหถวนถึ
เปนจิงคังนี้ทุกสิ่งอัน
เอือคูดานีวาความน
ส่วพันค่นคปรัจกัใจ
จันจวนเพลาปรัจจะส่มย
พูคออกมึไคสุคป็นยา
แคนจิกเจบอ๊กเพนัคนา
โคควงม่นทายาใจ
ในยราครีแลวหายไปยในย

เจ้าเป็นบุตรีบุรีไทย
 พรวาพลาทางแววเสียงน้ก
 สำคันวา เสียงแหวตา
 ฟังภูมิไชสำเนียงนาง
 ชู้ลเนศุขุมฟองนองไนย

โอน
 บัคนัน

เหนพร หรั่งโสภโสภี
 แลภูพรกอนหังชายชวา
 คางคั่นกัโสกาไลย
 แมนทร ไผยผันรันจวน
 ครันจัวจิงคังวานี
 อันพีเสียง เสนาหังนัน
 ก็รายกวางทองรัจนา
 จิงเป็นไปยโคถึงคังนี
 ยาเลยจ้เข็นพรภูวไนย
 วาแลวปรั้นบ่หบ่ง
 อันจ้โสภแสนสันยูฉันนี
 นิงพรชู้นักรู้ฉันนี
 คังแควจ้วโยกโสภโสภกา
 ช้อเขินเส่คจเขากรุงกอน
 จิงคอยเสาะหาค้ไปย

เมื่อนัน

ไคฟ้งภีเสียงทูนคู้คี่
 พรจิงไหเลือนจักรัง
 ถอยหับกัลบัคามมรรคา

จ้เสาะไปยให้หับกัลยา
 พรคักคัลลิ่งเหลียวหา
 เจามาหาพีจ้อายไย
 พรพลาจครวนคาว่าไห
 ไมเป็นสัคสิ่มปรู้คี่

อังค้พรภีเสียงหังศรี
 ครักเลาคคี่ทูกสิงไปย
 เป็นวิวรอนนักรานอชโยย
 อักเอยคิกไฉนยเป็นคังนี
 จ้เป็นวิวรอนชวนกัไชทือ
 กัมีเคยหับเหนแตกอนมา
 รongไหร่าหันเป็นนักรานา
 มาระยาแกลงห้มาไนยไพรอย
 นามจ้มีเหคไฉย
 ไหเส่คจเขาไปยพรบุรีอ
 พรอั้งจั้งโปรคเกศรี
 ทีไฉนยจ้โคพบนางกัลยา
 อักอั้งคัมเหสิจ้คอยหา
 นาทจ้บอมครอมจอย
 กับรอนสามกระสัคซึ่งมันไมย
 กัจ้โคหับอั้งนางเทวือ

พรอุณรุฑูรังรำมี
 ภูมิคอยโคสิค้อมมา
 เขาไนยแคนคังพฤกษา
 โฉุทาแนนนันพรั้งไพรอย

เขียน
พร เล่าจ้มาไนยพิไชยวัฏ

พิษพันปักษาพंनाไลย
นางนอนเมื่อนนอนโถมเงา
วายุหักเมื่อนหักนารือ
สอยทอง เมื่อนสอยปรัดับกัน
จากพรากเมื่อนจากเจียรไกลย
คับแคเมื่อนที่คับแค่นอก
แคพิเคียวเปลี่ยวส่ววาคูเอกา

ร่าย
บัคนัน

หังมูมนตรีเสนาไนย
เหนพร่องคว์โยกโสกาเสา
แคแรงพ่ลไกรยให้โคลคลา

เมื่อนัน

ครันถึงมิ่งกาหानी
ครันถึงจิงถ้วายอับพิวาก
หังอ่องพรราช่มารกา

ชา
เมื่อนัน

เหนอ่องโอรัฎย์ศไกรย
พิไปยเลนปาพंनाไลย
ไทนยวาเงาโลมฤคา
เปนโรยภักครจิงสรอยเสา
หังจิริคก่ณิคปรุลาไกย

เมื่อนัน

ไมวายก้ามส่คทีโหยไท
ภูวไนยไมวายถึงเทวือ
แอนเคลาเมื่อนเคลาหรวงพิ
ศรีข่มภูเมื่อนสิดาสำไบย
บิฎวันเมื่อนวันพิษไมย
ครไนยเมื่อนพินองไนยนา
โอนักยังไมรางเส้นหา
พรโหยหามาตามพंनाไลย

จิงพรภีเลียงเปนไฉย
จันไพพรห่ลห่นไฉทา
ภากัรเหงียบเหง้าเพนนักนา
ริบไปยยังราชธานี

พรอุณรุฑูรุงรมมี
จ้รูลีไปยเผาพรบิฎา
พรบิฎรุงทิวาชนาธา
ไมทูนกิกจาปรุگانไคย

พรชูลันนิฑูเรคเปนไฉย
จิงปราไสยไปควยพรวาจา
เปนโรยจิงชานักนา
โคมาธาไมปรุگانไคย
เจมปรุกรวกรธาไฉนย
จิงบอกไปยให้แจงบัศนี

พรอุณรุฑูรุงรมมี

ทูนพรช่นกช่ล้น
 มีกวางทองมานาพลพลา
 โสกาอาวอนเป็นพันไป
 กวางหนีออกที่ลอมโค
 แรมพลคินนิงแล้วจึงมา
 หรีงมามูนมองภักครา
 เภราะคองแคงลุ่มรุ่มบ่มใจ
 ทูนแล้วถ้วายมังก้มลา
 พร เส่กจยาง เยืองจรัล

ครันถึงแหนรคันจ้ง

ค่นึงถึงทูนพวงควงจัน
 แคนพลกกลับสับสันไปยมา
 เกลิมหลัง เป็นอ่นงอ้วไทย
 พรพี่ยักกวักเรียกหันที่
 สำคั้นวานางแชนนิหธา
 แคนทีไมเหนนาสองราครี
 ครักกลางควาไชวยไนยหน้าอง
 พรกอกสอกรักเช่นยชวา
 รูวามีชไนางกัลยา
 ปรู่ทูนนิงยูไนยทีไสยา
 มีโคครควาปรู่กานโดย

ราย
 เมื่อนั้น

ครันเส่กจกลับมมาถึงธานี
 เหนเส่กจคร้งไปยทีไสยยาก
 คิกวาเหนื่อยอ้งมาแคไทรย

ลูกลาพันปีไปยเลนไทรย
 นางสีสุกาเหนจ้โครโค
 จึงคองไหลอมมฤคา
 ลูกคิกตามไปยทีไนยปา
 ไคยมีรู่ คัพน่าไลย
 จ้เกิดโรคราก้หาไม
 ภูวไนยจ้งทราบทูลี
 พรบิตุเรคมารกาหังสองสตรี
 ไปยปราสาทมนีพรายพัน

พร เอนอ้งล่งนิง โสกลัน
 พรหรีงทันคสังคตุมกตุมใจ
 จันนิทราหัลยสันจก้หาไม
 เคนมาริมแทนไสยยา
 มาเทิกแกวที ๆ คอยหา
 พรหลัง เเจอร์จาควยหมอนทอง
 อักพีรุ่มคังกร่มนอง
 เป็นโรยนิมนองไมเจอร์จา
 แลวยายก้รูกอกเช่นยชวา
 พรผานฟากลิ่งค่นึงไนย
 จ้ส่งเส่วยโพษ่นาก้หาไม
 กวยฝูงก่าม่นันไนยนาวิ

โฉมนางสีสุคาม์เหสี
 เหว็ดอวยรับพรภูวไนย
 นางมีอาจ้เขาไปยเฝ้าโค
 จ้ให้พรบันทมบุส่ามธาน

นางคอยกัณฑ์ซึ่งเวลา
เหนือนึกจรัลแตกอนกาน

ครั้นมาถึงที่พรหมันท์

แลเห็นพรอังกัณฑ์ซึ่งไชย
นางจึงถวายเป็นอภัยพิวาท
ทูลว่าเสด็จโลมฤคา
อันถึงกลับมาแต่หิมว่า
จึงบันทมนิ่งนึกก็มิออกไป
แตกอนกัณฑ์นี้มิเคยเป็น
เมียนี่สิ่งไสยในยวินยา

เมื่อนั้น

โคหังเสียงสีสุกาภาที
ควยพรคั้งคฤมกฤมจิต
เมสีสุกายาใจ
วาพลาถวญชักรชักรชักร
กับนางสาวสันนารี

เชิม

เมื่อนั้น

ทั้งนางนักรสนิมกัลยา
วิงลมปรุทะปะกัน
กลัวว่าจุ่มยบันไหล

เมื่อนั้น

ปฤกษากัณฑ์นั้นสาวสี
เหนณภูมิวิบปรุริคณิกไป
พรบิคุเรคมารคาเป็นไฉย

จันพรสุริยาแสงฉาน
เยาว์มานจึงเสด็จเขาไป

บ่มพัชคาเป็นไฉย
มิไคหลับสิ้นคณิจทรา
พรสามีทีราชนาถ
ไคมาตาไมพรภูวไฉย
ปรุชวโรคาตาไฉน
มิไคส่งเสวยโพชนา
เหนณิกปรุลาคนกนา
ฉานพาจิงไปรคปรานี

พรโณมยงคฤหังรมมิ
กัณฑ์เอาอักษิมาจใจ
จรัลจักษอบนิคกัณฑ์
เยาะชาตาไรยนางเทวี
ลูกโลอังกัณฑ์เทศรี
มิไปยทั้งปราสาครคัณฑ์

นางสีสุกาเส่นหา
คัณฑ์ใจลลาลลั้งไป
สาวสีทิวสันหวั่นไฉย
นางไฉยไมเป็นลัมปรุคิ

จิงโณมนางสีสุกา
ซึ่งพรอังกัณฑ์มาเป็นคัณฑ์
จรัลทูลไหแจจซึ่งกิกจา
คิกแลวก็ภาวกัณฑ์นั้นไปยยังไผยชันมน

ครันเอยครันถึง

ทูน่องพรชู้นักรู้สนี่
พร เส่กจเขายังทีไสยา
ชาบาทเขาเผาพรภูวโนย
ฉวยพรช้นแกวแหวพา
เหนคคลังคจุมจรัคณิกที

โอย
เมื่อนั้น

ไคพิ้งสี่สั่กายทูนมา
ให้คี่ลิ่งก่กางไปยหังอ่องค
ดูกรักเร้าไปยปรุภาคไพรอย
อ่องคพรบิฑูเรคมารกา
จึงเก็นริบเส่กจจรัดี

ครันถึงจึง เขากอกอ่องค

พรบิฑูเรกทางเพียงจ้ชากใจ
จึงครักปลอบถามพรโอว์ฏ
มาโสกลเสาแสนสันพันท่ว
จึงบอกท่กอนณ้ทูนเกลลา
เหคน้ล่กล่ไคยปรุลาคนัก

เมื่อนั้น

สี่คิกคลังคจุมจุมไย
มิไคถ้วายอ้อมพิวาก
นิงไปยมิไคจ้ภาที

โอย
เมื่อนั้น

ครันเหนดูกแกวแหวคา

จึงคังปรุ่นคบ่หี่สี่

บั้นนิพรโอว์ฏยัษไกรย
จ้ส้งเสวยโพชนาก่หาไม
พรมิไคปราไสยไฉยคี่
โตชาทัมนางสาวสี่
เหว้ทูนพลางทางโสกา

พรชู้นักรู้สนี่นาตา

หังสองกรั้ศคราก่คักใจ
บิมจ้หรงสี่คิไวไมไค
กัลลมาไฉนยเบนคังนึ
คังจ้สินชีวาตั้งกับที
จากปราสาคน้หันไคย

พรโอว์ฏยัษยั้งแลวรองไห

พรมารกาไมเบนส้มปรุคี่
เจาบุหรงยัษเรื่อศรี
เบนไฉนยฉ่นึนดูกรัก
เลาไหพิ้งจ้ฉ่นึค
จึงมาล้ลาล้ตั้งไปย

พรอุนรุกรั้มิสี่ไสย

ภูวโนยไมเบนส้มปรุคี่
พรบิฑูราชมารกาหังสองศรี
ทูนมิแศหรงโสกา

หังสองกรั้ศคนาตา

ไมจ้านันจาสิงไคย

จုံตามเหาไทยไม้ออกปาก
 เหนเกือกรอนอวอนนักรไป
 ความทุกกลักกลมสุ่มจิก
 พรหรงโสภโสภกาจามัน

โอย
 ครันคลายอาทูนพุนท์เวค
 จิงเส่กจลีลาคลาโคลย

จิงครักตามพีเลียงหันโคย
 มีเทคไทยบางทีกกลางคัน
 แรกมาเหนกักกัณิกยุ
 บัศนีจรัวิกักณิกไปย

บัศนัน
 จิงทูนส์นองพรบันชา
 คิกคามมฤคาจันษายัน
 ยูไคร่มรุกษะพรไชย
 ครันรุงไหหาซาไปย
 วาไนยเกลาธาครี
 หรงโคมปรุโลมเป็นที่สุก
 ยูปราสาทแกวสุริกาน
 ซาวาเหนจ้เป็นณีน
 พรตลั้งโคลแคไนยพ่นาวา

เมื่อนัน
 พรตฤกครองไปยไนยวินยาน
 ครันจัวจิงกัเหนณิก
 อันเปนคังนีไซเอ็นไกลย

แคปากเบียงพักเสี่ยแลวรองไห
 หลากใจแรงคิกอัมจัน
 เพียงชีวิกจ่มวยอาสัน
 รักดูจอมชวันเป็นพ่นใจ

อ้งพรบิฑูเรคเป็นไฉย
 มายังทองพรโรงไชยฉับพลัน

ดูกรักเร้าไปยพ่นาสัน
 กลับถึงปรางจันจิงคลั้งไปย
 ตามดูจ่มอกกัหาไม
 ทีจิงยางกัโรยจ่มอกมา

พรภีเลียงญ่กอนเนือเกษา
 เค็มพรยอกฟายาใจย
 จิงยุคพัล้ชันเขาอาไสย
 บวงสวงพรไพรยพ่นาลี
 ภูวไนยครักเลาถวนถึ
 ไกรวมฤคาควยเขาว่มาร
 บิงนางฟามานุกทุกส์ถาน
 สาวส์นัมบรีวานนา ๆ
 พรหรงหันกริวโกรคณักนา
 ผานฟาจ้งทรามบ่มมาร

อังกัทาวไกรยสุคโคพิงสาน
 เหมกานคังนีปรูลายใจย
 จัวนัร่มคักมิไซ
 เภราะะใจยนมก้ามักจลวนลาม

จ้แควยสิ่งอื่นเหมมิโก
 จ้เลือกฉนวนนวนนางโถมงาม
 คึกแควพรสังเสนาในย
 บันคากร์สัคทีบ่ค

บ้คนัน

จ้งออกมาหลันมีทันชา

แควสังโหมมาไซริบไปย

โหมแควราช์ทีคาน้งคราน
 ในยสถานอันโหมถึงกรุงไกรย
 ทานจ้งแรงริบจ้ริล

บ้คนัน

ริบสาคราจีนอาชาในย

มาเอยมาถึง

ก้ล้งจากอาชาภาชี
 แควถ้วายพรราช์สานสร
 ทุนความแควคนจันปลายมา

เมื่อนัน

ริบสานอานทูก่แจจโยย
 พรโอรจไปยเทียวพันาลี

จ้จ้โหมเอ้าเลี่ยนมาบ้งหนาม
 ค้บความทูกโหมโยยนิค
 จ้มีสานไปยทูกบุรี
 โหมแควมุตตรีสังมา

เสนริบสังไสเกษา

เขียนสานตามมีบันชากาน

แจจโหมเสกลินทีในยสถาน

อันท่งเบญกัลยานี
 ตามในยพรราช์สารศรี
 แจจทูกบุรียานอนใจ

คันเรวปรันคปรันมโหว

เทียวลัคคักไปยทูกบุรี

ภารารอยเอคกรุงสร

ถ้วายวันฐูลีกร้สัครา
 อ้งกร้สัคทีบ่ค้พรอมนา
 ช้ทราบมาทาพรภูว้ในย

กร้สัคทีราชนอยไฉย

ช้ความมีในยทีวามา
 บ้คนันค้ล้งไกลนังกนา

กล้บไปยหนาปลายเทิกทานน้กสวชเอย

ไหเว้าแคงพรราชทีกา
 จัไหพรโอว์มะเจาเล็อกกุ
 จัตั้งกานวีวาไหครอบครอง
 อานเสจรแล้วสัง เสนาโนย
 จัภา่องพรราชทีกา

บัคนัน

มาแรงรักจักกันทันไคย
 บางนูกอัคร์คอนคว้ง
 พรปรู เทียบหลังหรงอ่ล่งกา
 เสคแล้ว เสนิก่กลับมา
 ชิงสังไหเครียมพลั ไกรย

เมื่อนัน

คางแคงพรราชทีกา
 อานนำหาแปงแคงคว
 กันโรฐบไลนัวันจัน
 นุงผ่ายกทองพื้นแคง
 เทห์นมเกิดโนยปรูทุมมา
 ห่มหรงปรูทับตันสีเขียว
 แลวหรงกันเจียจอนงอนงาม
 สอยสังวานสุวันสอยสวม
 ทองกอนแปนฐบวาสุกกวี
 เขมชัคกุะกันมันจิ่ง
 ลางนางฐบหรงกุบาคคา
 ลางนางแคงอ่ควัไล
 ปรูคับปรูคากางกัน

ไปยเฝ้ายังมีหม่นเทือนทอง
 แมลเคยคูแล้วจัไหลุ่มสอง
 ปักปองชขันท่เสมา
 ไหจักแจงพีไชยวีธา
 ไปยยังนัรงตากรุงไกรย

เสนารับสังบังคัมไห

ขางนูกพิไชยไอยรา
 วัจหรงขางดังขางหนา
 ไญทามารวัจคัธไกรย
 กราบฐนุกัศัศทรานอยไญ
 กัไคพรอมแล้วตามันชา

อ่อกัศัศทรอยเออากัหันชา
 วัจน่าไออวคปรูกวคกัน
 หวีหรงสองกัจักยักสอยสัน
 แลวณัคภักฉิวหันดาทองทา
 ยักแยงฐบฐูมันโยผา
 ยักแปนมาลาปรูจำยาม
 กรองทองหรงเกียกฐอ่ราม
 วัคเกลาแพลมพลามฐูจิ
 สอยสันนอยปรูทับหรงสี
 ลวนนูนีมัวัคัวัจน่า
 รอมวัคเอาจอ่คันฉฉ
 นุงห่มสมกายาคางกัน
 กังนางโนฉันสว่างสวัน
 อ่อกัศัศหรงนัคัพรอมมา

แดงเสรจรอยเอคนารี
 บางห้องพรที่นังกัชาชา
 บางห้องว้อสุวันมันจิ่ง
 เสียงล่เลือนลั่นสนันไพรย
 ฝั่งคลีเกลือนกดูมพ่รนาวาช
 ธุะลวงมั่วคามาทันที
 ฝูงสักจัตุบาทในป่าใหญ่
 เอกฝูงแรกชางกว้างกง

ครันถึงฝั่งกาพรณ้คอน

ปรู้ทับยูแตนอกพร เวียงไชย

มีคั่น

เหนกัสักมาถึงพรภารา
 พรลวงซุนเม้นกันั่งพรอม
 วากัสักรอยเอคพร เวียงไชย

เมื่อนั้น

แจงวากัสักคราทีบตี
 จำเร้าจำเขาไปยเฝ้า
 กัรับมาในยวันไมทันนาน

ซึ่งมีสถานไหากัสักธา

เมื่อนั้น

แจงวากัสักรานารี
 จิงตั้งพรสน้มทั้งชายชว

จ้วลิมาชินร่ตว

พินกูร่จันอาไพย

บางห้องพรปรู้เทียบสูงไย

เสียงรู่กัช้ไกรยโยที

สน้มนาคกักกองหังไพรยสี

กองมิกัวามนาคสำเนียงพัน

คักใจยวงกัเจิงเขาไพรยสน

วงคัฟ้งล่บหลิกหนีไป

ใหญ่คณีกอนนอยไย

มีอึงคันึ่งไปยเบเนโกหลา

จิงนายปรู้กัหังชายชวา

กัมาสาลาถูกซุน

นอมเกลาแลวทูนสน้แกงไชย

มาถึงพรพิไชยทานี

ทาวพรภูนอยไยในยกรุงสี

นำพรราชบุตรีเขาว่มาร

กวมเกลากรามทูนสน้แกงสาร

ลันลานรีบไปยโคลคลา

ครันถึงจิงคังคัมเนือเกษา

มาพรอมกันแลวพรภูมี

ทานทาวไกรยสุกเรอจิงสี

มีความนียคิเป็นพันใจย

โซลนจำหังปวงยาชาไว

เรงรักจักกันล่องไป

บัคนัน

ถ้ายมั่งคัมคันวันทา

ครันเอยครันถึง

กราบพูนกัศัตราเรื่องไชย

รับอ่องพรที่ทานารี

กัศัตถังรอยเอษภารา

เมื่อนัน

แจงไนยบันชาพรภูมิ

จึงนำพรราชที่คา

เตาแก่น่านาคลาไคลย

มาเอยมาถึง ๗

หังพรราชบุตรีอรัไทย

เมื่อนัน

เหนอังกัศัตถังนัน

จึงมีบันชาปรัภาษ

พรโอว์ฎไปยปรัภาษหันาลี

โหงว้วยจ้งหลังละ เมื่อพุกเก้อไปย

เผาคดมคคลังคังแคทรวงโสกาไลย

นี่แล เปนความจันจิก

โหดงราชบุตรีหมีนัน

แมนคูกรักเราชอบนางไคย

ครักพลางพรทางเสจรจากแทนทอง

รับนางอรัไทยเขามา

จาไซลอนนางก่ามันันถวนนา

ชวนกันรับมาออกเวียงไชย

ก่ามันันปรั่นคปรั่นมไว

มีรับสังไซไหออกมา

เขาไปยไนยที่ขวางนา

โหดงไปยพรอมกันบัคนัน

กัศัตถารอยเอษกรุงสี

ชวนกันยินคี่ เปนหันใจ

ฝูงก่ามสนันลอมมายูไหวย

เขาไนยนี้เวคเวียงวัง

ทองพรโรงขวางนา กัศัตถาปรั่นคปรั่นมไว

เทียบเผายุไนยที่นัน

ทารทาวไกรยสุครังสัน

มาถึงพรอมกันกัยินคี่

กัศัตถาที่ราชหังกรุงสี

กลับมาบุรีกัคคลังไปย

กันแสงโสกเสาสรอยละหอยไห

หาโฉมอรัไทยวีไลยวัน

จึงแจงกิกไปยทุกไอยส์วัน

มาปรัชุมพรอมกันคังใจบอง

จ้อทีเสกไหเจ้าปรั่มสอง

เขาหงอกกอกอ่องพรภูกยา

โอพระฆออกดวงจิกมิกุ เรษ
ห้เลาคความคามแถ่ลงแหงมิกาค

เมื่อนั้น

โคพิ้งมิกุรังหรงฤค
ความทูกคอยเสียนกันแสงสุน
จิงนอมเกกกราบทูนพรหรงหัน
รอยเลมยั้งปรจักยูหีกอน
มิไชผันแมนมันพรหุมิ
ครันรุงเขาเคินชินหาไมเหนโฉม
จิงลुकแสนหลังไหลยไนยกัลยา
แลวจิงไหพรภีเสียงเหี่ยวค้นหา
มิโคพิบโฉมอ้วเหวี
คางคั่นคางคิกอัมจัน
เมื่อปรจักหักแหยูแกคาค

เมื่อคั่นคหักแหสาคัน

ลुकจิงคคั้งโคลโดยหลัง
แมนมิโคคั้งใจยลुकจิงคาค

เมื่อนั้น

โคพิ้งโอริคยัมไกรย
ชิงเจาปรส่งนางกัลยานี
แคลงนหรงเบญกัลยา
ยอมมณักัสติวีสุวีว่ง
จิงามยั้งก้วนางของเจาควัน
ครักแลวจิงมิพรบันชาค

จิงสางห้เวคสอยเสากวันแสงหาค
จิจักหาคจันไหส่มออาร์มคิก

พรอูณรุท ลุมคคั้ง เคสิมจิก
พรจิกกฤษนอมเกลาบั้งคัมคัน
พรเพิ่มทูนคั้งโคผานพีมารส้ววัน
แมนมันคคาอองนางเหวี
พรมิกคองจิงไปรคเกสรี
หังรุมหรงส่งสปีรจักคาค
อันเปนที่ปรคคิโลมเส่นหาค
พรมิกาคจิงแฉงแหงคัคคิ
ทูกแหวนวปาพูนาคี
พิเสียงหังสีกักลับมา
พรภีเสียงโสกลันเปนนักนาค
พิเสียงวาลुकยานีรุมคผัน

กลินนันยั้งทรามทรวงมา
มิกุรังจิงไปรคเกษาค
นาคีชีวาคจันไหลย

อังกพรมิกุเรคเปนไฉ
โลมเลาคเอาใจไปยมา
บัสนีห้จักไว้นักนาค
ถึงนางไนยทองพาคไมเทียมหัน
ควนจ้ความร่งนัคเรคกัสมสาค
จิงจักสันคาคคองหิฤคาคไทย
ไหหาคนางกัลลีสไสย

สินทั้งรอยเอกพร เวียงไชย

เมื่อนั้น

ผู้ก่อนกราบเกล้าลึงสามลา

เมื่อนั้น

แจงวารับสั่งโหหาไปย

ครันถึงจึงถ้วายอพิวาท

ทางข่มายชายเนตฤ เปนที่

เมื่อนั้น

จึงมีบันชาไปยหันไคย

จึงเลือกสันเหล่านางกัลยา

หฤคองใจไปยสินทุกอ้ง

เมื่อนั้น

ไคพิ้งบิฤ เษวังรัก

สินทั้งรอยเอกกัลยา

เหนนางแลฤพรภูวไนย

คังอักคิรุมมาจุกหรวง

เม ๆ นางราชทिका

วาเอยวาแลว

ทอกชายบายชวาวุไนย

เมื่อนั้น

คักใจยไมเปนลัมปรัก

लगนางปร้ทะปะกัน

เสียงกรัควิวควากหังวังไนย

มาไนยปรางมากร์จันนา

นางก่ามนันรับสั่งไสยเกษา

ไปยหารราชทिकाหันไคย

ฝ่ายนางกัศศีไสย

กัศลาไคลยคามาหันที่

เพียบเปาเคียรวิศาจยูไนที่

ฤพรสิอุนรฤคฤทไกรย

อ้งคัหวาไกรยสุคเปนไฉ

ฤกรัษายใจพรบิฤวัง

คามาแควฤกายาจับร้สั่ง

ห้จ่านังจั้งไหแควฤกรั

พรฤนรฤคฤทวังทวังจัก

พรเพงพัคฤนางอวีไคย

จ้คองคาสักคั่นกัหาไม

เมื่อนันังไหเคื่องชัคหัททยา

ยั้งโรคโชคชวงชินนัคนา

มาญะเยาะชาฤวาไรย

ชัคพรชันแควฤคไค

จ้ชาหันไคมวชั้งชิวอิ

ผู้นางทิการาชมารัสี

คางอ้งวังหนักจ่ายไปย

ความกลวคัสันวันไวย

ไมเปนค่านันสันทียา

เมื่อนั้น

เห็นลูกรักไลพันนางกัลยา
 แลพรรุงกอนไอร้ษา
 จึงปลอมโลมไอนอนเอาใจ
 ไม่อัษฏุราชนารี
 เจาร้จับขบไพลให้จิ้งคิ
 พรช้ในกัช้ล้นจิกคิกโก
 ยายม่คมีสิงเข้าภาษา
 จ้ให้ล้งกูจ้งปร้จัก
 คิคแลวก้สังก้านนไย

เมื่อนั้น

มาสังจาโชนพลันทันที
 ครันถึงจึงบอกยายม่ค เคา
 จ้ให้ล้งกูพรณูกพา

เมื่อนั้น

ฟังนางโชนก้คักใจสินที
 ฉวยโทนปากแวงกับพักการ
 ภากันกับนางโชนจากลาโคลย

มาเอยมาถึง

ทูนวาไหาชามานี

เมื่อนั้น

คร้คแกมีเคาหันโคย
 กลับมาก้ล้งกลายไหลยหล้ง
 จ้อถูกคองสองโคยไนยหิม้วา

พรบิฤเรษช้ล้นนาตา

หังสองกร้ศักราเซากันไว
 ภามาแทนทองผองไสย
 เปนไฉนยพ้ค้ล้งกลายก้งนี้
 อันเปนว้งกร้ศักอันเรื่องสี
 พรภาที่ออนวอนไปยมา
 ยาเลยมาจ้ให้ไปยหา
 ปราก้คันบถิหังเวียงไชย
 วาตุกร้กมีเหค เปนไฉนย
 ไหาหายายม่คมาบ้ษนี

นางกัวมันรับสังไสยเกสิ

คามพร เสาว่านมีบันชา
 พรอ้งกานผานเกลาไซไหา
 ยาชาแรงเรวไปยบ้ษนี

ยายม่คเจนท้าวานี

เรียกตุกส้โมะมามีไปย
 ลุนลานยีนสังโหขาวโพ
 ไปยยังปรางสุวันทันที

จิงค้งบ้งค้มเนือเกสิ

พรจักกร้จ้ไปรคปร้กานโคย

ทานกาวไกรยสุกอันเปนไฉ

พรตุกร้กร้เราไปยพันาวา
 ทุห้ว้งสังไสยเปนนักนา
 แรงบอกมาไหาเจงบ้ศนี

บัคนัน

บังคัมกราบงามลิ่งสามที
เอาผาซุมพูเขาคลองก่อ
จุกเทียนปร๋น้มแลวห่มคว
ท่าเปรียบท่าเปรี้อเรื่อเทา
ผูกลูกขี้นรำเปนโกลา

บัคนัน

ท่าไหวแลวกปลอบตามไป
ทาร์นนำมกอนันนชิโคย
จ้ปร้ส่งสิงโคยจ้งบอกมา

บัคนัน

โคพิ้งเข้าตามยิงท่าซ่มพัน
อันเร้านิถายอมภาเลา
นอยใจควยลูกเจาภารา
ไมมีความย่าแยงแกล็กนิจ
दानมันอบชอบใจจ้ไมตาย

เมื่อนัน

โคยินอีเตาเจรวา
กัทิมพรบาคเปนโกลาหน
เม ๆ อีเตาจ้งโรย

วาเอยวาแลว

เทียวไลจ้พิคาคฟากพัน
อีเอยอีเตา
ลินลุ่มมารยาภาที

ยายม่กรับสังไสยเกลี
ฉวยผานุงยีเขากับคว
ซักส์มากยิมรือแลวเสยหัว
กัคิกเทาสนหัวรือไปยมา
ควสนทาว ๆ ตามภาสา
ลูกส์โมะลอมตีทาหับไปย

ลูกส์โมะคอยรู้อิชาไสย
ทาร์มาแนไนยน์เทวา
เปยกโนบกริวโกรคณักนา
จ้สังเวยวันทาไหทุกอัน

ยายม่กแสนก่นค่นชัน
ทลอกหัวควสนยูไปยมา
วาไปยเจาเขาเขี้ยวพูณา
มาฏแหบมันคาคตาย
นอยจิกคิกแคนไมรูหาย
วาแลวเกินทรายไปยมา

พรอุณรุทฤทีไกรยใจยกลา
พรกริวโกรคโกรทาค์ลาไฟย
ทังไฟชนมันเทียนกัหวันไหวย
กูจ้ซาไหมายชิงชีวัน

ซักพรชันแกวฉายฉัน
จ้บันจ้มกลางชิงชีวา
จ้ิงเจาเลมากลาวเทกมุษา
จักมาลงไครยช้งไมบัคสี

มิ่งวาทักที่วังนี้ไฉน
มิ่งวาไปเจ้าเข้าไฉน
กูจ้เอาพรชันมันเกลตาเกลี

พรเอยพรเจ้า

ขั้ศรทหารชีวาษาซารากรี
วังวางเลนนี่

เมื่อนั้น

เหนโอว์จหรงพรชันไชย
คกใจวิงไปยสั๊กกักัน
จิ่งเหนคูบิฑูเรกมารคา
ถึงจ้จิงจ้เทกักทำเนา
เจ้าจิ่งร้งบั้งใจ
สองกรั๊ตักจุงกอนโอว์คราช
กัพีโรยร่าพันไปยมา

เมื่อนั้น

อ่ารมคอยโคสั่มปรี่กั
กวยเกรงบิฑูเรกมารคา
แลวทูนหังสองกั๊ตักไปย
บั๊กนั๊กคอยสั่วางสาจิก
ขเข็นเสั๊กจยาตรา

เมื่อนั้น

โกหังโอว์คัษไกรย
วาถูกรักเจ้าคอยมันเหาคลาย
จิงสังพรพีเลียงหังสั๊อ้ง

อีเอยอีเตา
มิ่งมาดวงไครยอีใจยกั๊ตัก
อีมัคอัมปรี่โกหังเจรว์จา

พรจิ่งไปรคเกลตาเกสา
ยายม้กทูนกลาง
ดุมลิกคดุกคลี รongอั้งมีไปย

พรบิฑูเรกชั๊ตักนี่เปนไฉน
เลนไฉพีจากฟากพัน
ร่าพันปลอบโลมเปนนักนา
จ้มาชยายายม้กเสัยไฉน
ภาสาเข้า ๆ กัห่าคามวีไสย
จิ่งเขาไปยรูทีไสยยา
ลินลาคมายังแทนอันเลขา
ไมเสัวยโพชนาสาลี

พรอุมรุฑูรจ้งรมมี
ภูมิกักรามล้งทันโคย
พรเสัวยโพชนาแศคามโก
พูว์ไนยโกทุกเพราะะดูดยา
โทคดูกนั๊ตักเปนนักนา
ไปยม้หาปราสาคสามรานใจ

พรบิฑูเรกชั๊ตักนี่เปนไฉน
หิฎาไทยสัักันมันคั้ง
เห็อกุหายคั้งโคลไหลยหล้ง
โหดามร้งรักษาพรดูดยา

ยาให้เที่ยวเรไปยไค
 แมนละให้เบ้นเหกุกานมา
 สั้ง เสรจทังสองกั๊ศตรา
 พรอมควยส่นมกั๊มนั้น

เมื่อนั้น
 ครันรับสั่งพรภู่วไนย
 คัง เปนกองรายลอมพรราชวัง
 ทังรักทัง เกรงพรอาษยา

เมื่อนั้น
 พรยิงโสกลันพันทวิ

แต่ค่านึงถึงอ่องคั้งลัก
 ชูลเนกพุ่มพองภักตรา
 ไอสายสุกส์วากเจาก็เอย
 แสนล่ำบายากใจไนยครั้งนี่
 เปนเวราก่าให้จ่าจาก
 ปานี้จ้ เปนปรู่กานไทย
 ทว่าไฉนยจึงจ้ไครุเหก
 ทาแจงวาสูรีวังกั๊ศตรา
 จ้ตามไปยภี่รมส่มสนิก
 ถึงจ้ซามหิมเวคส์มุกไทย
 แต่พรครุนครวนหวอนถ้วิน
 จันสินแสงสีร์วิวัน
 พร เส่กจ้ไปยยังทีนังเขน
 ครันพรภายชายของพรภูทอน

เรงวังวังให้จ้งนัคนา
 ภูจ้ชาใหม่วยชีวัน
 ลินลาญรียากนากฉัน
 ไปยปราสาทพรายพันหันไทย

ฝายพรพีเลียงญู เปนไฉย
 กั๊ศรวคไครอยไฟรพ็ลโยทา
 นังยามตามไฟเบ้นนัคนา
 ชวนกันรักษาพรภูมิ

พรอุณรุฑูรุงรมมี
 ภูมิมีไคจันคตรา

ให้อักอวนป่วนใจเบ้นนัคนา
 อาคูนพูนท่เวกพันทวิ
 ไฉนยเลยจ้กั๊บบางโฉมสี
 กังอักคี่จ้จุกพรทีระไทย
 จ้อออกปากสั่งกันกั๊ทหาไม
 จ้อาไลยถาวาไมมาตา
 วาพีหันท่เวกล่หอยหา
 ฉื่อน่านัศราญูรีไทย
 อันจ้คิกชีวิคกั๊ทหาไม
 ไมอาไลยแกชพิชีวัน
 เกื่อคกินทีดาไทยไฉฉัน
 แสงจันท่แจงอ่าพน
 วังจ้ให้สุกคั๊เสมเหมือนแคกอน
 จิงเรารอนไปยสินทังกายา

อันกลินมาลีที่หอมริน
 สึงไคยทีไมคองโนยวินยา
 เล้คจไปย้ง เกยแกวณซอน
 ยิงไหرونจิกคิกเคือกกาน
 ย้งทีไสยยากบัคถอน
 ช้ลเนกคลึคองโนย่นา

มาจ้กลาวบ่คไปย

ครันแสงทองสองฟ้าพรายพัน
 ส่นับเสียงคองยามย่ำรุ่ง
 ไมห่บพร โฉมเจ็คเล็กฟ้า
 อ้นิจจาพรยอกควงจิก
 แลหาไมก่บพรภูวโนย
 แลนางเล้คจโยวียาก
 ทุกทองของฉากก่าลังคา
 หังปราสาทรักก่หาจ้บ
 ฤะระเรารอนก้งสุ่มไฟย
 สุกรักสุคคิกจ้บคความ
 ภิเจ้าจ้งโคเมคร
 ย้ง เหนพร โฉมย้งหรงสัก
 ถามพลางนางรองไหพลาง
 แมนไมห่บองพรหรงฤท
 จ้สูมวยมี่ร่นาฐีวาไลย

เมื่อนั้น

กราบล้งกับขานมาหา
 คางคั่นคางกูนากัน

ไมชอบซันหรับทราบโนยนาสา
 ไมชวยซันวินยาพรภูมาน
 ภูทอนเคยช้มพรภูสาน
 พงพลานพาไทยแลวกลับมา
 ญ่อกองกายภักถ้วินหา
 ส้อนโหโสกาจาบัน

ถึงนางอุคษาสาวส้วัน
 พรจันทอนเล็ชนล้งชึ่ง เมคา
 นางส่คองภิกคองควาหา
 กัลยาค่นักคกใจ
 มาช้มชิกแนมหนองแลวไปยไหญ
 หรามไวยคองทรวงเขาโสกา
 ว้ว้นาษฉันแปรแลหา
 โนย่นาลิงลอคสอกไปย
 จ้ปรัส่บัพภานก่หาไม
 อ้วไไทยเพียงจ้สินชึ่งชีวา
 จิงครักดามภิเสียงเจ้าหังหา
 บอกแกนองหรายาอำพราง
 ของนองรักออกมาทีนึบาง
 นวนนางภางเพียงจ้ชากใจ
 อ้นจคิกชวีคียาส่งไสย
 มีช้ยูไหหันเวกทันา

นวนนางภิเสียงหังหา
 คิกถ้วินจินคาซาขไนยใจ
 ทีเสียงหังนัถ้งไสย

เหนเปะเหลากลับหน้าใจ
 ผู้โคยหญาจ้อจมาโค
 หังสิบทักหงของฟ้าไนยทาศรี
 หากนางกรัสน์ชันไปย
 เจาสีเตง เกรงครีคก่ามคักการ

คิก เอยคิกแลว

จิงทูนไปยพลันหันโคย
 หากนางวิบปรุวิคนี้รมิคชัน
 จุ่สำคัญวาชันนันนิคที

เมื่อนัน

โคพิงภีเลียงทูนมา

พีเอยพีเจา

อ่มสูทุรายไปยโยยมี
 มีไซใจจิกนี้รมิคชัน
 อันพร โฉมเด็คเล็คพา
 หังกลินสุ่คันทมาไลย
 ทรวบจิกคิจทรวงยูจันรุง
 ใจยของจุ่ชากควยควมรัก

ยูเอยยูโยย

พีเลียงหาอ้งจิงเมคร
 เกรือกพรเส่คจไปยเซยซ่ม
 ทีหองก่ามกันชันทรี

เมื่อนัน

เอไฉนยมาตามเร้าคังนี้
 ไนยโพยชุนพฎุมารยักสรี
 กัเกรงกลัวฤหาพฎุมาร
 ปรุ่หวันไปยไนยควมส่งสาน
 แศคานยียวนปวยใจ

พีเลียงผู้มี้อชาไสย

เจาวากัโรยฉันนางเทวี
 กัสันถึงควมกัเสมสิ
 เจาพิยาหรงโสกา

โฉมย้งอ้งค่านางชุษา

จิงทอมวาจาไปยหันที

มานองจุ่เลาไหถวนถี

ชัวก็กัแจงแกภียา

ควมจิงคังนันภียากังชา

ฉัรัลักหักศราก็จ่าโค

หอมรัวินฉินใจยของนงนัค

บัคนี้เฟื่องฟูงยูปรุ่จัก

คังอ้อจุ่หักฉี่ช้อ

จ่มวยบันไลยเสยคีกัวา

เรงไปยคนหาคูปักนี้

ควยนางนัคนั่มสาวสิ

ปรานันองยาไหบันไหลย

พีเลียงผู้มี้อชาไสย

พังนางยั้งฉิ่งน่สน่ที่ไฉย
 ก่มีไฉวาเคกเลกยู
 ครันจ้ไมเชื่อหังก่ฉิกที
 ยาเลยจ้ให้ไปยคนกู
 คิคแลวก่ชวณกันรึบมา
 ทั้วทุกค่านักถ่ปร่างจัน
 จ้ห่มเหนไครยก่ไมมี
 ครันถึงผู้กอนปรุ่นมเนือ เกลสา

เมื่อนั้น

โคหังภีเลียงทูนคักี

ครังเอยครังนี้

จ้ผู้ไฉให้หันเวทหน้า
 อ้นิจาเป็นน่านอยไฉย
 โอพรอชอกฟาไมปรานี
 หดาเกรงสักกาพรบิคุเรก
 พรอ้งค้ไมจ้านนจา
 ราวพลางนางเคลาไนยะเนก
 ดุกเลนไปยพลันหันที
 หอกอ้งล้งเกลิอกเสือกว่า
 เพียงปรุ่นึงจ้มวยชิงชีวา

เมื่อนั้น

เหนนางว่าโสภค้โสภี
 คางคั่นก่คางฟายนำคา

เอ่อไฉนยนางจึงตามเร้าคังนี้
 จ้ไมรูเหตุจึงก่ไฉที
 เปนไมรูทีจ้เจรว์จา
 ไหรูแนแกไฉยเร้าหังหา
 เทียวหาทุกหองนางนารี
 ทีหองยูก่ามั้นสาวสี
 หังหานางนารีก็กลับมา
 ซาหังหักคั่นไปยคนหา
 จ้เหนไครยไปยมาก่หาไมมี

นวนนางอุษามารวีสี

เทวีคือกเขาโสกา

แมนมวยชีวีเสียดีกว่า

เสียดาคทีเกิดมาเปนกรัสีศรี
 พรอ้วไฉนมาเอาค้วหนี
 หิงซาไวไครยให้เอกา
 จึงละให้หันห่เวกละหอยหา
 แกซาสักสิงก่ไมมี
 คังเหนอ้งหวังเคจมาไนที
 ไมเหนกภูมิเส่คจมา
 คีอ่กฟักชาโหยหา
 กัลยาไมเปนส้มปรู้ที

พรภีเลียงหังหามารวีสี

เทวีเพียงจ้มวยชีวัน

ควยรักพรทีคาสาวส้วน

นางสุนทอรอนใจคงไผ่กัน
 นางรินรำเรงร่วมจวนใจ
 หังนางสุพัสลักกล้า
 หังนางสุพัสลักกันดา
 คางคั่นทูนหามนางหรามไว
 หากเจ้าเคลิมจิกนี้รั่มคณิน
 อันไครยจุมมาใดก็ไม่มี

เมื่อนั้น

ไภหังกถุมกลักไนยอุทอน
 ไออะนิจาเจ้าก็เอย
 ควนดาไมเชื่อว่าจา
 ไมเหนบางดาในคั่นอง
 สาร์รักอุ้มทุกสิ่งไป
 ชอกพลางก็ทางสู่นไห
 ทอคล้องลิ่งหรงโสกา

เมื่อนั้น

ไภหังนางกัลยาณี

หลากเอยหลากนัก

จ้สำคัญว่าผันกัแคลงใจ
 เทกไคยมา เป็นวิมปรัวิก
 แมนวนาผันบันคานไนยวินยา
 นวนล่องนองแผวตามัน
 ปรางเปรียบปรางทองกมองไป
 หลาจ้ว่าเทวามาหลอบล่อง

นางจันทอนวรัก็โกโสกา
 พิลาพพิลาไลยเป็นนัคนา
 ยิงแสนโสกาอาไลย
 ภักตราขุนคองมอญ
 อรัไทยเจายาหรงพรโสกา
 จะรันจวนไปยไฉยณะเจ้าก็
 เทวีเจายาอาวอน

โฉมนางอุษากวางส้มอน
 หอกคดอนทีดาไทยไปมา
 ไฉนยเลยไมเหนแก่อักชา
 จะขึ้นวาผันควยอันไคย
 ซึ่งม่อมองชอกห่ามันไม
 เหตุไรจึงยังส่งกา
 กลิงเกลือกเสือกไปยเป็นนัคนา
 กัลยาเพียงจะมวยชีวี

นางสุพัสลักยักสรี

เทวีศรีตฤกนิกไนย

นังลักมาร่ารองไห
 จ้ว่าไครยคองอังกัส่งกา
 แปลกจิกฉิกใจเป็นนัคนา
 ราศีม่อมองกฉิกไป
 มาเสยสีสัลครุ่ทำไม
 เอ้อไฉนยช้นินะอ้อกา
 ลักข่มส้มองกัมังนา

จึงทูลถามพลันมีทันชา
เป็นดื้อเนื้อ เชื่อวังจักกรัก
จึงบอกโทษาปรักใจ

ครึ่งเอยครึ่งนี้
จึงเหาะเห็นไปยเห็นเสกจมา

เมื่อนั้น
โคพังก็เลยงูรวมใจ

ก็เอยพี่เจา
เมื่อพร เสกจมาในราตรี
นองคึกวาจกุนยูนักนา
เมื่อนในมาลิมก่หลับไป
อันน้อมกอนไม่รูจัก
ทวังโถมปรโลมวิลาวัน
ลำน่มุคครุททาวาสุกกรี
อันอ่องพร โคมเด็กเล็กฟา
งามจริงพริ่งพยอมกัณฑ์เหล่า
พรอ่องหวังบางรางวัล

พี่เอยพี่เจา
พี่เหนงูชวยชูชีวิคว

เมื่อนั้น
โคพังวาจางาเหว
ชวันเอยชวันเขา
จึงเจาเส่วยสุกสามรานใจ

พรผานพานันน้อมก่อนโคย
โคผานส้มบัคบุรีไหญ
จ้โคผอนฉันควยบันยา

ตัวก็จ้ช้ออาษา
ให้ส้มกัังจินคานางอรัไทย

นวนนางอุษาสีไสย
จึงคอบค้ำไปยควยอินคิ

มานองจ้เลาโหดวนถิ
ภูมิไมครักปรักานโคย
แคเจรจ้จาออกปากก่ไมโค
เมื่อไกลรุงแสงพรสุริยัน
แคจว่าน่มรักโค เปนแมนมัน
สารพัน เปนที่จ้าเมรินตา
เหวันจันทรทุกทิกศา
ทัวโครยโลกาไมเทียมทัน
เพริกเพร่าทุกสิ่งจ้าเมรินส่วษ
สารพันก เปนที่จ้าเมรินใจ

อ่กนองรอนเรากัังเพลิงไม
ยาโหมันไหลยเสยครึ่งนี้

นวนนางสุพลักยักสี
จึงคอบค้ำไปยทันโคย
เจายารอนร่นก่หม่นไม
ไว เปนทู่ระกีนางกัลยา

ขาจู่เหาะขึ้นไปยั้งไทรยพุ่ม
 หังสีทวิมหวโลกา
 จะค้นหาให้ทั่วจักกัวาน
 กัว่าจะพุ่มพร่องทรงยัก
 จึงจะเอารูปซึ่งเลขา
 ดาองค์ไคยเหมือนไมเคลื่อนกลาย
 จ้ออาษาไปยั้งพร โฉมยั้ง
 พิจะปัดไหมิกทีนินทา

เมื่อนั้น

หังภิเสียงปลอบกัขอบที
 นางจึงถอมพรห้ามรุ่ง
 ทีซึ่งกิกขอบขาขอบใจ
 แมนส์มั่งจิกทีคิกแล้ว
 ทีเรงไปยวากรูปมาพลัน

เมื่อนั้น

รับพรห้ามรุ่งอ้อลังกา

เหาะเห็นคำเนินพรเวहन

วากรูปเทवासูลาไลย
 หังพรพุ่มส้อมภูวัญ
 สิบหักหงอบขอบฟ้าวิมารบับน

นางถ้วายรูปพลันหันที

เมื่อนั้น

วากรูปใหญ่จับทุกทิดษา
 สิบหักหงอบฟ้าสัลล
 คำคายบายคานให้จันมีษ
 อันรัจนาปรากักยงชาย
 หังมานุกครุกทามาถ้วาย
 โฉมฉายจั้งบอกแกภียา
 โฉมภาพของพรชะนิถ
 แดเจายาโสกลเสาสโสภี

โฉมนางอุษามารสี

สุกชะเสมเปรมปริเป็นพันใจ
 ไนยนี้วพร่องออกยื่นโท
 จั้งรับไวพกลาง ๆ เป็นรางวัล
 เงินทองกองแกวจะห้าวัน
 ยาโทหันนอมวยม้วานา

นวนนางสุพลักกันดา

กราบลังสามลาแล้วเหาะไปย

วิมารบับันคาคำโต

หัมไนยเจาวิมารโพยชั้น
 นางเทียววากไปยทุกแห่งหัน
 รัเทกหันกลับมายังทานี

มาถึงปรางแกวม้วักักส์ลล

วารูปนินชาไปยวากมา

จั้งโฉมนวนนางอุษา

รับเอากัศจาทิวาครูปมา
 เหนรูปเทวาสุรารัก
 ดิกไปยมีไชพรโฌมย้ง

เมื่อนั้น

เหนโฌมย้งเจาทรงโสกา
 จะอาษาไปยทุกทานี
 จะเทียวเสาะไปยทุกกรุงไกรย
 เจาจ้งครองใจเอาไวธา
 คั่นหันวิทยาแลมานุช
 เจายากรันแสงโสกา
 นางสายส่มอนอ้อรไทย

วาเอ่ยวาแลว

กุมเกลลาถ้วายวันฐลี

ฉะหวัษฉะเหวียนเวียนจับ

วากรูปพรอีสวนเจาโลกา
 อ้งพรชันฆมารชานเคจ
 รูปพรเพนจการฤที
 อิกหังเจาบุนหันาวัง
 ถีบโฌมเจาจันท์กัทนอน
 เชชากวยรูปพรสูว์แห่ง
 รูปพรชุนันรัก เรืองฤท
 นางวากโกสินหังไครยพับ
 แศกรุงนึ่งกาเวียงไซ
 ลิมหล่งพรลีอุนรุท

กัลยาคหือออกก้งใจจ้ง
 นึ่งลักมีโคคองปรี่ส่ง
 นางหังกัศจาล้งหรงโสกา

นวนนางสุพลักกันธา
 จิงทุนกัลยาไปยหันโค
 เทวีเจายากันแสงไห
 กัว่าจะโคหับอ้งพรหรงพุท
 พิจไปยวาคมาไหสินสุค
 สุกสินสุรีว้งทุกอ้งไปย
 แมนพับภิจำมาไห
 เจาจ้งใจกอรเท็คนางเทวี

นวนนางสุพลักยักสี่
 อักสุรีเหาะไปยควยฤทา

ทัวหังไครยพับทุกทีษา
 หังนัรยฤทาหิมัก
 อันหรงมัยูเรกเวืองลี
 รั่มมีคังการากอน
 เชียวชานนึ่งหรงสอน
 อันงามบ่วอนหึงพิษ
 หังพรวี่ว้งหรงลิก
 กรัศคราหวัษทุกกรุงไกรย
 จับหวัจเหลือกัหาไม
 มีไกลานักถึงสองครา
 อันแสนสุขส่วาคนางอุษา

โคแตรูปอื่นกำริบมา

เมื่อนั้น

รับเอารูปมากวยยินดี
 ทว้ทั้งไทรยพ้บจับทักธา
 ผิกพรยอกพายาใจ
 แตรูปน้รายดูที่รุ่ง
 ล้มายคาลัยอ้งพรพุมิ
 ล้บสินท้งล้ร้ภางพักตรา
 นางเรงแอกินไนยวินยา
 วางรูปล้งพลันหันโคย
 พิเจาจ้กิดน้ไนยคิ

วาเอยวาพลา

โอวาแตน้จันันวัน
 แมนนองมีโคบังคมบาค
 เสยทีเอาก่าเนคทีเก็กมา
 อ้กเอยไมชัวล้มีอนชัว
 แมนวาชิวันจันันไหลย
 สัควิโคไนยภ้พล้งสาน
 วาพลา นางทอกกายา

เมื่อนั้น

ครันเหนนางอุษาอหรามไวย
 นวนนางทีเลียงเจาท้งหา
 คิความวยมอควอควาย
 ก้งน้จิวันนาชากจิก

ถ้วากแกนางกัลยานิ

นวนนางอุษามาร้ศรี
 เทวีเพงพินิจไปยมา
 น้ร้ล้กพักตราก้มิไช
 ซึ่งรวมพิษล้ไมยไนยราศรี
 พุ่ท้งก้เปนอาคเรองศรี
 เทวีพินิจไปยมา
 มิไชพรยอกรักลั่นหา
 อุระรอนเราก้งอ๊กคิ
 อ้ร้ไทยโสกเสาหมองลี้
 อ้นมิไชอ้งพรท้งทัว

นวนนางก้ร่ากันแสงสัน
 สาร์พันเจันิราชคลาชคลา
 ไมวายล้วาคทีไทยหา
 ไหนักแผนพ่าภ้พไทรย
 ชายจิงเอวควหนิไปยเสยโค
 กี้ก้วาทิโคเวทนา
 จ้ท้นร้มารแมนเมือนอ้กซา
 โสกาล้ล้บนิงไปย

พรภิเลียงดูมี้อชาไสย
 อ้ร้ไทยเนนิงไมคิงกาย
 คีอ้กค้กปร้มาชวันหาย
 ตางคันพุมพายน่าตา
 กวยคววมพิคล้วาคเปนน้กนา

นางเซาพุ่มกายกายา
โอบะนิจันนะเทวี
จับลอมปลุกเจ้าสักเทาโคย
อันตัวของเร้าหงหา
นาที่จุ่มวยซึ่งมีวีธ
แมนนางโอมฉายเจ้าไวฐัน
แค้นวทพันคั่นอ่องสักเทาโคย

บัคัน

เซียวชานฤทีหงปรีชา
เหนนางโสกาบันกันแสง
หฤจกสิ้นอยาพิศกัับจิกไปย
มากูจุกจุงปรีจัก
แมนวามวยซีพัววางวาย
คิกแลวยกมีมาดูบล่ง
ยังลุ่มนุณยูหังอินทรี

เอาสุกัณฑ์มาลาช้จอนจาย

บัคัน

ค่างันคางวิงเบณสิงคลี
หังนำดูลาบช้จอนกลิน
ช้โลมโทรมอ่งนางอวีไทย

เมื่อนั้น

ครันโคสุกัณฑ์มาลา
มีความบรีพิศยินคิ
มิโคเหนอ่งพรหรงเคจ

โสการว่ารักนางทรมไวย
ตายจากอ็อกภีฤาไฉนย
อวีไทยมิโคจ้ภาที
ไมครันเครียวพรฤยักสิ
ชั้นจ้คิกปรีกานโคย
เร้าจ้พันอากยากหาไม
แกไชยาก่สุคซึ่งมันยา

นวนนางสุพลักกันดา
คิกถ้วินจินคาชางไนยไจย
หิวไทยโรยแรงเบณไฉนย
ทรมไวยเจ้ากลันไจยตาย
ให้คั่นคัคแทหมันมาย
กูจะตายไปยคามนางเทวี
ทอองอูษามาร้สี
ก่แจงวาเทวีไมวอควาย
แรงเรวหังสิทีเลียงโอมฉาย
มาช้โลมโทรมกายโหเทวี

จึงช้รทีเลียงเจ้าหังสิ
เอาสุกัณฑ์มาลาช้จอนโคย
หอมชวยรวยรินมาชะโลมโห
บัคไจยก่โคส่มปรีคิมา

โอมย่องอ่งค่านางอูษา
หรับหราบวินยานางเทวี
เทวีฉันแปรแลไปย
ยิงอากูณพูนที่เวคไทยโห

คอนทรวงเขาโสภาโลย

ครึ่งเอยครึ่งนี้

กำแลวตามแคเวรา
ซึ่งโคปรี่มากหลากหลัง
ยาโค เป็นกำแกนองไปย

บัคนัน

เหนนางรองโสกี
คางอังก์คางฟายนาคา
จึงกลาววาจาอันสุนทอน
แมนเป็นนุณเกณีวากภษาณา
โถมเจ้าเป็นที่ปรี่โลมไจย
เจายา เกอติคั่นเสียดอนไซ
จงรับกับไจยเงาเทวี

บัคนัน

ทุกหัน เป็นหันกัลันนา
แคฎเทียวไปยเรหา
ครุณากนาคาอักษุรี

เมื่อนัน

เหนนางคอยคล้ายสับายไจย
มีกำแลวหฤา เขาฤาเลียง
ไมโควาคมาในครานี
แมยยา เพื่อทรงพรโสกี
ยังพรอุณรุทฤที่ไกรย
พรโอริ์จหารหาวไกรยสุก

จะอยู่ใญ่ไหนเวหน่า

นองจั้งเดาที่เจ้าทังหา
จุ่มนาสูเสียดีวาโลย
แคหันหลังนักเบ้า เป็นไฉนย
พี่เจ้าจงโคปรานี

นวนนางพรภีเสียดังตี
มารสีส์มาลาที่ทอน
กัลยาสววมกอกสายส่มอน
จ้โสภาอาวอนไปยใญ่
ไมชาจ้พับกันไทโค
ชายโคยหฤาจ้ไมโยยคี
ทรมไวยจ้งหังควาภิ
ก็รายจ้โกกังจินกา

ฝายนางสุพลักกันธา
จึงถ้วนจินกาไปนทรวงสี
ทุกกรงนักคราหानी
จ้วีลีไปยจับพัพไทรย

สุพลักรักสันจพิศไมย
จึงคิกขึ้นโกหันที
พรอุณรุทภูเรื่องรัมมี
จึงทูนเทวีขึ้นหันโคย
สุพลักยักสีมึงคิกโค
เส่วยราชเป็นไญ่กรงณ้รุ่งกา
เรื่องฤทสิที่ลัคนักนา

ส้มเคจพรวราชไอยะกา
 ไทณานบุรีกรุงฉิ่งกา
 เลื่องภาซุจอนไปยทุกทิกสา
 กัลยาแมยหาหรงพร โสกี
 จังรังับกับใจนางเทวี

เมื่อนั้น

พังนางสุพลักกัลยา
 มีความยินดี เป็นที่สุด
 กังไคเหน่องพรหรงไชย
 เภราะวาถูกสู่นันคั่นจิก
 กวยเหวันอั้ง เซินไซไหล่งมา
 กังไครยเอาน่าสุราบุรีจ
 พื่อเส้อมแสงโสกาจาบัน
 จิงวาที่สุพลักกัณดา
 จังเรงเหาะเห็นคำเนินไปย

บัดนั้น

รับรังัพชนากวาที
 จิวากมาถวายสับซิ่งจำนัง
 เจายาโสกาอาไหลย

วาเอยวาแลว

กุมเกลลากราบลั้งสามที

มาเอยมาถึง

จิงมังกายแอบบันซอนไชย

ซือทาวบ่มรังักกริก เรืองฤที
 โฉมเด็คเสิมลัษภัพไครย
 ลิมไปยมิไคจิวาษมา
 แมนแมบันไลยจัตายควย
 สุ่มวยควยอ่องมารัสรี
 พื่อจัลากลับไปยวากมา

โฉมนวนนางนาฏอุษา

ออกนำพรยอกพายาใจย
 ینگนุกเพิ่มพูนพิมไหมย
 มาคิกไนยเนตกัลยา
 จิงไหคิกพิ้วาก เป็นนัคนา
 วาษนาเคยคูครองกัน
 มารัจกวงจิกทีโสกลัน
 กัลยาเซินซ่มพื่อมใจย
 จันวงไวชาเป็นไฉนย
 วาครูปภัวไฉนมาบัตินี

นวนนางสุพลักยักศรี

ไวหุระพิยารอนรันใจย
 จักลับไปย เซินอ่องมาจังไค
 จื่อเกเรียนมกร่มพรไทยไปยไฉมี

นวนนางสุพลักยักสี

เทวีเหาะเห็นคำเนินไปย

ฉ็คอนฉิ่งกา เมืองไฉ

ยุไกลแทนทีไศยยา

แลลอคสอศกุกุโนยปรางมาก
 เหนแศพร โฉมเด็กเล็กฟา
 ยักพรกอนกายพักพันท์เวก
 เมื่อส้มบัคสารีพักก่เนื่องนอง
 เปนไฉนยโสยยากยูเออ่อง
 ฤาพรอุณรุทไชยชาน
 หัวเมื่นเรินรำใจไมควนจาก
 หนึ่งราชเวียงไชยก่ไกลยกัน
 เหนน่านังน เป็นพันใจ
 อุมภาไปยส้มพีร์มรัก
 จ้เป็นคังนี้เปนมันคัง
 คิกพลางวากุบพระจักกรรา

ครันเขยครันถึง

รูปนี้เหนนองจะคองใจย.

เมื่อนั้น

รับก่กาจกลิพลันหันที
 คังแวนทองมาสองภักนาง
 เหมือน เหนตืนทังอ่องพร หวังพุท
 พิษรัก เพรียงพริงมุงกุก เกก
 พิษกันพริง เพรีคกัน เจียจจอน
 พิจชะนังที เขียนใหม่เพียนฉิก
 พิษเนคนาง เสียว ไปยหัวอ่อง
 พิษนาสาวแฉวนางล่อายจิก
 พิษโอก เหมือนโอกพรหวังหัน
 พิษสะกอรคังกอรกอกกรหัวัก

ปร้ลาค เหนียบสังคักนักรา
 นิจทราเนนิงบั้นแทนทอง
 กุกีภู่ว์เรก เหนหมนหมอง
 เคยนองปร้คองเขายูงาน
 เหนพร โฉมย้งนาสั่งสาน
 ไปยส้มสอยเข้าว่มารกวงจัน
 ไคยพรากสอง เจาจิงโสกสัน
 จ้ไปยมานันท์ยากนักร
 คีรายเพพไทยหวังสัก
 แลวหักหวนปลีกถั่ววากมา
 คางอ่องจิงทันทเวกหา
 เสจรแลวกลียาก่เหาะไปย

จิงถ้วายนางอุษาสีไสย
 วาพลางยงล้ไมยูกุเหวี

นวรนางอุษามาร้สี
 เทวี เหนรูปพรอุณรุท
 ล้วางโสกยินที เป็นทีสุค
 มาแนบนุกบั้นแทนอันบัวออน
 พรายเพษรุง เลื่อมปร้ภักสอน
 กุนท่นองงามรับจับหวัง
 เหมือนหวังฤทเดียบไชปลายชะนัง
 คังประส้มเนคเมื่อวันนัน
 คังพรูปพิษพีร์มชวัน
 เมื่อปอนบั้นลลาลั้งไปย
 รวบริคนองแนบพิษใหม่ย

พินิวพรหัทธกามนัคไนย
 พินในยกวีโลลลลานเซ็น
 นางแสงมาษาภาที่
 แลวจิงปรุทัมไวกับอ็อก
 โอปร์โฌมเด็กเล็กฟ้า
 แคนองทุกท่นโหลคนหา
 เวียนจับทวหังฟัพไครย
 มีไคพ็บอ้งพรหรงฤท
 เซาค่าว่ากินแค้น่าคา
 วาแลวจิงตอกเครื่องทรวง
 พิเจาญุใจภักดิ์

บัดนั้น

ไคปรุ่ทานสังหวานกัคิใจ
 ทินี้ตัวเราทังหา
 พุกพกลางแยมยิมไปยพกลาง

เมื่อนั้น

ไคพิงภีเลียงเจรว์จา
 อะไทรยกร์นัพรพิเจา
 เกิมนองบอกเลาสักเทาไคย
 ยังยืนซันเตียงวาความฝัน
 เอื่อนักไทรยเลาเจาองอา
 ซางไมเมครนระอ็อกเอัย
 ถึงอ็อกพิักเซนนิก่เหมือนกัน
 มีคูนองแลวไหเป็นฝัน
 พิเจาจิ่งไคเมทล

เมื่อนพร ไลยดูบเตาสุมาลี
 ษ่ามรานรินทรายทรวงนางมารีสี
 พิซังวาก เมื่อนทุกสิ่งมา
 ที่ยกขึ้นทูนเหนือ เกษา
 อ้นจาพิไมคิกอาไหลย
 หังส่ววันชันฟาค่าไค
 กรุงกรั๊ตค่นอยไฉยทุกภารว
 นองคิกวาจุ่มวยสังขา
 ท่นเวท่นาทุกราตรี
 เปลืองออกจากรองมารีสี
 สังหวานอ้นนองกัถึงใจ

นางสุพลักนารีสีอไสย

กัณินไปยวาแกสินาง
 เหนจ้วายโสกาออกบาง
 ยัวเยายอกนางไปมา

จิงโฌมนวนนางอุษา
 นางยิมไฉนุณาแลวคบไปย
 ควนฤาซังเอ้ามาวาไค
 กัส่งไสยไมเชื่อวาจา
 จันโสกลันรันจอนเปนนักนา
 ยังมากลับวาซาทุกอัน
 มาชวกันเยาะเยยหญู่อฉุน
 ซ่อนยข้อเสียเทิกยาเจรว์จา
 ยาไหทุกซัท่นท่วหนา
 ไปยเซ็นพรยอกฟามาบัศนี

บัดนั้น

สวนพลาจทางทองซึ่งคึก
ซึ่งจ้ให้ไปยเห็นพรโถมย่ง
บันทมึงยูไนยไสยญา
พรกอนันนฤมพรชันญ
ค้วทีจะไปยเห็นพรหรงไชย
ทีไหญยพรจ้เรือซึ่งวาจา
พรจ้ชาทีมวยชิวัน
มาก่แมนค้วคายกไมวา
พรจะโกเห็นแกเทวี

เมื่อนั้น

โกพิงทีเลียงนังคราร

พีเอยพีเจา

ซึ่งจะไปยเผาะระหู่ไวย
ถึงพรจะคชังโคสไนยจิก
อันตาสไบยกับห่มรัง
จ้ให้ทีเอาไปยถ้วายพรโถมครุ
ทีเจาไปยแฝงซึ่งกาญา
แลวจิงคตีสไบยหรง
แต่พฐ่มปรคิกาย
ตาเห็นสไบยกับห่มรัง
จิงทูนวาควของนงนี่
เซวคัวร์านองแต่ซัดเนค
ข้เห็นพรอ้งเส็คจมา
วาแลวจิงเปลือองสไบยหรง

นวนนางสุพลักยักศรี

พียอกเลนคอกนางกัลยา
ทีเหนเทอหรงพรโสกเปนนักนา
มีโคเจรว์จจากวยยูโคย
หญุนางก่ามมันไมร้อโค
ไมมีสิงโคยเป็นศาคัน
จ้โกกรทวาวยุนหุนหัน
ไหญยจะหันทูนความค้คมี
แต่โคแจงกิกจาของโถมสิ
เจาพีจิงตำมวิศรีทาน

อุษาเข้าว้ยอกสังสาน

เข้าว้มารเห็นชอบก้คอบไปย

ยาอาวอนรอนเรากर्मันไม

จ้ให้ศาคันไปยกับอ้ง
ก้จ้คิกชินโคไมลิมหลัง
ทีนองหรงวันเมื่อเส็คจมา
แต่เหนก้จ้รูวาของธา
แอบคู้ทีหาล่มชาย
โทกลินฟุงเต็งอ้งพรโถมฉาย
จิงถ้วายแกอ้งพรทุมมี
พรอ้งก้จ้เมคตาพี
ไมมีความสุกสัคเวลา
พุนท้เวคเสาสอยล้หอยหา
แมนธาจะมวยซึ่งชิวีอ
ถอคพรห่มรังเรือองสิ

ไสยไฉนย่นอ้อมแกวรุจี

บั๊กนั้น

กุมเกลาบั้งคัมนางทราวมไวย
 จิง เซินย่นอ้อมแกวอันเล็ยล๋บ
 ล่าอ้งอ๊กคัเวกักลยา
 ษายันคัวันญะนล้งรอน ๆ
 มาถึงย่นอ้อมแกว
 เหนส้งคัเสียงลักเลงเขาแฝงอ้ง
 เฉียวฉิมไมหันจ้หริบศาศ
 นางเขาแฝงบานพรแกลยู
 จิงเผยย่นอ้อมแกวเววไวย

เมื่อนั้น

แตแสนโศกลสันพันท้ว
 กันแสงยูไนยที่ไสยา
 คันพรภายช่ายกลินผาสัไบย
 หอมคะล๋บอ้อมทราบนานา
 หอมฉิมเหมือนคินพีไปยจูบพิศ
 ฆะเรงวันจอนป่วนส่วาค
 จิงดูคค่าเนินเก็นมา

บั๊กนั้น

เหนอ้งพรูทรวงส่วัก
 จิงถ้วายย่นอ้อมแกวอันบันจ้ง
 ปรีหน่มกลาวร่วาจา
 บั๊กนั้นองท้าวผูทรวงส่วัก

ส้งโทพิเลียงทันไคย

นางสุพลักญีมักชชาไสย
 ควยไฉยเซินซ่มปรีกา
 ชินจ๋บเกลาแลวทูนเหนือเกษา
 เหาะเห็นค่านีนฟาควยฤทิ
 สะสีทอนจ้ไกลแจงรุ่มมี
 นางเหาะลอยคอยทิจ้โคลยคลา
 คอยเลือนลัคล้งจากเวหา
 ถึงบันซอนม้หาปราสาทไสย
 พรทรวงฤทระภูกัหาไม
 กลินคัลบไปยถึงพรภูมี

อ้งคัพรอุณรุทเรื่องสรี
 ค้งอ๊กคัสมุทรวงกวงไฉย
 จะสงโสกโสกากัหาใหม่
 รวยรินฉินไฉยพรทรวงฤท
 พรผานฟาเวงอ้อฉันจิก
 ส้มสันคัแนบเนือพ่นีศา
 พู่ว่านาคย่นแปรแลหา
 เหนสุพลักกันถานารี

นางสุพลักยักตี

เทวีกรามล้งโคสามลา
 ชิงไสยห้ามร้งกับภูษา
 ทูนแจงกัจจาไปทันไคย
 กฤมกัลลทุกชะทันกร่มันไม

ซัล เนศพุมพองนง ไนย
พรจากมาแตรครานั้น
เขาคำว่ากินแต่นำคา
สุขส์วาศศุกรักกัณกันนา
มาบังคัมแจงแห่งคัก
พรนงครองใจเอาไวดา
พร่องจึ่ง เหนแก่อร์ไทย

เมื่อนั้น

หึ่งนางสุพลักภาที
เพียงนึ่งจ้วงลัดกัจจิต
จิงเคยน้อบแกวเววไวย
จำไควาของนงแกว
รวยรินชิ่งรู่จสะคันทา
จิงมีมัทหุระรู่ค้อฮสุนทอน
เหวภาถ่มหิรุ่มใจย
แคววันนั้นมาคุมวันนี
พีเทียหวาหุมพวงควงจัน
จันแหบจัสตินแฉนกินแลว
ควยไมรู่สุรีว่วงกรุงไกรย
จันมีสถานไปยทุกนักษะเรก
กัหมิไคชาวแกวกัลลยา
ยิงแสนโสมนัคกลักจิก
พ้เจามาบอกเหตุกาน

บัดนั้น

จิงกราบทูนพลันหันไคย

อ้อร์ไทยเพียงจ่มวยชีวา
จันวันนีไมวายถ้วินหา
กัลยาไมเป็นลุ่มปรู่คี่
จิงใจซาญอรอบบ่หีสี่
ช้อเจินพรภูมิเสักจไปย
แมนธาจ่มวยคัมไสย
พ้ยาไหลิตนธิพหิว้อ

พรอุณรุทหุทร์ู่มี

กัจวาริหิพ้มาयाไจย
คินมีชีวิกชินมาไก
เหนส้ไบยทามรุ่งอ้อล้งกา
พรของแฉวไสยโสมนัคษา
หอมกลินวันีคาคัลบไปย
คูกอนนางนารีสี่ไสย
แลวแกลงทำให้ไปยจากกัน
บิมปรู่นึ่งชีวิกจะอาสัน
ทุกชอบชันหิมเวกเวียงไชย
จ้หับแกวเววคาก์หาไม
จ้เสาะไปยก้สุกซึ่งบ้นยา
หวังเหคจ้ให้พ้ช้อนิตว
เพียงปรู่นึ่งชีวาจ้วายปราน
กัจนาติพันพิคแผ้วลาน
จิงไคแจงชาวสานไนยวันนี

นางสุพลักนารีสี่ไสย

ซึ่งภูวไนยไปรคมาทังนี้

พรชำมระสะสังสูหาทาน

บุพัตร์นรักศุคันทา
 อาพอนสอยสิ้นสั้งมาก
 แสงสีสังหวานกักรากนใจ
 อั้งกัคมัหาภาหุรัก
 แสงฉายพรายเพรัากุณทันทาน
 แวววามราบเรือกันเจียจจน
 ครันเสร์จบุรียาคคลาษแคล้ว
 ครันถึงจึงมีพะวาที
 วาเจาทีเออยายูชา

บัคันัน

เซ็นซ่มทีดาหั้นันเทิงใจ
 รับพรบันชาภู่ว่านาก
 จึงอุมอั้งหรั้งลักควยภักที
 ลอยลิวปลิวไปนโยอากาศ
 แสงจันจับอั้งพรภู่วุ่นโย
 สีคาวจับเครื่องหรั้งพร โฉมฉาย
 นวนพรอั้งจับหรั้งกัลยา
 งามนาง เป็นภาหะณะรอง
 งามภู่ว่านาษนังคำมรั้ง
 ครันถึงจึงออยลอยลั้ง
 นางนำเส็จจจนพรพุมี่

เมือนัน

กั๊งคาคอยทีเลียงนุรวมใจ
 พ์เลียบเหนโฉมพรยอกฟ้า

สุราทิพโอดานควยบุพพา
 หรั้งมะหาภูติค้อ่าไผย
 โอดากชายแครงแสงไสย
 ทองกอนวีไลยอั้งกา
 ห่ามรั้งจ่ามรักแสงฉาน
 มุงกุกรัคัชช้วนไวยแวง
 พรกอนันนหรั้งพรชันแวง
 พรผองแวงแยมยิมไปยมา
 แกสีสุพลักกันดา
 มาเร่าจ่ากันเหาะไปย

สุพลักมูมีอักชาไสย
 อั้งไทย์อ้วยวันฐติ
 รับพรบาคไสยเกลาเกสี
 อักสุรัก็ภาเหาะไปย
 โอดากงามแวงแซไสย
 วิไลยล่ำก่านวนจันทรา
 อัหรามพรายก่าคาวโนยเวหา
 รั้งนางามเนือนวนผอง
 ห่านองกั๊งเมกซ์ลานวลั้ง
 กั๊งอั้งคทาวหิษโนยจรัล
 ครั้งปราสาคอุษามารสี
 เขาปรางม้นันโคย

นวนนางอุษาหิษโมย
 ซึ้งไปยเซ็นอั้งพรหรั้งพุด
 กัลยาอินทีเป็นทีสุค

จึงวิ่งไปรับพรอู่รุท
แล้วรับพรขันแหววไว
ทูนเข็นภูวนาคไหยาคตรา

เมื่อนั้น

ครันเหนอชากัลยานี
กัังโศ เสวยส่วนขันฬา
จึงยูรียาคนาคกอนคลาไคลย
พรเส็กจชินเหนื่อแทนแหว
จึงมีพิชานากวาที
ซึ่งพรไปรกเกลลามาคังนี
จ้รับไสยเกลากะยาไว
จ้จึงมีจึงมิเซาใจย
ควยพรมีคู่มกัรัมยา
คังแต่เพลือกเพลีนจำเมรินจิก
ซึ่งวาทุกถึงชานันกัณิกไปย
ทีไหญนพรจ้วีคักเมื่อนอกนอง
แตกินนำคาทุกราครี
ควยสุครักสุคอาายเป็นพนันัก

จับหัว

นั่งนุกกราบล้งกับบาทา
อ้วไทยไสยโทรมมันักษา
เขาม้หาปราสาทอันรุจี

พรอู่รุคยูรุงรัมมี
มารับพรภูมิก็ค้ใจย
จับสั๊กนทิกษาไมเปริยบโค
เซาหงออาไยอันรุจี
อันเพริกส์แพรวจำมรักรัมมี
จึงคอบันชาไปยหันโคย
โคยเราะไมมีทีเปริยบโค
อันพรภูวโนยวาเม็คตา
ควยไกลยกัว่าไกลยเปนนักนา
เป็นที่เส่นหาयाใจย
แสนสันิกโนยความพิษไหญม
พูวโนยแกลงกลาวโหเหนคี
ทีชุนของชอกช้ามองสื่อ
ไมมีจิกคิกกถ้วเข้านินทา
จึงโไฟสุพลักกันดา

หา ๆ ค้ไปยเซ็ทเจาฆา

คืนสู่มุกอุษุมุคแหลม ๆ

ไปวาครูปหังไกรโลกา

กวงเอ๋ยกวงสู่มอน

แนบเนื้อควนฤาไม่เชื่อใจ

อันวานางสีสุภาเทวี

แต่ไซ้คู่มักมีมัญญา

แลวแกลงหากำบาราค

ไซ้วาแนงหนายนวลล่อง

ก็อุ้มแจปรักจัญควยกัน

เจ้าดูเสาวภาภานารี

ยักกอนดูปลั่งก็สีญา

พรเอ๋ยพรอ้ง

อีไรมาทำกันเป็นฉันนี่

นองรักนองให้ไปตามหา

พรหิงเสียไหนองโสกาไล

ถึงเพียงนั้นแลวยังใหม่หน้า

นางชะมายชายค้มไฉนน่า

โฉมเอ๋ยโฉมเฉลา

เจ้ากวงคอกฟ้าจึงปราหนี่

แต่นี้ก็มีให้เจ้าชอกชำ

ก็รักเจ้าเทากวงชีวา

วาเอ๋ยวาพลาง

หา ๓ คีรีไปยเช็ก

จึงโคทรามบวทาพรภูวโน

เจางามงอนจำเมรินจิตภิศใหม่

วาไฉยฉนนันนางกัลยา

เป็นที่สั่นเสี้ยนหา

จึงเหวถุมภามาสู่มอง

โหสองสั่วกคกลากทอง

ใหม่มนมองในความสวัฎ

ยาร่าพันนั้กเสี้ยนะเจ้าภี

มารศรีจึงโคเมตตา

วาพลางหรมั้แกมแนมนางทั้งชายชวา

ควยความสั่นหาเปรมปรี

พรจึงไปรคเกลาเกศเกษรี

เปนนามักสีแก่น่าใจ

จึ้มีความเมตาคำหาใหม่

ทุกใจจ้งจุ่มวยชีวา

จึ้ชำให้อายไปยภายนา

กัลยามีคกอนภรภูวโนย

ยู่พี่เยานิมนเือนวนศรี

ยาฉินพักฉล็กภินางกัลยา

รึก่าใจโยในความเสี้ยนหา

จึ้จุ่มวยมีร้นาควยเทวี

พรอ้งแอบแนมนางมารศรี

ใจหงิเลียงกลาววาทิ
 ควนตาก็เลียงทังหา
 เออซาปวยแลวจ้ว่ากัไรอย
 มิรักษานองแลวกัไลวไปย
 วาพลาทางท่าเขาอีกคี่
 แลวนางกัซบความสัง
 รวมชีวิตจิตใจกันมา
 ช่วยกันลี้เมคมกปิดป้อง
 ยาไพราทิมิไพ
 บันคานางไนยทีไซสอย
 วานางปรัชวณซึ่งโรคา

บัคันัน

รับรัคห้ช่นาคนางอรัไไทย
 ทางค่นเขินช่มยินคี่
 แลวภาวรับกันออกมา
 บางยักฉากหับฉับพลัน
 ห่าองจ้งรักหักคี่
 กันทังทีสงทีเส้วย
 บานหับลับแลไวช่นไนย
 ครันแลวมาสังนางชาวษรี
 บัคันันสิ่มเกจพรทีกา
 มีรับสังโหษาออกมา
 เตาแกเคียบคอมหมอมยาย
 จ้งออกไปยูแฆฆางนอง
 ก่าซบปากเสียงโหจ้งคี่

เทวียงเขินสิเห็นใจ
 เวทีนาเสียกเยาะกัไปนโค
 กัเพนผูโหญกัียงนึ
 วานยาทไรอยโหจจุ
 เบียกเสียกทีเลียงไปมา
 กัเจาของนองทังหา
 จ้งเมคยาไพแพรงพรายไป
 ความลับของนองไวจ้งโค
 กัจ้งแกไซควยบันยา
 กัคอยหามปรามเพนเก็กนา
 โคยินเสียงเจรว์จาวราคานใจ

พรกัเลียงผูม้อกซาไสย
 แยมยิมลี้ไมยูไปยมา
 สวณรัวิกชีกชัหันษา
 จากหองไสยาหันทที
 หอบมานสูวันเรองศรี
 ชวนกันแดงทีหันโค
 ปิกเคยไมโหค่นสังไสย
 เพนทีมีโหเขาสังกา
 พรก่ามั้นนารัทังทราวชา
 ปรัชวณโรคามีสบาย
 หามปรามกัลียาทังหลาย
 มีโหจนวนายอยุ่บ่นนี้
 บอกรันยาไพอองมี
 เหล่านางสาวสิจ้งแร้งไปย

บัดนั้น

ไคฟังกิ เลียงวาแปลกไคย
ทางคีนคางคิกก็คิกที
บุกกริ เป็นที่เจ้าชาย

ชา
เมื่อนั้น

เซ็นซิมคิมศรีนคิกคิกหัน
ความแสนพิศวาสเป็นพณัก
นางไมซิ่นเผ่าพรบิกฏ
แตกบักเลียงบูรวมจิก
สัพพียอกยักกันซิกไปย
คำเขาเผ่านอนบ่หอนเวณ
ส่วนรวนสวนสันจ้านจา

มาจกล่าวบ่ไปย

ทั้งฝูงอึ้งคิมก่อน
กวยพรภูมินบินปักเกก
แกวกของมองภูฏแกไกลย
ปรีชบอศักกลับคักคักแสง
จึงชวนนางสาวสันกัลลียา
มีไคพีบอ้งพรภูฏอน
คางคีนคางคิกคิกคิกไคย
แล้วแยกกันเชียวคันทา
คางร่าโสกาไหจาบัน

อันโฉมนวนนางสิสุคา

โอพรเลียบลืบทิไทรย

ฝูงนางกำมั้นนอยไคย
ก็ชวนกันคลาไคยออกมา
โรคีนีปรี่หลาคักนากา
ทรุบทรีบเจรวีจาทั้งเรือนจัน

โฉมนางอุมาศาวสวัน
กัลลียามีโคคลานักคลา
ไหมหางพรยอกรักเส็นหา
กัลลียาไหลหลังปรังไคย
ไซซิกก็ซอมอชาไสย
ซีไนยหอมองไสยยา
เป็นบีมสุกหันษา
สิงไคยมีไคอหนาพอน

ถึงนางสิสุคาขวางส้มอน
เวารอนอาห่มกร่มไคย
ภูวีเรกมีไครักไค
เหนมิกไปยซังแซนซีไสยยา
ไคคิกแคลงไคยเป็นนักนา
เซมายยังที่มันซิมไคย
เหนมันซอนเป็คองแซไคย
นางไนยเพียงจรวยชีวัน
ไมพีบพรยอกฟ้างราสัน
สิ้นไปยทั้งปราสาทไคย

ก็คอนทรวงโสการ่าไห
ภูวีไนยปักเกลาเมียมมา

พรเสด็จหนีองไปยแห่งไกล
 ละชาตุมหากบ่วีจา
 เมียนีพร้องพรบิกคะเรก
 จากยาคิวชลโรธบุรี
 มาวังจึ่งพรบาทา
 ควนดาพรมาหายไสปย
 ชังนี่เป็นคีนควยกวางทอง
 จิงวิงวอนไกรโกล่มฎุคา
 เพราะพรรักเมียงจิงไปยตาม
 พรหรงเกจจิงจากนี้เวศวัง
 เมียนีษาคันสันยา
 วาพลาจคอนทรวงเขาโสภี

บัคัน

ชังพรภีเลียงบูรรวมใจ
 ทางกันคือก่อก่กปรี่มา
 บางเขาพ่ียงยูวนวาย
 โอพรบุตรของซาเอ้ย
 เราพรักพรากจากราชเวียงไชย
 ไกลยพรชัสนีบิกคะริง
 ลั่งสำเภากักินแค้นาคา
 ควนดา มาสู่สัว้นคาโดย
 อักเอยจึยไปยโยมมี

กรันคอยสัว้วางความโสกา

ทัว้องพรหิตายาใจ
 ฝูงนางจิงปลอมกัถยา

มาจำใหญ่ชุกช่นช้อเวหา
 ไหแสนชี่รมาพันชวี
 ชี่ลันเกกเกกเกศรี
 ซาม่มหานักทีทางไกลย
 ไปยกวาชิวาจัตกไสย
 จากไนยแทนทีไสยยา
 มาลวงนองไหแสนเส็นหา
 พรหามซาเหาโดยก่ไมพิง
 มาโคความทุกเมียงเมื่อภายหลัง
 กคุมคั้งใหม่เป็นส้มปรี่ก
 คิควากวางปาพีนาศรี
 เทวีเจาสล่บึงไปย

นวนนางกำมันนอยใหญ่
 เหนทรามไวยเน็งไมคิงกาย
 ฝูงนางกัถยาจ้ใจหาย
 ชุ่มพ่ายนำคาร่าโรย
 กัไทรยเลยแวมมาทิงเสียโค
 โอยสัว้นส้มบัคชังเมืองฟ้า
 หังปรี่บูว่งแลพ้งษา
 เจาซาเหนกับแศทาวนี
 ทรามไวยเจาไมเหนคูภี
 สาวสีกัทรวงเขาร่าโรย

จิงเอาสุคันทามาช้อโลมไห
 อีวไทยเอยโกล่มปรี่ก
 แกวคาจ้งหังคำถี

อันจีนึง โสภสร ยี่ฉันทน์
 จำใจไปยทูนพรบิกกะเรก
 แม่จั่งร้างบักขใจ

เมื่อนั้น

คืออีกส่อนไม เป็นส้มปรีดิ์

ไปรกเอยไปรกเกด

บักนี้ส้ม เจรพรลุกยา
 เมื่อปรีดิ์มยามบั้นข่มขู
 ซากับสาวสรรกำนันในย
 ทูกหงของฉากก็เหียวคน
 เหนแต่บันซอนชั้ววาน
 สุกคักที่จักจิกจคามหา
 ทูนพลางนางหรงโสกาโดย

เมื่อนั้น

โศกหังสไฟทูนมา
 โศกหังสกระคางไปยหังงอ้ง
 กังคองพิศนากอัน เรืองไชย
 สองอ้งหรงโสภ เป็นพันคิก
 มลินเนกขึ้นตามทันที

เมื่อนั้น

กรันแสงแลวทูนส่นองไปย

เมื่อนั้น

โศกหังยงแสนโศกา

โศกหังพมพรภูวโนย
 โศภรามเหคชงฉิ่งจิงโค
 เจริญเส็จไปยเผาบัคนี้

อ้งอ๊กคายามารวีศรี

เหวกแลนใจแลวโคลยคลา

พรหรง เจรณบักเกษา

บักเกลาซานอยมาหายไปย

เมื่อคักไปยทูนหา เหนไม

หาชัง โศภซันไมด้อยดาน

จับสั่นม่นเหียนราษดาน

โศภคานบิกไวปรีด์หลาคโดย

สุคมันยาไมรูวาไปยในย

อ้งโศภเพียงจัสินชัว

พรชณกชตณนาตา

ชังสองกรีสักทราภักคักใจ

จหรงพิงงคิกจากรหาไม

ทราบไปยหังกายท้าวอินทรี

กังจ่มวยชิวคั้งกับที

เมื่อคักเจาราปรีกานโดย

โณมย่องอ้งสิสุคาศรีไสย

โดยในยคักแทหลังมา

สองกรีสักทิวาชุนาตา

กังวาจ่มวยล่งทันโดย

โหมกมกัลลคืออันกันอ้อ
พุ่มพ่ายชื่อนักโคลยา

มาเถิงห้องแถวชู้วาน

เหนแทนเปลา ๆ จิกอนิจจา
สองกรวีลคืออันโนยนาธา
พรบิกคาวาโอเจาสายใจ
พรชู้ลดีวาเพียงเจาเก็กมา
เจากวงเนกนิกคุดะเรกโกยู่ณ
เจากวงทีฎาไทยของมานคา
พร้อมจิกบิกฎพยาม
แมเหนเจาถูกแคะกแล้วจ้ชา
พี่เลี้ยงเจาหวังจ้โหเจาครยบครอง
เจาแมเอยคฤาครองปร้ทีบแถว
เจาพี่เอยจ้มหัวบุรี
โอวาเจาจากแมจิง ๆ
สองกอนคอนทรวงยู้ก ๆ

เมื่อนั้น

เหนสองพรอ้งผู้หวังหรีนี่
คางคั่นคือกักปร้หมา
บางนิงกลิงเกลือกเลือกไปย
อุบปร้หมากังปามฤคไคย
ลิมวินาคคาศักันแคะกาน
สินทั้งโหยช่นม่นเทียนรัก
นอนแนมปร้อนหรี

พรชู้กชู้ลกว่าโห
รีบไปยปราสาครฤกยา

พรภูบานไม่พบโอริक्षा
โอวาถูกรักพี่มาหายไปย
อู่ชู้ชู้นหารมาดังไหลย
เจาจากพี่ไปยเสียทั้งเป็น
ไฟร่น่าหานี้ไม่มีเซน
เหนเจาไซห้กัไซใจยตาม
จ้ปราชญ์นาคิงไคยแมไม่หาม
ตามใจมีให้ร้คายเทาไคยของ
จ้ทานลุ่มคองนากแล้วจ้มอง
บีกปองปรีชาชู้ลมนตรี
มาสูนแลลวงลับอับมองศรี
จ้มีเคอับปรีภากเป็นพันฉัก
เจายอกมิงมุงกุก่อน่าจัก
พรทรงศักเกลือกกลิงไม่ลุ่มปร้ก

นวนนางก่ามันสาวสี
แสนโสกค้โสกาสลือบไปย
นาคาแถวถึงลั้งลั้งไหลย
นางไนยเพียงจ้มววยวายปราน
บั้งเก็กล่มไคยมาปร้ทาน
โครยจ้ทานยูโคกไม่มี
เหนียมสังกคังปาชาณี
ก้สินลุ่มปร้กไปยทั้งนั้น

บัคนัน

นั่งอยู่ที่เชิงอัศจัน
 ตรีภักข์กังงวานของกรัศรัท
 บัคเคียวแซเคียงนางไนย
 ฟังกุญแจจิ้งสิ้งกเสีงยบ
 แด่ค้อไครยจ้อโยจวมก่ไม่มี
 จัชเง้อกุทธีวารา
 แด่อกัสนหวั่นไหวยบูชีกัชก
 เรียกหาหมอมเจาแลเถาแก
 กลับมาอัศจันหันไคย
 ไมเหน่ ญไคยจ้อหายชัค
 จิงแขงไจยชิวสุทวารว
 ลิมทับสับสันอันลิมาน
 จิงกล่าวกุทว เจาชร่วนาย
 ควาไคชิมอควาอย่าฉัก
 เอ่าน่า่วนป่นแบ่งช้โลมทา

บัคนัน

อีกฝูงสาวสันกำมั้นไนย
 แด่สองพรองหรงชิวณี
 ยั่งสิลลบนเนิงไมคิงกาย
 ทางเขินเคเรือ่งต่นสูคั่นชิวศ
 ช้โลมสามกรัศกตหันไคย

บัคนัน

นั่งยามคามไผยไนยราศรี
 มีอึ่งคั่นงังวังงไนย

ฉักเทศขันทรคั่นช้วน

ไคยอินกันแสงโสกาไลย
 ค้งกสุระวีเคียงมารว้าไห
 มีอึ่งคั่นงไปยควยโสกี
 เยนเยียบไปยหังปราสาทลี
 นักเทศขันทรคู้หลากนัก
 ก่เกรงกลัวอาภยาพรหรงศัก
 แลวชกมีกันวงเวียนไปย
 จ้อห่มแด่ศักคั่นก่หาไม
 ก่หังไคยไหเสีง เบนหลายครา
 ยิงคิกส่งไสยเบนนักหนา
 เหน่ฝูงกัลยามากมาย
 พิศคู้คูอาภานก่ไคยหาย
 เหน่กายอุณญูแลววงมา
 หลักฉวยแกนจิววากฎีคู้นา
 เทานางพินมาหันไคย

นางทาวเถาแกแมญูโยย

ก่ไคส่มปรุคีมามากมาย
 กับสิสุภญูโยมฉาย
 หังหลายคู้ฉฉาคักไจย
 ปรุส่ม โอส่คเอนไสย
 บัคไจยก่ไคส่มปรุฎี

ฝายพรภิเสีงหังศรี

ไคยอินสาวสีไหโสกา
 ก่แรงไจยวามบ่มนาตา

หายไผ่จากที่ไผ่ยา
 อังก์พริกเถียงหงส์ศรี
 รอนอ้อมกุ่มกึ่งเพลิงกาน
 สิ้นหังมีหักเลกเกกชา
 เซาวัง เซาที่คำมรวกไผ่

เมื่อนั้น

แสนวิโยกโสกสันหันหัว
 ไหลกุ่มกลัดคักหวงกวงจิต
 จิงเส็กจลินลาคลาโคลย

เหนอ้ามาก เสนาม่ามัน

ทุกมูเสาสอยหันหัว
 กูกอนถึเถียงหงส์ศรี
 กูนี้โว เนื้อแลเชื้อไผ่
 ลูกเร้าไผ่ปรุภาคพ่นาลี
 กักรูวา เปนกวางทองมายา
 ไหลคิกความขามกึ่งพริ้งศรีรัง
 กลับมาแต่ปาพ่นาไล
 คัวห่านกักรูยูเคมไผ่
 เร้งกักรักษาปองกัน
 หังสึละเมิดโมน่าภา
 คัวห่านจักคิปรุกานไผ่

บัดนั้น

อังก์สันวันทักหังกายา
 แลวจิงกราบทูนมูล่แหก

เพียงนิงชู้ว่าจ้วายปราน
 กังคองอัฐนีสั่งหนาน
 มาเผ่าผลันไผ่หวงกวงไผ่
 เสนาม่ามันครึนอยไผ่
 นองไห้เทียวหาพรูมี

อังก์ทาวไกรยสุกเรื่องศรี
 ถึงโอริกหีบขี้ที่หายไผ่
 ภางเพียงชิวักจักคิไผ่
 ออกยังทองพรโรงไชยรูจี

หังถึเถียงสีกันกรึนแสงศรี
 จิงมีมันชาไปหันไผ่
 คัวห่านมูมี้อชาไผ่
 กังคองที่ธาไผ่ไผ่ย่นา
 พีบสูวันลุ่มฤคิไผ่กสงปา
 เจาไมหามอ้นุชชาควยอันไผ่
 จันวิบีคาเพญเปนหญไผ่
 คลังโคสโสกาไผ่จัน
 กูกัโกก่าหับเปนกวกชัน
 ยาไผ่มีอ้นรายสิงโค
 ไหลูกยาเร้าหายไผ่เสียวโค
 จิงจิกโอริกของกูมา

ยพริกเถียงอูกอนเนื้อเกษา
 พักตราผาคคักล้งหันที่
 พรหังเคจจ้งโปรกเกสิ

ซึ่งพรโอรค์ไปยเลนพ่นาลี
 เหน ปรุ่ลาคโมหามันนโทคณิก
 เส่กจมาเถิงพรภารว
 ไคครวคตราบากัซบเปนกวกชั้น
 ลอมร่วังนังยามคามไปย
 พรอั้ง เส่กจขูขางไนย
 คัไคยินเสียงกัลैया
 ซึ่งพรหายไปยจากไสยยา
 คีรายเหาะรู่เหินค่านินไปย

เมื่อนั้น

ไคหังงภีเสียงทูนมา
 กังงนิงพรภูนาคิ
 ไหมกมิกกังงชีวิกจั่วยงาง
 จิมีสึนหะนาคั่วากเสียง
 ยักยายแกถายภาที

วาเอยวาแลว

โกรทาคาแกงกังงแสงไฟย

หังเอยหังสิ

จักไคเหินกันแคในยวันนี
 ชานวนมิงกั

ณานเอยณานฟา

ชัชีวิตไว
 ภีเสียงหังสิ
 วิงดูนดูนวาย

พับสูวันลุ่มฤคิรูกัจนา
 พรทรวง์ท่วงไปรคณา
 โสกาคคุมคคลังสัคิไปย
 ฝูงคนหังงันนไม่ลับไหลดย
 มีใหญ่ไคยไปยมา
 ซาไสยหังงสิยฝายนา
 โสกามีชินจิงแจงใจย
 จัเคินไคยบาหากัหาไม
 ภูวไนยจ้งท่วงเม้คา

อังกัทาวไกรยสุคนาถ
 โกรทอังกัตันทวส์รังกาง
 มีญปรุ่ทานคักัหนักหาง
 ยิงภีโรคเหียงภางกังงอ๊กคิ
 เม ๆ ไคภีเสียงหังงศรี
 ภูจับกลางชีวีไคมันไหลดย

ซักพรชั้นแกวแสงไสย
 ทาวเลนไลไปยฉับภักัน

ควังนีนิงจ่มวยอาสัน
 พวกไออาทัน ภูจับันเกสิ
 วิงนีไปยไคย

มีเม้คาชานอยจักคไสย
 ยาซาไคตาย
 เสน็ไคยหาย
 มีฟายนำคา

โคเอยโคหังง

กูไมโวชีวา

เงือกพรท่อมรุ่ง

ถูกเพียนพีไชย

ครันแลวจิงยิบพรท่อมรุ่ง

เสจรแลวลินลาภยาคตรา

มัทัน

พรบ่มรุ่งท่าบูรรวมใจ

ครันเหนพร เพียนพีไชย

สามอั้งจิงวิง เขามา

ทางอ้งรำไหไมส้มปรัก

รำไหไมวายจามัน

โอพร เพียนพีไชยของเองเอย

เปเนเพื่อนยากลำบากควยกันมา

เคยหักกิ่งรังมาบังงลาค

คักย้าคาไทมมากรอรองนอน

เคยเกบหวาพลองมากองกิน

เคยช่วมรวนสวนสนุกทุกเวลา

เคยปรสานคนครีและปีแคว

ยามสะเบยเคยเล่นจ้เหนโครย

ครันเพินส้มปรักชีนโค

จิงปฤกษากันเพลันหันที

เพราะอ้งค่านางสีสุคา

วาแลวกัซักรชันไชย

คฤมคั้งพรไทยเปนนักนา

มิงยาวาไปย

ทรวงควางหันโคย

ซาคใจมี่รนา

ทรวงนิวพรหัตต์เมืองชวา

เขายังม้หลปราสาทไชย

พร ไตรยนาว่าง เปนไถุย

พรภักจิกอันไวยบันยา

มอถ่มวยบันไหลยสังซา

กอกส์บโสกาไหรักกัน

คั้งนิงชีวีจ้ออัน

ถามามวยชีวันน้ออกอา

เคยรวมหุกรอนนอนปา

ตากุ่นทันฟาไนยคังคอน

กวากเข้าไบายไมมาทางมอน

แตแรมรอนเดือนถ่าล่าน้ำ

รอยรินร่ามไบายไนยปฟ

เยาะเยยกันเลนสามรานใจ

แจว ๆ ษาเนียงคังเสียงไสย

พิศพลางสีอื่นไหแลวโสกี

พรภักเดียวอันรวมใจสามสื่อ

อันเหคหุมีที่หายไปย

จ้โวชีวากัไรยโค

ไปยยังปรางรักตะมุนี

ครันถึงจึงปลุกตำนานไชย
โลกีคากฟากหันนางเทวี

เมื่อนั้น
ทั้งนางชาวต้นกำนันไนย
จึงนี้สามองค์ก็เลี้ยง
นางรีบเส็กจรัลสื่อ
จึงวิ่งเขากอกคฝาทรมาก
องค์สั่นรักทักทวากายา

พรเอยพรทรวงฤท
สามทีเลี้ยงองค์อากเป็นเหนใจ
ซึ่งจึงส้มเคจพรบิกกะเรก
จึงชวยถูกไวไนยกรังนี้

เมื่อนั้น
โคพิ้งสี่สี่ไพฑูณมา
กูฎภีเลี้ยงทั้งสาม
หมันไมเกรงกูฎเรือไชย
วาแล้วจึงซักพรซักเพก
ออกกลายทีคากฟากหัน

บัดนั้น
เหน่องพรผู้ทรวงฤทที่ไกรย
กวั๊กแกวงพรชันจันฟาก
วิงพลันฉันหนีทาวล่งมา

เมื่อนั้น

เหน่องอ้วไทยผูโฉมตี
ก็อึงมี ไปยทั้งวังไนย

อังกักเหวีสี่ไสย
คักใจโยไม่มีส้มปรัก
เสียงรอนหวักหวากทั้งอึงมี
ไปยปราสาทมุนีพรบิกภฎ
องค์พรพิฏฑูระราชันดา
กัโสทกามีลาพิไรว่าโรย

ลูกจมีความผิดก่หาไม
มารุกโรเรนซาวาวี
ทรวงเทจโคไปรคเกลาเกศรี
ยาไพชีวีมีร่นา

อังก่ทาวไกรยสุคนาดา
พรกริวไกรคไกรทาคีลาไฟย
อังก่อากลวนลามฉันนี้โค
จ้ซาโหมันไลยไปยคามกัน
เสรจจ้ล่งจากอากผากฉัน
ทวยฤทพรชันอันเกรียงไกรย

ทั้งสามพรภีเลี้ยงเป็นใหญ่
กูว์ไนยภีโรคไกรคไกรท่า
คางกลดอ้าปากเป็นนั๊กนา
จากปรางวิณะนาหันที

อังก่ทาวไกรยสุกเรืองสี่

พระภิโรคโกรคนักคฤดาอัคคี

เรงเออยเรงเรว

เสนาษามันเขาช่วยกัน

บัคัน

หังเสนาเขามามากมี

แล้วจับเอาภิเลี้ยงหังสาม

อ้ออิงคั้งหังวังไนย

บัคัน

เหนเสนาเขามานันัน

ไมครันครามรันทักถอยหนี

กวัคแกวงพรชันพันฟาคควยโกรทา

มาจักลาวพรบักไปย

หรง์สินสางหรง์กไนยไพรวรร

พรอังก์หรง์เคร็องฉับพลัน

ครันเสจรเส็กจจู่โคลยคลา

ครุกเอยครุกหรง์

กางปีก ๆ บั้งอโนไทย

โบกปีกบินกวัคพัลโยค

บักบั้งช่อมุอำพัน

กัฟัลม ๆ เพียงเสียงฟาดัน

ถาบถาซาม่มหาสมุกไทย

มาเอยมาเด็ง

จิงสั่ง เสน่ไปยฉับพลัน

จิงซุนคำมรวกคั่นจู้ยัน

จับเอาภิเลี้ยงพันเสียบักคั่น

คำมรวกใจกากกังงราชชะศรี

วันฐูติแลววิงไปยหันไทย

อนกลาหานกั้ง กานสีกไทยย

อิกกะทีกั้งงไฟยบันไหลยกัน

หังสามภิเลี้ยงแขงชัน

ลายชคติกพันกัชันมา

ทาวคิกจับเขาปรี่จันนา

คางเขารับราปรี่จันกัน

เด็งบ่มจักกฤคณัรังงัสร

วันันจไปยเยียนฉรงกา

ถิพรชันฤททีแรงแขงกลา

มาหรง์พรภูคฤคหรรไทย

อังก์อากแขงพรสุรีไสย

มัวมิกมิกไปยไฟโยมบัน

ลวยโลกลัสีพรเวहन

อ้ออิงอ้อล่วนทัวไปย

อากากคัวันกัวากไหวย

ไปยกรุงฉรงกาหानी

ยังราชันีเวกเว็องศรี

เหน็บรันกัน เป็นสิ่งคลี
เอเหตุไคยมา เป็นคังนี้
จึงขับครุหิที่ราชูเรื่องไชย

บัคันัน

กับหมูเสนา เสนี
คางคั่นควสันยูร้ว
คางคั่นคางหิงอาวูกสาคครา
พรภีเลียงจิง เขาออกเอาปาก
ซั่มพรภักถั่งไสกาไลย

เมื่อนัน

เหน่องพรราชอนักคา
จิงมีบันชาครคคามไปย
เหตุไคยมา เป็นคังนี้

บัคันัน

โกหังพรราชับันชา
ไปรคเอยไปรคเกลา
เคิมพรอนักคาหิพบคิ
จิงเหนอวันลุ่มฤกคา
จิงวอนพรอ่องยูหรงไชย
กวางนันก่หนีออกครังนา
จิงหรงมิงแกวม่าภาชี
กลับมาวังแล้วคลั่งคุดม
บัคันันพรอ่องยูหรงไชย
พรบิกฤะเรคกัรวิวโกรคชาหังศรี

พรภูมิก่คั่นก่คักใจย
มาเก็กฤหลิ เป็นสิกไทยย
ลั่งโนยท่ากกลางควยฤหหิ

อ่องคัพรภีเลียงมันตรี

เหนพรภูมิล่เศจมา
ความกลวพร เคจ เป็นนัคนา
จิงเขา เฝ้า เจาพาหันไทย
พรไอยยกาหิราชู เป็นไทยย
ล่อกล่อนไห ไชยมา

ทาวบ่รุ่มจักกฤคช่นาธา
คั้วสันวิงมากอกแล้วไสก
แกพรไทรยนาว่างยูเรื่องศรี
จิงแจจคัคเคิมมา

จิงพรไทรยนาว่างหังชา
วันหาแล้วทูนไปยหันหิ
พรเจาจิงไปรคเกษริ
จ้รวีลีเลนปากน่าไลย
นางสีสุคานันรักไคร
กัไหลอมไลจับมฤกคิ
พรอ่องอนักคาเรื่องศรี
คิกคตามลุ่มฤกคิที่หนีไปย
กุดมจิกควยความหิศัไมย
หายไปยจากหิไสยยา
พรภูมิจิงไล เขาชา

พร เพียนภิไชยนั้นม้วน

เมื่อนั้น

ไทรพิงไทรคกรวิฤดาไพยกัน

ครันถึงบันหลังสิงหาศ

แมคผาศูรีเสียงเกรียงไกรย

เมื่อนั้น

ไทรพิงบิกฤจะเรทรวงไชย

ความกลลวตวสันเพียงขวันบิน

จึงกรายทูนไปพลันหันที่

ซึ่งถูกมาซาพร เพียนภิไชย

ควยมีโคภินิดพิศจันทนา

เมื่อนั้น

พรภิโรคไทรคนักเพียงอักษิ

วาเวยคุกออนทาวไทรยสุค

รักแตรูกคั่นควยอันไทร

นิตาวาทรงห่มมิก

เมนพร เพียนภิไชยมิเปมมา

เมื่อนั้น

รอนใจยั้งไทรบันไหลยกัน

ครังนี้จ้ทำปรีกานไทร

ยาเลยจันมีนพรสिता

เขามาซบพร เพียนภิไชย

คิกแลว เหนันมีทันนาน

จึงทราบบาทาพรทรวงหัน

พรบ่มจักกฤคณรังสัน

พรลิ่งจากสูบันเส็คจไปย

กัถีบปากสนันหวนไทรย

อานาควาคไวหังภารา

อังก์ทาวไทรยสุค เปนไทรย

คักใจยเพียงจันส่มปรัก

คังจ้แซกแผนคินลิ่งลอมหนี

ซ้พรภูมีโคเมคตา

โทรคคิชไทรย เปนนักหนา

พรบิกฤจ้งไปรคปรานี

ทาวบ่มจักกฤค เร็องศรี

พรภูมีกรวิกราคควาคไปย

จ้ยูไทรยคิห่ากัหาไม

ว่งนามีโคจ้เมคตา

ไทรยทำเป็นคัณูเบกษา

กูจ้ซาไทรยวโยยตามกัน

อังก์ทาวไทรยสุคณรังสัน

คัสันร้หัตทวกายา

พรภูวไทรยภิโรค เปนนักหนา

พรหมานารอคณูทรวงยาน

ไทรคินโคชวิงสังซาน

จิงบันชากานแกเสนี

จิ่ง เรงออกไปยังอ่าส้ม
เขามาที่โนยพรบุรี

บัคนัน
ครันรับสั่งพลันหันไคย

มาเอยมาเถิง
กุมเกล้ากราบกรานพรหมนี้
บัคนันพร่องคำหรงนักร่า
ไหลซามานี่มนพรหมกัน

เมื่อนั้น
ครันไคหังคำเสนาโนย
จิ่งเรียกสาธุะสิคไปยหันที่
อันควพรม่าหมูนี
เอาสี่ไมยมาเปนผาบุง
รักคะคักอั้งสะพัลวัน
ไคแคไมเหากาสิปัก
ฉวยเอาดูงยามมาคัถาย
เล็อกลานออกจากที่อ่าส้ม
เสนารับรับจู้รี

มาเอยมาเถิง
อั้งคัพรอจานบูทานไชย
ซันนังเนืออากักรักจัน
ทาวไหลบูบาสักเสนี
กวยกิกนุะสนักัไคย
อันอั้งอูบาสักไคอู้กา

นี่มนโคกัมพรฤาสี
เรงเรวบัคนันฉับไว

เสนีมูมี้อซาไสย
กัรบไปยยังอะวันอู้ฤกฉี

ยังอ่าส้มบักพรฤาสี
แฉวแจจคักไปยควยพลัน
ดูผลานภาราไคยส้วน
ไปยยังส้วนปราสาคไชย

พรม่านารอกดูเปนไคฉวย
วาทาวไคยไคมนั้นไปยบุรี
ครองไครอยสั้วรักพรฤาสี
กัหรงเก็รองอุนฉัคกวยฉับพลัน
ฉวยสั่มพันงูงเขาไวมัน
ดูผลานังกัวันมูวันวาย
ดูกปรักำสัันหัทคักกัหาย
สิงของเรียงรายทังงฤฉี
ไปยตามนุะกรัมพรฤาสี
เขาไปยทานี่หันไคย

ยังพรวราชันี่เวคกรุงไคฉวย
เขาไปยยังทองพรโรงรุจี
จิ่งปราไสยกัฉัคคราทังสองสิ
ไปยนี้มนรูปนี้ไคเขามา
ดูไปยจิ่งเรงเปนนัคนา
บัคิคเขามาควยอันไคย

เมื่อนั้น

ทั้งท้าวไกรยสุกฤทธิไกรย
สองกร์สักจึงแจงพรนักลีล
ซึ่งไถนมีนมาทั้งนี้
คฤาองค์พร เกียนภีไชย
ซ้พร่องผู้ทรงจันรียา

เมื่อนั้น

จึงถวายพรทอนไปยพันที
อันซึ่งพร เพียนภีไชยคาย
จึงจักแจงแแดงกานฉับไวย

บัดนั้น

เมื่อนั้น
กับพรฤาสิฤทธิไกรย
ทูลจะองค์สุรียาปรากัก
จึงดูจากอากาศแกวรุจี
ครันแล้วตั้งทวงคุณอักษี
จึงเอ้าเนื้อไมจวงจัน
บ่กเอ้ามายาปรูเสียน
บ่กรางวางลั้งไปกองไผย
บันคาพรคาบ่คทั้งหลาย
ซักถูกปรุคำภาว่านา
อันพรนารอกผู้ทรงยาน
ผูกกลางตะนะโยคี

ท้าวบ่ร่มจักกฤก เปนไฉย
โกพึงท้าวไทยพรภูนี
โคยภิกษุ่สนเปนตวนถึ
จ้ให้ช่วยชีวิตพรอนัถคา
มอศ่มวยบันไลยถึงสังชา
เม้คาโฉมเช็กพรภูนี

จึงพร ส่มมิกฤาสิ

สองพรภูมียารอนใจ
ยากใจอโรยจ้ชูปโ
แลวทางไทยใหญ่ซึ่งอักษี

มหาเสนาคนัชยัน

เรงรักจักกันไปยพันโคย

พร่มหานารอก เปนไฉย

ครันโคม้หาฤ็กฎี

เมคม่มจ่ามรัครุ่ศมี

พร เขายังพิษที่ฉับพลัน

รัศมี เรืองแรงแสงฉัน

ทั้งนั้นวางลั้งพันโคย

จุก เทียนรอยแปกแสงไสย

บายเสียนไปย เบืองขุนร้ภา

นังรายทั้งแปกทิกษา

หลับตาสังรวมอินทรี

กัโอมอานพร เวกอัน เรืองศรี

คามก่าพิพร เวศ์พรมมา

ครันเสกแลวหม่ามูนี
 เอาน้ำโนยมีวามฤทนา
 เกษะพร เวศัไชยชาน
 บัคเคียวอ่องคัพร เพียนภัไชย

เมื่อนั้น

ครันพินคินโคชีวามา
 จิงกรابل่องกับขากพรบาทา
 แลวสังว่เส็นคุณพรภูนี
 ไปรคเกลามาช่วยชีวิตไว
 คุณของพรหม่าอาจาน

เมื่อนั้น

กับละนะนักสิคฤทธิไกรย

ครันเฮยครันเต็ง

ซินนังเนืออากรักจัน่า

เมื่อนั้น

เหนพรนักสิคหรงหัน
 มีความเข็นซ่มส่มมะนัค
 แลวตรักแกราซอئكคา
 ส่ามรับเวราก่าจ่าเปน
 บัคั่นกัคินโคชีวิก
 วาแลวหัจ
 ออกจากพรอ่องพรทานโ

บัคั่น

กัคบัคักคัควยตาตา
 วัศัคลาพิมทีหันโคย
 พรอ่องมูว่ยาปรุทานโ
 กักลับโคชีวิกเปนม

พร เพียนภัไชยวงษา
 สุกคะเสมเปรมปราพันท้ว
 พรหม่านารอคฤาสือ
 พรอ่องคัภูมีคัยะบาน
 คินโคชีวังสังชาน
 พันทีจันับปรุมานไปย

พรหม่านารอคเปนใหญ่
 กัภาพร เพียรภัไชยออกมา

จิงพรคากับพรุษา
 ทาวพรภูเส็นกัพรอมกัน

ทานทาวไกรยสุค่นรังสัน
 ชุบภั เลียงนันเปนม
 มีศัทานพรภูนีนาตา
 ซิงไกรทาช่าเจ้าไม่มีนิค
 คัศคายจิงเหนซึ่งความนิค
 ยาคิครัง เกียคกันสิบไปย
 เปลื่องเคเรืองหรง
 ควยคววมซินซ่มภัรุ่มใจ
 จังเอ้าไว เปนสิศัวัฏ

อ่องคัพร เพียนภัไชยวังสิ

กราบปากสองกรรลีคล้องทันที
จึงรับเครื่องอันบันจิ่ง
ก็รักภักฎีเหมือนแตกอนมา

เมื่อนั้น

ครันสำเมรทเสรจกานพิศพิ
พ่องจิ่งยูเปนผาสุก
วาแลวกักริบโคลยคลา

เมื่อนั้น

ครันพรเพียรภักไชยคินใกชีวี
พรจิงศริตฤกนิกไนย
ทวยหายไยยังไมกลับมา
แมนเนินชาจู่ไคไปยคิกคาม
คิกแลวจิงสังเสนาไนย

บัคนั้น

ก็วงออกมาพลันทันที

ครันถึงจึงบอกไปทันไคย

เปนกานเรวพลันยาหันชา

บัคนั้น

วันนั้นชากเผามีไคไปย
เข่าบอกว่ามีรับสังไหหา
เลนกันวันนี้ไม่มีทุก
เจายายยลั๊กพ้อักสองพัน
ควาไคสองบั๊กกับลวคชาก

มีความเขินข่มปริคา
ของพ่องแลวทูนเนือเตสา
จู่เคียดแคนโกรทากัไมมี

ฝ่ายพรนารอกฤาสี

พรภูนิลาสองกรรลีศครา
ยามิทุกคัไคไปยภายนา
ภาคะนะคาบ้คไปยฤฎี

ทาวบ้รุมจักกฤคเรื่องสี่

พรภูมิสุกคัเสมเปรมปรา
ถึงหลานรักรวมใจยเสนา
จำจู่ธาไนยเจียงไชย
ธาเก็ทสังครามจู่แกไชย
ไหหาโหรามาบัคนั้น

อ่ามากครับสังไสยเกสรี

จู่ลีไปยหาคาโหรา

บัคนั้นรับสังไหหา

มาเร้าจู่ริบเขาไปย

จิงพรโหนเถาฎูไฉย

สับายใจนังเลนมากมู่รุก

โหราวาเร้ายงงส่บุก

ถึงจู่เอาจุกกัไมพริ้น

คักใจศิวสันญู่ทังกาย

เขาของเกลื่อนกลากกัคักหาย

ควาใจคำมรากับยามราย

ครันเอยครันถึง

กราบสิ่งแหบผากห่มหา

เมื่อนั้น

จึงมีบันชาไปยหันโคย

บั้งน้อ้นักคาฎหายไปย

สอบไสยโหวนไนยคำมรา

บักนั้น

จึงคุณทานทาน เทียมกำพหี

ครันค่านวนควนคุณของพรหมหาอาจาน

เมื่อนั้น

กับคะนะนักสิทฤทธิไกรย

ครันเอยครันถึง

ชินนัง เสืออากรักจัน

เมื่อนั้น

เหนพรนักสิทหรงหัน

มีความเขินซ่มลุ่มมะนัค

แลวตรักแกรราชอ้นักคา

สำรบับเวราก่ากำจำเปน

บั้งน้อ้นักโคชวิค

วาแลวหังจิง เปลือองเครื่องหรง

ควยความซิ่นซ่มภีมุจอย

ล่งโค เคนไปยยังวังพลัน

ญ้อกอนปรุหน่มเนื้อ เกสา

พรผานฟาค่างนั้งสิงโคย

ทาวบ่มจักพญกญ เปนไฉย

ค้วหานผู้มีซิ่นบันยา

จั้งซิบไลแลตามพรช้คา

รายคี่ เรงวาไปยบั้งน้อ

พรโหนเถารับสังไสยเกสือ

สอบตามคำมราสือหันโค

พันที่จั้งนบปรุมาไปย

พรหมานารอก เปนไฉย

กัภาพร เขียนภีไซยออกมา

จั้งพรคอบักพฤษษา

หางพรภูเสนิกัพรอมกัน

ทานทาว ไกรยสุคณรังสัน

ซุบภีเสียงนัน เปนมา

มั้งค่านพรภูนินาตา

ซิ่งโกรทหาซา เจาไม่มีคิก

ค้วกายจิง เหนซิ่งความคิก

ยาคิกรัง เกียคกันสืบไปย

ออกจากพรอ้งพรทานโ

จั้งเอาไว เปนสิลั้ววิ

บัคนัน

กราบบาทสองกรัสถ์คลังหันที
จิงรับเครื่องอันมันจั่ง
กัรักภักฎีเมื่อนแตกอนมา

เมื่อนัน

ครันสำเมรคเสรจกานนิตที
พร่องจั่งยูเพเนาสุก
วาแลวกัรบโคลยคลา

เมื่อนัน

ครันพรเพียนภีไชยภีโคชีวี
พรจิงคริตฤณิกไนย
ทวยหายไปยังไมกลับมา
แมนเนินชาจโกไปยถิกคาม
คิกแลวจิงสังเสนาไชย

บัคนัน

กัวงออกมาหลันหันที

ครัน เถิงจิงบอกไปยหันโคย

เพนกานเรวพลันยาหันชา

บัคนัน

วันนั้นชากเผามีโคไปย
เข้าบอกว่ามีรับสังโหหา
เล่นกันวันนี้ไม่มีทุก
เจายายผลักห้อกสอึงหัน
ควาโคสองบักับฉามชาก

อ่องคัพรเพียนภีไชยภีวังสี

มีความเขินข่มปรึคา

ของพร่องแลวทูนเนือเกสา

จึเคียดแค้นโกรทากัไม่มี

ฝ่ายพรนารอกฤาสี

พรภูณีสองกรัสถ์ครา

ยามีทุกคัไพยไปยภายนา

ภาคะนะคากัไปยฤฎี

หาวยัรบจักกฤคเรื่องสี

พรภูมัสกคัเสมเปรมปรา

เถิงหลานรักรวมโจนเสนา

จ่ากูจโกไนยเวียงไชย

ถาเกิดสังครามจัแกไชย

โหหาโหรามายัคนัน

อ่ามากรับสังไสยเกสรี

จัรัสไปยหาคาโหรา

บัคนันรับสังโหหา

มาเร้าจัรบเขาไป

จิงพรโหนเถาญไฉย

สับายโจยนั่งเลนมากมู้รุก

โหรวาเร้ายงงสันุก

เถิงจึเอ้าจุกกัไมพรัน

คักโจยคัสนัญหังกาย

เขาของเถลือนกลาคกัคักหาย

ควาใจคำมรากับยามราย

ครันเอยครันเจิง

กราบลิ่งแทนยากท่าบาหา

เมื่อนั้น

จึงมีบันชาไปทั้ไทย

บั้งอันักคาฎหายไป

สภยไสยไถถวนไนยคำมรา

บักนั้น

จึงขุนหานทาน เขียมก่าพที

ครันค่านวนควนแลวเสกสั

จึงกราบทูนพรอ้งอูทรวงไชย

อันอ้งพรอะนัคคา เรื่องฟา

วาพรสุกมาทับไนยลักค่นา

มีนางตางเมืองก่เรื่องเคจ

มารับอ้งค้ทรวงยักบ่ท่จอ

ไนพรหักบ่ฎีก่าสินัน

พรอาทิก เปนมิกแกครู

วาจ้ใจคูสางนันนางฟา

ปลายเคือนวันคานจ้เจิงกัน

ทองจันทับเส้าก่าเนิก

จ้ทองเจิงพันท่นาทีอิ

อัสสิครูมูรายก่กายแพ

พรจ้จ่าเมรินสีจ้มีไชย

เมื่อนั้น

ลิ่งใจเคินไปยั้งวังพลัน

อู้ออกอนปรู่หน่มเนื้อเกสา

พรพาพาคว่างเข็งสิงโคย

ทาวบ่ร่วมจักกฤคญ เปนไฉย

ค้วทานญมีซึ่งบันยา

จั้งขันไลแลคามพรช้คา

รายคิเรงวาไปยั้งสิน

พร โทเนถารับลิ่งไสยเกสือ

สออบคามคำมราสือหันโค

ลายฉับมันคั่งไมลิ่งไสย

โคยไนยท่เคระะซึ่ง เปนมา

อันมีไนยเกนช้คา

ทองคามคำมราพ่ยากอน

เหาะชามนี้เวกสิงซอน

ไปยทางอ่าพอนควยโฉมครู

ทังโศกขันเคือนบักฎิย

ราหุมารวมเรือนจัน

ทรวงบิณกัลยาเจ็กฉัน

ท่เคระะนัน เปนกานล้ซัน

สุกเล็คมารวบราสี

แคเหนท้จ้ไม เปนโคย

จ้มีญไหยยไปยแกไชย

พรจ้ใจอ้วไหยมาภาร

ทาวบ่ร่วมจักกฤคณาตา

หังทาว ไกรยสุคณัฐกณ
 สองกร์ตัก เซ็นซุ่มภีม์ใจ
 จิงเส็กจ เบื้องยางจัวร์ดี

มาจักกลาวพรบ่ทไปย

ซุ่มชินวินร่ก เปรมปราย
 ฝ่ายนางอุษาสาวส์วัน
 ก่เสมสันบันเหิง ไทยปอง
 พรภูพานชวน เซ็นภีม์เส็นหา
 อุษาลิมส์วันโคทา เมค
 ฤาสือสิศบิกฤะ เรคอักสุรี
 พรลิมส์สิศูทากวงส์วาก
 หังพรภีเสียงค่นิกาย
 อุษาลิมภีเสียงผู้รวมใจ
 ลิมเมืองเคร็องส์ห่อยร่ก
 พรรวยวันซุ่มภีม์เลน
 สายมา ไลยเล็กลงำจอน

เมื่อนั้น

ส์ตักปราสาทแกวรุจี
 เติงพรภีอุษานารี
 หลายวันแล้วไมเซามา
 หุกค้ไหยสิง ไคยมาบิหา
 ยาเลยจ้ไปยเยียนอัวร์ไหย

คิกแล้วช้ามระสะสัง

ดึกลงค่มองอันฤทธิ

โคพิ้ง โหนทูนก่ยนิฎ
 พร ภักแจมไสยปร้ ไผยสือ
 เขาแทนปราสาทสิพันด์ราย

เติงพรอุณด์รุก โฉมฉาย
 เปรมปรมีโกจักลาคนอง
 สิวสันบ่ก้หุกส์มสอง
 ใจยปิมจ่มวยละดองฟ้า
 แสนสังวณลวนลินโนวินยา
 โกมน์ เกิด เกกฤาสือ
 อักสุเรคยักษรินองชาย
 อักสุรานางนาคหังหะมาย
 หงงพ่ล่นีมาคนายมาร่ก
 หงงพู่ก่ามนัน ไนยก่ลิมม้ค
 รอยรินปราก่กแกกฏทอน
 ปร้โลมเจาเคลาเคลนสายส์มอน
 ก่าม้จายว่วันสุกทุกุราครี

ห้ค่มุกสุรีว้างยักสิ
 อักสุรีก่มาคฤกตรา
 อันเปนทีแสนเส็นหา
 เปาพรบิภว เรืองไชย
 ฤา เกิดโรคาเบนไฉ่นย
 ไหแจงอากาศนบ้ค่นี.

หรง์ เคร็องปร้ก่หองค่มยักสิ
 อักสุรีก่รับไคลยกลา

มาเอยมาเถิง

สั่งกเสียงสาวสันกัลยา
แตกอนมาเฟาพรภีนาง
ปรุ่ลาคจิกคิกอัสจันใจ

บัคนัน

กับสีกเสียงกัลยา
ความกลวักวสัน เปนพนนิก
วิงนีคือกจากวังไย

เมื่อนัน

เหนภีเสียงทั้งหานารี
เอ้อจมีเทคสักสิง
ผิกที่จปรุ่ชวานโรคา

มาเอยมาถึง

จึงเขยมาบนกันขันไย
เหน่มนุกญเน็กไฉมย่ง
ภีโรคโกรคไยคฤาไฝยพา
กูรูไครยบั้งอากาศัก
แมนแจงวาจ้เวนเขนนิ
ชายนีหรงไฉมบรีสุค
ฤาจ้วาเทวาสูลาไลย
ลอคคักสู่มชัมชิก
ฤาหน่อจักกรักกรักศรีครา
คิกพลาถยิงเขี้ยวเกี้ยวพัน
กั้บอบากผากโฉนโจอมไปย

ปราสาทสูวันอันเลซา
อัคราครีฤกนิกไนย
จ้เมื่อนยางนีกหาไม
กั้ครังเขาไปยมีโคซา

นวนนางสูปลักกันดา
เหนพรอ์นุชากักักใจ
จ้ครังรือค้อพักกัไมโค
คางไปยชอนชุมอินทรี

ที่คัมภฤททีไกรยไชยคี
วิงนียิงคิกสังกา
กรังไยควยพรภีนางนิกนา
อัครากั้รับเขาไปย

หองแกวแกมทองผองไสย
แลไปยบนแทนไสยยา
นอนแนบแอบอ่องนางอุษา
อัคราไม เปนส่มปรุ่ที
ไมเกรงสักบิฤเรศรังศรี
นาที่จ้ภาถันบันไหลย
เล็คัลลันนุกไนยคำไต
เทพไหยหากแกลงแปลงมา
รวมทีรมส่มสันคักม้งนา
ไครยมาบั้งอากาศปรุ่ลาคไย
จ้ฉลานชีวันไห้คักไสย
โถมถีบภูวไยควยฤทที

เมื่อนั้น

พลัดลิ่งจากแหวนมณี
แลเห็นที่คัมภีระหังกา
ฉวยจับพรชันอันเรืองไสย
ยักสิทธิ์ถวายพรลิกอน
ทางฉกัษัตริย์ป้องกัน

เมื่อนั้น

แผนโยนโจนรับไมรั้งรา
โหมปรุจันเขาดำเฒ่า
ถักถวายพรอ่องหรงทุก
เหวี่ยง ๆ ถักหาณีสือไสย
เหคุไคยจึงทำอะหังกา
อันอ่องพรภินางอุษา
ถักมิ่งไมกลลวฤทธิไกรย
ภูจ้สังฆานฉลานชีวิต
จ้ฉกัเสียนไปยถักถวายพร ภูมิ

เมื่อนั้น

ไคพิ้งห้คัมภีระตามมา
จึงมีสิงหนาคบันชา
อันพรนำมก่อนของภูนิ
เปเนว่งหวาบ่มจักกฤค
ฉลานกร่งมิ่งการาไสย
ไหไปยภีร์มชุ่มฉิก
เองหาโอหังอัสลังกา
จ้งเรงน่บนอบไหชอบกิล

พรอุณรุคภูรุมรัคมี
พรภูมิบุคฤคเขินหันไคย
พรกริวโกรคโกรทาคังเพลิงไม
ภูวไนยค้เขารับรัน
พรภูทอนก้ฟากพรแสงชัน
ควยฤทธิอันม้หิมมา

ห้คัมภีระลิกห้ลิกยักษา
แกลจกลาไนยกันณ่มิ่งยุค
ปองวัคกลางค้เป็นที่สุด
ยุคยูแฉวรอง ตามมา
สุริว่งพิ้งไครอยไหแรงวา
ยาบยามนำนาไมเกรงไคย
ควง เนคมิคคาก้วาไค
ลอบลัคมาไนยปราสาคณิ
ไคมวามิคควยมียักสิ
ควยอิกฤทธิม้หิมมา

พรอุณรุคพุท้พิ้งอณาถ
พรกริวโกรคโกรทาคฤค
วาเหวยอิกสุรยักสิ
ชีอพรสิอุณรุคฤทธิไกรย
เรื่องฤทเลค้ล้าพรสุริไสย
เทพไคยไปยเอาภูมา
ส่มสันคควยอ่องนางอุษา
ยักษาไมรุจักหิ
ภูจ้ไปรคชีวิตยักสิ

แมนมิ่งไม่ว้อยยั้งค้ำ

บัดนั้น

เหนนอนรักกับอ่องพรพิศคา
นางคั่นก่ก่ใจเอยเป็นนักษา
กอนชวากอกร่องพรท่งหัน
จึงทูนพรอ้อมรุกเจา
แลวตรรักหามพรอบุกชา

เมื่อนั้น

จึงวาพรภินางยาชวางไว
ทีกหักกวยก่ามล้างยามาก
วางวูรูโจอมโถมท่ยาน

เมื่อนั้น

รับรองปองกันแปรจันตี
คางจับกลับกลอกพิลวัน
คางมายจ้ท่ามลายซึ่งชีวัน
อักษุรีเสียทีพรท่งเคจ
เงือกเงือพรชันอันสัถกา

เมื่อนั้น

เหนพรอ่องดูท่งฤทที
นางจึงคั่นก่อกสัน
โคไปรคปรานแปรทานซึ่งชีวา

เมื่อนั้น

โคหังอุษายาใจ

หาไมชีวิตจุ่มรนา

นึ่งลักอ๊กค์เรคนางอุษา
โกรหากกริวโกรกคฤาไพยกัน
กันล่ยาเขาชวางกวงกัน
ชายนันบุกกอนอุกสุรา
จ้งไปรคเกลายาถิโทษา
เม้คาก็เทคยาชิงไชย

ท่ค้มูกซบพันมันไล

ณลักเสียแลวเขาปร้จันบาน
อ่องค้ออากฤทธีแรงเหาหาน
ส่หานส่เทือนทังปรางมณี

พรอ้อมรุกคูดูรุงรัคมี

ถือทือมีล่ล่คักัน
คางกันคางเขมแขงชัน
กวยฤทธีอันมีหิมมา
พรโจอมจับเกคยักษา
จ้บันเกลากษาอักษุรี

นวนนางอุษามารวีสี

จับกลางชีวีอะบุกชา
อ่พิวันทูนุช่อโทษา
กัลล่ยาบุกค้อพรกอนไว

พรอ้อมรุกค้อมีสีไสย

ภูวโนยวางเสียนอักษุรี

จิงรอนวาเหวย ๆ ใจซื่อ
จิงกโทกมิงไวโนยครั้งนี้

เมื่อนั้น

สุขฤทสุกคิกสุกปั้นยา
ความอายความแค้นแสนพันคิก
จิงรอนวาไปพลันหันโดย
เสียแรงบิกภวเข้ามาเลี้ยง
ส่งวนไวโนยปรางรักคัมณี
ถาควนควยกรัศคองคไคย
ควนถาคัมชชชายภาน
ไชชายพรบาศบิกูเรก
อัมปรัยัคทวฟาทาตรี
จั้งขึ้นไปยทูนพรบิกูรัง
คักเกลลาเสียบเสียหังสองรา

วาเอยวาแลว

ไคแค้นคักชัคอกกุมกัน

ครันเดิงจิงกราบดั่งกับบาศ

หรับพัคกับคักโสกาไลย

มีอากจั้งนเนือคววมไค

เกรือกวาจัมวยมัวนา
อักษุริตรีคฤกยูเปนคร
มีอากจั้งนเนือคววมไค

เมื่อนั้น

หากกุกคิกแกมวาร์สี
หาไมชีวิตจัมรึนา

ทักมุกสุริวั้งยักษา
ซึ่งจั้งทฤทหาสิบไปย
บิมปรั้งชีวิตจั้งคักไสย
พรบิทำไคเดิงเพียงนี้
รักเพียงควงใจของยักสิอ
แต่ล้ออองทูลิมไคภาน
พั้งคังใจโยไคเปนแกนสาน
ห่าภานหรัลัคอัมปรี
เสียเกจสุริวั้งยักสิ
คัลเลวถากไควยนางกัลยา
ไคพรอังกริวโกกรจั้งนังนา
ไมชาจั้งไคเหนกัน

ลั้งจากปรางแกวเด็งคั้ง

จั้งจั้งมายังปราสาทไชย

พรบิกูรังหรรราชเปนไค

สั้งนถอนใจยูไปยมา

ควยรักไคอรอไคหนางอุษา

คอยวอนวาพรอูทรวงไชย

คิกเหนกูแลวถอนใจโย

แต่โสกาไลยยูไปยมา

หานทาวกรุงภานลั้งยักษา

เหน่องที่คุ้มบุญอุกยา
 พรหมมานอุ่มองพรตุกรัก
 เจาบอกพี่เห็บคนแจมจัน
 ฤาเจาขึ้นรักคักชา
 ฤาวาภิเลี้ยงท่าไหเคื่องใจย
 พี่จักสังหานถลานชีวิต
 เจาเนงเห็บพี่ยาโสกา

เมื่อนั้น

ยิงคิกอักษันห้เห็บ
 บัชนี พรภินางอุษา
 คับชูสู่มิ่วมใจย
 ภากันมาไวทีไสยยา
 ฤกโกรกเขาโถมกัโจมตี
 ษายนันมีอิกฤททา
 จินมาหาทายถึงภูวไนย
 ยักเนือยควั เป็นสูคคิก
 ฤกเจบใจยควยมันอะหังกา

เมื่อนั้น

โทหังที่คุ้มบุญทูนคตี
 ปิมจ้ไมโครยพบเป็นหุลี
 โจนจากเกยแควล้งฉับพัน
 สิบเสียนยีสิบพรกอร
 เขียวงอกยาวไคยีสิบวา
 สิบปากกัคักลินแควนผาครอง
 กัทีบปากหวาคหวั่นหีบพี่ไครย

แสนโสคัโสกาจาบัน
 เข้ยหักกลางทางรับชวัน
 เจาโสกลันกรันแสงควยสิงไคย
 แกวคาเจบปวกเป็นไฉนย
 ฤาวาไครยยามชาเรงบอกมา
 ไหมวยมิกชีวังสังชา
 จังบอกแกบิภุมบัชนี

ที่คุ้มบุญสุวีวังยักลี

สื่อนโสคัแลวทูนไปย
 ท่าไหชายนาพรภูวไนย
 จัเกรงกลัวไครยกัไมมี
 แคนกับต่ายังไมนี่
 จักสังหานชีวีไหมันไหลย
 ฤกจุ่มกลางชีวามันไมไค
 วาจ้ชาไหมวยมึร่นา
 วาเป็นวังจักกฤตนาถา
 ทูนพลาจอักสุราไหโสคั

กรุงภานนุราชยักลี

อักสุริกวิวโกรคคังไฟยกัน
 ยักลีโกรคกวิวภูทนต์
 ฤมพันส่าแคงแบ่งฤททา
 สูงเยียมอ่าพอนพรเวหา
 ตาแกงคังแสงอโนไคย
 กีกกองฟากฟ้าสุลาไคย
 เมรุไกรยก็ออนไปยมา

หังงยีสิบกอนกวกแกวง
 มีสองดิพรชันอันสักกา
 มีสี่จับแกวงพรแสงกลา
 มีหกตีป็นกัลเมก
 มีแปดวโยโกหู่แกวง
 มีสิบควาโคสัคหาหอน
 ครับควยอาวูกโหมวางเวน
 มันคี่ทีนัจกเหนกััน

บัคัน

ยูเปเนเอกอ๊กคะเสนา
 จิงกราบปรี่น่มบังคัมทูน
 ซิงพรอ้งยูหฺรงฤทธิไกรย
 ซาเหนทีนัปรี่หลากนัค
 อันชายชูพรราชบุคครี
 เข่าจู้รุเหาะเห็นค้ำเนินฟ้า
 ทริงพรอ้งจู้กหฺลไกรย
 เมนชวยเปลียงหล่าซำราย
 ยาคุมินพรไทยวาชายทราม
 จังคิกห่าเลเทหุบาย

อันส่หายของพรอ้งค้หฺรงฤท

ซ้อโฮไปยเซ็นเส่กจมา
 ซิงเกรงไหยริจู้หนีไปย

เมื่อนัน

โคหังงม้หาเสนา

มีหนึ่งดิพรแสงหอกกลา
 มีสามนันควาเอาครีเพก
 มีหกมค้บองไมซามเซก
 มีเจกจับจักฤทหิรอน
 มีเกานันจับพรแสงสอน
 หังงยีสิบกอนครับครัน
 โลกเตนกวักแกวงแขงชัน
 กูจ่ฉลานชีวันใหม่ร่นา

กาลานูราชัยกษา

ปรีชาซานฉิ่งวองไวย
 หานหาภานาสุนยูเปเนไฉย
 จักซึ่งไชยควยไฟรี
 พรอ้งค้หฺรงสักโปรคเกสึ
 เหนทีจู้เวือองฤทธิไกรย
 แดโคยบาทามามีโค
 เต็งจักมีไชยก่มิงาม
 จ้อบอัยห่าวโลกค้หฺงสาม
 อันฉิ่งสิ่งครามจั้งยังคิก
 เอาควยแยบคายให้ล่ณิก

ซึ่งส่ตักไบยคานพรเวียงไชย

เหนวajakจับม้บุกโค
 จ้อลอมไวมีโหเคืองพรบาทา

อ้งค้ทาวรุงภานล่ยักษา

อ๊กสุราเหนจิงทุกสิงไปย

จึงมีอังกาบตรึกปรุภาษ
 เรงยกริพินเสกสโกกรย
 อันเทกฤษะทังงนีปรุลาคนัก
 มันรู่เหษเหาะเห็นคำเนิ่นเฟา
 เหนจู่เป็นกั้นเหาะคั่นไซ
 จับควมาท้าวไเหน่นาใจ
 ครันแลวจึงสังขุมมาน
 เชนพรส่หายบุรรวมวัน

บัคนัน

รับสถานแลวกราบลั่งสามที

บัคนัน

ถ้วายบังค้มคั่นหันโคย
 เกนหมู่อักสุริสามเหล่า
 ชีล็คจตุบาทนา ๆ นีฤามิกกาบายากูภัก
 บางหมูชีแรกโททีก
 ลางยักชีข้างม้ามิง
 บางชีลาโลโห่เกยว
 ลวนแกคุมภาโกลาหัน
 ชีโครกรุ่นอันล่วนไปย
 บางหมูชีปลาอ้อแก้วไฉย
 บางชีราหูแลรหรา
 บางชีเงือกงูอันมีพิค
 ฝ่ายกองก่เวนฆางเวหา
 ลางบางชีอินฤทธีรัน
 บางชีโกนจาวายุกัก

ควนแลวทีจู่เป็นอำมากไฉย
 จุ่งไปยลอมไวยาโคชา
 ก็รายอี่สุพิลัดกันดา
 มีอิกฤทธานันยาไฉย
 จักลอบลักภาชายเอ้ามาไห
 ชาเสี่ยยาไวชีวิกมัน
 ใหถีสานไปยไปยคานัน
 ชินมาฉับพลันไนยบัคนัน
 จึงขุนภีมานลี่ยักสือ
 อักสุริชาแรกแผนคินไปย

จึงกาลาทำหานญไฉย

รู่เทคไปยจักกัณลโยหา
 อิกเหล่าฤทธีแรงแขงกลา
 บางชีราชู่อือผากแฉก
 บางชีโคด็กภักเทยว
 ก่ทึงแรกทรายควายเปลี่ยว
 บางชีสิงล็คชะนัคแพะ
 บางชีจิงชอกคอกคั่นต้น
 เล้ากองก่เวนคังคา
 ชีฉีนากกลากลายลงฤท
 โลมมานาคันอ๊กคั่นค
 ค่ภาบน่าท้าวฤทแลวฉับพ่น
 ลวนชีปิกษายูสัพพ่น
 ภันล่ชีหังหานท่ยานฟา
 มียุะรากาสักแลล็คคั่ว

บางซีกก็เพลิง ได้สิ่งมา
บางซีกก็ครุมน้อมเนียง
บางซีกก็ออกคอกบัวลาย
ต่าง ๆ แปลงดูที่อำนาศ
บ่คั้งแสงสุริโยไทย

มาเอชมาเถิง

ไทรพันเกินนาศุระรา
รอมทั้งสามชั้นกั้มเค็ง
เคี้ยช้เมนแซนซาราวี

บัคัน

แลเห็นพวกพันอักษุระรา
นวนนางคั่นกมาคักใจ
กรังนี้จักกิกไฉนยัก
แลดูเขินไปบ่นอากาศ
ยาเลี้ยกัจ้รายสาศคั้มนตรา
คิกแลวรายเวกคาลังคา
เหาะร้เหกเตรกนึควยดูทีไกรย

เมื่อนั้น

สัถิกเนือแทนแกวสุระริگان
โคยินเสียงสนันลันฟา
พรแผยมันซอนไชยอันไผยยช้น
เห็นหมู่อักษุรีเกียนร้กาศ
แลดูช้นไปบ่นเวหา
พรแยมยิมพริมพรายไฉย่นา

บางซีกแรงกาแลกร้เว้าลาย
นั๊กแปกแปกเสียงนาใจหาย
ยางเจาะเร้าหายพัลไปย
พรดูหาอากาศกั้วากไหวย
เรงริบพัลไกรยแลวยาคตรา

จึงกาลาณะราชย์กษัตริ

เขาลอมปรางปราพรบุคครี
แคลวนอาศ้อไม่ถอยหนี
ยักสิคังมวคกรวดตรา

ฝ่ายบางสุยลักกันธา

มาลอมปรางปรานางเทวี
คังจัมวยมันไหลล่งกับที
ชีวีมีพันจัมร้นา
เห็นเห็นเคียนร้กาศช้บักษา
นี่ไปยไทรอกชีวาไลย
ไครยจ้เห็นกายากั้หาไม
ออกไปยนอกฟาชอบจักกระวาน

พรดูณ้รุกฤทธิแรงแสงฉาน

กั้บดูษาเขี้ยวมันนิตามัน
อากาศสุหาพร เวहन
ชูว้กั้นเยียมทอคท้คั้นา
ลอมปรางปราสาศไวแนนนา
เห็นพันช้บักษาแนนอำชน
กรักเรียกดูษาควงส้มอน

แถวตามากูฬีนีกอน

เมื่อนั้น

โคหังบันชาพรภูมิ
 เหนมีกมิกทวทิกภูวักัน
 เยือกยักอักหินพรสุหา
 สองกอนนางปิกโนย่นา
 พรท่งฤทท์จักคิกปรักานโคย
 อันพันท่ทานก่ยานย่น
 ยาบคายรายกาคไซพิค
 โอวาส่งสานพรผานฟา
 นางแสนโสกาใหจาบัน

เมื่อนั้น

จึงปลอมอ่องอรัเหวี
 ส่าอไทรยพิลมานแคทานี
 เติงทาวกรุงภาล์ซานไซย
 คัฏญูเกี้ยวโมซามเชก
 จักกลวอไทรยนางกัลยา

วาเอยวาแลว

ออกแถวตามหาบันซอนไซย

บัคันน

เหนพรแสงชันอันสีกา
 บันคาคักซาแลม้ามิง
 แฉกรองผาคโคนโจนท่ยาน

ของพรบิกฏอนเจามักนี

โฉมนางอุษามานรสี
 เทวีแลไปย่นเวहन
 วีพันเกลื่อนกลาคเปนักนา
 ด้งจ้พลิกพรสุหาพิบพิไทรย
 ช้บหักกับบาคแลวว่าไห
 จักภากันบันไลยเสียดวังนี
 ฤทธีรันด้งพรภูราชัสือ
 ไม้มีไทรยจ้เปรียบจ้เทียมหัน
 จักมวยมี่ร่นาควยเมียชวัน
 กันลียาไม้เบนลิมปรัก

พรอญ่รุกญูรุงร่คมี

แถวภีเจายาโสกาไล
 โหนยจ้หันฤทธีของภีโค
 จักบันไลยไม้หันจ้พรบิตา
 ด้งเลกเพชอันเจอะเอาพูผา
 แถวคายาคันก่คักใจ

ซักพรชันแถวแสงไสย

เบนแสงเปลวไฟยกระจ่ายฟา

จึงหมพิลมารยักษา

อัครามีโคจ้คานทาน
 ลั้วพิคลัคถึงกัวงาน
 พิลมานแคยบั้งทัมไซย

บัดนั้น

เหม่มนุคดูเรื่องฤทธิไกรย
พิโรคโกรกใจก้งไพล่น
คอนขันให้พ่นกลับเขามา

เมื่อนั้น

เหมพร่องผู้หวังฤทธิไกรย
ซึ่งพร่องจักสังหาณณลานยัก
เกรือกวาม่มเคจรภูทอน
เม้ทาแลวไท เล็กพิลไกรย
ควชาญเปเนมากบวีจา

เมื่อนั้น

โคพิ้งนางอุษายาใจ
มีเสียที่เจาเกิดมาเนนวัง
ปรุกอบควยปริชาบันยาคี
ครักแลวจุกอนว่วนาค
พิรม่มสั่ววากปรุหลาคใจ

บัดนั้น

มาถึงพิบหาวนาคา
จึงแจ้งเส้าว่นมีบันชา
ไซมาโคยราชไมยศรี

บัดนั้น

โคพิ้งมมหาเสหนาไนย
ครันถึงจึงถ่ายวันฐลี
บัดนี้พรล่หายไชยชาน

กาลานุราชเป็นไฉย

พัล่มานแควไปยโกลาหัน
โลกไล่อ่นล่วนไมคิกนา
ยักษาเขาลอมปราสาคไชย

โฉมนางอุษาสีไสย

หรามไวยกราบทูนมาวิงวอน
พร่องค้หวังสักจ้งกอน
บิกฏอนจ้หายความโกรหา
จักกลับไปยมีโคมาเขนชา
จักโคทูนบาทานันเขิบไปย

พรอุ่นรุกฤทธิรังแสงไสย

ภูวไนยสวมกอกนางเทวี
ยิงย้งนางฟาไนยราสีอ
ภาทีเหราะพรองภีคองใจ
เขาสูไสยยากพิศไม
จันหลับไปยทั้งสองกร้ตักครา

ฝ่ายกุมภีมาลย์ยักษา

ลีลาเขาไนยพรบุรี
วาเจากรุงรักตะนาบุรีสี
แลวส่งสานสีอให้หันโคย

เสหนืออ่านาคดูเป็นไฉย

ก่ภากันเขาไปย
ทูนพรฏนาคิอันเหาหาน
สานสาครามา

วาพระยุดลานั้นก็เรก
 ผู้คำมวัง
 ถึงองค์พรสัหายผู้ไชยชาน
 บัศนี้มีทุกพันทวี
 คังนี้เขาลวงมาทับอ้อ
 ความเจ็บความแค้นครั้งนี้ไสย
 ช้เซ็นพร่องผู้หวัง เจจ
 ให้สิ้นทุกรอนอันราศี

เมื่อนั้น

ไกลแจ้งแห่งสถานอันสุรา
 นางคัมภรฐุชรายโหชายนา
 โทความเคืองแค้นแสงทวี
 เป็นไฉนยไครยพื่อจึงยังฮาก
 ไมเกรงพรสัหายผู้สักกา
 อันพรยากหวังอักษุรา
 ฤาจำเป็นเหวาสูราฤๅ
 จำเป็นจำกูเส้กจจอน
 คึกแลวจิงหวังเครื่องอำไพย

มาเอษมาถึง

องค์ท้าวอาพอนทาวนาที

เมื่อนั้น

เหนพรสัหายก็ใจ
 รุงกอนขึ้นแนบนหลังแกว
 ครัดพลางซัดแลนแสนทวี

มุงกุกเกกสุรีวังยักษา
 จำเร็นสี่สั้วคมาเนไมยตรี
 อันครองกรุงไบนคาน
 ไมมีที่จักปฤกษาแกไครย
 ผู้ไคยจ้อยกัไมไหวย
 อักสูอายุใจเป็นพันที
 ษฐยภูนีเวกของยักสี่
 พรสัหายทิมบักจิงเมศา

ทาวฤมพันนากอันแกลงกลา
 กัรวาพรราชบุคตรี
 ไมเกรงอักษุรายักสี่
 อักสุรีจิงมีอักษุณา
 มาลอคซ่มล่อมสั่วกควยอุษา
 ไมเกรงภูมูมหาทศมิก
 จัเอษมอหังก่าเหนนิค
 ฤาวิกหยาทอนปรู่กานไคย
 ษฐยรอนพรสัหายครั้งนี้ไสย
 เสจแลวกไบยกับเสหนี

กรุงรักตะนาบุรีสี่

จรัลเชาทองพรโรงไชย

กรุงภานนุราชเป็นไฉย

เส้กจ้อยออกไปรับทัเท

แลวอ้งพรภูยักสี่

นำพรเนคอักษุรีลิ่งเคลลาตา

บัดนี้อิฎฐกสาฎกของเรา
 คับธูสู่มหิรมัยา
 ชายนันเป็นต่อทาวไกรยสุค
 มันห่ายาบชา เหน้พห้ที
 จึงให้ไปยเซ็นพรส่ห่ายมา
 ท่เวณแลวห่าไหน่าใจ

เมื่อนั้น

โกพังพรภูอัคสูรี
 วาเม่ม่มุคอะหังกา
 แลวครักแกพรภูมพัน
 ซาจ้ออาษาทาณู เป็นส่ห่าย
 วาแลวห่าอิฎฐกทีไกรย

ครันเอยครันเด็จ

ก่เลือนลอยดาลับเขามา
 โดมก่วัคร์ครอบพร โฉมฉาย
 ภาเหาะมาหลันหันไคย

เมื่อนั้น

เหนพรส่ห่ายดูล็กกา
 ก่คัมมีหังยีสอบมีค
 สิบปากสวนกองจักก่วาน

ครันเด็จจึงมีสิงหะนาค

เหว้ย ๆ ม่มุคอุกหังกา
 อากอวคฤทีนิงยุค
 ฉิฉะมีอิฎฐกทีไกรย

อ้เจาก่ามันห่าให้ชายนา
 มาไวไยปรางรักตะมูณี
 ชื่อวาอุณรุคญูเรื่องลือ
 อันปร่ยัคครั้งนี่เป็นหันใจ
 เหนวาจักจับม่มุคไค
 พรส่ห่ายจ้งไคปรานี

ทาวกุมพลันากอันเรื่องลือ
 เกรคคฤาอัคคีปร่ไลยกัน
 โมรูวาชีวาจ้ออาษัน
 ซ่อนันยาไคปรารวมใจ
 ไปยดูกัมภักคกายมาไหไค
 เป็นยองไฉยปลิวไปยมีไคชา

ยังปรางปราสาทนางอุษา
 สหิไสยยาบ้ห่มไนย
 จ้ไหวยคิงกายก่ไมไค
 ยังไพรรักอัคสูรา

ทานทาวภานาสุนยักษา
 มัค่ม่มุคมากบาน
 ลันภากัเฬ่ายูฉากฉวาน
 พ้ญมารูร์ยากคลาค่ คลา

ปร่ภาคเยาะเย้ย หันษา
 โมรูวาจ่มวยมันไลย
 จ้สับประะบุกควยภูฤาไฉนย
 กังน้ฎกไคยฉิงสอนบิน

เหตุไฉนไม่แปลงซึ่งฤทธา
 ภูจ๋มึนเสียดอกังไรยริน
 นีฤทธาหลานทาวบ่ร่มจักกฤท
 เหตุไฉนไม่ชักหาใหม่กชัก
 บัคนีภูจ๋มึนเอาตัวโค
 นอยฤทธาบุราร่างยางเหว
 แลวจึงบันชาแกหู่ณาคี
 เมนวาจักขาเสียดเลาไสย
 จักปรุจางนให้จ้งชามาก
 จักรุก่าให้ล่ำบากกาย
 จักให้ปรากักไปยหัวทิก
 ม่บुकครุทหาสุลาไสย
 อังคัพรส่หายผูชานไชย
 เอาไปยยังยกลปราสาทหลัน

เชือก
บัคนัน

กัภาพพรอณ่มุกทิมบัค

เมื่อนัน

เหนพรส่หายภาม่มุกไปย
 จังคับพรหัตถุณาคณาน
 หังโคฟากฟากุคู้ฎี

บัคนัน

ครันนาคามารัก่มุกไปย

เมื่อนัน

คินชินไมเหนพรหัตถุณ

ใหยองใญ่ไปม้คมาเจ็ดดิน
 ใหล่มที่คูนินไมเกรงยัก
 เรือฤทสุริว้งอันท่งสีก
 มานังกุ่มพักค่นไมเจรว์จา
 จักวากัไทรยไหวามา
 จัเป็นเข้ชชาฤทวาไทรย
 เร้วจ้ทำไฉนยคินาส่หาย
 เหนวajakโกซึ่งความอวย
 ไทรไปยหัวลูกค้หังหลาย
 จังมัตไวกว่ามัน จัตายไปย
 แกนภาสุรารฤทหนอยใญ่
 สิบไปยยาโคกูเยียงกัน
 จังรักริงซึ่งไวใหม่มัน
 แต่ในยหันโดยบัคิน

ทาวกุ่มพ่รด่นากู เรือองสี
 ไปยไวที่ยอกปราสาทไชย

อังคัทาวกรุงภานเปนใญ่
 ปรจางนไวกัเรงยินคิ
 ส่ามรานโหรองบูกองมี
 มีลวามผาสูก เปนพะนใจย

จิงกาลานูราชเปนใญ่
 จิงเล็กหู่ไกรยกลับมา

ฝ่ายโฉมนวนนางอุษา
 กัลียาค่นักคักใจย

วาโอพรรณนกร ะหม่อมแก้ว
นางคอนทรวงให้โสกาไลย
แฉวนาง เหลียว เทมซึ่งพร ชัน
เมนพรหนี้อง ไปภารา
ถาวาส้มเคจพรบิภว
นาง เรงฉ่งน เป็นพันใจ
ซักมานทอง ไนยให้สว่าง
เหนแคะนางนารี
หลากใจควยภิสู่พัก
ทังพร โฉม เด็ก เล็กฟ้า

เมื่อนั้น

ไทหงัษพรราชเทวี
คางคั่นคั่นก้อกสัน
วานางสุพักทรมวไย
ถาวาจวนควกฉวไย
นางค่นกราบทูนางเทวี

เมื่อนั้น

ไทหงัษก็เลียงก่อกใจ
แฉวครักแกภีเลียงหังสือ
แคะนงสั่งไสยไนยวินยา
พรแสงสว่างรับอยู่กับกอน
นงยังฉ่งนจันใจ

มีค่นัน

ไทหงัษพรราชเทวี

หนี เมียไปแฉวหาใจฉนย
อรั ไทยเพียงจ่มวยซึ่งชีวา
เรงคิกอัสจัน เปนนักนา
พรฉานพำจ้หังพรชันไฉย
ลอมมาจับเอาพรไปโยโค
ทรมวไยจากแทนแฉวจรัลี
เรียกนางภีเลียงผู้มีสือ
เทวีตามไปมีโคชา
ไปโยไนยนงรักไมเหนนา
ก่มาหายไปโยไนยราศรี

นวนนางภีเลียงหังสือ

วาพรพุมิมาหายไป
ชวนกันก่คิกขึ้นมาโค
ก่ไมเหนแคะไนยราศรี
ภาพรภูวไนยมาลอบหนี
ก็รายสพักจักภาไป

โฉมนางกุษาสือไสย

อรั ไทยนิ่งนิกศฤกตรา
ภีวานีเหนชอบเป็นนักนา
ควยราชาไมเอาพรชันไป
พรภูทอนเทอหาลีเม็กไม
ภีเรงไปโย หากูบัสัน

จิงนางภีเลียงเจาหังสือ

มีจิกถ้วินมากันใจ

จึงพากันไปย.เที่ยวหา
 แลวแยกยายรายกันหาไปย
 ทั้งสิ้นนางทาง เขาไปยแลดู
 ภิเลียง เบื้องนอกออกไปยพลัน
 ภูเห่นพู่ขนาดกำราช
 รวบรัก ให้อ่องพรน่านฟ้า
 นวนนางคั่นกักใจ
 โอิพร โนมย่งห่รงสัก
 วาผลางนางวิงกลับมา
 บัคนี้พรยานาคี
 บ่นยอกปราสาทพรบิคุระวัง
 ภูนพลาางสี่ไม้มกร่มมโนย

เมื่อนั้น

ไคฟ้งภิเลียงภูนมา
 โอิวาพร ยอกควงจิก
 ใหไคอายแกอักสุระวี
 มาเสียดุท เพราะคิกประมานัก
 ยาเตยจ้เสียงพรชันไชย
 นางยักพร ชันชันทิกส์ถาน
 ดาแคล่าบายาก ญูณ
 เสียงผลางนางห่รงกันแสงไห
 กลิง เกลือก เตือกไปยไม่มุ่มปู้กั

บัคนั้น

ทางคั่นคั่นกักใจ
 นวนนางภิเลียงหังปวง

หัวปรางรักค่นาแสงไสย
 ไคยีนเสียงพิลไกรยทั้งฟาลัน
 นอกกริมประคฺฐะหมีชะมัน
 ไปถึงตีนอค์จันชาเมดิองมา
 ภูยอกปราสาททาวักษา
 เขาไว ในนาพร่มัก
 ครวนคราร่าโรยเพียงอักหัก
 จักมามอค์มวยเสียดกรังนี้
 ภูนพรทิกามาร วีสื่อ
 ไม้ค่องคักภูมัน เขาไว
 ฆากูพรอ่องมีโครโก
 ไร่จักกิก ไฉนยถ่มเมอา

โนมนวนนางนาคอุษา
 กังชัวจักฆากจากอินทรี
 เปนไฉนยแพททแกยักสิ
 กวายนาคีมันมักประจานไว
 ที่ไฉนยจะแกพรอ่องคักไค
 ไทรวาภูวโนยตามดา เปน
 เมนมวยววายปรานจ้งไห เหน
 ยาไหโคร เหนพรชันนี้
 วางพรชันไชยไววางทื่อ
 เทวีสี่ล่บนิงแนไปย

นวนนางภิเลียง เปนไฉน
 คิกวาทรามไวยสุวักค
 ทางคั่นคี่ทรวง เขากว่มล่ก

โอรพบุคศรีผู้มียศ
 คัวเจาเกิดไนโยโกมัน
 หังหอมกลินคอกโมประหุมบาน
 เหนวาจักสิ้นชีพัน
 พิถนอมกลอมเกลี้ยงไมรุคาย
 อุมชุกูเจาจาเมรินพอน
 งามเนคเกกแกมหักตรา
 งามนังงามนวนอรัอง
 คัวภีหังหานารี
 พ้อเทวาภาอึงพรหังโฌม
 สัมสุขขัสมอังกังพัน
 ความดาเจามาสุวัณคัก
 เจาละภีไวไหห่มมาร
 คัวภีหังลีไมบูแลว
 ราวากลางหังโสคักโสกี

เมื่อนั้น

วายขุนอรัคนเคื่องหีดาไทย
 อันอังกุชยาาใจ
 แลวภีเลี้ยงหังหานารี
 ดาเมนไมมีไครยชักชี
 ก็รายภีเลี้ยงบูรรวมใจ
 ลักเลี้ยงมันไวทีไนโยโค
 คิกแลวพรสังเสนาพลัน

บัดนั้น

รับสั่งแลวกราบล่งสามลา

เสียแรงภีอักษ่าพียาบาน
 ประหลาคค่นพินพัพหังสาน
 คิกอังกนังครานไมรูวาย
 คางคนครวนครว่าไร
 หมายใจยั้งพรบาพา
 เน็นวนอนอนอนูนักกา
 งามจรัคก็เรียภาที
 งามหรังยักยงบัพหีลี
 ซันเข่มยีนคิหมีวายวัน
 มาประโลมแนบนองหีรัมชวน
 สับสันรูปทองอ่ล่งกา
 บลิกปลักแห่งทองเส้นหา
 หนีไปยทองพาคูกุชชี
 จัคยาคามองแกวโฌมลีอ
 สีนางภีเลี้ยงสลับไปย

ฝ่ายหวากรุงภานูเปนไชย
 จึงถำมรีตรีไทรโยคักก็
 อรัไทยยูไนโยปราสาทศรี
 รักษาเหวิหมีหางไกลย
 ชายดาจักอากเซามาโค
 เปนเสาย่นกัลไนโยรุกวกัน
 ฆาไหมันไลยถึงอาสัน
 ไหภากันไปยจับภีเลี้ยงมา

ฝ่ายเสนามานห่านกลา
 ก่มายังปราสาทพรบุคศรี

มาเอามาถึง
ในหากก็เลี้ยงผู้พักก็

บัคนัน
จึงคอบหังสือเสนามาน
ไปยภานุคศรีเขาทีไสยยาก
ไมรูทีจักทำปรักานโคย

บัคนัน
จึงคอบคำไปยมีไคนาน
เปนกานควนนักไหเรงไปย
เมนซาไปยไมพันพรอากยา

เช็ก บัคนัน
ไคฟ้งคักใจไซไซหัก
เหนเหนียงสังคปรางมูนี่
จึงรูกมานกันชันไนย
สลับมูบนแทนไสยยาก
แนนิงไมคิงกายอินทรี

กาง ๆ วิโยกไหโสกลัน
จวนวายมีฟายเอาน้ำคา

บัคนัน
ครันแจะวอ่องอ้วไไทย
สลับขบสิ้นส่มปรัก
จึงวิงไปยพลันที่ทันธา
ครันถึงจึงทูนซึ่งกิกจา

จึงถามนางก่ามันสาวสือ
จั่งออกมาจั่งสังกาน

ฝูงนางก่ามันไคฟ้งสาน
อันนางครานก็เลี้ยงผู้พักก็
ไครยดาจ้อจเขาไปยไค
เพราะกลัวโพยโพยพรฎมาน

หังสือเสนาไจยทาน
พรยูบลานห่มหไครยไซไหหา
เทกคุะไทรโยคคอบเปนนักนา
จั่งเรงไปยหาคุบ์ศนี

นวนนางก่ามันสาวสือ
กักริมจั่งดีเขาไปย
ก่ามันสาวสือกักักใจ
เหนทรามไวยเจาสินส่มบัก
ก็เลี้ยงเวียงกลากยูซางที่
ฝูงนางสาวสือโกโสกา

นวนนางก่ามันหังชายชวา
ออกมาบอกแกเสนาไนย

ซุนเสนามานยูเปนไฉย
กักริมก็เลี้ยงทรามไวยกัลยา
ยักสิคักใจเปนนักนา
ยังมีหาปราสาทพรฎมาน
วาพรที่กายอกส่งษาน

กับสี่ปีเลี้ยงนังกราน

บัคัน

โคหังหังสือเสนาในย
ที่ความคึกแค้นเคื่องร้คาย
ควยรักนางทางเบียงควงชีวิก
มีอาจที่จักแลนโสกา
พรวิบเส่จจคลาโคลย

ครันเต็งปราสาทพรบุคศรี

พรเซาในยหองทีไสยยา
หังสี่ปีเลี้ยงเวียงกลาก
พรขึ้นบั้นแทนแควพรว้หราย

นำพรเนคหังยี่สิบเนคค้ไลยหราบ

โอวารุกนอยกตอยใจ
เหนแต่โอว์คแสบุคศรี
พ้ฝันวาโคควงปร้หุมมา
ความพ้ยินดีปรีภว
มาเก็ทห้สมุกเรื่องไชย
จำเมรินจกบิภภวทุกคำเซา
สายส่มอนเจาวอนเอาหังหอง
เจาใครจ้หังเสียงการ้เวก
ยามรอนวอนเลนช้ลาไลย
ยามเจาใครซ่มเทวา
ความรักลูกเปนแสนห้ว
เต็งบิภภวโกรทห่าโศกขัว

มีคี่นี้เต็งกานชีวาไลย

ทาวภานาสูนเปนไญย
คั่นก่ก่ใจเปนพ้นคึก
ก่กลับสูนหายไปยั้งปลีษ
กึความวยมิกค้บจิกใจ
ช้ล้นาแถวตั้งดังไลย
พรส่มกร่มม้ไนยก่คามมา

สาวสี่ร่าใหญ่หนักนา

เหนทีคาเนนังไมคิงกาย
แทบมาคฤกยานาใจหาย
กอกฤกสายส้วาคเซาร่าโรย

สิบปากอ้สุรามาร่าไห

มาบั้นไลยลงลับช้ล้มา
หิจ้แทนสุริว้งยักษา
พรานเปามายอกไศแจจใจ
ไปยวอนช้อพรสีทาห้อยก้ไห
หราบไวยเจารักส่คังนอง
ห้ส่งวณนวนเจามีใหม่อง
ห้อยก้กลองมาไหตามชอบใจ
ห้ไชเอกเสนาจับมาไห
ห้ภาไปยอะโนตคั่นคที่
ห้ภาไปยไกรยลาคคี่ร้สือ
ก้นี้ตามาห่าไหโคอาย
ทัวเจาห้รักไมรุหาย

ควนตากลับตีพิชิวาวาย
 เจ้าไม้นั้นพรพิทมาบาง เล้ย
 ราวพลางทางฟายนำคา

ครันวายสว่างโสกา

ยังลุ่มนูนออนทังอินทรี
 วานางสลัดขบซอน
 จิงครัดไปยพลันหันโคย
 คีรายเป้นต้นคันจั้งชัก
 คีรายจักโกเหนกกัน
 อันสีกิเลียงนารี
 จักองกุใหญ่กีรียา

บัคัน

กราบทูนสนองไปยหันที
 อันนางสุพิลักกันดา
 พรบุคครีนีไยนูนนัค
 เกราะอะควทำมิ คีคกหลวงคาย
 ถึงจ้ไปยขุนอกจักกระวาน
 ทูนเออยทูนพลาง
 เหนญ่นไปยทัวอินทรี

เมื่อนั้น

พรแสนโสกาอาไลย
 จิงสังนักเทศขันทรพิลัน
 พิญย์กคุมอ่องพรบุคครี

ครันถึงจิงวางพรทีตา

สายส่วาคไมคิกแกบิภฏ
 ทรามเซยพิสุคเส่นหา
 พรฎมานเพียงจั้งสินส้มปรัก

ดูบหัวกายยามานวีสี
 อสูริักแจงปรักจักไย
 จ้มวยมอนสินชีวากัหาไม
 อีสุพิลักไปยไนยไมเหนมัน
 กลวนักจิงหนีไปยเมนมัน
 กูจักมดาง ชิวันใหม่ร้นา
 เหนทีหมีมวยสังซา
 เรงเว่วยาซาบัคินี

นักเทศประเฒบู่พิสี

โปรคมาทังนัคควนนัค
 ฤทีปรักคากัแลมหลัก
 เหนจักเป้นคนควยเหตุกาน
 เบียงบายหล่มหนีไปยจากสัดาน
 มันจักพันบู่หมานเมื่อโรมี
 ดูบหัวทวนางทังสือ
 สาวสือดูบอ้อมมาคักไย

หานทาวภานาฐนเป่นไญย
 หนีฤไทยเรารอนคังอักษิ
 ไชช่วยกันคุมเอ้านางทังสือ
 ไปยปราสาทสือหันโคย

เมื่อแทนร้จจันนาแสงไสย

อันสื่อพิเลียงหรามไวย
 แลวจิงพรฎ่อสูรี
 เรงเอาเครื่องคณสูคนทา

บัคนัน

รับสั่งแลวถ้วายวันชูลือ
 บางโคกกระแกะจวงจัน
 บางฝ่นจวงจันร่นา ๆ เสก
 ครันถึงจิงช้โลมหรหีคา
 บางนางโยกบัคหีชวี

เมื่อนัน

ครันพินมลินเนกเหนบิภว
 นางกราบกับบาคพรมิภุเรค
 แสนโสกต้อโสกาอาไลย

โปรกเอยโปรกเกลา

ลูกโคชวแลวพรบิภว
 เลียงแรงเลียงลูกบวมรุ่งส่อน
 ปรากัดฟากฟาทหวาหตรี
 ลูกยังมีโคส่นองคูน
 โทกลูกไผยลวงมตีมมา
 ชิงลูกมา เป็นคังช้น
 จนจิกมีภูคิกปรู่กานไคย
 ลูกคิกแตกรังเคียวน
 ลูกช้ปรู่ทานชิงชีวา
 พรก่ เป็นสูรีว่งฟ่งกระตัก

ชันหรีวางไวแลวออกมา
 ถึงนางสาวสีหังชายชวา
 มาช้โลมกัลยาบัควี

นวนนางกำมั้นสาวสีอ

ปุ่นางนารีก่วงมา
 อ่าพันส่มมีคกฤค่นา
 แลวรับมาหั้นที .
 กับทีเลียงกัลยาหังสีอ
 จิงโคส่มปรู่คีนมา

โคมย่องอังก่านชษา

กัลยาค่นักคักใจย
 จักลันเข้าพร เนฏก่ไมโค
 อ้วไทยเพียงจิสินชิงชีวา

พร เจาจ้งโปรกเกลา

ให้ชายบาหาพรพุม
 จ้ใจพรน่กอนบุรีสีอ
 พรคูนพันหีจักกัลลนา
 ชิงการุ่นป่กเกลาเกษา
 ควยวาห่าตามอ่าเพื่อใจย
 มีสุทูนกัจบิภวโค
 ไซไมกลวไผยพรบิภว
 จ้งโปรกปร่าหนีเกลาเกษา
 พรคูน่รุกยอกฟายาใจย
 เป็นหน่อจักกระหักอันสูงไผย

ผานกรุงฉิ่งการาไชย

เมื่อนั้น

ไคพังบุกตรีพูนมา
มาอวคณว้มิง เบนพันคิก
ซึ่งย่กยของวาอ่องค้หรงไชย
จันถึงสัวันขันเมืองแมน
ก้จ้มีราช้หุดทือसान
กลาวช้อคามโยยประเวณี
นึห่าข้ม เหนไมเกรงเนา
ค้วณูญุณีทาน่า
มิงยาห้กวอนช้อกูไมไห
ค้วมิงหากค้ควาเลียงมา

เมื่อนั้น

ไคพังบิตุ เรฎุหรงหัน
ลุกรักช้อโหดหรมิตุ เรฎุ
เมนวาพรมวยชีวี
เบนเวราก่าไคห่าชว
จ้ครองชีวาไวก้ไมงาม
ชวค้ก้มีญูเมื่อนั้น
ชาเสียก้จ้มวยมีร์นา
อันยิงเก็คมาก้เบนไม
ช้พรอ้งญูหรงท้ร้นี

เมื่อนั้น

ไคพงงพรราช้ทีคา
เม่เม่กูรูอิศึกษา

เลียงไวจักไมชายพรบาทา

ทาวกรุงภานราชย์กษา
วาเหวยอิญาจ้งไทรย
อันกูจ้ไวชวีวิทยาสังไสย
กูนี้เจบใจยเบนเหลือแสน
จักกูแคลนกูไคก้ไมมี
อ้พิบาณา เถึงบูรีสีอ
เหนค้ก้จ้ยอนนอนคาม
สักคา เบนกูไทรยห่ายบายาม
สามโลกก้ยอมชามชิ่งฤหทา
จักซาไหมันโดยสังซา
หาไมกูจักซาเสียกวยกัน

นวนนางอุมาสาวสัวัน
ก้ลี่ยาญวนอนไปยหันที
ห่อไมโปรคเกกเกสือ
อันค้วคูกนึ้จ้ตายคาม
ก้รูห้วโลกค้หังสาม
จ้มีแคควาเมเฮานินทา
พรหรงหันจ้งโปรคเกลาเกษา
ไชวาช้พันควาเมราค้
อ้บอายเทวาหูกุราสีอ
พรญูมีจ้งโคเมคทา

ทารทาวภานาสุนย์กษา
อ้กสุรากวิวโกรคคฤาไฟย
ย้งณินหนามาวอนขันไค

ท่างามยูแลวตากัไทรย
 มึงยังนับถือกันวาคี
 เสียแรงที่ถูกใจเลี้ยงมา
 มีรูวากลับหิ้วยัก
 ภาลูกหิ้วลักเวงล่งไปย
 วาพลาวงพรทางผินพัก
 พรบุดครีออนวอน เปนหลายตา

เมื่อนั้น

เหนพรบิฑูเรฎโกรทาไปย
 โปรกเถลาพร เจาจ้งโปรคเกสือ

พ่อเปนเกือทองน่ลอมบาค
 ทีไหนยลูกจ้คินซิงชีวัง
 พรผินหลังไมแลดูหนา
 โอพรยอกพายาใจย
 นองซ้อโทคพร อ้งค้หรงเคฎ
 หนาที่จ้มวยชีวี
 เมนพรสูว์น้ค้คแลว
 จักกลันใจยใหม่วยบันไหลาย

เมื่อนั้น

คักแคนแนนทรวงพันท้ว
 แมนจักลีชายนูณีไว
 ยาเลยจักปาวเทวา
 แลวจ้งจ้มกลางชีวา
 คิคแลวพรสังกัณหัน

ใหญ่โคอายแกเทวา
 อีลูกอับปริโหชายนนา
 หวังจ้โประากักไนยแคนโครย
 มีรูที่จ้งคโทคมึงโค
 ชายชูจักมวยม้วรนา
 พรฎยักกัไมแลดูนา
 นิงเสียไมวาประกานโคย

โฉมนางอุคษาสือไสย
 ทรวมไวยกอกบาคทูนคัก
 เถิงชัวชากัโคมาเปเนษามมี

ลูกซ้อรับชีวีพรอ้งไว
 กัวาจ้มวยชีวาคคักไสย
 แศเปลาออนวอนเปนหลายครั้ง
 เย้าว่มานร่ารองโสกา
 สุกอาไหลายเมียบแลวไนยครั้งนึ
 บิฑูเรฎไมโปรคเกสือ
 กวยทาวนาคิธานไชย
 เมียบแกวจักญักหาไม
 ตายไปยตามอ้งพรฎมี

อ้งค้ทาวกรุงภาล์ยักสือ
 อ้อสุวีตรีคฤกยูไปยมา
 จักเปนหวงปวงไญยแกดูษา
 ไหล้งมากูจ้งท้วกัน
 ใหม่วยม้วรนาอาสัน
 เรงไปยปาวเทวันมามีค้คนี้

บัคัน

กุมเกลาทราบงามลิ่งสามที

เที่ยวปาว เทวินอินทรา

หังครุคนากเหวาสุลาไลย

ไซมาประกาศเทวิน

จักขาม่มุขชายภาน

บัคันเทอจับม่มุขโก

แลวจักซาใหม่วยม්රंना

เมื่อนั้น

หังมูเทวินอินจัน

อีกฤาสีอสิควิหยาหอน

โคหังกันหันจันแจ

คางคันแจงใจยทีไนยเทก

จำเปแจภาทันกลาโคลย

เลือนลอยมูกกลางอำพอน

เหน่องพรภูนาตี

คางอังก์คางคิต เมศา

ไมรูทีจักห้าประกานโคย

เมื่อนั้น

เหนื่องเทวินจันหรี

คูกอนเหวาทังหลาย

อุกอาจมาห่าอะหังกา

นาฤาชีอวาอุ่มรุก

ผานกรังม්රੰงกาห่านี

คันทันรับสังไสเกสิ

จ්රล්ර์ เหกเหาะไปย

ฤาสีสิควิหยานอยไฉย

วาทวไทยทีราชกรุงภาน

ไหากันไปยยังราช์ถาน

ห่ากานลอมซ่มพรทีภู

มัลไวยอกปราสาศหวายักษา

ยาไทเทวาคูเยียงกัน

หาวบ්ර่มพร่มเมคไนยล්රัน

คันทันกันหันนำ ๆ

อ่ามอนแมนเพห้พฤกษา

วากรุงภานไซมาโหหาไปย

แคเกรงเคฎยักษามูเปเนไฉย

ลิ่งไปยรักค่านาห่านี

กรังนابقอนหวายักสิ

รวบรักพรอุ่มรุกฤทีไกรย

เหวามีมเลือกศาไหลย

ควยกลลฤทีไกรยอู่สุริ

หาวภานาสูลยักสิ

จึงมีสิงหะนาคบันชา

จึงกูรายรูอู่จูกษา

ไมเกรงฤหทาอู่สุริ

ห้หาวไกรยสุกเวืองสิ

อวกอิดฤทีเปเนพันใจ

อันผู้งเหวันันคามา
เราจักหาเสียให้มันไหลย

เมื่อนั้น

โคหังพรฤกมพัน
แลเห็นกรงภาลโกรทา
ตางลั้มีคอบประกานโก

บันคาผู้งเทพ์เหวา

โอพรหรงครุคหหัง
หวังจ้ให้ไปยปราบอสูรา
โคความเวหนเอาอาฎน
ตางอังก์ตางอวยพรพอนไชย

จักกลาวหรบคไปย

ซึ่งเป็นบ่มุ้มราชไอย์กา
แต่จากณรง์กามาชานาน
โหนวาเกราะเจ้านราย
ยาเลัยกูจ้ไปยเทียหา
โหแจงปร้จักวารายคิ

กูเอัยกูกอน

แต่เร้าคอยหาพรอ้นักตา
ไมเทแเจ้าคินมานักค้เรฎ
บิภจ้ลาเจ้าไปยพลัน

เมื่อนั้น

โคหังมันชาพรภูมี
กุมเกลสาประหนค้ล้งกับฆาฎ

ยังรุจักภักตราดาหาใหม่
โครอย ๆ ยาโคภูเยียงกัน

ฝ่ายผู้งอ้ามอนแมนแคนส์วัน
คังกันจ้แตกห่ามลายไปย
ถอยค่าเจรร้จ่ายบไปย
ก้ลาไปยส่ตวนวิมานบัน

ชวนกันโสกาล้หอยหัน
หัวเหพ้มีมันไอย์กุน
ดากลับแพศหาพ้เนาสูน
เหวาพูนท้เวคหูกวิมา
ยาให้มันไลยสังชา

เด็งหาบ่มุ้มจักฤคณาตา
ค้เน็งเด็งอ้นักตายาใจ
จักลัมมาราร้ตางก้หาไม
เกรือกวาจ้มีไพยมาราวี
อังก์พรอ้นัษตาเวียงษรี
ครีแล้วจิงมีหรบันชา

อังก์หาวโกรอยสุคนาตา
ก้ชานานมาเป็นหลายวัน
นาท้จ้มีเทคเป็นแมนมัน
ตางพรหลานชวันบ้คเคียวนี้

อังก์หาวโกรอยสุคเวียงสือ
ชินชัมยินคิเป็นพ้นัก
พรบิคคุะรุ่งท้ราชูพหรง์ล็ก

พรไปยซ์ให้พื้ภานกับหลานรัก

เมื่อนั้น

พรอ้งจิงเส้กจกลาไคLOY
พรจิงหรงสูะค่นหาเชก
สอกไสยนับเบลาเจ็งงอน
พรสอกท่ามร้งมุงกุกแกว
กอนกมพรชันเพชเส้กจพลัน

กรุกเอยกรุกหรง

แผนโยนผาคไผโยโบกบิน
ลอยลั่วปลิวห้โยมมีกระยัห
ที้นกอนข้อยอกข้อยาญใจ
ทุกเชหส์ถานวิมานศ้ถึก
เร้วริบทานห้วิบหาครี
พรเลียบลึงหิงห้จรันา
ไมห้บอ้นักคาไชยชาน

มาเอยมาเถิง

ปราสาทสูงเจียมเทียมพะ
อันก่าแพงแลงลอมปอมเมือง
คึกกวานรายเวียงชางฝายไนย
แลกูปวกห้ล่อล่ฆาน
เหลียวเหนพรภูนาคา
กัวัคร์คองพรอู่รูก
เรงชัยครุกหิราชเวียงไชย

บัคั่น

แลวกลับมามากัเรฎกรุงไกรย

ทาวบ่รับจักกตกเปนไฉย

เขาไนยที่สังฆาคอน
สูะค่นห้จวีเสกควยเกสอน
ซึ่งงามบ่วอนควยเครีอวัน
คูพรายแพรว์เพียงเทพสงส์วัน
มาหรงกรุกผาคันคังอำมริน

ฤทธิร้งเส้ศล่ำปักสิน

ล่หาคันค่นห้ทอนหังหรงไพรย
เมคากลับมีกแสงสูะรีไศย
วีไชยร้งจจักริบให้จรัล
ชามฤทธิราชปักษรี
ปักสิอริบเถิงขอบจักก่าวน
ห้ทวูกถาราลาไสรอยसान
พรภูพานชัยครุกไคLOYคลา

ห้บเมืองนึ่งไฉยนักนา

ลวนม้หาเนาวัคร์คร์คไกรย
รุงเวียงลวนทองกูสุกไสย
อ่าไผยวีจิกร์จัน
แคลวนฝุงมาล่ยักษา
บ่นยอกม้หาปราสาทไชย
พรหรงพุกกริวโกรคกังเพลึงไม
ควยฤทธิไกรยมีหิมมา

นาตีเหลียวเหแปกษา

บินมาแต่โดยบุญร่ำภา

ความกลัวตัวสันเป็นนักรบ
กว้างพรอญ์รุกฤทธิไกรรบ

เมื่อนั้น
หื่อนากวางราชอันกศ
จึงอุ้มเอาอ่องพรอญ์รุก
ศรัทธามอนันศาวีลาวัน

เมื่อนั้น
จึงถ้วายบังคัมพรภูวไนย
แลวทูนแตกันจันปลาย
ซึ่งนาคารวบรักไวกันนี้
หากวาพรอญ์เสด็จมา
ครั้งนี้จักชื้อซึ่งไชย

บัดนั้น
หังบุญยั้งชายเราภรร
วางวูจู้บนาทิน
คืนคั่นแก้กัใจไปยทุกคั่น

เมื่อนั้น
โคยินเสียงปิกครุฑหา
บัคเคียวกัเบียบยอกปราสาท
เสียงพ่นอ้อมมานหังทานี
เด็จพระกลางชาลาปราสาทไชย
กัม่มนุคชินครุฑหังสองรา

ถายถาวางวูองไวย

คังนิงชื้อวักคัสไสย
หนีไปยยังกรุงนาคา

หาวยบ่มจักกฤฤทธิกลา
ครุฑหาเด็จพระปราสาทปลัน
มาหังครุฑสวมกอดเจ้าหลานชวัน
เจามาเป็นคังนี้ประกานโคย

พรอญ์รุกร์คัมมีสือไสย
ถวยใจกระเส่มเปรมปริ
บันร่ายเนือความถวนถึ
เกราะโทษามีจิกประมากไปย
ชื้อวักคัสไสย
ถหลานยักไหมวยม่มร่า

จึงพวกหัล่มารถวนนา
เวนม่มนุคชินครุฑโบกบิน
ถวยฤทธิกีกองพรเวहन
อ้ออิงอ้อวุ่นเป็นนักรบ

ฝ่ายหาวยกรุงภาล์ยักษา
ลันนลันพาหรันี้
ไหวยหวาคเด็จพระยักสือ
อ้อสุรกีรือออกมา
แลไปยเทพราชู้นักษา
ยักษาจำโคยวอญ์รุก

แลวจึงสำแดงแปลงฤทธิ์
 จึงรองวา เหว้ยโอบ่มนุค
 เองนี้ นำมก่อนชื่อไทย
 จึงทำอวคองหนั่งสัก
 มาโจอมฐฎุ เอ้านาคา
 ไมรุจักเราถาวากรุงปาน
 จักมากุมินกันตุากไทรย

เมื่อนั้น

ไคหังยักษามันภาที
 จึงวา เหว้ย ๆ อุกสุธา
 เราผู้สีกฎมาดลานยัก
 เราเนนมีตุเรฎุหาวไกรยสุค
 ดลานกรุงผ่รังกาหानी
 ทำกานหุจรีคมีกณา
 หานมีค่อนักกาเราประจาน

เมื่อนั้น

ไคหังตาแดงกั้งแดงไทย
 หานยาอวคองวาหรงครุก
 หลานคว โกลังอะหังกา
 ครันห่มนุกไปยเยียมภี
 เพราะยาบชาฐฎุภูเบ้า
 เมนมวากควากันคามคี
 นี้ทำข่มเหงไมเกรงใจ

เมื่อนั้น

ยักสีกกริวไกรคคังเพลิงจุค
 หาวนี้ชีกรุกมาแคไทหนย
 สุวีว่งหังไกรยเรงบอกมา
 ไมเกรงอักสุวียักษา
 มาชิงค่นโทคของเราไปย
 ผากฟาไมยคานก่หาวคไหวย
 ชีวันจักบันไลยเสียบัตนี

หาวบ่มจักกฤคญูเรื่องตี
 พรทุมิกกริวไกรคเป็นพนันัก
 อางอวลฤคหาวหนั่งสัก
 ชีอบ่มจักกฤค เรื่องฤคหือ
 ไคย่กาอุน่รุกญูเรื่องสือ
 แจงค้ควาคว เป็นก่นปาน
 จึงชีกรุกหามาสังหาน
 หลานกุก่ามิกกวยสิงไทย

หานหาวภานาสุน เนนไฉย
 จึงรองตอบไปยมีไคธา
 จักมาลียบประบุกกันกับชา
 ลอบข่มขุษาทีกาเรา
 จักขาราวีเสียอีกเลา
 จึงเราอักหลานประจานไว
 เป็นทางไมยครีจักยักโท
 เนนค้ตุากไทรยไหวามา

หาวบ่มจักกฤคณาตา

จึงตอบคำไปยมีไคชา
อันอึ่งคู่มุขกับอุษา
เทวาทามาให้ชมกัน
ซึ่งว่ามีไคออนง้อ
ภายหลังก็เลี้ยงนั้นเหาะไปย
ทั้งนี้จักวาซางเราฉีก
ฝ่ายซางที่ศุ่มกดูญา
ตัวเองเป็นนอยไมถอยตัก
หากวาเป็นเองของอวีไท

เมื่อนั้น

ไคพิงทาวจักกตฤทธิ
ก็โรคโครคเกรียวเคียวพร
กวัคแกวงพรแสงกั้งเปลวไฟ

เมื่อนั้น

เหมมานรับรุกบุกบัน
ฉวยชักพรชันรันรับ
หันตูกกรุงภานซานไชย

เมื่อนั้น

ก็โรคโครคใจกั้งไฟฟอน
จึงรายพรเวกอันลักคา
สืบปากเรียกพันยูจนวาย
ฝ่ายกาลาณะราชขุนมา
เรงยักชินมานับไวย

วาเหวยพรฤกษพัน
ยากฬามาแต่เมืองสวรรค์
ถึงควไมหันจ้แรงใจ
ชื่อนี้จักโครคภูไทรยไค
อุมหลานเราไคแลวาทามา
เรงก็คูกูเทคนายักษา
อุหังกาไปยกอนจ้โศคโครย
จักสะหัดไคห่ากัไทรยไค
หาไมกัจลินซึ่งชีวี
กัจ้มวยมร์นาศัน

ทานทาวภานาสูลักสิอ
อัคสุรีลักแคนแนใจ
โยคณันจูจอมเขาโคมไล
เขาไลภิกาคฟาคพัน

ทาวบ่มจักกตฤสองส่วน
พรชันครุกปรชันซึ่งไชย
เป็นปร้กายพิภายพรสุรีไสย
กัซาคไปยทั้งยี่สิบพรกอน

อังกัทาวกรุงภานซานส้มอน
ควยกอนนันทาคไปยจากกาย
หัดถาคักไคหมยกั้งใจมาย
เสียงกั้งสายฟาสันไปย
หาทำหอนกอนันนยูโน
ลอมไลภิกาคเอาไฟยวือ

เมื่อนั้น

ไคยนพรภูอกสุรี
 ก่กลมมู่อีสุนทังรอยโกก
 ทางแฉลงสำแดงเคธา

ครุกเอยครุกหรั่ง

เหนพื้นนุมนหันกระชั้นซึก
 แฉหางกางปีกคอยจักจับอง
 กรันหุ้มมานกอมุมูมูเฮามา
 เทาจับปากจิกปีกตี
 หัวซาคตีนซาคกลากไปย

เมื่อนั้น

ทังกาลานุระราชเสณี
 กรุงภาลกริวโกกรกโลกโยน
 ฝ่ายกาลานุระราชเสนา
 สองยักทังยีสิบสองกอน
 ปักษาโจมจิกอักษะวี

เมื่อนั้น

กับอ่องพรราชอ้นคคา
 ฝ่ายพรอู่รูก่อฉันรับ
 ควยฤทธิไกรยไซยชาน
 พรไอย์กาแฉนเยียบเอากรุงภาน
 พรภูครุกปากดุคเอาคุมกัน
 สากตราประหวนกันฉานฉาก
 ทาวบ่มจักกฤฤททีรัน

กาลานุระราชยักสื่อ

ก่แรงพื้นม่นครโหเฮามา
 โลโลกซึนเคมพรเวหา
 เขาจับปักษาอันเรื่องฤท

ของอ่องทาวบ่มจักกฤท

ปักษาสำแดงซิงฤททา
 แฉชัยรับรองควยยักษา
 ครุกทาโจนจับควยฉับไวย
 หางฟาคยักสื่อมวยคักไสย
 ซำโลเจ้าะจิกอักษะวี

หวนทาวภานาสูนยักสื่อ

เหนโยทีวินากคาค์ภว
 จูโจนโจมจับเขารับนา
 เขาหลังปักษาโจมตี
 เขารุมรอนพอนหันเอาปักศรี
 ปีกตีหางฟาคเป็นโกหลา

ทาวบ่มจักกฤฤททีทกลา

ไอย์การับนากรุงภาน
 กับกาลานุระราชญูใจหวน
 สีหวนเหาเหียมไม้ล่กกัน
 หลานเยียบเสณีตีประจัน
 แฉวงพรชันญูจักก่ฉ้วน
 ทางพรคางฟาคโกหลาหัน
 พรภูถูกทวนหันอักษะวี

ซาคคักกระหังงสังหวานซาค
มุงกุกักเคนเป่นผั่งคลือ
พรอญ์รุกคุกซิงค้อบองมาน
ถูกกาลานูระราชูเสนา

เมื่อนั้น

คองศาคคราอาวุกหังอินทรี
ครันวาจักคั้งฤททา
จึงไหเล็กพ่นสีกัลไกรย

เมื่อนั้น

ครันสิ้นแสงสุริยาราศรี
จึงเอือนอิกพั้นนาคบันชา
แคเจามาจากพรเวียงไชย
พรช่นักชูล์นักรอนเรา
หังอ่องนางสีสุคาเทวี
เกิดกานออล์มานไปยหังกรุง
หลานรักยูโยยไหเน็นชา

เมื่อนั้น

ฮังพรโยยยก่าจักไปย
ซิงคูนพรอญ์ภูทรวงเคจ
แคหลานซ้อดัวยมั่งกุ่มลา
ควยโคไหสัคสันยา
ครันจ้หังนางเสียกัโมคิ
ประกานนึ่งกักมกลางทาวกรุงภาน
ควยรับคว่าเทวาสุลาไลย
ส่ามเมรคแล้วจักกลับวันเชลลี

ท้อฟาตูกูก เกคของยักศรี
อักสุระวีกรัพนจากครุกทา
แผนท้อยานเขินค้อเอายักษา
อูกสุระรากัสินซิงซ้อวือ

ทาวภานาสูล์ยักสิอ

อักสุระวีเจมปวกเป่นพ่นใจย
พรสุระรียาเขนย่าแสงไสย
ลั่งสุภีไชยทานี

ทาวบ่มจักกฤคเรืองสิอ

อักสุระวีเล็กห้มกลับไปย
แก่องอ้นักคาศีไสย
ไหเคือกรอนทัวไปยหังบูรือ
คังแคโสกลเสาหมองสิอ
กัโสกีร่าไหทุกเวลา
รับพุงซาพั้นกันนัคนา
มาจักภากันไปยพรเวียงไชย

พรอญ์รุกครุคัมมีสิอไสย

พัวไนโยบายคัมแลวทูนมา
โปรคเกคหลานรักเป่นนัคนา
ยูรับนางอุษาเทวี
ไมคิควาชีวาจักเป่นผี
จักเสียทีไหบักคียานไว
ไหมวยไวปรานเสียจิงโค
เมื่อแบกภากจากไอยยู่ทูนมา
อ่องพรช่นักชูล์นัคนา

ทูนกลางกุ่มเกล้าวันทา

เมื่อนั้น

โคพึงพรอนักคาภาที
 เจ้าจุ่มกลางอัมสุรี
 จิงตอกท่ามรุ่งอันเรื่องไชย
 เจ้าจั่งเอาไว้วามรับแก้ว
 แหวอนนี้มีอีกตพทา
 คังวาจักแกวอันเรื่องตุ๊ก
 แลวพรอ่านววยอวยพอนไชย
 เจ้าจั่งมีแก้ววังอ่อง
 สักเสกซบครุคโคลชลลา
 เติงเอ๋ย เติงแลว
 บินท่ยานผาคมากวยตพที

ครันเอ๋ยครันเติง

พรเส็กจลินลาคลาโคลย

พรจิงครษเลาแกไอรัก

อนักคาแทมจุ่มววยธวี
 หากวาบิภฏนีไปยหัน
 เสกแลวจิงกลับพรบุรี

เมื่อนั้น

ทั้งนางรัตนาทราบไวย
 มีความปราโมคไชกช้วน
 กังโคเส่วยส้วนไนยขันฟา
 สองอ่องกัโอนเสียนล่งกับบาค

อ่องคัพรไอยยกาจั่งปราหนี่

ทาวบ่มีจักกตฤคเรื่องสือ
 พรภูมีจิงเหนทุกสิงไปย
 ทั้งนีกคามอักษาไสย
 ยืนไหแกรราชอนักคา
 ยากลวณูมานลี่ยักษา
 เปนเทพสาคราเกรียงไกรย
 จักปรามไปยทุกทีกก็ยอมโค
 ไทรุงภานภายแพตพทา
 ยาหลังลิมควยก็ลี่ยักษา
 มายังพรราชบุรี
 พรแกวเรงครุคเรื่องสือ
 ไปยบุรีณี่รุ่งกาหันโคย

ประทับเกยทองนองไสย
 เขาไปยไนยปรางคักคัมภูนี

สินม้กเนือความถนถึ
 ควยนาคิหมันม้ครักไว
 ธีวันจิงไมมวยคักไสย
 พรไอรักทิมบ่คัจจิงแจจโยย

อ่องคัทาวไกรยสุกเปนไฉย
 โคพึงสั้มเกจพรบิภฏ
 เบิกบานทีดาไทยเปนนักษา
 ไมเทาแจงกิกจาพรลูดรัก
 บิคตุะรุ่งทีราชภูท่งสัก

พรไปยพหฺลลนแลวมลนยัก

เมื่อนั้น

เหนพรโอว์คยฺศไกรย
จิงครฺกวางบิภฏฺจลาไปย
สังเสศหรงฺกรุกฤทธิ

เมื่อนั้น

แจงชิ่งโอยญูกาไซยชาน
พรโคลฺลุมรุมฺมชิต
ชือวากุณษานาวีอ
นางยินคิตฺติโครูชว
กัถหนึ่งพฺภูนาคา
ยิงคิตยิงแคนแสนทฺวี
นางสื่อนสีลาบร่าโรย

เมื่อนั้น

เหนพรมฺเหสีโสกา
จิงกรวมทูนตามพรเขาวฺเรก
อังกฺพรโอย์กาคามไปย
พรบิภฏฺมานญอนกัษามฺราน
โยแมจิงทรวงฺโสกา

เมื่อนั้น

พังภีเลียงตามความโนย
ความแคนโอยนองจิงรองไห
จันพรโอย์กาจํภามา

คุณพรทรวงฺทั้นทั้นทิว
ทั้นทิจักอุบปรฺมาไปย

หาวบวมจิกกฤคเบณโฎย
คอยส้วางบุกโทยกเปรมปรี
ยงหิมว่าโลยคิริสีอ
เหาะไปยคิริหิมภาน

นางสีสุคายอกสงฺศาน
ไปยพมภานกัถส้วามี
ทีกากรุงภาดักสิริ
พรภูมิมิรักใครยงโมมา
แคกนเคาควยอังกนางอุษา
พั้นพิคมาตองกวงโจย
มีอาจทีจักลันเกวาคาโค
ยูโนยแทนทีไสยยา

นางภีเลียงรักรวมเส่นหา
กัลยาฉิ่งนสนทฺโจย
เบณเหตฉนโนยมารวํไห
โคปรฺสับพมภานพรยอกฟา
ภีเลียงหวยทานกัษานหนา
จิงครฺคยอกซาไหเซาโจย

อังก์อักษุคาสือไสย
อรัโทยคอบพลาจทางโสกา
ควยพรไปยล้งรักนางยักษา
อนิกจายงฉคเขียนไปย

วาจ๋ล่ายลางอักษี่
 เมื่อบิภวนางยอกฎวงใจ
 พรมาละอาไหลยัคใจนอง
 จึงแสงแกลงหาพรไอย์กา
 เสียแรงรักภักดีทั้นท่เวก
 นอยจิกเป็นสุคคิกไปย

บัดนั้น

เจายาโสกสันพันท้ว
 อุษานันเกิดไนยบ้งก่ด
 ทาวภานาสุนไปยข้มา
 ครันมาสมรักพรจักกรรา
 ไชนาภมากระหวัครักไว
 จึงเห่นพรก้งกับอุษา
 ไมชาจักกลับมามาหนี
 พรไทไมยแลวฤาจ้คิดเมล้ง
 เถึงกลับมากจ้รัคายใจ
 อันเข่นพีก่ยกมเขาใจ
 แศหากจ้หังวาจา

เบื่อนั้น

ครันเถึงปรางรักค้มนี่
 เขาไนยของแกวมันจ้ง
 พรจ้งสวมกอกนางกัลย้า

โอวาเจากวงชีวาที

เมื่อนากมารักมคหีไปย
 คิกวาจ้สินชีวักแลว

ค่านีนอง เห่นหาจิงไม
 ไทนยจ้ทำไคณ้ต้อ
 จ้ยุครองสมบัคเมืองยักษา
 พ้อเป็นชาวมาไหค้ใจ
 จันช้ล้เนคนองเบเนเลือกไหลย
 นองจิงรำไหโสกี

พรภีเคียงปลดอบนางโฉมสี
 ความนีกั้นจ้งแศเคิมมา
 พรคาบักไคไวทีไนยพา
 เคียงเนนทีถายาใจ
 ยักษากวีวโกรคก้งเพลียงไม
 นางช้โทคเทาไคยไมปราหนี
 มากมายจ้ช่ายักสื่อ
 จ้งหังคำภียาโสกา
 ช้ล้นองย้งหาเห่นไม
 ย้งจ้ช้รำไหแศนทุกเวลา
 อักไครยจ้ไมทุกก่ไหวา
 จ้อุษากัดันความโสกี

ฝ่ายพรคูน้รุกเร้องสื่อ
 ภูมิเส้คจโคสยถลา
 เห่นอ้งนึ่งนุกนางอุษา
 สองราภีลาหว่าโรย

ครั้งน้ก้งจ้มวยแลวเก็กใหม่
 แชวนไวยอลปรางอักษี่สุระรา
 จ้ไมเห่นเองแกวไสน้หา

พิก่ไม้อาไหลยแกชัว
 ใจแวงเสียงนองเจารองไห
 คิ่น ๆ จัสนีชีวาวาย
 กับพระภีเลี้ยงหังสินาง
 จัเรียกว่ร่บุชก่สุกไทย
 บั๊กเคียวเหลียวกลับเขาปรากฏมาก
 เยือกเฉนเซนซานไยหังกาย
 ค้อพรไอย์กาลังมาชวย
 พรเลาหลางกอกอ้งนางเทวี

เมื่อนั้น

ซ่มรักกับกักโสกาไลย

โศก

โศกุนกระมอมจอมจิก

วันเมื่อคิ่นขึ้นจากนิกทรา
 หายไปยหังภีสู่หลัก
 คีควาพรภากันหนีไปย
 จิงเทียวหาเสนนากรักไว
 กังเสียบเนองจักชากจากกายา
 สุกกิกแลวกลับมาปรากฏมาก
 เมียเขียนบันชอนทัณฑ์
 กับพรไอย์กาหีบบัคี่
 แลวเสนพ่ล่มานท่ยามบุค
 เมียรองยินคี่เปเนักหนา
 ทุนพลางนางโสกาไลย

บัคั่น

กิดถึงแกวตายิงก่วาทาย
 อักใจภักจัวชวันหาย
 พ้อเสนสายส่วากเจาเกินไปย
 โอมางชีวิกจักไสย
 ควยเกกรักไวไมเคลือนคลาย
 โอใจจัวชากควยโอมณาย
 ษ่าคิ่นวาวอควยชีวี
 โอมวยชีวาเพราะนาคี
 ภูมิพิลาพ่ร่าโรย

นวนนางอุษาสีไสย

อ้วไทยไรร่าโสกา

เมียคักวาจัไมเสนหนา
 โอมเสนพรยอกฟายาใจ
 นองรักคี่อักเซาร่าไห
 ค้อเสนพรชันไซยักส่งกา
 บันยอกปราสาทไชยทาวักษา
 เมียวอนพรบิกคาไมปราหนี
 พ้อสนั้นเอากาคยอึงมี
 เสนพรภูมิชันท่งครุก
 ความนองยี่เคี่เปเนที่สุด
 พรท่งพุกฟาคพรไบนไหลย
 เสนวากอักสุราไมสุโก
 อ้วไทยส่อินไปยมา

นางพระภีเลี้ยงเส้นหา

เหนสองกระสัศโสกา
 มีอาจจกัถ์นึ่งนำคา
 เมื่อพรอ้งหรงโสกลโสกาไลย
 คักคองกฤคักางหาวนอง
 งามอ่่นงหรงโสกลหุมพาย
 งามโฌมเมื่อช้นก่สุคคัก
 ักว้ร่าหรงสือแปลกไน่นา
 ึงโครยงามหังสามแผนพีพ็บ
 ูก ๆ ชูเช้นสว่างใจ

เมื่อนั้น

กรันสว่างสางโสกลไนยอาวอร
 พรุณี่แลพีจ้ทอบแทน
 ชาเสียบไมวามร่นา

เมื่อทัน

ิจทุนส์นองพรภูวไนย
 อันพรบิคุเรฎุโคเสียงกู
 พรอ้งก่โค เป็นพีศักฎ
 แมนวาปรองคองกัน
 นองจ้สามรานขานใจ
 นีมา เป็นเสียนสังครามยุค
 เมียก่โคคังสัคปีคียาน
 แก้อพรอ้งจ้งโปรคเกก
 พรยาเพือบร่ทานไหรารอน

เมื่อนั้น

เบนหนาสิ่งสานพ่นัก
 อ้สูะช้นทหารหลังไหลย
 ช้ล้ไนยไลยดังส่พร้งพราย
 ักงบวทองรองรับมีน้ฉาย
 ักงสายผ่นคักคองบร่หุมมา
 พี้ส่งามยามโสกลักหนา
 ูกุสองกระสัศตราเล็ค้ไกรย
 ัจเล็ค้ล้บสองอ้งก่ไมโค
 คางถอยออกไปยุทองนอน

สุรวิ้งอ้งฉ่ร่ายเรื่องสอน
 พรภูทอนปราไสยนางกัลลียา
 แกแลนกรุงภานล่อยักษา
 นองรักจักวาประกานโคย

โฉมนางอุษาสือไสย
 ุคโคยแลวพรยอกฟา
 คุนญนองรักเปเนักหนา
 คุนล่านแผนฟาแกนโครย
 เปนสุวันปร่คักีแผนเคียวโค
 ไมมีสิ่งโคจ้เปรียบปาน
 ุคมีนยานองจ้วาซาน
 ัจคายควยภูพาน เปนแนนอน
 แมนวาบิคุเรคไมก่กอน
 พรภูทอนจ้งโคปราหนี
 พรโฌมฉีก เล็ค้ฟ่านร่าสือ

โคหิงอุษาทาที
 มีเสียวที่พรญาพยามทูเรก
 มาโคสับส้มอาร์มรัก
 งามเด็กงามโฉมประโลมจิก
 งามขวางามก้มคารัมครัน

วาเอยวาหลาง

ซ่มซันรุ่มรินรุ่มกรุ่มไวย

เมื่อนั้น

ครันกลีบแดงปรางรักตะนา
 ฉิฉะทาวบ่มรักกุกุก
 หมิ่นำซำค้ออุทีไกรย
 แลพรพรวุกุกุกุนหัน
 อ้นักตาซากาลานุราชทาย
 แดกอนหังสมมหับทีไกรย
 ครั้งนี้มีนุกสุดกุก
 พรุกนิจัยกโยหา
 ซาไหลนวังซ่งพี

ออกทองพรโรงรักซัววาน

จิ่งเรงกะเกนโยหา
 ผูกหังมหาเมกขุนซอน
 ยำรุงจัยกพลันกาย
 ซาไหลนวังหวาจักกุก
 สั้งเสกเส็กจายากตรา

พู่ฆามาอ๊กอวานปาวเจ็ก

พรุกนิจัยกโยหา
 ซอบเซกทีหม่าอ้อนาจัก
 ซังงามสลักงามวังซ่งพัน
 งามจิ้งกามรุมไหรับวัน
 งามซังสั้วพันจ้องใจ

พร เณแอบแนมนางหางพิศุไมย

คังโคสับบักไวยเมืองฟา

ฝ่ายทาวกรุงภาลัยกษา
 อักสุราคุนแคนแนนใจ
 ฤาคักแกหลานเอ้าไปยโค
 ฆลาเมานันโหลยมากมาย
 เกรืองคัมมุงกุกกระเคนหาย
 กูโกลอบายเนพันคิก
 ฎุโกลยไมคานค้อคิก
 จำจักกแกแคนไหถึงที
 ไปยยังฉิ่งกากรุงสือ
 คิกแลวอักสุริกัโกลยกลา

จิงสั่งอักสุมาลัยกษา

ไหโกลหารอยโกลยปลาย
 เคียรอนโกลยริมากหลาย
 ไปยห้ามหลายมกลางกรุงฉิ่งกา
 ยาไหโกลยคิกเสนอया
 กลับเซามหาไพซัน

คังไฟยพิกรอนรุมซ่มซัน

แต่เยียมแกลแลทฐอำพัน

บัดนั้น

ครันรับสั่ง เสกแล้วออกไป

เกนมู่อู่สู่อู่กุมพันธ์

ครันถวนหารอยโกศตรา

นี้ระมีคบิค เบียนกายา

บาง เบนแรคขวางกวางชาย

ลางยักเอ้านากเป็นสังหวาน

โหล่เอยออกจุ่มกฐเศา

ลวนถ้อวูกสาคตรา

หาวหวนส่งครามไมสามฤท

แล้วผูกม้หา เมกข์ช้สาน

คังเป็นกระบวนทับฉับไว

บัดนั้น

เมื่อประถัมยามคำเวลา

พรบุคตรีสี่อูญูญุเคียวกาย

ยาเลยจไปยคุโหแจงใจ

ครันถึงห้องแถวช้ช้วาน

จิงเหนพร โฉมเด็ก เลิศสา

หังสี่อภีเลี้ยงสาวสัน

จิงกลับออกมาหันไทย

อันเร้าจ้ญิงยูเหมือนครั้งก่อน

จ่าจ้ญุนบิคุ เรคหรงหัน

ครันถึงปราสาทอู่สุรี

คอยดาสุระวิ้นจ้ตรักไทรย

ม้หากาลี้ยกเป็นไฉย

ครวคไทรยไพรยห้ลโยทา

คั้นหันนันทัยกนัคนา

คางแปลงดูท่ามากมาย

เบนแรงกานา ๆ มากหลาย

กายนันแกลลวนอักษุรา

ลางมานเอ้าหันเกษา

บางอาปากโหนากหันพิค

แบงมีเสนาษายูอักษุนี้ค

เคยปรามทุกห้คกมีไชย

เครื่องอานพรอมลับประดับไสย

คอยดาพรภูมานจ้ไคลยคลา

ฝายนางกำม้นนางอุษา

ไคยีนเสียงเจรว์จ่าก้หลากใจ

นี่เป็นเสียงญุชยามรว์ไห

ญุงก่าม้นนไนยก้เซามา

แฝงมานมองกุนางอุษา

โสกายุก้บนางหรามไว

ประชุมกันทีลาบรว์ไห

นางไนยก้ป่ดูษากัน

จักภากันมวามอนอาสัน

คิคแล้วก่าม้นนัคขึ้นมา

สาวสี่อภีค้มเนื้อเกษา

ขุนวาศน์พรทิดา
มาอยู่ในหอวัง
พร่องจันทราภิไศไทย

มือนั้น

ไคพิ้งกำมั้นนั่งคราน
คาแคงกั้งแสง เปลวแปลง
เหว้ย ๆ มีนุกเทาแม่ล้งวัน
ภูคิกวาจันนีไปยบุรี
มีรฎาวาอยู่ในมียัก

วาเอยวาแล้ว

พรเสกขยางเยื้องจรัล

หรั่งสุคันทาหาคักถานกลืน

สาสันเกราะแควแหวพรายตา
วันประดับทับทรวงคาบหีบ
สันสอกทองกอนมังกัรพัน
รักเรียบห่มรุ่งเรืองแสง
จักหรั่งมุงภูคิกอกไม้หัก
มาหรั่งอาวุกยี่สืบทัก
ครันเสร์จเสร์จยาคครา

ซางเอยซางคั่น

ชื่อพรภูมู่หาเมกถุนซอน
สูงไฉยโคหารอยโยค
พิคาล่าส่าแม่หิมมา
ก้ามล้งเคยพิ้งพรสุเมน

ภาพรอุณรุคฤทธิไกรย
สองอังก์หรั่งโสกร่าไห
ชีวิคยูโคยี่ท่ามาน

หาวกรุงภานซานไชโยยหาน
พรฎุมารกรวีวโกรคกั้งไพยกัน
ค้เบงแฉงเชียวกั้งฟ้าลัน
มาคูนินกันเนนพันนัค
พรุกนึ่จี้กไปยโหมหัก
จักโคเหนกันเนนโกรยมี

พี่แสงทองดวงแฉวจ๋ามรักสื่อ
เซาทีสะตั้งคังคา

กลืนค้หล่อบ้องหรั่งพูนธา
คาบลายม้หาสังหวานวัน
หีบโดยโครยหีบอ้อกลัน
พันซังไมครันภาหุรัก
แสงแควเชียวแคงแจมจัก
หักเหียมบ่มพุ่มมา
หักแควงพรชันชายชวา
มาหรั่งไอย่ราฤทธิรอน

จับล่กันโครยพิบส้อมส้อมอน
งางอนกั้งจะเสี่ยสุระวียา
โกรคเกรียวคังงานพรเวหา
คาโคเหากวงพรอาทิก
รากโคนโอนแอนไม้ค้คัก

เค็ยรอกกองส่นั้เกระชั้นชืค

เค็ยดูยค้งค้ำมหาส่มุค

เค็ยฉัคคัคหีม่านฟ้ง

ประกัับมูอัคสุราหารอยโลก

ห้งไซลาหยห้งคู้ค้ำ

โหรงกองกัคคฤคกรีน

อากากม้อกคุม เป็นควัน

มาเอยมมา เด็ง

ซั้บพวกพ่่นโยหา

บัคนั้

ยัค เบ็ยค เบ็ยค เต็ยคกััน เขาไปย

ยัคสือซ้งกััน เขาโจอมจับ

เกลคเค็ยว เค็ยวพ่นคัันฟา

ยาใหม่มูกมันหน้โค

ถาแมนวาออกกานูโคยนั้

เมือนั้

โคยีนเต็ยงพวกห่ม่าน

พร เบ็ยมมันซอนแกวแหววพราย

เขาลอมปราสาคแกวแหววพราย

กัันฟาอากากเวห่น

เหนหาวกรุงกานอัสุรา

ยี่: เป็นจอมห่ม่านคเค็ยง

พรยีนคั้ห้งคู้คั้ง ไซย

คู้คั้งพรภูต้งหะราช

สืบทิมปีคหุไมทานฟ้ง

เป็นคู้คแล้วไหลยไปยทัวค้งง

ควยม้หาก้วมคั้งฤหหา

เล่นโลกคอง เคมพรเวหา

เพวหาล็กห่ม่านกั้ห่ม่าน

เต็ยงพ่นปคั้ห้งคู้คั้ง

คลายเค็ลคือนห่ม่านชั้นยากคตรา

จิงกาวรุงภาคั้ยัคษา

ประกากััน เขาลอมปราสาค ไซย

มูพวกห่ม่านนอยไหญย

ควยคู้คั้โกรมม้หีมมา

คางซั้บอากูหคอยถา

ครวคคตราองปาวก้าซั้บกััน

เรงร่ว้งระไวยกวคชัน

จั้บ้น เกลาเต็ยบเต็ยโยสึนปราณ

พรคู้คั้รูกคู้คั้เรงแสงฉาน

คั้งสุหามาคานจ้ห่ม่านลาย

เหนหม้อสุราห้งหลาย

คั้งคึลันไนยสายคั้งค้ำ

มึคไปยควยพ่นคั้ยัคษา

ห้งม้พาคั้ช้สานชานไซย

ษ่าเหน็ยงส่นั้หวนไหวย

กู้วไนยแยมยิมพร้มพราย

เหนสัคจัคคุดะมากห้งหลาย

หมายใจที่จ้ใจห้ามลาย

เมื่อนั้น

กับสี่ทีเลียงกัลยา

จับแหลมสองหาสามค้ไปยเห็ท

หน้า

ต้นอุณรุท

อุคษา

ต้น

แค่น้เษา

ร้บกัน

แล่ม

สามคามหัน

อุณรุท

สาม

พ้ร้บกันบ้ยุค

ญ่อกเข้าอังชัน

นางค้น้ก้อกสันชวนหนี

กอกบาทพระอ้งค้หรงไชย

หงษีรพีเลียงก้กัใจ

วาโออ้ใจในครานี้

ค้ริงกอรก้รอกมาค้แล้ว

บ้คนี้เเนก่าม้เวธา

มาหแมนดิ่งตัวจะม้วยม้ค

เสี้ยคายแคอ้งค้พระหรงไชย

พระบ้คากหรงม้ห่าเมก

ท้งโยหาเกลือนก่ล่นพ้ล้มาร

เมื่อนั้น

จ้ิงปลอบอ้กค้เรคเทวี

อันพ้ล้มารน้คฤาแมงบ้

เด็งอ้งค้พญมารซารไชย

แคหากม้จ้ครค้คเหนุ

ไหวอควายวินาคคาค้คา

โคมย้งอ้งค้นางอุษา

เหนทวายักษามาลอมไว

จะมีส้มประค้ก้ห่าไม

อระไหร่าไหโสถึ

ค้ือกร่าไหยอ้งมี้

น้าท้จ้มว้มร้ร่นา

ยอมผดงแ่นวอาร้มห้รธา

คามมาจ้มกลางไหบ้นไหล

จ้ค้คชวีค้กห่าไม

เหนเหล็ดุท้ไกรจะค้การทว

อ้งเอ็กไอย้ร่าม้ห่าสาว

พระภูบารจ้ค้คไฉนค้

พระอุณรุทหรงส้วค้ร้มมี

แกวพียาประหวั่นพริ้นใจ

ไไหนจ้ค้คอุท้พิโค

จ้บ้นไหลไมท้นจ้พริบคา

คว้ยคูนยูนองรักเเนนนักหนา

จ่าซ้อออกไปโตตอบวาจา
 ตรักแล้วพระองค์ทรงหัตถ์
 เส่กจโคยบันชอรฐจี
 กุกอรทรรทาวกรุงภาร
 ไร่ไสหมี่โคจะเซซซาม
 ฤทีเคกเรื่อรงานชานสำนาม
 เหนจ่ม้วยวายปรานไนยครั้งนี่
 ค้วยคุณอยู่ชยามารัฐ
 ยักสิอจยู่สุกคสำมราน
 ลวกอิกฤทาเหาหาร
 จ้เหือรทานทวทองหรันี้
 ทัปรัชุมเหวันทุกราสิอ
 ไทศรีโลกกุเลนเปน.

เมื่อนั้น

ไคพงงกริวโกกรคังไฟพา
 เหวย เร่งจับเอ้ามุค
 ทังอือษาจ้งไหร

บัดนั้น

कांगแล้งษาแคงฤที
 ยักเยียกเบียกกรร เขาพรรพาค
 บางวิ้งวางวูเขาจูโจม

เช็ก

เมื่อนั้น

แลเหนพ้อมาร เขาโจมคิ
 แคลงแคลงพระชั้นเขาพรรพาค

วาชานงอนง่อคคิ
 จิงจับพระชั้นไซสิอ
 พระภูมิจิงตรักประกากไปะ
 จักมาคราที่ฤทีไกร
 ทั้วเร้าคฤาอังกัมรามเมก
 ทั้วหารจักมาค่อสังคราม
 แศหากมีจิตรคิกเหนกุ
 หารจิงกลับไปปรางมูนิ
 แมรทหารหมี่พงงวาจา
 อิกหงงเหล้าภักพ้อมาร
 ออกไปยั้งงเข้าอังชัน
 ไร่สอจโคลองซิงฤที
 ชวันคา

ทาวภานาสูรยักษา
 อ้อสูรารองชัยภักไกร
 ษาใหม่วมุคคักไสย
 เครียวไหล่เอียกเปนบังคลี

อ้อสูรโยหายักศรี

อิกกรีมมีเขารุกโรม
 อ่องอาจรุกภดาโณ
 โณมเขาค่อค้วยภระภูมิ

พระอุณณ์รุกพูห่พ้ง เรื่อสิอ
 ภูมิคแลลงฤทีไกร
 อ้อสูรกายกลาคไมนับโค

ค้ายการกระจายออกไป

เช็ก

ครันถึงปรากฏรัศมีนี้

แต่คนจันสิ้นความมา

พิโคงอนง่อ เบนไมตรี

เบนกำหนดหลังของกุมภกร

ทวนพิณกลับลงมา

ไปเข้าอั้งซังศิริ

วาเอ่ยว่าแล้ว

สำแดงแปลงฤทธิสักกา

เช็ก

เมื่อนั้น

เห็นพระอุณรุทหีบบ่อคี

หุ้มมารลอมมูเป็นร้อยชั้น

พรภูยักกริ้ว โกรทคฤาไพย

ขับพญ่มหา เมกกันซอน

แนวเหงอากาศสุทา

กราว

มาเอ๋ยมาถึง

กับองค์อุษา เทวี

คูหวงที่หนึ่งอ่องอาจ

เวรคสัง เสนีอันมียุค

บัคนั้น

รับสั่งพิณกุมภกร

หมุมาร เขาางเอาสิ่งซอน

หุมหิงควยกำมดั่งเกรียงไกร

ภูวโนกกลับลงมา

จึงแจ้งข่มตีนางอุษา

โศคอบอุสุราอาหาร

ยักสื่อโกรทกริ้วท่าหุนหัน

จุมวยอาสัรในวันนี

จรับแก้วตามารษรี

กโกล้างชีวิตูสุรา

พระแก้วอุมอ่องนางอุษา

เหาะมาอั้งซันศิริ

จึงทาวรุงการยักสื่อ

อุมอ่องคบุคครีเหาะไป

ยังอุกอากาศบุคบัรออกไปไกล

กั้งจุ่มไมโครทพิ์โลกา

เรงรักพิ์นิกอรยักษา

กรังมาอั้งซันหันนี้

จึงเห็นอุณรุท เรืองษรี

ยืนอยูที่ยอกบันภัก

ภาลนุราชกริ้วโกรทคั้งไฟกรัก

โหเรงทักโยทา เขาฟาคพร

ม้หาการยักแซงชัน

เรงรักภักชันเขาชิงไชย

บางดอรยางมูงสูงใหญ่

เขาไลพิ์คาคเป็นสิ่งคลี

เช็ก
เมื่อนั้น

เหน้าวักหล่มาร เขาโจมตี
อันพวกอสูรธากองนา
ทั้งมหากการยักนายกองนั้น

เช็กโอค
เมื่อนั้น

เหนวม้าการยักบันไลย
แสนโกรคพิโรคคังไฟพร
เพลิงกักรหัตไรราย

เมื่อนั้น

จึงแกวงพระชั้นอ้งเรื่องไซ
คังซิงเกล็งกันทรวไก
อีกหงม้ารักคชธา

เมื่อนั้น

เหน้าวักกัลไกรบรไรลลาน
จึงคว่างจักไปยไหยคัน
แล้วคว่างตรีเปนนากมากมาย

เมื่อนั้น

จึงแกวงพระชั้นทันตี
ชินไลฉวยฉามคาบนา
อันมูฐงอสูรธา

เมื่อนั้น

เหนนากามาสินชีวี
จึงซบพระยากัชไกร

พระอุณรุทหุ่ฟ่ง เรืองสี
พระภูมิรุกโรมโจมตี
กัมวามันนาอาสิรร
กัสนชินวันบันไหล

ท้าวพานาสูร เป็นไญ
กัวกกัลไกรมากมาย
พระหัทจับสวรินทาศาย
จ้ให้ใหม่กายภระภูวไนย

พระอุณรุคฤทีแรงแสงไสย
โยเปรมหัทศหารา
แล้วไหดอมกัลยักษธา
โงูทามอคมว้วยวายปราน

ท้าวกรุงภาสุนราชไชยหาร
พรฎุมาร โกรคใจองงไฟพราย
เป็นสมภักค่นาแหงเหือกหาย
จ้ให้หมักคายภระภูมิ

อังกัพระอุณรุท เรืองสี
เป็นราชปักสีอศรูกทา
ภระชากจิกกันเป็นภักษา
ม้วน่าจ้เหลือกโมมี

ท้าวพานาสูรยักสี
อสูรกริวโกคคังไฟพอน
ไหลไลโถมแหงสิ่งซอน

หวังจิโหห้ามลายกระจ่ายจวร

เมื่อนั้น

เลียบแลเห็นองค์พรหมมาร
พระกุ่มมหาเมกข์ชโกร
คาแกงกงงแสงสุริญา
สีเทาดิบฉกบั๊กชาย
พระข่มมหาเมกขุนชอร
จำเฒ่าฉก้วยเทพอาวุก
คึกแฉวดอกระห่มรังมา
ถูกพระญาคู่ชสารกุ่มลิ่ง
อันกายกุนชอแข็งบันไลย

เมื่อนั้น

ครันพรภูค้ำสารสวินชีวิ
กริวโกรคพิโรคกังเพลิงลาม
คาแกงกั้งแสงสุริยา
เหว่ย ๆ กูราโอมพะ
จิ่งปกมาไหเร้าแจงใจ

เมื่อนั้น

จิ่งคอบกรุงภาลอสุรา
ควกุกูญเรื่องตุ้ที่รัง
ไอย่กุนจากเสียนสะมุทโท
ควยวาควเองนั้นเปเนภาร
เหี่ยวปลอมปล่นรวมรักรักนางฟ้า
ฝูงเทพ์ทงหลายไทรอรัน

จักกลางภูทวไรห้วยปราน

พระอุณรุทฤทีแรงแสงฉาร
ขับพรภูค้ำสารคองงานมา
สูงไฉนแทบเทียมเวหา
ลิ่งงาดอนคักคีรีนทอร
สีนลาแตกกระจ่ายกงนกรอน
ฤทธรอนเลศล้าในโลกา
ชาโหมวยมุกสังฆา
พระฉานพากทิ้งไปทรวไทย
สีนชีพล่ปลิ่งคักไสย
ไฉน เทาอังชันคีรี

ท้าวขานาสุนเป็นยักษ์รี

อสุรีกคกยังสุหา
ขับเขี้ยวเคียวกรามเป็นนักร้า
อสุราจิ่งรองงามไปยทันไทย
โคเทพอาวุกมาแคไหน
แคในบั๊กนียาโกชา

พระอุณรุทพู่พ่งนาถา

ถามมาแล้วจำกุกอกไปย
คฤาอังพระนักรายเปเนไฉน
มาเกิดในสุรีวี่งฉิ่งกา
ท้าวฉารหุจรีคมีคฉา
ไฉนสัวันชันฟ้าทุกวิมาร
นิ่มนุกุเอาว้การมาสงทหาร

หงงภาวก่อสุราพรฎมาร

เมื่อนั้น

โกพงงค้มมือกโยโก
 เหวย กูควรมนุคนอย
 อะหังบงจ้อจเจอร์จา
 ฉินฉินฉินฉิน เปรมัร่าย
 คัวเร้ามีไชชยายทราม
 แม้วร่าฉัร่ายแบงภาค
 จัมาแกงฉินฉิมฉิมไตร

เมื่อนั้น

โกพงงยักษาพาที
 ฉิงวามัร่ายแบงภาค
 เมื่อครั้งพระรามเรื่องไชย
 ชังไวโนยครุระศรีงครา
 ฤาณันมีไชเออว่คาน
 อันความล่ำบ่อกเวห์หน้า
 แวนแต่ไม้มวยบรโรไหล
 ฤวาโกยก็ไมเชื่อพงง
 วัณนี้ฤจ้ฉางฉิวา
 สงงหมูเสหนาประชาราช
 เส่รจแล้วจิงย่กมาค้อคิ

เมื่อนั้น

โกพงงกริวโกรคกัังไฟยกการ

จันลานเสียวไม้มวยบรโรไหล
 บุกกึนเขา

ทาวภานาสุร เปนไฉ
 จิงรองคอบไปยมิโกษา
 มากล่าวถอยอวกฉิกเปนนักหนา
 กังวาคูฤไมรุความ
 ไมอ้ายอวกอางไนกลางส่นาม
 สามโลกยอมรูอูยแจ่งใจย
 ไฉนไหนดากมัคไปโก
 ฤจ้ฉาไม้มวยฉิวี

พรอูณรุฤทธิแรงแสงสือ
 พระภูมิจิงวอไปทรโรโก
 ไมโกลาชากฤาณันไฉ
 ไวยร่าภาไปถิงช่ายกาว
 บิมวาจ้ม้วยสงงชาร
 ชุนมารวามาไทแจ่งใจย
 เกิดมาสามรบโลกยวีไสย
 นิมไนไฉย่กุนจักกร่า
 ช้ร้อยก่าหนหลังของยักษา
 อ้อสุราเร่งกลับไปนุริย
 นางนาคอ่ฉางสาวฉิวี
 เร้าจ้ฉางฉิวีไหไวปราน

กรู้งภาลนุราชใจหาร
 พรฎมารคอบไปยมิโกษา

เหว่ยเองเจรจาเป็นพันรู
 จ้ใหญ่กลับไปภารา
 วากลาง เหลี้ยว เหนพระบุครี
 ฉี่เม่ออุษาจงงไหว
 รักฉิ่งกว่าควงชีวิต
 มิ่งหากจึกคึกขามีตา
 ดาวาควักบันไลย
 ภาตูกหรัลัถอัปรี

เมื่อนั้น

โลกึงมีคุเรคหรงหรร
 พระคุณทีเลียงรักนัก
 แตหากห่าซวกลวไก
 ในจิตรมีโครใหม่คักร
 งอนง่อซ้อโหลซิงโกรหา
 ทัตูกเกิด เป็นกระสัตรี
 จึงมาก้วยอ่องคัระหรงไซย
 แมรพระอ่องคัเขาสูสูวันฉักซ
 ซ้อเซินบั้นเกล้าอะสุรา

เมื่อนั้น

โลกึงทีกาภาที

แม่ ๆ กูรูอุษา

กังกูหมี่กูเหาทัระ
 วาแลวหระยามารผาคโยน
 กวักแกว่งพระแสงเปนโกลา

ทังซู่ทังหลอก เปนนักหนา
 เองจ้โคภากันนีไปย
 ยักซิวกริว โกรคคังเพลิงไม
 เสี้ยแรงกูโคเสี้ยงมา
 ทันนี้แทนคุณพ้อนักนา
 จึงคามชายมาโคคองนี
 จัรองใหญ่ถากระเสมสือ
 เปนไทรมีจักโค เหนกักร

นวนนางอุษาส้าวสัวรร
 กัลยักร รามหุรไปหรรโค
 หนักนักไมเปรียบปร้มารโค
 จันใจจ่าเป็นจ่ามา
 จึงหุรหรงหัรให้ไปหา
 หระบิคาถักครอนไปย
 จัหึงเสี้ยซาหมักไทรโค
 มีไซจ้ไมคึกถึงบิคา
 คุกจ้แสนก่ามัสัก เปนนักหนา
 กลับไปร้ค่านาทานี

หารหาภานาสูรยักษรี
 อัสูรกริว โกรคคองเพลิงกัน

ทังเจรจาดีนลุ่มคัมสัรร
 จัหับหันเชี้ยคเนื่อให้หัรกา
 โจนกระโจมขึ้นบนยอดผา
 เขาไลเซินซาราวี

เมื่อนั้น

แลเห็นกรุงการชารไชย
พระอุ้มอังก์นังลักไวชาวชวย
รับรองปลงปักอัสุรี
ถูกท้าวกรุงการณูราช
ล้มกลิ้งลงกับพื้นแผ่นดินทอ

เมื่อนั้น

ครันกายนั้นชากไปกลัน
รูปเต็มมันเสียมสุรหาย
สำแดงแฉ่งฤทธิ์สักกาล

เมื่อนั้น

เห็นกรุงการไมมวยชีวี
สืบเสียน หนากุเหมือรگیر
ก้าวไผ่นับพรพาคบักค่น
บักเคียวกอกกลับขึ้นเป็นสื่อ
ยิงค่ายยิง เป็นมากมา
พระหรั่งหัตพรพาคอ้งค์เคียว
คุจั่งสิ่งหะราชนังกกาย
จ่ลางมันเทาไรยกโมสิน
ทีณะกวรอนเราโนวินญา
อयाเลยจ่เสียงพระชันไชย
ออยู่ท้อว้อรับอสุรีย
ไปยั้งอะโนคักนคัก
พ้อหายคล้ายรอนสำม่วน

พระอุ้มรุ่ทุ่ที่แสงไสย

โลกโลกระชัคคักคัก
กอรชวากกรายพระชันไชยศรี
โศกทีกัันพรพอน
ก้วยพระชันไชคากเปรสองทอ
สูงเพียงสิ่งของอั้งชัน

กรุงการทุ่ที่แรงแขงชัน

กุมกันนั้นฤทีนกลักกา
กลับกลายขึ้นเป็นรูปสองยักษา
ดาโอมโรมรันทร ะภูมิ

พระอุ้มรุ่ทุ่ที่ว้างเรื่องสี่

กลับขึ้นค้อคักเป็นสองค่น
หรั่งหัตรมิจักคักคักนัง
สอง วันม่วนา
แล้วห้ว เป็นแปดญักษา
ประมารโศกหารอยโศกปลาย
ฉับเฉียววองไวโยยหาย
เล่นไสยงชายโนหีมว่า
อสุรีนึ่งมากนักหนา
พระจักกรัจโครไปยั้งวารี
โหเป็นภวักวิชาทอรอันเรื่องศรี
ภูนิจภาเข้าวามาร
สะสั่งวารีกระเสมสาระ
จิงจ่กลับมามาณข้สุรี

ศึกเอ๋ยศึกแล้ว

เกษะนุยาบารจะมี
 ครั้งเป็นพระรามเอ้าวทาน
 ไท้ลั่ววานอนเป็นโง่หา
 ครั้งนี้เทวากไ้ทุก
 ค้าวจุ่กลางอสูริ
 ชู้ไ้ภรรยาอันเรื่องอุท
 ยูคือร่ออุท้อสุรา
 เสียงแ่ลว่กวางพระชันไชย
 โลกนึ่งสักกาเขาราว

เมื่อนั้น

แลเห็นแ่ลว่พวกวิ้หญา
 พรหมารกรวิ้วโกรคเป็นพันศึก
 แ่กกอรบ่หอนอ้หังการ
 ภูโกรคมะนุกกสุกแส
 มันเห็นภูอับประราดาว่าไ้รอย
 คิแลวจุ่เป็นอ้ไ้รมิ
 หังครุคหาเทวานาคิน
 วาแลวจุ่หังหวากรุงการ
 เขาโถมพิคาคพิคพร

เมื่อนั้น

เห็นเลากรุงการเขารานรอส
 ถ้อที่ถ้ออุกรุกราน
 พระเรงชันข่มพิริ่มไ้จย
 กันมอกออกเมกในอ้ากอ

พระแ่ลว่เสียงพระชันไชลี้
 หังไ้โคขว่มรังไนโลกา
 ฒลานทาวพิฆักัญญา
 ปรามมู่อสุราหังทาศริ
 เทพิไมเป็นสุกเกวระัญญริ
 ไมมีไฟร่กัลโยทา
 ไปเป็นวิชาทอรแ่ลว่กัลา
 กัวากลับมาแ่คณคที่
 ไปเป็นวิชาทอรเรื่องษริ
 เขาคืออุท้อสุรา

จึงหวากรุงการยักษา
 เหาะโลรับรามามาร
 เหนภวักวิ้ชาซอรไพธสาร
 กรังนี้อาจหารชิงไชย
 จแ่คณเทานักหาไม
 จึงไปยสุ่มแกโกริน
 ภูจุ่กลางชีวิ้เสียพิสิิน
 ฒินนากูเลนไมชอยกัน
 ทั้ยานมุนมวคังกักัน
 รั้บรันควักภวพรภูทอร

พระอุณรุคเรื่องรามชาร่มมอร
 วิ้ชาทอรเขาคืออุท้อไ้กอ
 ประจันบ้านทานถุ่กักันโก
 อุมนางหรมไว้เหาะทั้ยาน
 เรารอนทองแสงพรสุริณาร

เร่งรีบเหาะไปมีทันนาน

มาเอ๋ยมา เถิง

สององค์ชื่นชมพิรมุขใจ
อันมิ่งไมรายริมสระน้ำ
คอกผ่นลั่นลิ่งในกิ่งปลา
ประกอบค้วยเบญจบุ๋บาร
ฝูงปลาพุมราพุมริน
มีสีนลาลายรายรอบ
เหน่ฝูงกินหระาไฉมย้ง
อรัชอรอนแอนเอวกลุ่ม
ภริงภรอมละมอมทั้งกายา
เวียนช่มายชายเนคูกินฉวีรา
แลวชวนอุษาควางจัน

พระช่มเพ็ชรวิคห่ามชาก

นางช่มกรวักแก้วแว้วไว
พระช่มแก้วแลวชายไนย่นา
นางอุษา เลือบกุพระภูมิน
พระแสงแสงแกลงชวนกัณรา
นางอุษารูทิกนีไปย
พระห่าไมเหน่นางเทวี
กัณอรคอนควักพระไฉมย้ง
พระห่าเฉยเลยไลกัณรา
คางองค์สุกเต็มเปรมปรี
เกลลงนึ่ง
มาจุกลาวบ่คไป

ก็เเด็จหิมภารพ่นาไลย

อะโนตักนัทธิสะโง
นำโสเหนพิรพระสุหา
หินพันโสกลไชยไปนา
ฝูงปลาตุคไหวเวียนกิน
ชุกการสัฟรังหังสายสิ้น
มีนเคลาเอาหระาบุศบ่ง
ริมขอบมุจสีนห้สะล่ง
ลิ่งเล่นไนชั้นทหาร
เนค่นมส์มหรงกวางหน้า
พิษกับอุษาล่มายกัร
เสน่หารันจวนไวนัน
ฝ่ายฝรรล่งสงคังคาไลย

มุกคากาคม่วักสัคไสย
โกทูนบุศราม่หานิน
กุฝูงกัณราบักสิ้น
แลวผ่นภักทรแยมยิมภริมพราย
แกวคามาเราจเล่นไลย
แอบไปบุศบ่งบั้งองค์
ไหวไลกัณวีรล่เล็งล่ง
ชาเล่นจ่ายพระอ่องเมื่อโรมีย
เลียวลอคสอคควาสาวศรี
ทีไนนัคหิสามรานใจ
เเด็จอ่องค้อามรินแปนโง

ฐวาทระอุณรุทฤทธิไกร
 มัคณิพระภานจงอุษา
 แลวจักกัธไปยลาางกรุงการ
 หัษสไนอินชัมพ็รุมจัต
 ไหเอาณาตีพอนรุจิ
 ไปยไหอุณรุทกัธอุษา
 จัโกเปรพระยัคปราคัฎไยไปย

เมื่อนัน
 รับเหว้บั้นชากัวยุณคิ
 ภาเอาภูษากัธเครื่องคณ
 เณียวฉิมไมทันจจะรับคา

กลม
 มาเอยมาเดิง
 เหนพระโณมขุ้งกัธเหว
 พระวิษณุกัทรจิงแจงเหก
 ไหเอามุงกถแก้วแว้วฟ้า
 จัตมาถัวยัหังสองอังก
 หัศไนโอบไซมากมากมิ

เมื่อนัน
 ไคพงพระวิษณุกัทร
 จิงช้วนอุษาเหว้วมาร
 พระรับเครื่องตีพรุจิ
 หานจ้งทูลหานทาวหัษไน
 บุนคุนเปเนพันกัล่นา

เมื่อนัน

จมีไซแกทาวกรุงการ
 มาเลื้อนอโนคักรระเส่มสาร
 ไมมวห้วยปรัานไนวันนี
 จิงไซพระเวษณุกัทร เรืองษริ
 กัธเคื่องคณมุณีอาไทย
 ชุ้งทาวโนคัทที่สะไซ
 ทวไนแฉนพหาคัทร

พระเวษณุกัทร เรืองสือ
 ถัวยวันชูลีทาวกันคา
 เหาะโคอ่าพันเวหา
 ครังมาไนคัคันคัท

ชุ้งฉิงมูจลินที่สะสิ
 เล่นนำวีริคัวยกัณฉรา
 วงอังกัทร เนกรเจาทิงษา
 กัธภูษาสังหวานจิงคาท
 จะโคหรงปรัมมารยักษริ
 ไหชนะอะสุริอาทัทร

พระอุณรุทยอกพำณราสัทร
 พระหรงัทรอินชัมยินคิ
 ชินจากัณนัถหารสะษริ
 พระภูมีจิงสงงแกทewa
 วาเราชอมใจยเปเนกัณา
 ชิงไหของแกเราทังนี

พระวิษณุกัน เรืองษริ

รับร่ำพิชชะนาคพระภูมิ

เช็ก
เมื่อนั้น

ชวนองค์อุษายาใจ

พระโณนึ่งหรั่งทิพโกไสย

นางหรั่งภูษาสีกทิพภัก

พระสอกไสยสังหวานทับหรวง

นางไสยสอยส้อยยิ่งย่ง

พระหรั่งทองกอรภาหุรัก

นางไสทองปลายหัตถ์กริไทร

พระหรั่งมุงกุกเหาโกสือ

นางหรั่งมุงกุกสุกจิก

พระกอรชายอุ้มอังกนึ่งนุก

นางอาระหวักริไทรเอื้องพระ หรั่งหัรร

เช็ก
มาเอ๋ยมาเถิง

พระแลกภูมุกววิชาหอร

อสูรกายอุ้มแล้วกลับเป็น

พระจึงคำมริกริไทร

อันภูจ่าก้วยภระชั้น

จ่าจ้อเอาแหวนเทพ์สาตรา

ศึกเอ๋ยศึกแล้ว

ครึ่งนี้จุ่มกลางกรุงถาวร

เถิงจุ่มมื่นครามหะเวษ

ปร้การนึ่งกุ่มถันจุ่มนไหล

ห่ามรุ่งจิ่งไปสังหาร

แล้วแปลงฤทธิเหาะไป

พระคุณุรุกรมิมิวิไสย

หรั่งไสยเครื่องทิพเทวัน

จิมโจงวิไลเด็คฉัตร

กัลยาจกจับกิลบ่นจิ่ง

โศกชวงกว้างแวงแสงสั่ง

หรั่งคาบมรั่ก้ออำไภย

แจมจักห่ามรุ่งแสงไสย

วิไลก้วยห่ามรุ่งอ้อลังกา

รมมิโชคของพระ เวหา

โสภาเครื่องทิพเทวัน

พระหรั่งพุทประโลมแล้วรับชวน

ภักกันเหาะไปในอ่ากอร

ยังอุคอั้งฉัตรสิงซอน

เขาเ้มบรอนพอรพรซึ่งไชย

จ้เหนเ้าคากหาไมย

ยักษวิฤทธิไกรม้ทิมมา

ทีไหนดมรั่มวยสัชา

ถึงทวยักษาไหวยาปราน

ถอกห่ามรุ่งแก้วทีกส์ถาร

ห่ามรุ่งจิ่งมถานไหม้นไหล

วิเสกฉ้างไคยาแกไก

โไพประจิกว่าเร้าเพ่นร่าย

แต่หมูตรุงการทั้งหลาย

อันคว่ำเพื่อไหวอคว่ำ

เช็ดคิ่ง

ถูกหมูกรุงภารหงหลาย

แตรรุมกายกอห้ายสามสูรไปย

แล้วเขาสังหารรานรอน

คักกระเคนออกจากกายา

เมื่อนั้น

สิ้นกำลั้งลุ่มลั่งกับหรีน

ดูมกอรซึ่งซากกไม่คิด

จึงแลขึ้นไปในเมคา

เหนแก่วกกัณอสูรา

จึงเลียบเหน่องพระหรงไชย

หรงสงงคักคากะชวเพช

ประจกหกแหไทแนนอร

ยักษาเสียดายซึ่งชีวิค

ซูล์เนกรไลลั้งดั่งหรงภวาย

โอค

พระเอัยพระหรงฤท

โหมคิ้วไม่หันฉันทา

หงนี่เป็นกำไคหามา

จื่อล้องคัพระหรงไชย

พระเอัยพระโฌมย้ง

กับหงทักลุ่มอสูรา

แคนางย้งเยาเบาความนัค

คักวาเนนบุคในจุทอร

นางโครวมรักหักจิศร

สังแล้วพรณ์รายกคว่างไปย

วอคว่ำชีวิคคักไสย

ก้วยอิกฤทโทกรมหิมมา

คักณีสืบกอรเหายักษา

อสูราลุ่มลั่งกับปัทพี

หารหาวกรุงภารยักสือ

อสูร็รายเวคที่ยักคา

โหคักอัยจรรเพนเก้นา

เหนเหล่าวิชาทอรกห้ายไปย

มอกม้วยมรึนาโมนัค

เป็นณ์รายฤทโทกรสือกอน

เสจรหงงจกแกวทนูสอร

ยอกอรบังคัมพระณ์ราย

เร้งคักเด็งคักก้อใจห้าย

ราพ็รายรองโหโสกา

คักชานีนิคเป็นนัคหน้า

โมเชือบันชาพระภูวโน

ชีวาจึงม้วยคักไสย

กุนนาคายไปยสูเมืองฟา

ขอฝากแคองนางอุษา

ถ้วายไวเป็นชาพระภูทอร

พระหรงสัคเหนคูชวยสงงสอร

ยาสัคคักรอนกัลยา

โมคักชีวันสงงชา

สู่ม้วยก้วยองค์พระจักรกระรา

โศก
เมื่อนั้น

ไท่หงงอสูรภากี
ท้าวหารมาสินสูวันณคัก
อู่กู่ส่นมากันไหม้นกาน
หารยาโสกลเสาโสกี
จงอษาระฉับกับใจย
อันนางอุษาแล้ท่มุก
ไหม้ความสุดเสมเปราปรา

เมื่อนั้น

ไท่หงงบันชาพระภูวไนย
จึงเลียบเหลียว เทนพระบุตรี
สุกคึกห้แล้วณูกอ

โศก
ปากนึ่งว่าโอเจ้าวันเนค

เจ้าม้วยก้วยองค์พระหรั่งไชย
ปากสองรองวาพระลูกรัก
จ่งถ้อนอมกอมจิตนางเทวี
ปากสามสังความซึ่งสังวาก
ประกอบก้วยส้าวส่นมนานา
ปากสี่วาลูกจ่งปากองค์
ช่วยอุบประถ่าบ่ามรุ่งไหหาวรัก
ปากห้าว่าเจ้า เป็นกัรสถริ
ส่งวันสักปลัดไหเสียนัน
ปากหกออกห้อจ้แตกคราก

ยักษาร่าปากแล้วโสกี

พระจักกัรคักแกว เรืองษริ
ภูมิครคคอบพรณมาร
เกวาระถือยักไมหงงเร้วาษาน
จ้เด็จแกการชีวาโดย
หังงนี่จ้โทกแกโครโค
จ้โกไปส่นวันชันฟา
ยาเป็นทุกษเร้วจ้เลียงรักสา
คาม่วงกระสัตราเลิศโกร

หาวภานาสูร เป็นไฉ
ค้อยส่วางอ่าไลทูกุยา
ยักสี่รอง เร็ยกนางอุษา
มานี้ปี้คาสังเจ้าไวย

พระบิฑูเรคจ่ม้วยคักไสย
จ่งคองใจยบ่รวิรักภักคิ
ยาถือสักวาเป็นม้เหลสี
คิกวภูมิเปรบิฑกคา
ส่ามรับราชกระสัคนาดา
ยาเคียคซึ่งหิงษาไมควนนัก
พระช้ลนบิฑูรุ่งหรงสัก
จักโคเป็นส่วคักมุงค่น
จ่งกูเฉื่อยงจ่ามจูรวิรักษาชัน
เป็นค่นศุยม้วยก้วยสัจจา
ชื่อปากห่มมุกยักษา

ช่วยขอมประดัมบัวมิ่งอันธรา
 ปากแจ้ช่อผากพรไอย์กา
 อิกสาวสูรรางคบุรีวาน
 ปากแปดปีศาจจับสูร
 ยาไหเวทนาในทาศรี
 ปากเกาเผ่าสังพระอุณรุท
 ชิงโคณิกหลังแควตลึงมา
 สิบปากตีนฝากตีแสงง
 สิ้นเสียงสิ้นชีพชีวาโดย

โอม โอนิจาพระบิคุเรก

ควนถามามวยชีวิต
 หงนี่เป็นเหตุภะระถูกรัก
 ทามาจันสิ้นชีวาว่าย
 พระศูรชูกเป็นพนัก
 ถือนอมบัวมิ่งอันธมา
 ลูกวอนจัมพรจันทร
 ลูกวอนจัมคาวกว้างในย
 ลูกวอนจัมเหนเมรุมาก
 พระเมตภาไปโดยอ่าพร
 อนิจารักลูกเป็นพนัก
 ทำให้ปีคอรไกรอนรัน

รำเอ่ยรำกลาง

เกลือกกลึงนึ่งแนสลับไปย

มาจกกล่าวบ่คไป

จึงคึกวาเมือรอนงนังกราน
 สุรีวังโยหาหอยหาร
 ราชการโกรพาแลธานี
 ลูกแก้วอันนุณช้อยเณณี
 จ้เป็นอับประยัคในโลกา
 พระหรั่งพู่จ้งไปรทเกสา
 ยาเป็นเวรากันสืบไปย
 สิ้นควมดั่งไมคังสะติโก
 ไปยเกิดในส่วนชันฟา

เรื่องเคกเฟื่องพาทุกราษรี
 ลูกกลางบักพิพินชวย
 ลูกแคนพระธัมเรกไมรูหาย
 โอเสียกายส่มเคจพระบิคา
 คำนักสิ่งโรหมี้โกวา
 ปรากภูंनाสิงโคกคامجย
 พระบิคาพาเหาะไปจัมโค
 พระอุมไปยจัมคาวการากอร
 หงเข้าไกรลาคสิ่งชอร
 เหนโณมอักษวนนිරะมัน
 ทงจิตรจัมลูกลูกไหเป็นฝ่น
 จันพระสูวันณคันโคย

นวนนางคอนทรวงกัรรแสงโท
 ไมเป็นสัคีสัมประที

เติงไทเทวาทุกราสือ

ทั้งเทพทิดากัลยานี
 ภูวาทรงภารบันไชล
 เอ็กเกร็กหวัมจักกะวาน
 ก็ใจคัมพระหัทค้อยุณคณาร
 ภาภักรร เหาะวี เหาะ เหาะ จฬา

ครันแก้งจิง เหนอุษา โฉมครุ

ทางไปรอปราชญ์นุมาโดย

เป็นที่ถั่วไลดังถึงล่ง
 เป็นล่องของอ่องกัลยา

เมื่อนั้น

ทองอำมฤตสาโย

เมื่อนั้น

ทั้งเทพทิดากัลยานี
 จิงจับรับว่าดำว้าย
 ว่าเรียงเคียงคู่กันไปจะมา
 ปางที่วังเวียงเปลี่ยนชว้า
 กลับชายยายดาเวียงน่วง
 แลวหมูเหวั่นเซากันน้ำ
 เมืองกรายรายเรียงบ่จอร

เมื่อนั้น

รำคัลลือเหียงสุลาไล
 เหาวั่นเซาชายแลวชายหนี
 ผลคเปลี่ยนเวียงไวไปจะมา

เหวั่นจันทรวิฑูวิมาร
 รอนบอภักรร ไปทุกสัถาร
 ที่เฝ้ามารานไนโลกา
 ส้ามรวนส้ามราน เป็นนักรนา
 มาฉงยอกอั้งชันทันโคย

สัลลือบอญมโศกหวาคไหว

บางไซสัถักห่อทารา

จิงอั้งอั้งชันภูวา
 ทัวยอานุกาบทเวาสุลาไล

โฉมนางอุษาตีไสย

อั้งไวท้อโคสัสมประที

ฝูงเหพัเหวาทุกราตี

เหนเหวัที่เฝ้าอั้งปริกา

ยายาเกลดงเลกัณเป็นหลายดา

เหวาผาสุกญทุกอั้งค

เลียวไลนางฟานวันลั้ง

ทางอั้งน้วยจุกยุดกอร

ไซชวว่าฝูงเหพัอั้งสวร

ฝูงอั้งมอรผาสุกส้ามรานโจย

ฝูงเทพทิดามริไสย

ทัวยโจยสุกเสมเปรมปรา

รายร่าห้าทีไปปางชววา

โนยบ้นาฐ่มวยคอยที

ครันเหาแท้ไฟไสวชว้า
เลียวหเหวันจันทร์

เมื่อนั้น

ทั้งเพที่ค้ายาใจ
ออยภอรสองกระสัศเรียงยัก

มันคำอาหิรทุกจันทร
ครันแล้วกล่าคลาโคล

เช็ก

มาจากลาวบ่กไปย

แดหนีพรอสูริ
โคฉินเสียงแท้แหวัน
บัคนี้ทารทาวกรุงการ
ทวยพระอุณรุทฤทีไกร
นางเรงฉินคีปริกา
จึงนังเืองชินกูเพียงคา
หลุมล่งนิงญูคิกชานาว
กเหนทเวาสามรวนกัน
จึงสำเคงแปลงฤทีไกรยงไกร

เชิม

มาเอยมมาเถิง

กับอ่องคอุษาเหวิ
จึงเหนสับทาวกรุงการ
ถั่วยบั้งคัมพระหวังไซย

โอย

โอยาพระอ่องคทรงฤท

ความกลวพระเศกอัคสุรา

นางฟ้าเบียงบายชายหนี
ค้ายใจฉินคีเป็นพันใจ

ฝูงเทพเทวานอยไฉ
เสจรลับร่ำแล้วหมีโคชา
จึงปรากัณณะเกกทุกทีฆมา
เบนประทาร์โลกาสืบไปย
ทุกทีคยาگانค่อฤทีโค
ไปยังฉันฟ้าคุษคิ

เถิงนางสุพลักฉุกรวิ
ไอยูทีนอกจักกระวาน
บอกถั้วเอ็กเกริกทุกส่ถาร
ออกมาค่อถารฤหา
ยักสิมันไหลสังชา
ขึ้นมาเยียมอ่ญูออกจักกระวาน
แคงมึงเทวาจ่าชาน
แล้วริบกลับท่ยานขึ้นไปย
สำคันมันคังไมสังไสย
เหาะไปยอ้งฉันคิรี

จึงเหนพระอุณรุทเรื่องษริ
นางเรงฉินคีเป็นพันใจ
ราพ่รายวายปรานคักไส
แล้วร่าส้อไนไปยมาโสกา

คิควาจ่ม้วยมิกสังชา
มีโคอาลาพระภูมี

หนีพ่อไปไกรนอกชีวิค
นางทูนแต่เริ่มเค็มที
บัคินีพระองค์มีไชย
ซู่เป็นชาบาคบห่มาร

เมื่อนั้น

ทั้งนางอุษากัลยานี
ถ่อทีเลาความทุกข์ยาก
จันมาตีประยุคซึ่งใจ
เป็นความจวนควากลวกลวตาย
แต่ไมมอกมวยชีวี

บัคินัน

เห็นท้าวยักษائبประราไชย
บันคาอู่สูวีทีเหลือตาย
กันไฟไมเขามั่วร่า

ครันถึงจึงแจจแกเสหนา

บัคินีพระจอมไมลี
ทันเขาคีเข้าอังชัน
โง่หายักษากม้วยมุก
จึงเอาเนื้อความแตรกรับ
ซ้อหารมั่วหาเสนาในย

บัคินัน

คักใจเกียงจะม้วยววยปราณ

ครันถึงองค์พระมเหสี

โทคณีนโมภันเกลี

จันหนีไปยนอกชอมจักกระวาน
ชาบว.ศจ.โคกระเสมसान
กว่าม้วยววยปราณชีวี

พระอุณรุทบุรุษรมี

พงงสีสุหลักผู้รวมใจ
แสรล่ำบากจ่ม้วยคักไสย
อาทันบันไลในวันนี
จัวร์รายอโรแกที
กัก็อยู่แลวานางหรามไวย

ฝ่ายบุญโง่ทานอยโง่

บันโลกกลางพินภรสุทา
วียงกร ะจายแตกเคินเขาปา
คางคันลักมา ถึงทานี

ผู้เฝ้าภารายักสื่อ

ครีหับไปตามพรอุณรุท
ซั่มภวกพัลชันเขาสัมประยุค
พรมุงถูกเมืองมารกบันไหล
หวนหับเลาแจจแกตั้งไชย
จิ่งโกลแจจเทคเพคการ

เสนาบุญโง่โกลพงงสาร

ลันลานเขาสูวังในย

เสนีบั้งคัมประหน่มิไหว

ทูรวายักษ์ฆ่าผู้หลाइกร
 กลับมาปอกวาไคค่อประยุก
 ยิงเข้างังชันคีรี
 อิกทั้งมหาเมกคุณชอร
 ค่ายกลาคคากหีบระสุหาร
 เมื่อพรกumarจุ่มวามอร
 แมนอ่องนัรรายรังรัก
 ประการนึ่งเหวามาพรอมกรร
 ราษอนออยพอร เป็นโกลา
 พระอ่องคัจจิ่งหรงอาบุญกามนิก
 ชู้เขินลัมเคัจนางอรัไทย

เมื่อนั้น

ไคแจงแห่งอ็คเสนี
 คองนึ่งพระการชารชิก
 นางจิ่งคอนหรวง เซาร่าไร

โอวาทพระอินปากแตก

หังหักชันฟ้าหาครี
 แดเพียงพระถือความผิด
 เทียวปลอบนางฟ้าสุลาไลย
 เมียหามข่าวไรกโมพงง
 อนิกจ่าอตุราอสุริน
 โอวาทสมุกพระลูกรัก
 ควยเจาเซาหักหารชิ่งไชย
 ครั้งนี้ไม่มีที่ฟากอ่องค
 ดาไมปราหนจักมรันา

ซึ่งไปควยพระจอมโมลี
 กับพระอุณรุทเวียงสี
 มัคนี้พระอ่องควายุปราณ
 เสนาเหล่ากอรหอยหาร
 ไกรีเซียวชารตุที่นิก
 ม่นุก เป็นลิกอร เหนประจัก
 พิฎักจิ่งแพตุทา
 ยิงพูกอองชันกฤษา
 ถ้วายหักหารามาไลย
 เถิงจู่ปรายไกรจักกักรายโค
 ออกไปยบงคองพระภูมิ

โนมนางไว้ยกามัเหมรี
 วาพระชามินันมันไลย
 เคัจเออคัจจิ่งจันไปโก
 กลิ่งเกลือกโมเป็นลัมประคิ

เรื่องเคศท้าวพาทูกราตี
 เกรงเคัจฤติเป็นพันใจย
 โมญุไทยท่มมิกเป็นไญ
 รอนไปเถิงเทพ์เทวิน
 คัจแตรักมิก เป็นนิกจัสิน
 จัณเณาไปยถึงญุโคย
 จัสินลักฤจามัยคักไส
 ชักเคื่องพระไทแแต่เคิมมา
 เหนแต่โมญู้งนางอุษา
 วาพลาจทางหรงโสกาไลย

ครันคักยคืนโกล้อมประดี
ไหวหาโอรักอุษสักร

บัคันน
รับสั่งพรราชัเทวี

มาเอี่ยมมาเด็ง
วาอังกัพระราชัมารกา

เมื่อนัน
พงนางก่ามั้นทูกคัก
มาเด็งส้มเคัจพระชัลนึ
เหนพระมารคาโสกาไล

เมื่อนัน
กอกอังกัทษมุทพระลูกยา

ลูกเอย ๗ รัก
ซึ่งพระบีกาเจายักไปย
พระเด็งแกสุวันนัคาลอย
แตนัจเปเนซามุค

เมื่อนัน
รูกามีคุเรคัมร่นา

โอด
จ้บายนาไปฟิงคูก
สาร์พักโหวเลนทุกสิ่ง
น้อระสิ่งสิ่งโคโกกิลา

ตั้งนางอสูรสีไลย
ซึนมาปรางไนบัคัน

น้วนนางก่ามั้นสาวสือ
ถ้วายวันชูลีแลวโคลคลา

จึงทูลพระโอรักษา
โหวมาเซินเสักจไปบัคัน

จึงอังกัทษมุทยักสือ
อสูรกริบโคลคลา
อูษวิบังคัมประนมโหว
คักใจคักสิ่งหังกาฎา

พระชัลนึทีราชนาถา
โสกาครักบอกเนือความไปย

ทีนึเป็นบัคแม่หาไม
ซึ่งไซยค้วยพระอุนรุท
วิฬัษกันไกร์ทสินสุค
วากกลางกอกมุคเซาโสกา

ทษมุทสุรวิ้งษยักษา
อสูรรองว่าโสกาไล

ก็โรเลยมาม้วยคักไสย
จ้ตามใจลูกนอยเมือรบีกา
ม้ามิงแพะแกะเวียงฉ่า
คัซสีสิ่งหะรามังกอร

ครันคอยจำแม่รินไวไธมา

ซิริคชัคคักอัยคอร

บอกการณรงยัยยุค

ควนถามามวยชีวี

• หวังใจจ้งพิชญา

รำกลางสมกลึงนึ่งนอน

เมื่อนั้น

ครันคอยสว่างไสกา

เจาแม่เอัยจัญก็มีโค

จ้โคหับดูษานังลัก

เส็รจแล้วจ้ เชนพระภูมิ

จ้โคถ้วายโพโคสวันญา

วาแล้วครคสังแกเสนา

จ้อออกไปยเฝ้าพระภูมิ

บัคนั้น

รับสั่งแล้วกราบลงสามลา

เกนหมูจ้คู้รงไธหา

โหนเกนราชวัคคักช้ไกร

ทงงวัคประเทียบเทวี

เสรจลับกลับมาฉบักลัน

ครันถึงประหน้คบัห้บ้ง

ทูรวาห้หน้ส่ก้นไกร

เมื่อนั้น

ครันโคห้งมหาเสณี

พระแม่คาไหลองห้หูสอร

ห้กนิกอรห้หน้มนัหาร

โหนเปรมุงกคปริษรี

ครังนี้เหนโครเมือรบีคา

เกลือกไมแม่คาเหมือรแตกอร

ถอคถอรส้อนโหนไปยมา .

นางสีไวย่กาส์เนหา

กัลยาประคองพระลูกรัก

จำไปเฝ้าองค์พระห้รงลัก

จักโคไหวส่มพระบีคา

เซามาโนบุรียักษา

แก้วตามาจ้ไปท้วยช้ล้น

โหนเครียมไธหาจักสือ

เร้งเร้วบัคนิญาโกชา

มหาเสณีญักษา

อ้อสุราก็บออกไปย

แสรอ้อสุราเสน่านอยไธ

เครียงสูงอ่าโภครับครัน

ยักษรีจักพรอมหูกสิ่งสร

ยั้งปรางสุวรณ्हันโคย

อ้องคพระม่เหษีรเปรไธย

จักรไวพรอมแล้วบัคนิ

โฉมนางไวย่กาม้เหษี

เทวีกับราชโอรค

ลังจากปรางรักชั้ววาน
 ภรอมควยสาวสี่อันมียศ
 นางสี่เค้จขึ้นทรงรักประเทียบ
 ท่มมุททรงม้าอาชาไนย
 แล้วไหเคลื่อนพัลโง่หา
 พัลหลวงลวงขามนัทธิ

มาเอี่ยมมา เต็ง

จึงใหญ่คัพโยหา
 นางจึงอาศูรพนท์เวท
 นางขับวิฤเดียวหลักไปย
 นางจึงล่งจากรักแคว
 วิ่งเซากราบล่งกับบาทา

เทวีตีหรวงเซาหัก ๆ

โอว์ค่อนหรวงไหร่าไวย
 นางวาอันจาพระภูเบศ
 ท่มมกวาโอพระบิศา
 ไวย่กาวาพระอังก์หนึ่งจิตร
 โอว์ระเสียผู้กแกสังคราม
 นางวาหังหลายเซามวยมีษ
 ท่มมกวาโอพระภูมิน
 นางวาพระอังก์มาหลังสู
 ลูกรักวามวยควยโกรหา

โอตั้งแต่นี้จะแลดับ

พระมารคาวาจักอยสักรอยปี
 ข้อเซ็นพรพ่องกลับมารับควย

แเข้าว่ามารสอยเสาก้ามสี่ค
 บ่ทจอนมาฉง์เกยไชย
 รัคก้ามั่นเรียง เรียบมาสไหว
 พัลโกรนำเสักจจรัดี
 บันคาอู่สุระลักยักษรี
 เกมทีพระระสมุทคังคา

ยังเข้าอั้งชันภูษา
 เสนาส์หรั่งสัลดอนไปย
 ชัลเเนครนองภักหลังไหล
 ออว์ไทเห็นสับภระภักศคา
 แล้วเรียกท่มมุทโอว์คชา
 หังสองภระสัศกรากว่าไวย

พระป็นปักเมียบแก้วมาคัตไสย
 พระบิธุเรกเรื่องไชของลูกอา
 เรื่องเคทท้าวทุกทีศึกษา
 เหวินอินทราก็อครันคราม
 จึงม้วยมิกพินาคไนยกลางส่หนาม
 ตามมาจึงมวยผูกกลางคิน
 กัรกายฉง์ตักกันญูสิน
 กัรบาคชากสินหังงกายา
 ไมรูว่านัรายนาดา
 เวรามาตามเอาชีวี

เมื่อไร เลยจักดับมาคังที
 กัไมเหนภูมิคังกอร เลย
 ภาเมียบมอกม้วยไปเมืองผี

ว่าพลางทางทรงโลศก็

มีคั่น

เหนกระสักแมงกุกทั้งสองอ่อง
คางว้างเขาประคองแล้วรองว่า
บางเอาสุคน์ทหารหา

เมื่อนั้น

ทั้งโอว์คบุษบุกอสูริ
ไหยิ่งแสนอาภุรภูท่เวก
สื่อนว่าก้ามสักโสกา
ไหย่กอกอ่องพร โอว์ช
สื่อนอันคั้เทรวงฤาคิกาน

เมื่อนั้น

จึงกราบกรานมารคามาทันไค
ซ้อเขินแม่ไปเผาพรผานฟ้า
จ้ไคพิงเกษะณาหุลิ

เมื่อนั้น

ไคฟงงโอว์คหุรมา
จึงตรักแก่องคพระคูกรัก
วากลางทางภากันบ่ที่จ้ร
แล้วนางหุรถ้วายกรุงษริ
อีกทั้งสาวสั่นมบ่วีวาน

เมื่อนั้น

ไคฟงงอ่องค่นางไว่ยกา

สองกระสักอสูริสลับลิ่ง

ก้ามมันคางคั่นคี่ลิ่งลิ่ง

สลับลิ่งอึ้งพินพรสุหา

ค็อกพ่กษาโหยหา

ชะโลมสองกระสักคราทันที่

น้วนนางไว่ยกายักสี

คอยไคส่มประคี่ชีนมา

ซู้ลเนกพริงพรายทั้งชายชวา

ทั้งสองราเพียงจ่มอยวายปราน

ไคแสนก้ามสักส่งสาร

เขาวะมานหอกค่อนถอนใจ

ท่มุ่กเสาสอยล่หอยไค

แลวฏุนไปค้อยพลันหันที่

ถ้วายคั่นที่เสมกรุงษริ

ไปยกว่าชิวี่จะมีร่นา

น้วนนางไว่ยกายักษา

กัลยาค้อยคล้ายอาออน

พ่คิกชอบนักค่างส่มอร

เขาไปยชูลิกรรกรามกราน

ร้ค่นาห่านมีโหดาร

ถ้วายไคบ่ทมารพระผานฟ้า

อ่องคพระอูณ์รุทแกลวกลา

พระจักกระราเขินช่มญินคี่

จึงกล่าวมทพู้ร้กัษัณาค
 ษาชอบคุณที่รักภักดี
 อึ่งกรุงภารนิหารนัค
 ก้วยอ้นชะก่าอ้อสุรา

เมื่อนั้น

กุมกราบบำทมนแล้วทูลไปย
 ชิงโทษาษาท่าหยามยาม
 อ้อหังกายามษาเซาราวี

เมื่อนั้น

ไคฟงท่มุคทูลมา
 ก้วพิติกเองกอนองรัก
 พิหมีดีใจไนยชื่อนัน
 ทรักกลางทางมีบัวรษา
 อันพระส่มกรุงภารที่บันไล

เมื่อนั้น

ส่นองวาทีชูลีกอร

เมื่อนั้น

จับษรกรายกร้กเอาว้ทาน
 เกษะสุอรบ่มพรมแมค
 ซ้อจิงเบเนเมนทีพ้อ่าไทย
 เสียงกลางพระหางชินสิน
 พระกีกสายนาวหน่วงก้วยดู้ที
 กอกสอรแว้วรับกลับกลาย
 เมนทีพเมนแซกหลายพัน

ครัดประภาคตอมนางฉู้กษวี
 ทีไม่มีเกียคฉันฉรธา
 จ้หามลักเทาไคชมฟ้งวา
 จ้เจิงทีมีร้นาชีวาไลย

ท่มุคสาวสอยล่หอยโท
 กูว์ไนโคโปรคปราหนี
 โหไคคความเคืองแค้นป้หษวี
 ทังนี้ช้อประหารชีวา

อ้งค้พระฉู้มรุทนาธา
 พระฉานฟาครักตอมกุ่มกัน
 หารหักเจาจิงหุนห้ร
 จ้เอาเจารวมคั่นกันเสียบไปย
 แคนางไว่ก่าเบเนไฉ
 เรว้าจ้ปลั่งเสียบไนค้งคอร

นวนนางไว่ก่าค้งส่มอร
 คามแศกทอรจะโปรคปราณ

หน้อพระหะวีว้ท้งฟงงสาร
 ทูลเสียดทีษถารทรโดย
 ชิงท้งเศคประสีกประไพ
 บังเก็คชินโทบักนี
 ฟาคีนกีกกองท้งไพรี
 กู่มักแปลงไปยกลัน
 เบเนพระเมรเรืองฉายหลายหลัน
 ทังโลกสุวันฉ้อ่าไทย

แล้วมีพระราชองค์การ
จึงผูกเอาส้อมท้าวไทย

บัดนั้น

ค่านับรับสงพระจักรกรี
เอาใส่ลงในโกศทอง
แล้วผูกไปยในพระ เเมนร์จันนา

เมื่อนั้น

ทั้งนางอุษา เทวี
ทางองค์ทางตัวชูตักกอร
อีกผูกส้อมนางนิกาย

ครั้นถึงสามกระสักรคำรบ

ทางร่าร่าพัชร โสถ์
ไวย่กว่าวาโอพระปิ่นเกศ
มาละเมียดเสียดลู่มึง เมืองมาร
โอทั้งแต่ที่แล้งแลดับ
นางอุษาวาองค์พระ หวังทรัน
โอทีนิจ์ถึงดูโคเลา
ห่มมุกเจ้าออนวอนใคร
ส้อมออกถอนใจพิโรธา
ถูกหามท้าวโคโมพงง เลย
สามกระสักรแสนโสกลโสกา
ทางแสนโสกลโสกาวันทัก
แล้วเอากรีส่นากระลำชัก
เอาจันนั้นเคียบเพนเชิงกอร

สังเสหนามารนอยไฉ
ใสในโกศทองบัชนี

ฝ่ายเสนามารตูกษรี
เขาผูกส้อมอสูรมีโกษา
พระว่องษาแวกลอมชายชวา
คังไวคามบันชาพระภูมี

นวนนางไวย่กาตูกสิ
อะสูริห่มมุกนองชาย
ลาพระภูทอรณินฉาย
ณินฉายมาพระ เเมนร์จัน

บึงคัมบรัมส้อมยักษรี
คังนิงชีวีจ้วยปราน
มาเสียดเคศเกวระรักจึงหักหาร
อีกผูกนังครานนางกัณนิน
คังเคือรกับสิ้นแนสงนายฉัร
เกวระตูกหันท้วยตูกจึงบันไลย
เหมือรปิ่นเกลาตูกรักที่คักไสย
หาสิ่งโกมาโทห่มเชย
โอวาก่าปางโคณ้อกเอย
ก้วยก่าเคยจึง เต็งสูว์น้คัก
คิอุราครวันคร่ากัณน้คัก
ทางประนัคช้อสัมาพณุมาร
ใสในส้อมพรภูยักษารส้อมอร
พระว่องษาสัหลอนกเขามา

ทางเอาทุกเหียนเหือไม
 แล้วจุกทุกเหียนบุชา
 ครันเสร์จถ้วายวันฐลี
 วัม รวักเร้วถ้วายเปลวไฟ
 ไวย่กาอาไลยพีโรรอง
 กลิงเกลือกเสือกอ่องหรงโสกี
 นางอุษาอาคูนพูนชเวท
 เจากจุมกลักกักควงฤาตีการ

พระภลียงรุงเร็งค้เก็งถลาน
 แลกลังฉงพินไค้พี

เมื่อนัน
 ครักสังไห่กับอักคี่ลิ่ง
 เกบกระฎุกพรฎุมพัน
 หงนางอุษาไวย่กา
 ทางเกบเอาพรหักดีภลัน
 พรอมพุงสันมนางนีกาย
 เสร์จันฉงฉงแผนสีลาอาค
 พระแสนผูกกระเสมเปรมปรา

เมื่อนัน
 แสนส่ล่คร้ทักใจยนางมาร
 นางคอยกลันโสกลโทกลับหาย
 เขาไปยเฝ้าอ่องพระภูมี
 เซ็นพ้อเขาสูนัคเรค
 จไค้ภังเกคพระหรงหรร

มาถ้วายพระส่มหาวยักษา
 ถ้วายส่มหาวยักษาหันโค
 ทางจุกอักคี่หาซาไม
 บักใจยถลานส่มอัสุรี
 โกกองคังจ่มวายลวกับที
 กงงนึ่งชีวีจ้วายปราน
 ช้ล้เนครโทรมอ่องนาสั่งสาร
 เข้าว่มารไมเปนส่มประคี่

ประหารส่มทานหาวยักษรี
 อักคี่คอยทราโทรมลิ่ง

อังคหระอุณรุทสูงส่ง
 พระอ่องจิงส่เคจเขามา
 ไคโกลสุวัรรณอันเลซา
 อัสุราห่มุกนองชาย
 ไสยในโกลสุวัรรณอร์เรืองนาย
 เสร์จแลวฤาส่ายกลินลา
 กับอ่องสายส่วาคนางอุษา
 ปรีคาพระเมาสุกช้สามราน

อังคนางไวย่กาพุดส่งสาร
 บิมปารคังจ่มวายชีวี
 จิงชวนลูกชายพุกสือ
 เทวีกราบพูนพระหรงหรร
 ปักเกคเปนนินไอส์วัรร
 ไปกว่าชีวันจับันไลย

เมื่อนั้น

พวงนางไวยักราหมไวย
 จึงครึกแกลเสนาหงส์
 หงส์รูดไสโลกแก้วอันแพรวพราย
 สงงกลางทางประทับเครื่องทรง
 ลังจากแดนสินลาจรัจัน
 แล้วรูดโฉมนางไวยกา
 รัตน์ันไสโลกทอง

ครันถึงจึงประทับกับเกยทรง

สี่กระสักร เส่จจรัดี

ภอมหมุเสนาพริกหามาก

พระจึงครึกปราไสยไปมา
 อันองค์ท่มุทอสูรี
 แทนพระบีฑูรงทรงทร
 แล้วสิงไหเครือมโงหา
 หงงรฤศคอรณชอไร

เมื่อนั้น

จึงย่อกรกราบทูนพระน่านฟ้า
 ไปยสั่งจันถึงนักเกรค
 วาพกลางทางล่ำหัจจร
 ชุนพลครวคเครือมโงหา
 รัตน์ันไสโลกทอง

ซาปี

เมื่อนั้น

จึงชวนอุษาแจมจัน

พระอุณรุททุทีแรงแสงไสย

ภูวโนแยมยิมพริมกราย

ไหเครือมโงหาที่หังหลาย

รูดประเทียบหงหลายจันครัน

ชาน้องคอุมาสาวสวัน

มาทรงรูดสวันอันเรื่องรอง

ท่มุทออุษา เป็นสอง

ไหเลื่อนทองโงหา เขาธานี

เสริจแล้วลังจากมูนิษรี

มาที่พระโรงจัน

มอบเฝ้าเทียนกาพรอมหนา

คัยมูทาวพรภูหงนั้น

คันทไหเส่วยไอสวัน

คาม่วงหังพรรเสียบไป

หังนี้เร้าจลาเขาปาโง

เครือมโงหาในกรอมญาโกษา

ฝายอังกุท่มุทออุษา

คูลาขัคคามเส่จจอร

ช่อหังเคจป็นห่มมีคษร

มาจันครันกอรหันไก

คัยคัยหลังนาพระลานโง

เครือมโงหาคอยเส่จจพระทรงทร

อังกุท่มุทออุษา

เขาหงสวันรณโงหา

ส่องอ่องหิ่งหิ่งร้อมอาก
พระศรีกไทรไนทิจไคคคลา

รุ่งเอยรุ่งราง
พระจิงชวนอุษาเทวี

สั่งเสจรพระเสกจ้หิ่งเครื่อง
นางหิ่งเครื่องประทับกายา

เมื่อนั้น
ครันเหนสองกระสักรทิมบ่อคิ
ซึ่งเจ้าจ้ไปยจิงผาสุก
มีกพลังสังสอรควยราชา
ซ้อผากโคเบืองบ่หมาร
ช่วยสังช่วยษรูกอกนออกกัน

เมื่อนั้น
จิงรับวาจางานงัก
จิงเส้กจายางเบืองชูระยาค
เสจรออกนอกเกยชลา
พ้อโคสุห์เวกให้ลันคอง
ท่มุขขึ้นหิ่งคักชี่
กับอ่องอุษานั่งลัก
ออกจากรัศรนาจ้จัน

เส้รจ้เขาในพนัพะนาเวก
แลวซึบออกอุษาหรามไวย
แลวซึบออกมันพัดเพนล่คัลัน

พระแสนส่วากเซยโณนางอุษา
จันนิคหราหลับไปไนราตรี

กระจางแจงแสงสองจ่ารักสี
เขามาที่สังคังคา

รุ่งเรืองจ่ามรักระเวหา
แล้วไคคคลามาปราสาชลัน

โณนางไวยกาอุษริ
เทวีปราไสยไปมา
ซ้อผากท่มุขอุษา
หิ่งอ่องอุษาแจมจรร
แมนมีกการคิกกอรณอรัน
ควยจอนชวนตั้งเง้าเปาความนัค

อ่องค้พระอุณรุทหิ่งลัก
พระจอมจักชวนอ่องกัลยา
ออกจากปราสาชเลขา
ภรอมภรังโงูหาอัสริ
ถิกกองไปยหังกรุงษริ
พรภูมิหิ่งร่ถอรรสุวัรรณ
พ้อยักคังโหมันภาลัน
เขาตั้งอะรันณะวาไลย

ภูวเรคช่มซ้อพ่อกษาสัไหว
สำมรานพระไทปรีคา
กั๋งแกลงปี่รปุณปากช่วากผา

สี่เขี้ยวแกลงแสงแจจระจางตา
แล้วชี่จุกุบาทค่าน่าก
นิ้วสั่งพิงคีนัน
เสียงมาเสียงวักคัสสาร
กีกกองหังหรงก่งกอร

แรมทางมาในยหน้าสัน

พระเร่งรักจัตรังโงทา
พระจึงสั่งไใหญ่กโยทา
ครันจู่ก้วงควาน เขาทานี

บัคนัน

รับสั่งพระอังก์คูหรงไชย

ภรอมเสัรจษรีนายเขามาเฝ้า

บัคนันสูวันต์พลับพลา

เมื่อนัน

โคกพงงเขินชมฉุณคิ
ล็กอังก์ลิ่งนังเนืออาก
พระแสนสุกกระเสมเปรมปรา
จิ่งแรงแตรงราชสารศรี
กราบทูนบี่คูหรงไชย

บัคนัน

กุมเกลาประหนึ่คี่บ่หมาร
ครันแล้วเอาไสกลองแก้ว
ออกจากพลับพลาฉับพลัร

มีฟู่กษางอกประกบสั้ลั้บกัน
บางโชนนั้กผาคผากระหาชั้น
คักใจกลชั้นกั้จอร
เสียงวักกั้ลมมารซารสั้มอร
พระรีบเร่งนั้กอรโคลคลา

สืบหาวันหนั้แค้นชู้กษา

เขาแคนณะรังกาทานี
ลิ่งไวชายปาพระนาสี
เขามูรีจะคินคักใจย

ฝ้ายเส่นามารนอยไฉ

แล้วออกไปยเร่งห่ากลั้บกล่า

กุมเกลาบังคั้มเหนือเกษา

ภรอมตามบันชาพระภูมิ

อังก์พระอุน่รุทเรือษรี

เสกจขิ้นสูที่พลับพลา

กั้วยอังก์นังนาคนางอุษา

พระปฤษาหังสือเสนาใน

เขาไปทานีกรุงไฉ

ไทรรามโคเบือองบ่หมาร

ทงงสิรับราชบันหาร

จำลองสารเขียนไสแผนสวัน

แล้วถั่วยบังคั้มลาฝ้ายนั้

ลอคลั้กคักกันอะวันญว

ขอเนื้เปรี๊ทีแกล้งใจ
ซึ่งทาร์ เปนซาพระอ่องทรวงทร
หาไมจ้วางป็นชังกา

บัคนัน

พงงถามมีควมฉุันที
บัคนีพรทรวงสักจักกักร่า
ทังงแสนพร ส่นมกัวมันนไนย
ทังฉุปลายกานพระบุรี
ครันจ็ยัก เซาพระภาร่า
กถว่าไกรพาประธากร
จึงไซเร้วมาแจงคัก

บัคนัน

ครันเห่นสาร่าพระทรวงทัทร
ทางค่นซันซ่มเป่นพ่นัก
จึงเป็คประตุรับฉับไวย

ครันเต็งจึงแจงถึจา

ทามไนถอยค้ำอักษุรี

บัคนัน

ครันเซามา เต็งเสนา
แจงวาพระอ่องทรวงพุท
พระสั่งทาร์กรุงการันไลย
จึงเอาเนื่อควมทงนัน
จึงภาเร้วไปเผ่าเจาทานี
กลับไป

จึงรองถามไปยหมี่โคธา
ษำค่นตังโกใโเร่งว่า
โหม้วยชัวบัคนี

สี่เสนามารยักสี่อ
อักษุรีทว้อแลวบอกไปย
กับนางอูษาสี่อไสย
พรเสกจกรี่พลไกรมา
ประทับโยทียักษา
แสนสุนเสนามากมี
จ็ช้อจวนแตกเค็่นทังกรุงสี่
อักษุอรนี่มีเป่นษำค่น

ซุนกัเว่นชานล็ก่นคัรชัษัน

เป่นส่าค่นมากทีโใจ
จักลัวซุนฉุักกัหาไม
ภาเซาไปไนพระบุรี

แกเส่น่าบูโฎถวนถือ
วาพรภูมีไซมา

สี่เสนามารฉุักษา
นัมนิววันทาทรไร
พระอู่นุขรุศมีสี่ไสย
โคทึไซร์ค่นาทานี
ร่าพันไฟพงงถวนถือ
แล้วส่งสารสี่โไฮเสหนา

เมื่อนั้น
 แทะออกมาไอ้รักขัยไกร
 จึงมีศุภวัชพชนาค
 อันกรุงฉิ่งกาหानी
 ทางไกลกว่าไกลนักน้า
 ล่าบากยากเขนประการไค

บัดนั้น
 ไคพงพระราชบันชา
 อันซึ่งพระองค์เสด็จมา
 นำห่านลาหารหงนนั้นไสย
 รั้กลโยหากัฒาสุก
 กว้ยเกษะนุกาบทพระภูบาร

บัดนั้น
 กุม เกลลากราบทูล ถวายบังคมคั้น

ในลักพระราชโอวัก
 อังพระบิฑูราชชลณี
 กว้ยลูกมีไคบังคัมลา
 ไทพรแสนโสกาอาไล
 บัดนี้ถูกไปยไคปราบมาร
 ไกราชเวียงไซฮัสุรา
 จึงกริหากานางมาบังคัม
 จัไคเปนเกือกทองรองทูลี

เมื่อนั้น
 พังลักอักษอรพระลูกญา

ทาวไกรสุททีราชเปนไฉ
 กัฒองไสโสมันคัพพันทวิ
 ประกาศแกชุนมากทังงมรี
 กัฒบุรีวิรัตนาวเวียงไซ
 ซึ่งยักหลมา เปนหับไฉ
 จึงปอกไปไทแรงกัจจา

ทังสีเสนียักษา
 กราบลังสามลาแล้วทูลไป
 ไคยไนม่วักปาไฉ
 กัฒมิชัคสันกันตาร
 แสนล้นุกมาไนไพรสาร
 จึงชามบ่ทมารพระทรวงทร

เสนาฉิ่งกาคนชยัน
 คลอิักสอรอานหลันหันทือ

ขอประนัคไคเบื่องบ่ทสิ
 อันเนนโมลีโลกคัคนไค
 หนีสองกระตักตรา เปนไฉ
 ไทคไฟ เปนพันคัลนา
 ชาทาวกรุงการยักษา
 กัฒอั้งชุนามุตรี
 สองบ่รวมกระตักกรเวียงสิ
 พระหันเป็จิงทราบบาทา

อั้งคัทาวไกรสุคนาดา
 ยิงโสมนัคษา เปนพันนัค

จึงมีบันชาไปทันเท
ไทเกณฑ์ใหญ่ทีทิสาทัก
ออกไปรับอ่องพรโอวก
รีบเร็วฉาโคชาวัน

คำ
เมื่อนั้น

รับสงพระอ่องทรวงไชย
มีความชื่นชมที่ร่วมนัก
จึงภาสีเสนาอสูรี

เสมอ
ยานี้ ครั้นถึงศาลาลูกชั้นใน

หมู่โกห่มเสื่อสีฟ้า
ห่อหามเป็นเสื่อแดงอินทนู
พล่อกเสื่อสีอั้งชัน
หมู่เซนเสื่อเขียวม่วงคำ
มารักคชชามากมาย
นุ่งลายหมเสื่อคางศรี
อ่องคอกกราดเกรียวเรียวแรง

ราย
เจรวุ คันเอ๋ยแล้ว

จึงแดงทรวงเครื่องพรายกัน
หรับทรวงมุงกุกเพริกแพรว
หังสีขึ้นเอาธา

โหน
เชือก สีเอยสีนา

โพนนั้นผู้ฉองวองไว
ผีเทาเทาเทียมลุ่มพิค
ชันหูหอยมาลา

ตั้งสี่สี่เตียงผู้มีสัก
จึงภวังภรวมมกนิฉับกลัน
อันทรวงคอกฟ้าเฝ้าสรร
ใหญ่กัณนำหนาคลาไคล

หงงสี่สี่เตียงเป็นไฉ
กราบลิ่งควยใจภักดี
ภักตราประโกไสยศรี
กับม่นกัรทงน้นออกมา

กะเกณฑ์ไกรชายชวา
มวกทองรจนาพรายพัน
หมอกเขียวเสกฐาแซมชัน
มอกแดงแดงฉับพิคไรย
กัรกว่าคาบเด็กฉาย
ถือหอนูกัรไรยหวนแวง
ไสคุมปิกูชิงแขง
จักแจ้งโหจับกรับครัน

พระสี่เตียงสุวิ้ววังสัน
มุกคากาคตั้งหวานวันรจนา
แฉวควมมุนีมีศา
ฉุกษานำพลคลาไคล

ราเร็งเร็นรองหวนไหว
กักรวยศรีลีลา
บัคยางยงคชชายชวา
หย้อทหายสายหนานากู

ชูหางหางก้งมัยูรา
คำแกงขาวสี่สี่ขุมภู
เสียงซางซางรอง โคนช่นาค
เสียงรัก๒ ลันสุทา

เชือก
คำ ซา เมื่อนั้น

ครันชาฉันฉื่อแสงพระสุวี
แสงจันทแจมจับพฤษษา
เขาฉิ่งแทนตีอันบัวออน
แซไซไซแสงจับภักคั่น
พระพายเกสอระบวบวร
เพื่องฟูงปรุงใจในส่วาก
ภรรจบถักนิกแบกกลญา

ตระ
ราย พระนิจทราพินคินอ่อง

เส้นาะเสียงสัฎนาสั่นไพรมย
แม่มลงนึ่งอึ้งซาบเกสวร
ประคองอ่องคั่นภากว้างจัน
สองกระสัศกรหรงักแล้วสะส่ง
แล้วเส็กจยาง ญื่อจรัล

เสมอ
คำ พระสัศิกเนอบันหลังรัก

ญื่อมบันชอรทอกไบนยา

๒ คำ
เมื่อนั้น

แต่ญักกริหาภักสัศัลไกร
กันกัคัลคัปาพ่นากอร
มาไกลที่หับพลับพลา

สี่มาซัับเคื่อง เคื่องคู
หมูมามาให้ทานกคามมา
อ่องคอกากอาหารแกลวกลา
กักกอง๒ ฟาพ่นาลี

พระฉนฉมรุพุก่อง เรืองสี่
ลับเลียมกิริฎคุณทอร
พระชวอ่องคั่นภากว้างส้มอร
เป็คบันชอนทระชัชมจักรจร
พระทรงสัศิกที่รมับชวัน
ภากลีนกลินฉันร้อมมา
กลวกดินเข้าว่าราชเส้นินหา
สองกระเสมอเปรมปราดับไหล

ภักสุวีฉิ่ง เรืองแรงแสงไสย
ไทแกวชัชชานประสาร์กัน
ป็นวอนรอนราวไนไพรรสร
แซชมับชวันนางเพวี
บันจ้งหรง เคื่องเรียงศรี
มาออกทีภระโรงรัจนา

อันเกวิกแห้วจามรักเสชา
คอยสัศิกษาซึ่งไซไป

ฝ่ายสี่สี่เสียง เปนไญ
รอนแรมมาไนมรัค
รับรอนแควมสัศิกษา
จิงใหญ่ทรไญหาทรไร

องค์พระพิเลียงหงส์
ตั้งจากมิ่งมาอาษาไน

เล่มือ

๖ คำ ครันแแต่เหนองค์พระภูวนาค จึงวังเซากอกมากหงษ์ข้า
พระพิเลียงหงส์กัโสกา อยู่กับบาทาพระภูมี

โถก

๗ คำ เมื่อนั้น

ครันเหนพิเลียงผู้ภักดิ์
พระยานพาอาทูนทวนห่เวษ
กอกสี่เขฎาโสกาไลย

พระอุณรุฑูรุงรัศมี
ทังสี่ทิลาทัวร์
ซัดเนตรแถวถึงหลังไหล
ภูวไนโสกลันกันหัว

โถก

๘ คำ เมื่อนั้น

ครันพินคินโกสัมปรีภัก

พระเตียนทีไชยเรืองสี
จึงทูลทูลมีไปทันโก

พระเอษพระเจ้า

วันเมื่อพระเสด็จหายไป
ทางคั่นทางฟายนำคา
กันหงงนอกไนไฟซัน
ความทุกเบียงชีวิตจำนาคาย
จิตรใจไมเป็นสัมปรภัก
จันจิตรตูกศิกจำคามหา
องค์พระบิฑูเรกภูวไนย
ถอกพระห่ามวังออกพีคาก
ภ้ออ้งส้มเคจภระไอย์กา

เป็นเกล้าชานอยเปนไญ
กั้งจุ่มวยมันไลหงส์คั่น
รองไหเทียวหาทุกแห่งหัน
คำบ่นไคมีไคห่มพระทูลมี
ทงจ้เจียกคือค้ายเสียดหงส์
โสทีกอกกัรรเซาร่าโรย
ใหม่รู้ว่าพานพาไปทันไหน
โกรททาวาไมเนาภา
ค้อชากมอกม้วยสงงชา
เส็กจมาจึงรอกจิว

๑๘ คำ

โถก

เมื่อนั้น

ไคฟ้งสั่งสารพันหัว
จึงมีตุนทอรวาจา

พระอุณรุฑูรุงรัศมี
ภูมีคคลังคล้าซัดไน
แกสิภระเชดฏูญไญ

ซึ่งพี่แสนโสกโสกาไล
 เป็นเห่กหงนี่เพราะน้องรัก
 กวายนางสุหลักกัณฐา
 ค่ิ่งนางวางเพียงจ้ชากใจ
 จึ่งโคเคือกรอนหงนี่
 ฝ่ายน้องภรักกรากจากไป
 แพบประนึ่งจ้ม้วยชีวา
 เหนกว่าเราเห็นองโคสางส้ม
 แลวุ่นอุบประธำก่าชู้โว

บัดนั้น

โคหงบั้นชาหระทรงพร
 ชุกคึกคววมหลังก้อใจหาย
 แลวพีกหรงอ่องค้อกัถยา
 เด็กเจลาเหว่าวูบปรุโลมจิก
 งามลุ่มอมเพริศพรอมแกรวกร
 เล็กล่านางฟ้าในราศรี
 ผู้โคโคหอกที่ศนา
 พิชโฉมพระบูหรงพุทพาก
 สองอ่องคหรงลัทธิโค
 กงงอาทิกจันทอร เมือหรงกรัก
 งามหงงสุริว่งกัรัศิศรา
 กวนจักเป็นปิ่นนัคเรก
 ทางซ่มสอง กระศิศกรแจมจรร

เจรจา

เมือนั้น

เหนพี่เลี้ยงสาวรานบารใจ

โคหุกรอนเด็งมूरंना
 โทชากคึกเป็นนักร
 ลอบมารับนงในราศรี
 กรีบไปไมทรจ้บอกพิ
 พระชญาหงงสีจ้เมค
 ล่าปากยากใจเป็นนักร
 พระไอย์กาไปชวยจ้พันไฟ
 จึ่งน้ยมุโหเป็นยางน้โค
 จึ่งโคกลับมาเหนนกร

หงงสีพี่เลี้ยงเด็กร

จิงว่าพรหุกฎากล่าปากมา
 เหนกู่พระโฉมฉายเป็นนักร
 เส็กลัทธิโสภาวิลาวัน
 กงงเหว่าน้ถามีค้บั้นจ้สร
 นีว เนือคงงสวันล่ายหา
 ตรีโลกไม่มีห้จ้หา
 จามเรินคายาจิกเป็นค้้นไป
 ก้งามลากก้งจ้บักคาคโค
 จ้กูโหนกัถิมทริบค
 ม้กเมกแฉวพินพระเวหา
 งามวาชหนาสมควนกร
 ครอบงณค้ชไม้ไหสัวรร
 มีความทีถาหันบั้นเทืองใจ

พระคู้มูรห่มมีศรีไสย

กู่ในสุกเสมเปรมปร

จึงส่งห่มมุกพระยามาร
แล้วตั้งพิเลียงปูปริชา

เจรจา
ส่งเสจสองกระสั๊ก เขาที่ส่ง

แล้ว เสร์จ่างเยื้องจิวลี

โทร รุฎเอย ทรัง
เสม่อ

แอกออนงอนสลวยชอยชั๊ก

ประดับควยพื้อมช่มสาย

คันทรินันน่อวันญ่า

หง่มนุกยักษาคากาค

สวระดิษชั๊กไชย

เช็ก
๖ คำ รวย มาจกลาวบ่กไปย

รฎาพระพิเลียงปูปริชา

เลื่องฤาเอ๊กเร็กไกลาหัน

ชวนกันอ้ออิงหงกรุงโกร

๔ คำ
ครันเหนพิเลียงนำโฎหา

ถึงร้กห่มมุกแลกุมกัน

ปีคตารองกรีกวิควาษ

ตึงชายเอ๊กเกร็กมิมไปย

ครันแลเหนร้พระพุทเ่ง

งามเบียงอุบโรระราชเทวัน

เหนสองอ่องทรังโถมประโลมส่วาค

งามสั่งจ่าคัมสรวทังนිරมิด

งามโถมนางสิสุกา

อันนางโถมอ่องคี่ไส

ใหญ่กัณฑ์หารชาษชว้า

โหเนนกองหนาไปหานี

ษ่าอางอ่องกแจ่มจกัรมมี

กับพรมเหลิชั๊ก

บันจ้งควยแควมร้กัก

ร้จหนากักร้กัองอ่ดงกา

กล่คกถึงพริ้งภวายชว้า

เสหนาแหแทนเนนไปย

สิ้นเทพชากชางร้คใหม่บ่โค

เรงร้บภ่ลโกรโคลคลา

ถึงโพรพาปริชากอรรถวนหนา

ไปร้บพระอุคพามาเวียงไชย

ตึงชายทุกคำบ่นนอยโฎ

ออกไปคอยคูพระทรังท้ร

งามเคียงคумаเป็นหลัน

คางคั่นอ่กักร เป็นพันใจ

หีลูกเล็กไชลาคกรองไห

หีไมกลวักหวร้อกัน

กับอ่องนางอุษาสวสัวัน

คางคั่นอ่กักร เป็นพันคัก

งามประหลากจับใจชางไนยจิศร

งามพิษบาคตayaใจ

กัเหนวาโศฟาไมหาโค

งามวีโลเถศลักส่วสัวัน

คางคังทักไม้วางคา
อ้วยไชยใหญ่กรชินภอมกร

เจรจา
๑๗ คำ เมื่อนั้น

พระเสกัจยาคราคลาโคล
จึงสงพิ์เลียงหงส์
เขาไปฝังรังกานาฬลาน
ผูกขาม่มุคกั่มกัน
ภูมส์ถานส์อานส์อาคี

๖ คำ
บัคัน

รับสั่งแล้วกลันทร ไค
อันทัมอู่รหงหลาย
ทีในสวนแก้วโสกา

เจรจา
๔ คำ เมื่อนั้น

แจงวาพระหัสศากอยาใจ
นางฐินคิหิระโคคินเมือง
จันอนนังไมคังส้มปรุคิ
จึงเรียกพิ์เลียงผู้ร่วมโคย
บัคันส้มเสกัจจระขอกพา
ภานางอุษายอครัก
นองนี้จ้ห่าฉไนคิ

๗ คำ
บัคัน

ปรุ่นมนิวบั้งคัมแล้วทูนไปย
วันนี้พระภานางอุษา
อังกัพระบิคุเรกษลณี

ยางนางฟุ เทวณัรสาสร
แขงแขแจจันสันไปย

พระอุณรุทรมีสึไสย
มาเด็งโกษฐ์ลอุทัยาน
อันจ้ยักโฎที่ทวยทู่หาร
อัสสุรามารมากมี
จึงบุกพัลขันไวส่วนสิ
ซ่มพุดสาวารีส่วรานใจ

หงส์อพิ์เลียงผู้โฎ
จึงโฎกพัลโฎทา
กัคังอูรูางชายฝายนา
อัสสุราข่มรานปานใจ

ฝายนางสุคาสึไสย
ผู้กัวกพัลโฎรมานูรี
แคเคืองกัวยอุษามารสิ
เทวีเรารอนไนวินยา
เขามานังโกลแล้วปฏกา
เสกัจจมาเด็งนอกภระบุรี
มาบุกกัฎยังส่วนสิ
พิ์เจาจ้งวาโหเขาใจ

พระพิ์เลียงผู้มีอชาไสย
ยาเพื่อทุกรอนใจนางเทวี
เสกัจจเขามาประนัคบัทสิ
เร้าจ้ไปคูกิพระพูว์ไน

จ้แม่ตาถาวาจ้ไมรัก
แม่จ้ควนเกือกรอนเอาออนไผ

๖ คำ
เมื่อนั้น

โคพงงพีเลียงหุรรคคี
ไมท้รอรางอ่องหรง์เครื่อง
จิงช้วนพีเลียงผู้รววใจโย

ยอนแจว
๔ คำ ภิวันเต็งจิงแอบยูวิมมาร

กับสีพีเลียงกัลญา

๗ คำ
เมื่อนั้น

โหดงทับัญญาเสนาในย
แล้วสงงโทษมุกอักสุรี
ย้กปราสาทรัคชัช้วน
ตั้งแคว้ไหเลือรวัคหรง์
กับสีพีเลียงยาตรา

เชือก
๖ คำ มาเต็งณังนาพระลานแก้ว

จิงโหเอาปราสาทคงงไว
เส้คจดังจากราชรวัคหรง์
เส้คจโคดคลาจวัจัน

พรยโสก
๔ คำ ษา เมื่อนั้น

เหนสองโอรวัคผู้ตโกร
เจาควงชัวพ่อหงงคู
คงงทองรองรับกับจินคา
หงงสอง เจาจ้งรววมพีชใหม่

ก้จ้แจงปรวัจักไมส่งไสย
อวัโหจงพงงพีภาที

นวนนางสุคาม์เหสี
เหวีเหนควยทุกสี่กองไป
กัวยกอนเคืองรอนอ้อมกไม
คลาโคลไปปราสาทพระบีคา

เขาวมารคอยกุนางอุษา
ทีในหาปราสาทไชย

พระอุณรุฒวัณมีสีไสย
ไวยังส่วนเสีอุทียาน
ไหยักสีมีวัคทีเหาหาน
คามไปราช์ถาวรวัรงกา
เคลือรจัตุรง์ชายชวา
เขาไปภารากันโดย

อันเพริคแพรวจวัคแสงไสย
ทีในพระทีเวคณับภลัน
ภ่าอังก์อุษาสาวส์วัรณ
หาทีเลียงก้านันคามมา

พระอ่องหรง์พัพส์นไมย
จิงปราไสยควยศุนทอรวาจา
พีษกุรารักเป็นนัคนา
โศฬ่าจ้หาโหนทร
สิงโรยาเกียกเคียคณรร

เปลา
เมื่อนั้น
หังนางอุษาโสภา

๗ คำ
เมื่อนั้น
พินิศุภโณมนางเทวี
อรัทวายนอย ๗ ขอยแซม
หงกลั่นองค์สิ่งสี่พีรญา
สู่มคมฆางามเขิน
ล่ำเล็คนางสาธุลาไสย
กระเน็แลดาพระโอรัศ
จึงสวมสอดกอกสองกระตึกร
ถูกเขยถูกรัก
วันเมื่อแก้วตาหายไป
คั่นก่กัใจหงงไพรช่น
อันองค์นางสี่สุคา
ครวัคเลาแต่ค่นมาจ่นปลาย
ซึ่งเจาคินฉิ่งพระเวียงไซ

เมื่อนั้น
โคฟงพระบิคุเรคมารกา
อันตัวถูกนียคักกนา
โหลสององค์หรงโสภโสกาไล
แล้วเอาเนือความแค้นหลัง
จ่นพระไอย์กาทิมบัก
จึงโคทามรงแซมซา

จึงคึกวาร่วมอุทอรกร
พระอุณรุทพุทพ่งนาตา
กักราบเกลาวันหาทวญุณคิ

พรบิคุเรคมานกาทั้งสองตี
งามวิไลพันที่จุ่มปรมา
โศกแกมเกียงจัญญมหันษา
โสภาทิงหิศจ่าเมรินใจ
กลองแกลงคังกลั่นไวโค
โผยจิศรคิศสัหรร เพียงชวันคา
จมีแสนก่ามสัคล่อยหา
แล้วมีวาจาไปยทรโร
เจาควงจิกของแม่เขินไม
กุงงโครมาเคจเอาชีวา
ชวนกันรึบรันคนหา
โสภากางเพียงจมันไหล
บัรบายเนือความแกไซ
กัชบุชวีคโหเปนม

พระอุณรุทพุทพ่งนาตา
กราบกับบาหาแล้วทुरไป
จโคบักคัมลาก์หาไม
โศคโฏเป็นพันพีรทวิ
มาทुरถ่าายโหลฟงถวนถิ
หรงพระยาบักษริเสักจไปย
ณลานทาวอิสุราคักไสย

แล้วดูภาวอังกุโรไทย

๖ คำ

เมื่อนั้น

โคฟงพระโอรค์ทิมคิ

จึงตรึกแกอุษานังฉัก

มีเสียที่ส่วคทงสองรา

เทวาจึงภา ไปส่มสู

โคกรอมทุกกรอมฎาณแก่กัรร

มีทุเรคมารกาจ่เลียงเจา

มีโหเคือกรอนอาวอนใจ

๗ คำ

เมื่อนั้น

โคฟงทังสองกระสักรรา

อันซึ่งชระอังกุทรวงแมคทา

จเฉนเกลตา เกษาเสียบไป

๘ คำ

เมื่อนั้น

โคฟงสี่สี่โกทรมา

กัร่ชูปฤษกลางทางหัชณา

สุนท่ร่าจา เปนนารัก

ส่มสองเจาควนครองกรร

ส่มสิ้นทุกสิ่งทุกอันไป

เจรวจา

๙ คำ

เมื่อนั้น

กับสี่ทีเลียงกัลยา

เหนนางอุษาโฉมเฉฉ่า

ไทรอร่นจึกรกงพิษง

จึงเลียวมาสักทีทีเลียง

มาราบมาคหู้วโนบัคส์นี่

พระบีตุเรคมารกาทังสองตี

มีพระโหเชินซ่มปริกา

ดูกรักญุยกเส่นหา

วาศนาก่สง่างแกปางบัน

โครวมรุกรวมรักหิรมชวัน

รวมหิหิวันเพียงบันไหล

โหปรุเสลิกทีเพริคเกวระะแปนไฉ

กงงนุกโนอุทอรเก็กมา

จึงโฉมวอนนางอุษา

กัลยากราบหูนไปบันโค

พระคูนันหาทีสุกโค

คัวยพระเทคภูวโนทังสองรา

สองอังกุทรวงหิหิบนาดา

แสโรหมนัคษาเปนนันัก

สี่ส่วคแกวตาผู้บันนัก

ส่มสักก็ส่มภักจ้ามเรินใจ

ส่มเปนมินก้ามบันนอยไฉ

จ่าเมเรินใจมีทุเรคมารกา

ฝ่ายสี่สูคาส่นหา

แมงมารสอกตาแลดู

เหี่ยมเฝ้ามอบเคียงพระอังกุคัอยู่

โนยเนตรโฉมครุมักไป

กูรูมอบเคียงกันญุโค

บัวเข้าไมรูดาว่าโร
 ถาควเราไหนจ้พินนาโค
 คีจ้ใครออกไปภาภิ
 จ้เปนกโรก้เปนไปในวันนี
 สุกก็ชาจ้หันไปย

๑๐ คา
 เมื่อนั้น

จิ้งกัซบหุรนาง เทวี
 อันนางดูษาสิ่งงามอน
 จ้จุกดูวามเสียววามไปย
 จ้ญจ้เคื่องพระรำคาน
 ถาพระแม่มโพงงภาภิ

๖ คา
 เมื่อนั้น

โคพงงพระพระพิเลียงภัทหาร
 โหซึกในหรวางนาษา
 เจ็บจิกร เบนสุคกิกไป
 พิเอย หังสี
 สุกแคนสุกหันหันบันย้า
 แลวนางเส็กจจากที
 ลีลาคญาตราคลาโคล

จิ้งจอกทอง
 ๘ คา
 ครันเอยครันเตียง

พิไหนอง ไปยคูที
 เสียมแรงเองรำโสกา
 เซาคำพรำกีกเตียงควัวโน
 พระส้เคัจไปยูปเปนผาสุก

จ้ถ่มุแกใจก้ไม่มี
 นีซังก้โหรไมบัคสิ
 โหสถานแกทีน่าใจย
 นองจ้คิกซิวักหาใหม่
 ทีเจาจ้คิกน้ไนคิ

นนวนางพระพิเลียงหังสี
 พิเหนซึนแล้วหรามไวย
 ก้ณีถาภูหอรมีรักโคร
 จ้จ้งก้ใจยกอนเทิกนางเทวี
 เซินเฮ้วามารไปปราสาทสิ
 นานไปนาทีจ้เสียวการ

นางสิสุคาญวคสังสาร
 เย้าวมารส้ทอนถอนใจย
 มีโครจ้เจรว์จาออกโค
 จันใจจ้จ้คอบวาจา
 วานักคิยูนักน้า
 พิว่าแล้วชาว้อกใจย
 ก้กับพิเลียงหังสีศรีไสย
 มาญังปราสาทไชยนางเทวี

จิ้งวาแกพิเลียงหังศรี
 ทีนีก้เหนประจักใจย
 กีนนำทาคกรคมผอมไผย
 กงงชิวาไลจ้มีร่นา
 ฝ่ายนองนีทุกก้ามส์ศหา

กัวนฤาส์แกจจกัถับมา
 นิถาพิวาพระไมหลง
 เหนคองคำของนงแถเคิมที

๘ คำ
 เมื่อนั้น

จึงบังคัมทูนางทรามไว
 ถึงพระมีล้งกเมือรลิม
 ฌาวาแถแมแคนแนนอุรา
 แถคักกุฎาเน็งจึ้งมา
 เจาจ้งรับคัมความไว
 กัไนจส์เคจมาหานอง
 อันจรักรมีรักนางกัถญา
 เมนพระเมคาเมือนหันหลัง
 จ่าเปนแล้วจ่าจ่า เปนไปย

๑๐ คำ
 เมื่อนั้น

โคฟงทีเลียงภาที
 อันพิวาซานมาทงเนีย
 แถความแคนนันแนนในอุรา

๔ คำ
 เมื่อนั้น

ครันจโกลส่นทีฎาราทรี
 อังคพระบีกุเรคซลณี
 กับปุงสาวส่นกัถญา

เส่มอ
 พระส้เกจซึนเนือแทนแกว

จึงมีมีทุ่ควาที
 กวงเอยควงจึคร

แถจ้ตามถึงซากไมมี
 คัยอ่องนางอุษามารวีตี
 ซ่อนจ้วาประการไคย

พระพีเลียงผู้มีอัชลาไสย
 พีแจงไจยูแล้วกัถยา
 คัยปลิมจึครพิษวาษนางอุษา
 ถึงซากัพลอมน่อยไจย
 จุหนหันโกรหาญังไมไคย
 กูทีภู่วไนสัถเวลา
 นวลอองจ้งฟงพิวา
 ครักมากัห่อจ้เขาไจย
 เراء์จ้งนอยน้ากัโรไคย
 จัคคอกาไลไญแกชวี

นวนนางสุคามารวีศรี
 เทวีจ้งคอบวาจา
 กชอมทวงทีเปนนักนา
 พิวากัจ้คอยกูที

พระอุณรุฑูรุงรมมี
 พระภูมิถ้วายบังคัมลา
 แถวภาเทวินางอุษา
 มายังปรางวัคณ์ภูณี

อันเพริกแกว้วจ้วมรัคร์ษมี
 แก่องอ๊กเทวีทรวโก
 รววมชวีคัญญอกพิษใหม่

แค่นี้ไปอยู่ด้วยทรมานไวย
 ฝ่ายสี่สุทก่าอาทูน
 เขาคำพราเส่นท่นร่มาร
 อันตัวพินิจลาเจา
 ไปยังอ่นองอ่งคสุทกา

๕ คำ
 เมื่อนั้น

โคทงบั้นชากระภูมึ
 ซึงพระจะส้เคจยูรียาค
 คับรอนมึโหอาวอนใจย
 ดาชาไปยอ้วโหจ้อคอย
 ซือเต็นส้เคจจ้วรดี

๖ คำ
 เมื่อนั้น

โคทงอ๊กคเรษกัฒญา
 อันควของพิจะไกลคลา
 เจาจ้งคอยถาญาฮาไล
 แลวลบกฤศทางพลาจชม
 เล็คจจากปรางรักชัชัวาน

ชาตรี, พระล่คอ้งคั้งนังไกลนอง
 เพลงปรัง

จึงมีสุนท้วรัคไป
 แคหรัคกรากจากอ่งคั้งลัก
 นั้ววันสั้วพินจะโรยรา
 มีเสียแรงที่เจารักพิ
 พิกแสนคั้งสุทกาโดย
 เจาจ้งหายว้ายโสกโสกา

ไนกรุงรัคระนาชานาร
 พูนท้วทก้าม้ส้คสังสาร
 เปเน็จการทูกวันมา
 ชวันเขาบุญออกส้เนหา
 สาวสันชวันคาญจ้งคิ

โณมนางอุษามารศรี
 นบนิววันชูลิพูนไปย
 ไปหาอ้งอ๊กราชสีไสย
 นอง สั๊กพลอยญินคิ
 จัคคแห่งแกลงชาบ่ทสี่
 ไปหาเหว้แล้วกัถยามา

พระอุณรุทพู่หังนาตา
 ภาระปรีคามำมรานแลวคอบไปย
 ไปยั้งสอยสุทกาสีไสย
 ค่วงใจพิไมยนาน
 พ็ร่มรัชวันกระเสมสาร
 พูปานบุรียาปกลาโคล

ทื่อแทนแก้วแถมทองผองไสย
 เจาค่วงไนญ เนคของพิญา
 ฌวัภกกรมูมมอ้งนั๊กหนา
 อ่นีจาสังสาร เปเน็จใจย
 มารศรีชุมครอมผอมไผ
 เถ็งท้วไกลแคใจญคว้นอง
 พियามาแล้วยาหมองหมอง

จะถือนอมกลอมเนือวันล่ออง

ราย
เมื่อนั้น

โศพงคังแคนแสนทวิ
แล้วเยื่อปรนคัมภ์มิ่ง
พระทิงนอง เสียไมอาไลย
ไปส้เหวยส้มบัล ในเวืองฉุก
ซามีไชนาง ไนปรี่ทุมมา
ซึ่งหนองใจห่มพระบาท
หาไมพระส้เค็จมาไฉย
ซาก็เน่าคาหุกรารวี
ไลพิศาคฬาคกรไมกันรฐนา
อ้นจาไมรฐาภูมิ
ยอญกฐหายไปย

โศกโสม
๑๖ คำ เจาเอ๋ย ๒ ที

ซึ่งพิไปยไมแจงกิดจา
ถึงจากกัลญาไมชานัก
จักโทศพิเท็คนางทรามไวย
เมมีให้ไปคามกวางทอง
อันซึ่ง เกิดเทคหังนี้
ทีนี้เบนสุกหังสองซาง
ทีนี้จ้ไกรร่วมใจ
เพราะเทมมีกขรจิ่ง เกิดนุ่น
จ้ถือนอมกลอมเกลี้ยงโคยทัน

โศก
โสม พระเอ๋ย ๒ ทรงเคช

ครองรักกัว่าจะม้วยชีวี

โสมนางสุคาม์เหสี
กัลญาตอยหนีภูวโน
ทูนกลางทางทรวงกันแสงไห
ซา านโครายเค็อนครา
พระทรวงสักกฉับวาคันงหา
พระบันชากงนิกฉึกไปย
กัเก็ระสองกระสัดตราเบนไฉ
เราใจสิ้นแล้วพระจักกร่า
คังแคภูมิมาแต่ปา
กิดวาระของ เราไฟ
จ้ถูกทองแรงพิษไมย
ภากันรอง ไหหังภารา

มารตีญออกเส้นหา
แก้วตาชานอยพระหิฎาไท
จ้ว่าพิไมรักก่อไรโค
ยาผูกใจคังนั้นกโมก
นวลของฎาจ้ร่างอ๊กพิ
กเรเร่ามารตีจ้โศกโค
ซึ่งมาเหววจิ่งนำให้
หงสองฝีมไปยค้วยกัน
นิจามันฎาศิคเค็ยคณร
ชวันเขายาทรวงโสกา

เห่นแล้ววาไปรคเกกเกษา

ไฟเระไนรู้ควาจา
 เค็มนองสีโหไปตามกวาง
 มตุกคินันนีเขาโพร
 จึงทองแรมพรุ่งคงกอร
 ฃวาทักแปลงแคงคำมาเจรวจา
 ชิงวานางนันโศคเคี้ยกุ
 วาษนาชามีโศคสงมาทวักัน

โศค
 โลม หนองเอียนองรัก

อันจาเจาไมปราหนี่
 ชารุหักความจิงหีบอกเลา
 รักเจาหวาค่วงชีวา
 อันจั่งรังเกียรกเสียดแหง
 อักเสียบางเห็ดนางหรามไวย

วาเอ่ยวากลาง
 ช่มเนคเกกแกมแกมกัน
 วักริงคลังเคลาเขาวญวน
 เกลียวกลุ่มส้มสุกปรีกา

กลอม
 ๑๐ คำ เมื่อนัน

โศคสัพพะองค์พระหรงไซ
 ชิงความวิญญูโศคเสา
 แอบเมืองเคียงเฟาหาที

ชา
 ๔ คำ เมื่อนัน

ครันแสงทองเรื่องรองพรายพัน

โศคฟงกานาตายใจ
 จัโหไปตามนางกหาไม
 เทคโคไมส่เกจกลับมา
 บัหัจอรอนคางกลางปา
 กัชชาหือรุเหาหว
 เจินญอโหเป็นสุกเสมสัร
 จัลลาหรงทรวไปบุรี

นังลักญูมิงมาวรัษรี
 วาโญฉันนีนางกันลยา
 คัวนฤาซังเอาอโหรวา
 จังเมคาศีบางนางหรามไวย
 เหนแกลงหาเอันญูไม
 ฃวาทีรีพีโรราพัน

พระโลมถูบกฤชคางรับชวัน
 เซยถัเศรีทีบปรุทุมมา
 ชูชวันพีรมหัษษา
 ดังอามตุฟาญาใจ

นางสุคานารีศรีไสย
 ชามไวยสุกขัเสมเปรมปริ
 กัมันเห้ามันใจนางโฉมศรี
 คัวยักคีไน้องพระหรงทรว

พระอุณรุทรวงฟ่านราสรว
 พระประทองรับชวันกัลญา

ราย เจาเอ๋ย ๒ ที

บัดนี้จู่รุ่งสุริยา
 กังวุ่นควมขมอัสสุรา
 สัพพ์สนออลมารทังเวียงไซ
 ฝ่ายฝูงไพร่ฟ้าปรีชาชาญ
 สงงแลวส่เกจลีลา

เกลงคีตวา เมื่อนั้น

คือแคนอุษานารี
 นังนอนรอนเรารำคานจึก
 แทกลันกล่าหึ่งซำร่ำก่ากาย

ทีเอ๋ยทีเจา

ควยอ่องโถมเด็กลีศพา
 จันพรส่เกจมาเยียมซา
 มันตึงซิ่นน้ำใจใจ
 หมันไมโคเกรงเจาฉว
 ทีหามาห่างหลายที

๑๐ คำ บักนั้น

จึงทูลสำเองไปทรรโค
 คิกวาจเคียงพระโถมพู่
 บัดนี้โกไม่ส่มจินดา
 เถิงมาหมิวากแจงญ
 แทปรับทุกกันทุกวันไปย
 ญาวาแเทพระแมรอนรัน
 จัละโหซิ่นน้ำไปยไญมี

มารสีเข้าวญอกเส่นหา
 แกวทาคอยญูจลาไปย
 ซึงมาแตรตะนากรุงไญ
 จักใจให้กัมซัซครว้ตรา
 จึงไมแปคป่กับยักษา
 มาจากปรางรัตมุนี

อ่องคนางสุกาม์เหลสี
 ทุกทีวาราครีไมเวนว้าย
 กังงเพลิงพืคกึกทรวงโมรุษ้าย
 โนมฉายจึงเรียกทีเลียงมา

ความหุกของ เว้านี้หนักนา
 รักนางอุษาเป็นหนใจ
 แทจู้ซาก์ไมโค
 เหตุวาภูวโนปราณี
 กังทววาเป็นม้เหลสี
 ครังนี้สุกกึกสุกใจ

พระทีเลียงมูมีอัชลาไสย
 ซึงพืหามไวควยแรกมา
 โลก้วนแกองซื่อนีรุตธา
 จันังไวก่หารก่าใจ
 สุกฤษทีจ้อออกปากโค
 ไชวาไมคึกเมื่อโรมมี
 เถิงอ็อกพืกหม่มมองสี
 หังนีกคามแตะเวรา

เมื่อนั้น

โคฟงพิเลียงทูรมา
 จึงเขาที่สั่งทรงเครื่อง
 สักเกจจากปราสาทอัญรูจี

เกลลงยอย มาเอ๋ย ๗ ถึง

เหน่องอุษาทรมวย
 ใหญ่เคื่องคายนัยเน็คเป็นพันนัก
 แล้วข่มายชายกู่พระผานฟ้า

ชา เมื่อนั้น

เห็นนางสีสุคาชามไว
 จึงมีสุนทอปราไสย
 ฤคณันไยอันนี้คา

เมื่อนั้น

โคฟงบันชาสีปราย

พระเอ๋ย ๗ พระอ่อง

อันจ้เรียกไหนดงขึ้นไป
 แพรเอเวียนเมือกอรแต่โรมา
 บัคนีพระโคผานบุรี
 ปรีกอบค้วยกฤษคาหิกานนัก
 จัซื่อหุรปากฐุแต่ไกล

๘ คำ เมื่อนั้น

โคฟงคังแดนในอุรา
 ความเจ็บความอายเบ้พันนัก

นางสีสุคาส์เนหา
 ทองในวันพานางเทวี
 ร่อง เรืองอ้อมแรมแจมสี
 พิเลียงสาวสีอกคามไป

นางจึงบังคัมประหน่มไว
 เฝี่ยมเผ่ายูไกลพระจักรกระรา
 ینگลักแลกุนางอุษา
 นางควรไปมาควยเคื่องใจ

พระอุทรุทร่มมีสีไสย
 ก้แจงในจ้รักกริยา
 เจาควังใจยุดอกส์เนหา
 เข้มางังแทนพรธร์ราย

นางสีสุคา โฉมฉาย
 ข่มายเบคแล้วทูนไปทรไร

พระโฉมย่งหวังลักคิ เปนไฉ
 ไมควนนั่งไกลพระภูมิ
 คัวชาจ้รองบ่ห้สี
 รัตนาทานีเวียงไซ
 จ้กูเคียง เรืองภักกโรไต
 หวังจ้โคข่มนุแนงกัตญา

จึงโฉมนวนนางอุษา
 ไนย่นามักมัวล้งทรไร
 ینگลักไมกลันกันแสงไต

ชื่อในกลางทางกราบทูลไป

๔ คำ
เมื่อนั้น

โคฟงคังแคณแสนทวี
จึงวาไปกลันทรทรี
ทางช่ออนวอน่องพระภู่วไนย
ซาเหนมีบุณกชุ่มบุน
เนื้อจ้แกลงแสงโหพระภูมิ

๖ คำ
เมื่อนั้น

โคหังคังแคณไนวินยา
เจาแหบแหมแค้นกันแจร์จา
เติงกราบทูน่องค้พระภู่วไน
ซาเหนเป็นองค้มเหสี
จึงช่วยกราบทูนพรจักกระรา
ซึ่งส้มบักในกรุงรัตนา
สารวัฬจันอยทุกสิ่งไปย

เมื่อนั้น

ฟงคำชำใจไชยภักดี
รูแล้ววาเขาช่วยเส่นอหนา
มากอยเจ็บเก็บเอาไปใส่ใจ
อ่ฉฉะเจากวงปร้หุมเมศ
ค้กวาจมีโหโคพาที
อ่ฉฉะเป็นน้ำละอายนัก
ซาวาแต่ชุ่มบุนไปย
อันเขาเมืองโรมภารา
ไมเหมือนเซารัตนะนาชวินี

โคฉินดาโมพระภูมิ

น้วนนางสุคามารวีลี
คังอัครอนรุ่มชุ่มใจ
นีไกรวาไรจึงรองโห
จ้โหท่าไมตานางเทวี
เคื่องชู่ช่อโรยฉฉะโฉศรี
เคื่องล่อองหุฬีพระบาท

โฉมู่่งอ่องค้นางอุษา
จึงตอบวาจาไปทรโค
กงซาหาฐเทาไม
จ้ท่าโคเจาโคนางกัศญา
พระภูมิรันจวนคร้วหา
กลับเปรียบปราชชาค้วยอันโคย
จ้เหมือนโรมภารากหาไม
จ้ชุ่มบุนซาไฉนางเทวี

โฉมนางสุคามารสีย
จึงตอบวาทีไปทรโคย
ค้ฉฉะจ้จ้กวาทาไม
จ้ปราชู่สนาสิ่งโคนางเทวี
อ่องอัครเรคมเหสี
ค้วยภระภูมิดาว่าโรย
จ้รูจักเจาฉฉะทาไม
เจ็บใจเยียวตานางเทวี
รักนาอุษาสั่งวันสือ
รักค้ไมเกรงแก่นินหา

๑๐ คำ

เมื่อนั้น

เจ็บใจในรศวาจา
 เอ้อเจ้ารูจิงแล้วนางกัลยา
 รักนาสีไหมีราก็
 ักขวาใคร ๆ ไมรู้อ
 จิงขาม่าหาสมุทโท
 นิฉะนีฤวาจาเยาว์
 เม่นวารูจักแถเค็มที

เมื่อนั้น

ฟังงถอยนอยจิตร เปนหนไปย
 อันควธานีแลมกัก
 ักขวาให้เสียงลอบมา
 จิงเกิดการนึ่งยงอุค
 ษารูดูสิ้นทั้งแทนใคร

๖ คำ

เมื่อนั้น

ฟังคำช่าเจ็บควยชื่อยคาย
 ชลเนคคลีในครนางเหว
 จิงปรนัมบ่หับ่งพระหรงไชย
 ใคฉินฤาไมพระโถมยง
 ไรเราะเกราะระรชวาที

เจรจา

เมื่อนั้น

ใคฟังคุณเคื่องทีฤาไทย
 ครันจัวแถสิสุคาเลา
 จิงมีพระราชบัณฑา

โถมยงอังกนางอุษา
 จิงคอบหั้นนาไปทรท
 อันเซาร์ค่นาบุรีสื่อ
 ถึงมาทวานักแจงใจ
 แถมือใจทีคจ้ใครโค
 มาฉินฉู้อื่อไหเถิงบุรี
 สีนลุ่มลุ่มควนางโถมสื่อ
 จันบยอมเหวไหเถิงใจ

นางสุคาเหวสิไส
 อี้ไหจิงคอบวาจา
 ปรละกกว่าสัตรีในแลงหลา
 คุมภาวเข้าไปชอรไว
 จันบ่ควมวามุคคักไสย
 เจาจัวไปไฉไทโคยาย

นวนนางอุษาโถมฉาย
 กงกายจ้ชุกท้ามลายไปย
 อายแคนไมมีทีจ้เปรียบโค
 อี้ไหทูนกลางทางโสที
 ถอยค้ำของอังกมเหสิ
 พระภูมิฟังเล่นชามรานใจ

พระภูมิห่มมีสิไสย
 ภูวไนตรีตฤกไปมา
 จันอยใจวาเขาก้วยอุษา
 แถสอวงวีคาก้วยถลัน

เจ้าผู้มีมิ่งคุณนารี
 งามเชิดสุริย์วงศ์ภรร
 อ่อนใจควนแปรระฉวีไค
 ไท เบนทีตดินเนินทา
 รวมชีวาภักดิ์ไปวันนา
 สองอัครกษัตริย์งามมี
 แกล้งให้พัสคามุนมองดี

๑๒ คำ
 เมื่อนั้น

ตั้งจิตคิดเกรงพระอาญา
 เลื่อมหายคลายความทร โโรคกรอน
 นางสีสุภาภักดีดาไค
 แล้วทูลองค์พระภูมิ
 ที่นี้รับตามพระบัญชา
 นางอุษาจึงทูลพระหวังวิห
 เกราะโมโหโกรหากว่าไป

เจ้า
 เมื่อนั้น

เห็นสองนางตางกล่าวรำพัน
 ยิ้มแย้มล้นไม้อยู่ในพัก
 ยอกเงาส่วนสรจรจำนง
 พระลุ่มกฤศตางทั้งสององค์
 เขยชมลุ่มสงเหว

๖ คำ
 กลอม
 เมื่อนั้น

ปรีเปรมเสมสุกทุกคืน

อันมีสักสีเสเด็กร
 ภาทว เซตขันทานี
 มาตึกหมองพองพันฉวี
 ขอบสองจับตุงขำรุ่งสว่าง
 ห่มคาวจรรีกระสักรา
 เหตุใดโหมทักไมรักนำ
 จ้เกรงใจปางกไม่มี
 เหน็ดแล้วถานางกัลญา

ทั้งสองอัครเรศในหา
 ฟงพรวาจากจับใจ
 ตางองค์คือพี่แวแจมไสย
 เขาไปกราบล้งกับบาทา
 โทษธานีผิดเป็นนักนา
 สิ่งใดไมวาไทเคืองใจ
 ซึ่งพองผิดใจชักอักษไสย
 พระภูวไนจิ่งโคปราหนี

พรอู่รพพู่ที่หิ้งรังสรร
 เปนเชิงชันคัมคำทั้งสองรา
 กูสองเขี้ยวลักสเนหา
 กล้วยสองวันตานารี
 วัชวันอนึ่งทั้งสองสี
 ไนที่แทนแก้วเพชรพร

เทาไกรสุคสุริย์วงศ์สร
 พระหวังทรรสามรานขานใจ

จึงมีพระราชบัญชา

ซึ่งเราทุกคนอาวอใจ
 บัดนี้สิ้นทุกสิ้นเรอน
 เพลม้ทันตะโมโหโศสา
 คึกจ้เสกโอรุคหีบบี
 อันนางอุษาบังออน
 ค้วนจ้ไทเป็นมีนาวิ
 ซึ่งโฉมนางสีสุกา
 แลวก้ไมโคเบเนเหือนญาก
 จ้ไทเเนฝ้ายช้ายอแงไนย

๓๐ คำ

เมื่อนั้น

ไทพงษมันชาพระภูมิ
 ซึ่งคำมรีศรีกานางงนี่
 จ้ปราก้คฤศกเกิดกในโลกา

เมื่อนั้น

ไทพงษอักเรกเทวี

เสมือ

๒ คำ พรอมค้วยมุกคัมมนตรี

จึงครักสังโหราหันไปโดย
 จ้อพีเสกภระดูกรัก
 จึงเร้งกำหนดคเร็กภา

๔ คำ

บัดนั้น

รับสั่งแลวก้ร่าบดั่งสามที
 ฟ้าแต่คำมร่าคว่าคำมร่ายา
 คางคกปร้บ่างก้งัน

แกโฉมนางรัศนาสีไสย

ค้วยโอรุคฤศไกรแทหลังมา
 สักฎวอนตีร่มห้เษา
 ทวหมู่ไกรพาปร้ซากอร
 กับสองสีเส่าว่าภากถ่วงด้หมอร
 ร้วมรอนร้วมเทพ่นิม้มา
 เอกอ้งค้มเหสีฝ้ายชว้า
 เทวีมีโคพาไปย
 ล่าบาคค้วยภักค้หาไม
 เจาจ้เเนก้โรนางเทวี

โฉมนางรัศนาม้เหสี

วันชูลีกรายล้งกับบาทา
 นางก้ฉุนคีนกนา
 ทวหงฟ่ากฟาทาศรี

อ้งหวาไกรสุกเรื่องสี

ยินดีแล้วออกพระโรงไชย

เสนีหีบคีนอยไฉ

เราจ้ไทคังการวิว่าค
 กับสองเ่งลักส์เนหา
 จ้ทีเวลาวันไตคีย

จึงขุนโหราหังสี

คางแกก่าหืออกภรอมก้น
 หังคำมร่าแปรพาทกห่านายฝัน
 ชว้นไมมีญักกับกาณา

คัพลีกกลับไปสายคัลบ
 กัซบไลไสสอมในยคำมรา
 ทองหงษ์ฉิมสาแลน้ามเมือง
 จึงทูลพระอ่องทรงหรั้น
 ปลอดคัหังทักทินยัมขรร
 พระอ่องคัฎทรวงัพพะไคร

๑๐ คำ
 เมื่อนั้น

ไคหงงโหราทูรคัก
 ไหเรงจักแจงแคงการ
 จึงทรก่าหั่นคเร็กเรือกไชย

๔ คำ
 บัคนัน

รับสั่งแล้วคงมั่งคัมดา

เสมือ
 มายบอกทุกเขาพนักงาน

สิ้นทั้งขวางนางขวางใน

๔ คำ
 บัคนัน

ศวันแจงอ่อนส่นซีกราบกราน

เช็ก
 ๑ คำ มาเออยมาเด็ง

บัคนันพระอ่องคหว่งนักตรา

จ้เสกพระโอว์คทิบก

หงงคัณะฤาสีชีไพร

พระอ่องคัฎทรวงัพพะไคร

๖ คำ
 เมื่อนั้น

ไคหงงฉุณคิเปะหันไป

จึงพ้อมมหาทักษา

ไคโชคชั้นเพลานาที

วันสุกรุ่งเรืองเบเนสี

สามคำเร็กคิมี่ไซ

ฤษะวันอันนัรายน้อยไญ

จึงทราบพระโทภูมิ

อ่องทาวไกรสุกเรือกสือ

พระภูมิจึงสั่งเสนาใน

ทุกเขาพนักงานยชาคโค

ตามญางโคยในท่าเนียมมา

มหาเสนมียักดา

ออกมาจากหลองพระโรงไชย

หงงท้หารพัล เรือนน้อยไญ

แล้วโหม่นพระอาจารย์

เสหนี่แวนไวใจหาร

แผนท้ยานขึ้นมาไปยฉับถัน

พระสิหาสีคุดูลักคา

มีบันชาโหม่นไปย

กัวยสองสูคาสีไส

เขาไปยยังราช์ดาร์

ยานานโหม่นเขาไป

พระนารอกคัฎทรวงัพพะไคร

จึงเร้งไหคะนะไญที

หรั่งผาเปลือกไม้คาครอง

ถูกประค่านำเตาคำพิ

เสจแล้วออกจากทุกที

ตามมรัคาไลไพรวัน

ครันเอ๋ย ๒ เถิง

กับหงคะณะพระสีหา

๒ คำ

เมื่อนั้น

แจงวาอันคำวิลาวัน

กัลป์มาตึงกรุงมรังกา

จึงสะตั้งหรั่ง เครื่องอ่าไหย

เช็กนึ่ง

เพลงแพล

มาเอ๋ย ๒ เถิง

จึงสั้เคจล้งจากครุกหา

๒ คำ

เสม่อ

เมื่อนั้น

กับนางรัคณาทรามไวย

ครันเหนพระอ่องหรั่งฤที

คางอ่องกราบเกลาวันทา

ยานี้

มาจกกล่าวบักไป

หังหมู่พรมมีนอินจันทร

ครันแจงวาหาวไกรสุก

ตั้งกานมุงคั่นวีวา

บันการเทวินอินพรม

คางดีบุษยามาลี

โคมเวียน

๒ คำ

ราย มาเอ๋ย ๒ เถิง

กรอง เครื่องบริษานฤาสี

กาลสิบักพชนีครับครัน

พระมีเท็กภากับผ่ายัน

ผานเสนานันนกันมา

พระนารอกณูหรั่งลีษา

สวคกาทาไสณบหลัน

ฝ่ายทาวจักกฤทธีรังสร

ยลานภานาสุรมันไหล

จู่หาวีวาหะกานไญ

จีนครุกฤทธีไกรโคลคลา

ตึงปราสาทแก้วอันเสธา

ลีลาเขาตึงปรางไนย

อังก์ทาวไกรสุกเบญไญ

พระยุดรุทสส์ไฟหังสองรา

หากระสิครฐินคิเบเนนิกนา

คางสิ้นท่นาค้วยกัน

เถิงทาวหังไนมรังสร

นางเทพลักสอรกัลยา

อ่องพระจักพุชนาถ

พระโอรัคสาหิบัติ

ฐินคิพรมกระเสมสือ

ไปตึงบุรีมรังกา

จึงอ่องเจาไตรศรีงษา

ทั้งฝูงเหวันจันทร์
อันนางสุกัทรมา
ไปตั้งปรางรัคภูมิ

เสมอ
๕ คำ   เมื่อนั้น

ทั้งท้าวไกรสูตเรืองไช
อีกพระยาตีวงศ์
ครันเทพเหวันจันทร์
ทางอึ่งฉินตีปริศา
จึงโหลสามกระสักรธาทีบตี

๖ คำ   เมื่อนั้น

กับสองอัครเรลหรามไว

เสมอ
๗ คำ   ไทรสะต้นามสุกัทรอยริน

พระทรงภูษิตวิจิศา
สองนางหรั่งสอยสี่องมาค
พระอึ่งทรงภาหุรัคณัรจนา
นางหรั่งทองกอรทามรัง
สามอึ่งหรั่งเครื่องแพรวแพรวพราย

เมื่อนั้น

ก่นำพระอุณรุทโคลกลา
ฝ่ายอึ่งนางสุกัทรมา
นางเทพกัถยาสุลาไล
อันอึ่งพระไอยกาทีบตี
ทั้งพรภูท่มุทอ้นุชชา

มาอึ่งพระอุณรุททีบตี
กับมเทพคาราสือ
สองราชเหวิทันโค

ท้าวบรัมจักกฤษเป็นไฉ
อึ่งค่านางอ้อวไทรคณา
กระสักรทีบตีพรมน้ำ
มาช่วยการวิวาทีบตี
ก้วยอินทราทีเสกโฉมสือ
เซาทีสะส่งทรไร

พระอุณรุทรมีสี่ไสย
กลาโคลไปส่งคังลา

ส่งกลืนแก้วที่พุ่มผา
ชายไวยรจนาครคโคร
คาบทีบโอภาษเลขา
มัทนามงูกแก้วแก้วกราย
สี่โรพหั่นจิ้งเณคฉาย
คังฉันฉายล่งจากวิมารมา

จึงอึ่งเงาโครคริงษา
เทวาแหหอมลวมไปย
ก่นำนางกัถยาสี่ไสย
ก้อมสองหรามไวโคลกลา
พระชั้นกัชนันแสงษา
แลมุส่นมคามมาพรมกัน

๖ คำ
กรมเด็จพระที่นั่งมณเฑียร

กรมมยุญงเทพเทววัน

โทน
๗ คำ โทเอ๋ยโตเร็ก

จึงจุกเหียนเวียนไซเขาสามที

มโหระ

๘ คำ รวย ครันถวนเส็บเส็จเจ็กรอบ

จึงอังก์หวาหัทสน

โบกควันแล้วเอาจุนเจิม

สี่ส่วกัถังสามกระสัศรา

๔ คำ
บัคนัน

โชนทูนล่คองมามากมาย

มุงครุมฆาสาทิโม

หงงเทพทองรูเบงระบำยัร

เมื่อนัน

หังอังก์พระชนกช่ลัน

ตางออยพระภอรสี่วัคคิ

หังสามญามีโรคา

เจริจา
๔ คำ เมื่อนัน

กับคะนะดาสี่ชีโหระ

หังอังก์หวาบรู่มจักกตุค

เสคจจรูลีไปญังง

เจียน
๔ คำ เมื่อนัน

ครันพระไอย่กาแลเทพไทย

อันเพริศแกรวักันร่ายนายฉรร

สุริวังก์พรพฤษุมากมี

อินทราโหเบ็กไปสิ

ส่งแวนมูนิเวียนไป

ครบคามรื่อบค้ำพิไสย

กัคับเหียนไซมิโคชา

เน็ดมิกักอวยภอรควัยทันษา

ยามมีโรคาอันร่าย

พนักงามมีโหระสับทังหลาย

หักกะเมนลคประชันกรร

แหงวีวิโสรวักถุหมักกระสัร

เล่นสัสนันไปหงพรบุรี

พระไอย่กาทีราชเรืองสื่อ

สุริวังก์พิกัศัศรา

จึงพิพิคัจาเมรินชกัษา

โหปรากัคพระยัศย้งไกร

พระม้หานารอคญไญ

เทวาสลาโลมากมี

อันหรง่ฤคทีไกรไซสัย

ทีญ่มำมรานใจ

อังก์หวาไกรสุคเปนไญ

พระมูนิกลับไปยังฤคิ

๔ คำ
เมื่อนั้น

ครั้นพระไวย์กาแลเทพไทย
จึงตรัสชวนสามกระสัตรสูรีว้าง
เดาแกเขาชะแม่มากมี

เพลงชา
๔ คำ
เมื่อนั้น

สถึกในปรากฏแหวพรหัตถ์
เป็นที่เร็นเร็งบันเทิงจิตร
แล้วสี่หีบออกหุออกเขาสีสูกา
พระเอนองค์คั่งเหนือไม้จะดอน
สองอ้นง์ทรงนั่งงงาน
พระแสงฉุกฉุกกอรนางอุษา
พระเลี่ยมล่องคองเตาเทวี
แล้วเอนแอมแอมอิงศรีสูกา
พระร่มโคมโคมนางทางจูบพิศ

กล่อม
ครั้นรุ่งอุไทไซแสงแจจจามรัต

หรั่งชำระภักตราหมักราศี

เมื่อนั้น

แสนล้ำรานทรานทรานทรานบ่สั่นกาย
คำมรีพลางทางประนัคห้เทรค
ชื่อเขินเสด็จพระภูบาร
หังองค์พีนางอุษา
กล้วยภักกรากว่งขามาไกล

๖
เมื่อนั้น

อ่องทวไกรสุคเป็นไฉ
พระมุนีกลับไปยกฉุณคิ
สี่เคจครึ่งเขาสู่ปราสาทศรี
ตามสี่เคจภูมิจรัจรร

อ่องคพระอุณรุทหังสัร
ควยสองราชแจมจันกัลยา
แนมชิตร์บชวันนางอุษา
กระเสมสรรห้เษาสำมราน
สองบ้งอนเคียงขางไมหางส่มาร

ไมมีความร่ากานราศี
สี่สูกาเอียงอายนมายหนี
มารศรีบักคอรองอนจรัค
นางอุษาเอียงอายร้ค้ายจิตร
คางเขยชิตร์กลับไปในราตรี

สามกระสัตรคืนจากปร้ห่มที่
หังสา: สีสูกาเคมเปรมปราย

นวนนางสี่สูคาโคมฉาย
คิกจ้เขินฤสาชโยชอุชยาน
กุมเกกกราบหุรแต่ลงสาร
ไปประกาศอุชยานชำมรานไจย
โลกลายวินยาที่น้มนโม
ภูว้ไนเจ้งโปรคปราหนี

อุณรุทหุห้หังหรั่งสี่อ

โกพึงพระราชาเทวี
 ตรีศันของสองราชาเทวี
 ออกจากห้องแก้วใสภา

เมื่อ
 ๔ คำ ครั้นถึงเสด็จนั่งบัลลังก์
 ทางปราสาทมณฑลกรามกราบ
 พระจึงมีผู้รับสั่งพระ
 พิจจึงเตรียมม้ารถไธพา

บัดนั้น
 ขอมถ้านับรับสั่งพระจักรี

เมื่อ
 จึงสั่งเจ้านักงานชายชวา
 ขุนทนต์เตรียมพลไกร
 ลูกขุนมีม้าศึกเล็กชื่อเปา
 เชนเครื่องตามสี่เจ้าพระทรงพระ

แล้วส่งผู้ทำงานช่างใน
 หังพักเจ้าเคียดอมกฤษา

เมื่อนั้น
 เสวจากแห้วรักอันรูจี
 จึงตรีศันสองกัลยา
 พรอมฝูงสาวสุรางค์นางในย

เมื่อนั้น
 หงงโฉมผู้องค่านางรัตนา
 จึงมีพระราชาสุนทรตาม
 ซึ่งเจ้าชินมามีคัสณี

ภูมีเจ็นชมพร้อมญา
 แล้วจรัสจากแห้วเสชา
 ออกนาคระโวิ่งรักชัชชวาน

ภรอมสี่ภีเลี้ยงรอกห้วยหาร
 เปนถานอันกับกันมา
 ตรีศันสี่ราชเขต
 ของจ้ไปอุพญาเพลาณี

ฝ่ายพระยี่เลี้ยงหังศรี
 ถวายวันรูฉีแจ้อออกไป

หังนายมานายรักนอยไญ
 อ้วนเสื่อใสคางศึกชัยกร
 จักเอาแต่ควนแก้วมณี
 พรอมกันผูกหมวกศร้าวศร

จ้จักแรงแคงไวโหมพร้อมน้ำ
 เตรียมตากลยส์เจ้าภูมี

พระทรงโฉมประโลมโลกเรืองศรี
 จรัสเขาสุปราสาทไชย
 ไปเฝ้าพระบีคา เบนไญ
 ไปเฝ้าท้าวโหมคมา

องค์ท้าวไกรศกนาถ
 เหนพระลูกญามาอันฐดี
 โดยความปริเปรมกระเสมสี่
 หุระกั้งงันมีประกานโค

เมื่อนั้น

จึงทูลสนองสองชั้นกัทร โดย
อีกทั้งสองราชกัญญา
จึงขึ้นมาประหมัดบ่มาร

เมื่อนั้น

พวงพระโอษฐ์แจจกคึก
จึงทักเข้ยมโนมุณีษา
ชวนคาบิคุมมาพรกรรไปย

เมื่อนั้น

หงนางอุษาตีสูกา

ครันถึงจึง เซาที่สั่ง

สองนางทางขามระอินทรี
พระเส้รฐจับพระแสงแลวลีลา
พระเส้รฐจ้ทรงรู่บ่ที่จวร
พร้อมทวกเณแหกตรสัง
โซลนจากุณชาคอมมากมี

กลองโชน

ครันถึงล้งจากรักทรง

คามเส้คจพระอ้งทรงพร
งามทรงงามอ้งพระอุณรุท
งามงอนทวงทีสีสุกา

เหี่ยวข่มสิ่งตักพิไล

พระชิวานโหสองอ้นกราน
มีลิวันเฒ่าพันชงโคหอย

พระอุณรุทรมิศรีไสย

ถูกจ้ดาไปยประกาศอุทัยาน
โหเนนยาสุกกระเสมสาร
พูนานจ้ทรามฝ้าทุลี

พระชั้นกัชลนีเวียงสี

ภูมิอ้าน้อยอ้อยไชย
แมยาสองสุริจ้มองไม
สุริไสบายคล้อยจ้กลับมา

พระทรงโคมประโลมเส้نها

บ้งค้มลาบิคุมมาแล้วจ้วีลี

ซาอางอ้งทรงเกรืองเลเวืองสี

แล้วทรงเกรืองกระตักริงามงอน
กัญญาคามส้เคจพระทรงสวร
บ้งอนทรวงว้จ้วีลี
เสียงประโคมกอดก้งอ้งมี
คามเส้คจเทวีจ้จัน

สองอ้นจกว้อแล้วฉายฝัน

ฝูงก้านันแวกลอมทากส์กา
งามสุคโณมาางอุษา
ลีลาเซาส่วนอุทัยาน

รับคไปปงงแสงสุริฉาน

ข่มช้อสุมามานค้กานตา
ขุนนากยอยบานแถมกลันคลา

ฝูงกวางนั้นคางว้างซึ่งมาลา
 ที่ไปไม่ทันกัศมาซ้อ
 เก็บเอาบางไม้โคฤาษานาง
 พระโคมสูงหรง เก็บคอกศยสา
 ทำเหนบแนมแกมก้นปลไปย
 เขาแอบพุ่มพุ่มกัศมีลีซอน
 หังสองนางคางหาพระภูมิ
 แศฤษามาหับระลับอ้ง
 สีสูกา เคืองคองงอกระบวน
 พระลีลา เขาอัญครระกอร
 พระโคมสูงหรง เก้าเอาออกรัก

พระทอง
 กรันเจิงสะสีทกลางส่วน

เล้กัศกรังล้ง ไบหารา
 ภาระไหวแหวแหกตาราคอง
 แลวแกลงแสงสากันกัศ
 สองนางคางไหว เขาทั้งบัว
 แลวเคฐ เอาคอกอประพุ่มมาร
 พระโคมสูงหรง ฐินอญเป็นพุ่ม
 หังฝูงสัมนางหงนั้น
 แลวพระชวันโคมสูงหรง เลนไล
 ที่ยูโฒมิใหเอามีปึกตา

เพลงฉิ่ง
 สงเสษฐพรสัเกจยูวียาคร

สำอางอ้งหรง เกรืองอันฐจี
 ภรอมพู่อ้งงัชัชว้า
 พระน่านางพวง ญะอิงจรัจัน

เก็บใจหื้อน้ำมากลาง
 ลางนางภูค้อแล้วดากดาง
 วากันกลางทาง เกินเพลินไปย
 ประหารสองกัศญาหิมไมย
 แลว เลี้ยวไลญอกนอง สองเทวี
 ซอนอ้งอ๊กเร้กัศเหสี
 เทวี เทียวค้อหลับทับหวน
 พระโคมสับพ้อยอกแล้วแถมส่วน
 ภาระศรีชวันท่าเชือนเปืออรัภ
 อุษากอนเคียงอ้งพระหรงสัก
 ไหสองแวงรักแลวลีลา

พระศรีชวันอ๊กเร้กัศเส่นหา

ภรอมพู่กัศญาเนரிய
 แลว เก็บออกประพุ่มทองซัศสองสิ
 ญอกสอง เทวี เพลนสำมราน
 พระเย้าวัยปริ เปรมกระ เสมสาร
 มาหังหารแล้วชวงซิงกัน
 ไหสอง พุมไหวแขงแล้วส่วนสัน
 ไหวแขง เคียงกันเป็นคума
 กัศพู่กัศมันน ในยกัศหั้นชา
 แลว เทียวหาเลนไลโนวารี

ลีลาชวันจากสะสีย
 สองศรีประลัศกัศภร่ายกัน
 ลีลาตามสัเกจพายัน
 ญิงค่านักสุวันอัน เรืองรอง

เกลอง พระเสกัจเนื้อที่นั่งบันหลังอาศ
ภรอมพูนงสนิมเนืองนอง

เมื่อนั้น

หมอมเมียงเคียงกึ่งพระหรงพร
ถอยที่เวินเวิงบันเทิงจิตร
พระโฌมพูนงหรงเรียกปากล่ำกา

เมื่อนั้น

จึงเรียกลูกตักากัดันหันที
นางอุษาทอกลงชินน้ำหา
ถูกปากพลิกนาหักชินภักัน
ถูกปากภลิกชินหักหา
เถิงทีอุษาโฌมพูนง
คางทอคคางคอยคูที
ทีไคไคเวือนเวียงมา
พระอุณรุทหนังกูอยู่เปนกกลาง
เกินหมากเพลียงภล่ำหลายที

เมื่อนั้น

หมากไมลุ่มจิตรคักถั่วาย
จึงวาเทียบเปรยไปมา
วากลางนางทอกลงทรไทรย

เมื่อนั้น

ไคพงงอุษาวานัน
จึงแลกลงวาลักานีหมันเจนจักร
คามคักทีเนืองเถิงเมืองมา

หังอองอุบภำราชหังสอง
หมอมเฝ้าเปนกองกายกรร

น้วนนางศรีสุภาสาวสัวรร
กับอุษาแจมจันกัลญา
หมิไคคักเคียคชินหิงษา
เซามาไหสองเทวี

นางอุษาสือสุคามารสี
สองสีหรงเซงบาทกรร
ศรีสุภาทอคคามซ่มซ่มหมัน
ไคทีแจมจันกทอกลง
จับมากเคินมาไคยปรี่ส่ง
นางทอกลงชินสามกับหามา
สิสุภาเคินคิเปนนักนำ
นางอุษาไมรูทวงที
เหนนางอุษามารสี
ภูมีแยมยิมพริมกราย

น้วนนางอุษโฌมฉาย
แสนร้ค้ายเคื่องของมอจโย
บาทล่ำกาเจากวามันชกไทย
พลิกไหหาศรีกิตีหักัน

น้วนนางศรีสุภาคัมสัน
แจมจันแกนชัคหัทญา
หมันชังชัคคกระไทรนักนำ
วาแลวกัลญากีทอกลง

ถูกบาทพลิกเป็นสี่สอง
นางอุษา เคียงแค้นแนบรวงทรง
จึงวามากานี้มีเขาหัก
หญิงทอหญิงช้วนักไป

เจ้าจา
บันคาชาสาวหาว่าง

จับ แล้ สาม หา สี่ คือ ไป เห็น

ก่อโคชวงคีตยากระจ่ายฝั่ง
หอกลิ่งหมากหนักหญิงรักใจ
ถูกสำนักกลับนักฆ่าให้
ปักใจโฉมหญิงกัฏกายภาพ
ฝ่ายข้างสี่คู่กาหวัช

หน้าคั่นเล่ม ๔ แลหน้า ๕ คือไปย

นางอุษาแค้นเคืองชำเลื่องแล้ว
วาฬกลางทางเรียงมากดั่ง
เป็นสีห์กู่กเรือแก้วไคตี
บาคถักกั้งกลักพลักสองหา
หมากนี่ที่ไหนจ้ไปทัน

เมื่อนั้น
ไหเจ็บชำในคำเขี้ยวมาร
กั้งกลักพลักขึ้นเป็นหาหนึ่ง
จึงว่าส่กานีซางกัโรย
กั้งแคะจะแตกไหเซ้าตี
ดาฐว่าเช่นนี้ไม้อินัง

เมื่อนั้น
เจ็บชำในคำพนันธูา
กั้งกลักพลักขึ้นห่กกับสอง
ไมเสียทีที่ตามบุกบัน

เจ็บชำน้ำใจกั้งไฟยพิศ
เคื่องคอนฉอนคอบคำไปย
ซังซักระไหรจึงเจียวคำ

เมื่อนั้น
ไหเจ็บแค้นในคำที่ล้ากุก
เอ้อคาส่กานันมันจึงยุ

แล้ววาจะซ้อแกอีกที่
แล้วหรงบาคหอกลั้งตามที
ฝ้ายสีสุกาคหอกกลัน
จับหมากเค็นมาวาเย้ยหญั้น
แมนหมั้นเหนจะคางฉูกกลางการ

นวนนางอุษาโกพงงสาร
นังกรานจับบาคหอกไป
เค็นมาวาเค็งกันไม
หมั้นไมส้มใจเลยฮักกรัง
เช่นนี้ตาใหม่โลรมมีมึง
ฐันงุกเล่นเป็นชวนตา

สีสุคาโกพงงนางอุษา
จับบาคส่กาหอกกลัน
คิตองนมากแตกแล้วส่วนสร
มาทรรกส้มอาหรมคิต

โกพงงอุษาแค้นคั้งเคื่องจิตร
ก้วยถูกทีคิตกักรทา
หมั้นสมใจเหมือรกั้งงเจจวา
ปรากฏหนาเอาปางไมส้มนี้ก

สีสุคาโกพงงนังกรองศรีก
นางเง็กนีกคอบความคามเล้กัน
ซางไมกุไหแจงทุกแห่งหน

มาหลังหลื่อ เซะชะจันปะจัน

เมื่อนั้น
จึงทอบวา เจาตีไม่มีทัว
สูเสียวังษาคณาฎาก
ปุกนำขามหาสมุทรมา
ไมคึกทวกถั่วยายชายน่า
ทำเจ้อ เจอะสะ เออะนามาภาที

เมื่อนั้น
จึงทอบวา จาษุษาภัก
ถึงขาจาก เมืองมามีโกลัก
ลักเอาผัว เข้าไปหาชู้

เมื่อนั้น
ทวยเชื่อว่าถูกตามความใน
จึงทอบวาจาไปพลัน
ภาไปสูหา ในราศรี

เมื่อนั้น
จึงตำรภัทริความมา เป็นกลาง
เมื่อจะ เลินไห เป็นผาสูก
พูวาว่าจมีสินพันัน

เมื่อนั้น
จึงส่นองบั้นธาพระภูบาน
เค็มไคร คักกือกือกอน
พระหมี่โคหรงความตามชัก

สูเสียว เรือนต้นไมคึกทัว

นางอุษา ไคฟ้งนัง เกาหัว
ซาคันชัวจิงจิงคังวาจา
ค้วมัยมากในเรื่อง เสน่หา
แกเมืองโรมันคักราหาณี
อ้นีจาซางกร ะไรไมบัคสิ
แกเสียงนี่ภู เทาทร

ศรีสูคา เกื่อจุนจุนหัน
เออะกะกะนั้นหมั้นจิงญ
นี่อัมประลักคึกมานาอ้อคสู
จันบีคาพันคู้บันไล ไป

นางอุษา ไคฟ้งก้งไฟไม
อ้อไร ไท เกื่อจแคนแสนทวี
นี่ก็เพราะเหวันในราศรี
ซามีโกลักลอบผัวนาง

พระอุมรุหนึ่งฟ้งหังสองซาง
นี่ไมไซที่ทางตากดางกัน
มา เกิดชุกกันเขินนาส่วนสิรร
แคชออกกันเก้นัว ไมเซาการ

น้วนนางสี่สูคา ไคฟ้งสาร
ไปรคประทานหงนีกควนนัก
จึง เกิดรอนวาซาหารหัก
เซาซาง เมียรักพระหรงหัตร์

เมื่อนั้น
 ไทหงงสี่สูทานารวัฬร
 เติงเซาเถินกั๊กแกกัวเจา
 ฝ่ายฆางอุษากัลยา

เมื่อนั้น
 ไทหงงบันชาพระกฐมี
 พระครักไคเมื่อรไม่อักสู
 มอมเมียวลาเล็กเพประมาร

เมื่อนั้น
 นอยถ้ำึงหามฐึงเพนไปย
 แกลวนเล้าคือหน้อตระลัก
 จะเกรงใจกันบางก็ไมมี

เมื่อนั้น
 ตางคั่นกั๊กไจยเป็นล้นพัน
 โทคนองนี้ฝึกเหลือฝึก
 หงงนี้จึงไคเมค
 คังแคว้นไปวันหนา
 ซ้อรองบาทพระอ่องบูหรงทร

เมื่อนั้น
 ฟังสองนางส่นองคองหญ้าไท
 ครักประโลมโฉมสองกัลยา
 ครักกลางทางชวนเทวี

คำเนินเดินมากกลางส่วน

อ่องพระอุณรุทผู้มีรังสรร
 พระหรงัทรจึงมีหังนา
 ชวันเซาจึงหังพิวา
 แก้วคางังหงงวาที

น้วนนางอุษามารวัลี
 เทวีจึงคอบพ้ช้มาล
 พระนังหังบุญอมแรงฉาน
 พระกฐานเอาหุไวแหงไคย

พระอุณรุทแกนซ์ค้อคชาไสย
 แคลคั่นชังกระไรไซห้อค
 ฆางเจนจักกระไรไมบัคศรี
 ประเดียนิจ้เก็คจูหล้าจัน

สองนางไคแจงอาหุส่น
 คางคั่นกุ่มทราบบกับบาทา
 หรงัฎหังไปรคเกสา
 คุวชาหังสองไมมองกัน
 มีโหเคื่องบาทาสักสิ่งอัน
 มีไคเคี่ยคเคี่ยคฉันกรรสืบไปย

พระหรงัโฉมประโลมพ้ส่มส่โหม
 ภูวโนแสนกระเส่มเปรมปร
 แก้วคากูควงชีวิคพี
 จัวัลีล้งจากภลัภภา

ลุ่มหวนหอมกลินบุษณา

พุ่มีนมีนรอนวอนมา
 ฟังงเสียงส์กุนด์ชาคกาคอง
 ษาริกาจับกึ่งฉุ่มโคย
 พระชฎอกบออกสองนองรัก
 กล่าวภักภักภาคูลง
 คัมแจจับแคคถึงโคลงเคลลา
 ช่มีนอออรอนจับปลายรัง
 มัฏฐารอรอนรามาหงงคู
 ทระรังไนจับกระทระไนฉวาง

รอนรอนออนแสงสุริยา

กรายหัตถ์ฉวาง เฝื่องบ่หจอน
 ส่วนอึ่งขึ้นทรวงว่อสุวัรรณ
 ฟรังพรอมชวกพ่หน่มนศรีย

เชือก ครันเด็จ

ทรักชว่นสกงราชเษไหม
 อ้วไโหจากว่วจรัล
 กังกาวลอมจับทหราไนราศรี
 สุธีทองแกวแพร่พราย
 ส่วมรานอ่องส์ตักแทนเน็คค้าย

เมื่อนั้น

จึงนับนิ้วประหน่มมั่งกัมลลา

เสมือ

เมื่อนั้น

คั้นพลับค้าย่าคอง เขาราคศรี

เสดากลับมาลารองโรย
 เคาโมงมองจับไมไหโยย
 จักคอกกลีบโรยรวงดั่ง
 โนนกาสักจับฟันกาหลัง
 แลวตั้งเสียงรองกองตั้ง
 นึกเปลาเคียงคูนคั่นตั้ง
 ไปยงเอนคาวูรูาง ๒
 ลั่งฉुकุยส์บักกายแลวช่ายหาง
 เหนภากนางคักใจยบั้นจอน

พระศรีชว่นเน็คคักวงส์มออน

มาทรวงว่อวอนรูจี

พรอมพุงก้ามบั้นถึงมี

จรัลเชาสุจิงไนย

ประทับกับเกยมาก

ลั่งจากรู่แกวแว่วไวย

พรอมพุงอึ่งช่ายชวา

กรายกอนเขาปราสาทอันรูจี

คางผลักกุษาเปลืองเครื่องทรวง

ไมมีความราศีเคื่องรค้าย

แสนสับายค้วยสองกัลญา

น้วนนางสีสุคาเส่นหา

กลับมากองทองเทวี

พระอุมรู่พู่รู่จรัลมี

ภูมิเขาทับหม่นไนย

สับถ้อยออกเข้ยโถมเวงอุษา
ส่องกระสัศสกดเสมเปรมใจ

กล่อมซา

คองสามยามเฒ่าเวลา

วาองค์พระพิฆเนศวรวิลาวัน
สั่งไเหนางรับประทับทรวง
ลิ่งตั้งภาคเห็นพระสุทา
ในฝันนั้นนางเพียงจะม้วย
นางนังโสกดูในแทนบันทมไย
มีพระจันตคามมา เช่นของคอง
บักเคียวราหูจุมมา
พรอหิตมีฤททุกไปคาม
เสรจสีนสูบิ้นลิ่งคองคักใจ

เมื่อนั้น

ครันแสนทองส่องแสงกระจางตา
ไปอนพรโอรุโภาสั่งวงพรภัก
แสนล้ำมรานทีฤาไทรพรหังหัน

เมื่อนั้น

หมอมเคียงข้างองค์พรภูทอร
คินนิต้องของเขาไสยาค
แถลงเลาแคคั่นจันปล้ายมา

เมื่อนั้น

พระนึ่งนิกกรีกคราฐานาง
จงรีบไปยหาโหรา
จิ่งเร่งเร้วกลันหันที

พระปรีคาคุ่มชัคทิมไต้ม
ทีไเหนแทนแถวแถรวหัน

นางอุษาหลับสั่นคิมมีคฝัร
เอาควงสุริฐูณันมา
บักเคียวควงคักจากพระหัตถา
หายกัณไนศารางหรวมไวย
ลิ่งควยรักควงสุริไสย
บักใจสุริฐูณันนลดยมา
แถงชวงปราสาทเลซา
เอาควงจันทรภาไป
โตเป็นสามกลับมาหราชอาณาจักร
อรัไทรอนโคโรไปมา

พรสุริว้างก้องนัรายนาดา
ผ่านฟากคินไปร้ทมพลัน
นัรลักแจมแจมแสงฉัน
ปุงก่ามนันแวกคองมประนัมก่อน

นอนอนางอุษาควงสมอร
บั้งอนกราบทุนพรภักศกา
หลากปรหลาคนึมิกคินักนา
โหดราบบาหาทุกปร้ฉาร

อั้งพระอุรุทโคพงงสาร
จิ่งสั่งปุงนังคราแถวรี
เอาควเขามาทีนึ
แต่ไยบักคินญาโคซา

มีคณัน
กุมเกลารับสั่งบังคัมลา

ชูป
ครันเตียงจึงแจจกัถิ
ไหาคาโหนไมไยวัง

มีคณัน
ควาธาณานุง เป็นสิ่งคลี
อังก์นึ่งรอง เรียกพิรธญา
ไมหันทีวุ่นวายน้ำลายพุ่ง
ล้งจากเคหาหาสาตาม
ไมร้งจ้งญูกริบมา

เช็ก
ครันเตียงจึงคลานเขาไปเผา
หมอมญูตร้งภักท้าวไทย

เมื่อนัน
จึงตามรัคตรัดตามโหราจาน
เพลาประจุสไมไกชัน
เลาแต่ถจงความโหรา

มีคณัน
ญิบคำมรามาคูหันไก
จับกถานคุณหาร สวบลแ
อันความฝันนี้ เลิกประเสีคถิ
รุงเวืองพระ เคชเคธา
แต่จ้จากพระ อ่องทรวงผู้ก
ญิงมีคณอุปร้วถากาฐ

นางกำม่นันบ่นิว เนื้อเกษา
คางรีบออกมาไมร้ง

วามันญูว่านาคประพาคสัง
เคสจ้งถาคอยชาติ

คาโหนไกแจงแห่งหาสิ
เอาสานญางคีมาคาคพุง
มิงญินเอาคำรามาหังดุง
ไคดุงรุงรังค้ห้ายบ่า
ปุมพามหอบอากาศากอ
โลกลามาญิงวังใน

กุมเกลลาปราหม่มบังคัมไหว
คอยฟ้งภูวไยบันชาการ

พระพุทพ้งญูตำมร้งราชถาน
คินทีเี่ยว่มารไสญา
นางฉับประลัคคักกหนา
ความค้ำกัญญาทุกสิ่งไป

ขุนโหนปราหม่มบังคัมไหว
ทองไยเวลาานาที
เหนแนแลวประหน้คบ่ทสิ
นางจะมีพระราชาโอรัก
หังงไครโลกาปรากัก
กำม่นักไนเจ็ครปีปลาย
มีญูแล้วกลับมากอขหมาย

แต่เจ้ากำร่าหูคว่ำ
จะคงผูกแค้นแสน
จะไกลาเป็นสองตองหีฎ่าไทย

เจรจา   เมื่อนั้น

โทะงงโหระพูนคัก
จึงพระทานเสื่อผานานา
เงินทอง เขาขงกองกาย

บัดนั้น

รับของพระทหารพระผานา

เมื่อนั้น

ครักประกาศสั้นหน้าคว่ำหรวมไวย
พระดำนิกถึงอั้งสีสุคา
วันนี้ตัวหีจักจรัส
ครับกลางพระหางสีลาค
โดยกอรฐูรฎากคลาฟกลา

เพลง   ครับเสักจิมบนแททอง

แสนสั้นคักทหวากฎาจัน

กลอม

เมื่อนั้น

นอนแนบแอบอั้งพระพิษคา
วากวงมูนิเลือนลอยมา
นางกอดประทับกับหรวงไวแนบซีก
แลหาญนิเอยไมเหนห้าย
โสกาอาไหลโนเที่ยงกิน

พรากสายสุศวาคนี้ราชไป
ถึงกระนั้นหาเป็นกะไรโม
ภูวะไจจงหรวมฝ่าหูลี

พระปิ่นปักหลักโลกเรื่องสี
ภูมิสุกเสมเปรมปราย
ไหแกโหระมากหลาย
แล้วจัตรม้ายดอยค้ำโหระ

ขุนโหนคักใจเป็นทักเนา
ถ้วายบังค้มลาแล้วกลับไป

พระอุณรุทรวนิไสย
ฎาไทแสะกะเสมเปรมปริ
ครักปกอกฎาอารศรี
ไปหาแนวสีสุคา
ลั้งจากอาวณูวันอันเสธา
เสกจมาทองแกวแพรวพัน

นั้งประคองเกียงนางแล้วรับชวัน
แล้วบันท้มหลับไปกับไสยา

น้วนนางสีสุคาค้นเฝ้า
กัวยาลับไหลโหนมีค
กัลฎารับชมพิรมจักร
สินนี้มีคนางคักพระไทยเคิน
นางแสนเสียบคายให้ส้อิน
ภักเ็นเจ็คคักโถวาไสญา

เอฉันทันจิตร เหน็บกันนัก
จ้กรายไมรู เลี้ยวอกอา

เมื่อนั้น
ครันพื้นดินประหม่อมันที
เหนพระนองหมองสีลี้ล็กเส้า
เป็นฉโนยแก้วพิสีสุคา

เมื่อนั้น
เม็ในยามราครินีไสย
วามูนี้ท้วงนอยลอมมา
โคข่มท้วงม้นันนสุกรัก
ครันคินเขินมาไมเหนหาย
จะจ้กรายควยไมแจงประจักท้วง

เมื่อนั้น
โคพงขันนีฤาฎุภาภาน
ฉันนีมีเป็นโลกออกผู้เจ้า
จะโหโหนท้านายทางคคี
วาพลางอางอ่องหรั่งเครือง
ตั้งอ่องอินผินจากทิมารมา

ภอรอมหมู่ท้าวพระยาพริกทามา
หมอบเฝ้าประหม่อมกุมกราน
แล้วประภากเส้าความพันที
ฉันเหนวาม้นันนลอมมา
ความฉันแจมจันทั้งนี้
หฤาจะโค้วงษาประทานโค

นึ่งล็กเส้าใจยถ้วินหา
กัฎฐาหวาคหวั่นพันท้วี

อ่องพระอุ่มรุทเรืองสีอ
ภูมิโสกส่งภักตรา
พระโถมเส้าท้วความส่นหา
พระภักโรยราปร้หลากใจย

สีสุคาทूरแจงแถ่ลงไชย
นองกลับไปยนิมีคณีกัก
หาราไนฉันเหนประจัก
จึงส้ภักกอกประหับไวกับทรวง
แสนเสี้ยคายโสกใจอาไหลห้วง
หูกถ่วงจึงไมส่นปายบาน

พระทรวงโถมประโถมในสั่งสาร
ภูบานปลอบนางกลางภาที
อยาโสกเส้านวนล่ององจะมองศรี
มารรศรียาโคโสกา
แล้วยางเฐือองจากแทนเส้า
ลอกหนาพระโรงรัคชชวาน

ภรามชี่เชือชาคม้หาสาร
ภูบานครัลเรียกโหรา
คินนีเี่ยวว่าราชส่นหา
กัฎฐารับข่มท้วมใจย
จ้กรายจะก็เปฉโนย
หารจ้แจงไปบีคิน

บัดนั้น

ยืมตำรามากูทันที
ซึ่งจอมขวัญฝันว่าใจกว้างแวง
มีบุญเล็กค้อมโลกา

เมื่อนั้น

ฟังโหราทายฝันเป็นหมันคิ่ง
พระจึงสั่งเคัจล้งจากอาษา
นั่งเคียงข้างองค์พระ ทรงผูก
ศรัทธากลางพระหางประโลมเลา
ซ้เข็นกว้างใจโยโคลคล้า
ชวนนางทาง เส็ดจัญวีรียาค
สองกระสักรขาง เบื้องจรัลดี

เพลง

ครันแดง เส็ดจันงับหลังอาศ

พระแสนส่วาค โนนองสองอั้ง
พระแสนส่วามรานปานจิศร
จันซ่มบ่ร่วมสุขทุกคนวัน

วันเขี้ยววันนึ่ง

รำคานเคื่องถ้วินวีญา
เทียวเล่นโห เปเนาะสุก
คำมรักพลางทางสั่งสองนึ่งคราน
เจ้าจ้งรักษาอุทอนนอง
พิจไปยเทียวเล่นหน้าดี

เมื่อนั้น

ครันนางจู้ทูนหักกล้วจู้ซัค เคื่อง

โหราปราหน้กบ่หสรี
ตองทีนโลกทายน้านายมา
ไมแกล้วจะโคโอรักษา
ผานฟ้าจ้งทรามบาห้บ้ง

พระจอมจักถักโลกสูงส่ง
พระ โฉมญ่งเข็นซ่มโนรัก
เขาปราสาศสุวันอันล้งกัก
พระแจงหมักตามโหนดทายนมา
โฉมฉ่ไฉ่เข้าว้ยอกค้เนหา
ไปยยังทองอุษาเทวี
ลีลาออกจากปราสาศลี
มาญ่งที่ทองแควโฉมญ่ง

ภรอมสองญบราชนวลนึ่ง
ตางอังก่สนั่นท่นาหราไสยกัน
เขยช็คสองนางทางรับชวัน
จันกันภาน้งดักประจักศกา

โหรอนริงทีดาไทยเป็นนักรหน้า
จะใครไปทีมิวหาโหส่วามราน
บันเทาทุกปรีเปรมกระเสมสาร
ญั่วว่มารเจ้าคกขอยูจ้งดี
ควงส่มอรยาเสามองศรี
ลักเจศรราตรีจันเมือง

สองนางโกพงงเราเวือง
ตางกราบล้งแหบเบืองบ่ทมาร

น้องข้อความส่เกล้าภูว้ะนาคร
 ชื่อพระองค์จ้งโคไปรคปราน

เมื่อนั้น
 จึ่งศรีภคปลอบอ้งบังออน
 แก้วคางจ้งพงคำพิ
 เजाญจ้งถ้หน้บถ้่นอมถ้รร
 สงงเสร์จพระ เล้กจลีลาค
 จับชายกรายกอนเจ้่วลี
 จึ่งศรีภคสังสิราชเขฎา
 น้องจ้ไปย เทียวกร้งก้งคาน

บัดนั้น
 ภาถันออกจากพระโรงไชย
 เร้งรักสัคคิขุนเมิน
 ลวนถ้ออาวุกนานา
 เหล่าภวก เลกส่มกร่มไนย
 ถ้อทวนถวนทว้หังนั้
 ขุนเมินนายมวคถวนหนา
 บาวนายโกรภรอมมากมี
 มั้นจับส่มพ้บภรอมมวน
 เกรียมหังร้ฎแก้วแพ้วรราย
 จันมารฤค้ชห้ล โยทา
 กองหนากองหลังทงมูล

เมื่อนั้น
 โคพงงพีเลียงทूरมา

ไปเทียวประกาศโกรสาร
 ภูยานจ้งภาชาจอร

พระอุณ้รุททุพ้ห้งห้งสอร
 ค้างส่มอนญาโคจ้่วจัน
 มารว้สีญาเสาโสภสร
 รักษาพระคันอ้วเทวี
 ยูรียาคออกจากปราสาทสือ
 ออกฉุ้งทีทองพระโรงทาน
 ทีจ้งเตรียมโยทาห้วยทาน
 มารว้ฤค้ชสารไพพรอมโว

พระพีเลียงรับสังขังคัมไหว
 ไปยจ้ทห้ลโกรคามันชา
 แดพินเหล่าท้ทานช้่านานกล้า
 ค้ง เปนกองนำใจหาถัน
 ลวนตีม่โนไมเปนกองชัน
 โภสามถันกลันพินค้วคิ
 เรียกหากันมาอ้งมี
 เปนกองหลังโคสิพินปล่าย
 คิคประหม่วนโฎหามากหลาย
 เล้จ้สับกล้บถ้วายบ้งคัมทूर
 พรอมคามันชาถ้ เเรนสุร
 ชื่อเชินทูนกระหมอมยาครา

พระห้งโถมประโลมตแต่หา
 วาโฎทาภรอมเสร์จก้เชินบาน

จึงสี่เค้าย่างเบื่องจากอากาศ
งามทรงคังอ้อมมีความ

ครั้นถึงจึงประหม่อมุทเรศ

ทรวาถูกไม้สับบายใจ
ไมชานักลักเจศรทิวา
ชื่อฝากสองราชเทวี

เมื่อนั้น

โอว์คสาวาจำลาไปขังคาร
ครั้นจ้หามักซัดเลา
จำเบบจำอ้อยไถลคล้า
อันบีคามารคานีเลา
อึ่งสองสนีสานึงลัก
ศรัทกลางทางอ้อยพระภอร
อีกหังสัศตรศรหมู่ไฟ

เมื่อนั้น

กุมเกลาคำนับรับภอร
อ้อยกอนถ้วายอะภิวาก
ควยไตส้มถ้วินเงินค่นา

เสมอ

ทรงขันสูวันคักคังคาว์ก

ซำระอ่องหรงสี่มัตวุนทีน
สอกไสสนับเพลาเชิงกระนุก
เจียรบวาคามเทคฉายกระป่วน
นลล่องอ่องหรงกัโหมคูลีองเวือองศรี
สอกไสภาหะภาหุวัค

เขาสุปราสาคราษณาร
ไปเฝ้าผู้มีกุมารทันโค

ป็นเกศสองกระสัศกร เบนไฉ
จ้ลาไปประกาศพ่นาลี
จ้กลับคืนเขามายังกรุงสี่
ภูมิจ้จโคไปรคปราน

บิคุราชมาคุรังโคพิงสาร
ภูบานคฤกัโศรไปขมา
กัจ้เสาธาไทยล้ห้อยหา
แคอยายูชาณะภูกรัก
ก้อแกเถาฐ์ราลังหนัก
จะคังภักคอยเจาเสาใจ
ไไพราชจากทุกรอนนอยไฉ
ยาไพหารว้อค้อกอน

พระอุณรุทพุทหรงสอร
ณวันทอนฐินคิปริกา
ภูว้มาคแสนไสไนคสา
เส้คจมาที่สังวาริน

นำคอกไมไสสัคคัล้มกลิน
จันเจียกเนื้อขี้มีนพุนนนวน
ภูษาบักหิงห้อยข่มส่วน
เขมคักประคับลวนนัพวัค
ทองกอรแกวม้ไนโครศรัค
ทามรงจำวัคอะรามเวืออง

ทรงศาตร์รับเกินหัน
กรรเจียกจรั๋หอยพลอยประเทือง

เสมือ
มาทรงรู่ฤแก้วแว้วฟ้า

ไหเคลื่อนรู่ฤเคลื่อนท่ศไญุที

รู่ฤเอัยราชรู่ฤแก้ว

แกลงอนออนทุม่อวีระชอน

บุศบักทีนังบันลังรัก

ก่งล้จ้ตันกองพลพร

เครื่องสูงมู่ยู่วัดชุมสาย

มาทีเลียงเคียงฆางทังสีกัน

กองหนากลาหารชาสี่ก

กองหลวงชิม่าถือหวน

กองหลังลวนชีกัซสาร

นึ่งคลักกลับคัลบั้งโนไทย

เช็ก
พระเกินทางตามหวางสิ่งชอน

ทีลีแกงคองแสงชากส์อากคา

ทีศรีชาวราวศรีมีนี่แจม

ทีลีเลื่องแลเลื่องเรือญับ

มีพู่กษางอกรายชายเชิงเช่า

บางกิงโคนโอนเอนล่งหากกร

ทีคอกฉ่าหอมเนือยเซ็นใจ

ลุ่มหัตครองคักล่งไหมไหม

นางแยมแนบไปอวีระอร

จะชมเล่นเป็นสุกส์โมศอร

กุนทันประทับเกษเพชนำเหลื่อง
จับพระแสงแล้วยางเยื่องจรัล

กงอ่องคพระสุรียาโนราศรี

จรัลออกจากพระณ้คอน

เลิกแล้วเนาว่าวีครประกัสอร

เทียบก้วยอักษคอรทวัก

เป็นครุคอกัประคัมค้วยทับทิมสื่อ

สารีดิชัมมากกลางภล

ท่งทิวีลิวปลายบั้นเวहन

ภวกส์กัลเกนแหไนกระบ้น

กุกีลิกอวุกทุกสิ่งถวน

หันหวนทักโยเนโจนไปย

ประแปรงรองกองส์ทหารหวนไหวย

พระเรงริบภลไกรโคลคลา

ชมชองอันช้ใจงอกชอกณา

มีสินลาลอยคังบังลับ

กู่แว้วแว้วเขียวชะจิศรีสลับ

กู่แว้ววันจับแสงพระสุริยัน

เปนลำนเาเวียงเวียงคองแกล่งสิรร

ปางเปนพุมชุมก้อกัระก่า

ชาราทีทีกุนคอกคัก

ร่ามค้วนหวนอับคัลบไปย

ดาสยงกัลฎามาเหน

เจ้าอยู่หลังคังนาแควอ้าวอน

ฅวามนอน เจาจะคะนึ่ง เถิงพีญา
 บึงถ้วินฤา ไทประหวันทา
 ทามริมมัวคาค่านาลี
 บางบิ่นผัดผาดโชนโจนนี่
 บักศรีดาบดา เขาป่า ไปย
 ยินหลุม่วงซักหักไผย
 พัญญ์ไกลคามคิล เขาชววิกรัน
 ช้วนเซเสียวสูสับสิ้น
 ทางควคางคิ่นช่นเขาป่า
 กวางแผงลอคเลมพุกษา
 เลียงผาผาดผ่นเล่นกนอง
 เสือซังคคอยซบสับส้อยอง

...

เช็ก

แต่พักให้ลริบวันอวีญา

แลนชวามรานปาน ไจภระหรงทร

บักนั้น

ออกมาสงงกัเมันที

บักนั้น

เรียกดามาว ไพรมีโคธา

บางคลอมเส้าท่าผาหาฟัก

น้ำทีเปเนผ่นแจกจ่าย

ปลุกสุวันพลับภลาหาหลัง

ลาคกระ เวนเกนกองแอนไพร

หอมทวนมัวหาหังส่งกลิ่น
 พระแสงชินชินช่มมาลา
 พงงเสียงบักษาค่านานัก
 คิ่นคักใจกลัวไญที
 พระเลียบเหนซางเถือร เกลื่อนกดม
 กระบี่โศคโคกเพรียวมาแคไกล
 พัญญ์ซบักวีชื้อพัรหันเห
 เลียบเหลียวแลเหนภาวกภัด
 กายรภาพุ่งดั่งเลนแปดง
 สิงโคเตาคามกันทังคูมา
 กระคายเคนเหมนหมี่หมุหมัด
 พังคิผาดโชนโจนล่านอง
 พระรีบกองทับไชยไปยพลัน

พลแคนภารา เขาไพรลัน

สังใหญ่ลชัฒันหันที

ฝ่ายพระพีเสียงทังสี

ไหยังทีสุวัร รนพลับพลา

จุนเมันพันท่าผายชวาว

เขาป่าคักไมจุนวาย

บางเยบจากเกนกันคามหม้าย

ไพร่นายระคุมกันหันโคย

แล้วตั้งค้ายกู่คูสีไหว

อ้อยาไลไวใจไพรีย

เจรจา เมื่อนั้น

พระเสด็จอุาง เญื่องจรัล
กับองค์คีราชเชตภู
พื่อพระสุริยาชายัน
เอนอังกิ่งฟ้งเสียงชั้รวง
หอมกลิ่นบุบผาสุมาไล

กระ มาจกั้วาไม่คไปย

สััดคไนยถ่าแกวอรูจ
ฟูชีขีมาลีสีสั้วัก
นองสามนำชื้อบุษยา
ทีหาชื้อวาเกสอรศรี
อญกั้วกันนารีทีนอง

วันนึ่งถึงเมื่อจมีกู

จะใครไปเที่ยวเล่นวันาลี
คึกขลางหานางประกับกาย
ไผฉีนบั้นจันนั้บภากาน

เช็ก

ครันถึงชู่งทาสะส่ง

ราปกรอนล้งบักคัก
จึ่งชวนกันไผนล้งในคงคา
บางคุ่มบานฉิ่งคังบั้งไปย
นางมาลีเคจกานมาหักศอย
บุษยาเกบฉักบุษบัน

เมื่อนั้น

เนาว่าไนสุวัร รณพลั้บพลา

อังกัพระอุณรุทเวืองลี
ซันสุทีหลั้บพลาฉับกลัน
พุกเลนเจรจาส่วนสร
หรงัทรเซาทีบั้นห่มไนย
เรไรกองเจ็ยแจ้วเสียงไสย
พระบันห่มหลั้บไปไนราตรี

ถึงโหมหานางกัฉวี
เทวีรอมครรภักันมา
นองถักันชื้อบุพยา
นองลีถักมาจำปาทอง
หังไนหังพีไผมีสะง
เก็ยไปทองอะโนถักันคที

โหมครุรอนใจกังไฟยจ
หังจะส่งวาริโหสามราน
แล้วฉีนเผายจากถ่าทีสั่ถาน
คร่งไปร่นล่หารนคที

จิงหาอ้งวันนางกัฉวี
ทงหานารีสามรานใจย
ซุ่มคอกบุษยาแจงไสย
ซ้าวแกงแสงไสยสั้ลั้บกัน
ส้อมควนองนอยเกสอรสัน
หังช้วงจึ่งกันแล้วชั้ฟา

อังกัพระอุณรุทนาตา
กับลีเชตภูวามรานใจย

ครันรุ่งสุริยาการอง
 สักคุนาคันรอน รุ่งมไพธ
 จักรไปยเหียวจุ่มพ่นาวาก
 ออกจากบัตถอนอันรูจี

ภรอมหมุเสหนาซาเฝ้า
 พระจึงมีพรราชบันชา
 เราย้ไปเหียวอะรันเญว่า
 ไทโคกรอมกรักสักพัน

บัคัน
 ออกมาจักรกันหันไคย

เมื่อนั้น
 อางอ่องหรงเครื่องอะดั่งกา
 ไสห่ามรุ่งเทพอาวษ
 ซอนทีเสียงดั่งจากพลับภลาทอง

พระลอคคัคคักเค็นเน็นวันน่า
 สาราพิพ่วงรองลงเ้มไปย
 อิกจำปากกระคานงากาหลัง
 หอมระค่นป่นไปยหังจำปือ
 อิกแกวเกกทีถุนชุนนาก
 นางแยมแนมไบยอ้อร
 ไมไซโสคมสังรังรัก
 มู่ปรางคักคักกลากแนนคินคิน
 นั๊กแกวจับแกวแล้วพลอคจา
 นางนวันจับนวันนารัก

แสงทองสองแสงอุไทย
 ภูวโนสุคค์เสมเปรมปรีอ
 จึงชวันราชทีเสียงหังสือ
 ยิงทีสุวัรรณลัษภลา

กุมเกลานอนนอมเกษา
 ตรีภคสังงเสนาฉบัพลัน
 จึงจักรโยหาทีแขงชัน
 นอกนั้นอยู่เฝ้าพลับภลาไชย

นายรอยรับสั่งบังคัมไหว
 เลือกโคกรับพรันคังบันชา

พระหรงนามชามโลกโนเล้งหลา
 หรงช้กาเค็นหน่กุนทั้นทอง
 กับพระชันฤทีรุษไมมีสอง
 ม่นตรีบองตามส่เกัจเส้งจโคล

ช่มพฤษาชื้อชามงามส่ไหว
 กงงแกลงโรยไวยโนบัตพิ
 คอกประย้งสังกลินกลินกลี
 มะสุะกีสาวพุกพุทซอน
 ถาอยู่ไกลจ้เกบปากสอง ส่มอร
 มูญมอนคสังเคลลาเส้าว้คั้น
 อ่าภาก้กอกกวงพ่วงน
 ฝูงสักกลันเกลือนเกบกันเปนัก
 นั๊กกระษาจับคณกาสัก
 เหล่านักกวัค ๒ กวาหาเหตุอิก

ฝูงสูงจับสูงยางของ
 ไกฟ้าภาคะ เมียล่งเขียกีน
 ฝูงสัตว์ลักกุนาโนปาร์ก
 พระชุ่มพันกฤตสาชื่อนานาง
 พระวิริมา เกือบไกลสะสั่ง
 แลวตุกยังฟัง เสียงภาที
 ทารจึ่งยุคญุแคณีกอร
 แลวชวนที เสียงทังสี่ภักัน

ครันถึงไกลฝั่งสะสั่ง

เหนโฌมทานางกีนรา
 ทังทีเสียงหล่งแลละลานจิคร
 ยิงทีศยิง เภรินจะเร็นทรวง

งามโฌมกัลฎาหงหทานาง

แคนางนึ่งทรวงเชือกัลยานี
 งามภักศิวกั๊งกั๊งวุงสอร
 งามเนศ ๒ ไชชาเมลืองมัน
 งามปราง เวียนฆางกับปรางทอง
 งามกอรกราย เกจรบุษบา
 ถันนุกุจะกระภุมส์บั้งกัก
 แลลองคองจะลยควยนำปลิว

ชุ่มกลางทางศรัคกับเซถญ

ทีเอัยบุรุษอยนัณนาชุ่ม

บัคนัน

ฉุ้มกลางทางตนเองพระบันชา

เคาโมมอง เบียงอ๊กอ๊กณีน
 คุณคีนเคียโค้วไกลหาง
 คิมเค็กโจล็คไปเห็นหาง
 เสคจกลางนำกัลโยที
 ไคญีน เสียงอ่นอิ่งมี
 จิงหามหมูเสนีทังนัน
 เราจับทจอนฝ้ายนัน
 ลอกลักกักคัน เคินมา

พระแอนชุมพุมพุงชาเมลืองหา

โสภาอัวร์ซอนออนอ่อง
 พระทรวงฤทรอนทีฎาไทไหลหล่ง
 ไหวง้วยงหล่งลิมลุ่มประฎี

กัลยางตางกรรประไพศรี

ทรวงนิ้วสีรินางไมเทียมทร
 งามงอนออเจ้ารักบีระนร
 รีมโอกันประคัจุชากประจึ่งทา
 พระสือท่งทรวงปดองกั๊งเลขา
 นักชากังแกวประทับนิ้ว
 ชางเหมาะะหมักนนวนลิกองนองนิ้ว
 งอระเรีกรักบิภะสิวนาชวนชุ่ม

โฌนจะไกกัลฎามาสุลุ่ม

เปณุนาเร้านียมแกลงชักมา

พระทีเสียงนบนิ้ว เนือเกษา

จ่าออกไปพูคจา เกียวภาล

เมื่อนั้น

แมนออกไปโยนนางจ๋ยนาน
จำเร้าจ๋คอยอยู่ท้วงท้อ
วากลางแอบซุ่มกุ่มไม

เมื่อนั้น

เทียวทองลงในคังคา
กลางสับพ่ยก ๆ เขากรรซึกซ้อ
เคจเอาไปบัวบังตัวไว
นางเลียวลอคสอกหา เขามาแคะ
แล้วอู้อู้ออกลอกกัน โน้นนั้ที
แล้วปลัดกลีบโกสุ่มที่แปงบาร
แล้ว เคจกานหักเป็นสรอยมาลา

แล้วประสารสั่งเสียงสำเนียงครวณ โหยห้วนรองรับซั้มอาจ

แล้วเื่องกรายกรีกมา เป็นหาทาง
รำหาเหราสั้มักหาง
เวียวหอค้หล่มห่มห้วน
แล้วรำโคมเวียนเปลียนช่าย
รำหาสอกสรอยมาลา

เมื่อนั้น

แอมอ้งค้มองดูเทวี
เหนนางรอนรำรองซั้ม
หังทีเสียงสื้อกั้งไป
พระโถมย้งหรงพิศ เบ็งคิกรัก
ก้วยความสั่ววาคในนุกสุบันยา

พระอุณรุทพู่ท่งหรงพงสาร
นังครานจรัลหนีไป
แมนโคที่โจอมจับเอาไหโค
ลอคแล่อร์ไหไมวางคา

โถมหากินอน เส้นหา

ชมคอกบุษยาสามรานใจ
แล้วเหวีจิงชวนกันเล่นไล
เกสอริหาวอนหา ไนวาริ
นางพลแล เหนไกลก้ไหหัวหนี
หงงนองพีสุกกัสมเปรมปราคา
มาลอยหารแข่งกันค้วยห้เษ
สอมควักลญาหังหานาง

กระห่มเทาเกาะชuang เป็นน้ำแว่น
ทอคยางเวียนวันหันห้วน
แถมย้วนซั้มายช่ายคา
แล้วรายว่งเวียนเปลียนชวา
หังหากันล่ยากัเปรมปรีอ

พรหรงสวัคฉักโลกซั้มภูสี
กับสีพีเสียงดูรวมใจ
สุริเสียงจับจิตรพิมใหม่
คางคู้รไหไมวางคา
ฤาไหนักนังงเนียวเส้นหา
รอนอุราธุมริงอุราแรง

สุจะขึ้นชุ่มอามโรค
 แดเอ่องหรั่งผู้ญกลางแปลง
 คุกอนกัณรายาจิตรพี
 ฐบรางชางงามละไมกัน

เมื่อนั้น

โคพงงตระนั้กคักใจ
 ปรหาวคใจใครหน่อคังเทห่บुक
 หังฐบหรงว้งภักลัคนา
 หังหานางคางพีคหีนะภัก
 ท้าเมืองม้ายอัยอ่องพระหรงหรร
 คางท้าจะรักบักมัน
 ไนจิตรคักรักออรอนวือ

เมื่อนั้น

เหนทานวนนางกินถั้รา
 พระจึงมีมัทหุ้คหุ้ชขนาด

นอยดาแก้วแ้วตาญาใจ

เสี้ยแรงหักถามคัวความรัก
 ภักภกลางทางท้าเน่นแยบคาย
 วาแลวลักแล้งเขาแปงซัก
 พีไปพูคจากาหิ

บักนั้น

หงงสีลิลาคคลาโคล
 คุกอรกัณรายาจิค
 จึงภากันมาเล่นซั้ลหาร

จึงคลาโคลออกจากที่หุ่มแปง
 แลวจึงแสงปราไสไปพลัน
 หังหานือยไหนดไนไพรสัรร
 เปนพินองรอมคันกันถากโร

กัณรายาอ่นึงยั้งสังไส

เลือบเหนกัวไนโสภา
 หดามบุคเพห้ไทในพฤคษา
 แดค้ำไคฟาไมเทียมหรร
 ก้าเมริบรักอรอนใจยไหวหวหวัช
 แจมจันหมี้โคจรัคหือ
 ปรคองถั้ชอัยเอียงเมียงหนี
 แดมานะกระสัตรีเพนมารยา

พระหรงโถมประโลมเส่นหา

เมืองเม็นภักคราเมียนไป
 วาเย้าวราชฎยคคหิมส์ไม

ชางใหม่สาหิคัวพีชาย

เย้าวลักเกลียคพินันหนาย
 จั้ลาโถมฉายจรัลือ
 จึงครักเรียคหิเลียงหังสือ
 คัวยกัณวีโสภาอयाใจ

พระหิเลียงรับสงบบังคัมไหว

ออกปโยกล้าวรคัพชมาร
 เจาสถิษถ้าไหนดไนไพรสัรร
 เย้าวมารจั้งเลาไหเขาใจ

องค์พระโสมกฐกว่านถ
พระองค์ทรงโหม่มักไย

เมื่อนั้น

ท่าเคื่องคอนต้อนคอบไปยทันที
ขวางมาหักถามใหม่เกรงใจ
ใครไปจางใครวามาให้รัก
เหนวเขาเงาเขาปา
ชื่อเวียงเสียงโคตุงไนหรับ
แล้วชวามาตมถึงดินถาน
อยู่ที่ไหนการกระไหรของใครมี

บัดนั้น

จึงคอบพร้องส่งองความทรวมไวย
ค้วยใหม่รุกจักจึงหักทวาย
โคตมแล้วนงแก้วจ้งเบศว
ซึ่งเจ้าส่งไสไนแก้วมื่อ
จับอกไทเขาใจเป็นไรมี
ถักนั้นชื่อไกรวงษา
นั้นพระพิริกรฤทธิไกร
อันน่านขององค์พรหรงสุท
ผ่านกรุงถ่งกาทานี
ทาวจึงจากนักเรกะระเทศมา
จะภานองไปครองกรุงใหญ่เรื่อง
พิชิตตามนำมกอรของเจ้า
เป็นพื้นอง รอมคันฤกถยา

เมื่อนั้น

มาครักประกาศนุชนองหากรองไม
ค้วยรักใครไนองค์เทวี

นางสร้อยสุมาลีโสมลี
ทาวนี้้องอาษประลาคนัก
ท่าเหมือนนึ่งใครเคัยรุกจัก
มาท่าทานหักใบเกรงกัน
แกลงมาลวมถวนนาส่วนสัน
แต่จุกักกันกโมมี
ท่าหักทวารสารวักคณามักสี
เมือทานมือยู่หนค้ำบ้นโค

พระเพชพิไชเป็นไญ
กัแหระใจจ้งรักจึงหักมา
ฎาเคื่องคายเฮยสายส่นเ้า
เมือรชอยชีวาไวครานี
เทานันฤจาจะแจงบาราศรี
ค้วพิณิน่าเพชพิไชย
นันทารมราราชาสีไสย
เป็นพิเลียงไทยผูกคัก
ชื่อพระอุทรุทเรืองสี
ค้วยพระรำยมเหสีจะครองเมือง
เทียวทาพอกับเจาเนื้อเลื่อง
เมือรช้วยเปลียงกรมรอนพระผานง่า
โสมเกล้าเข้าว่ยอกตั้งทา
ฤาเป็นวงษาเคียวกรร
นางสรอยมาลีสาวสร

โคพึงงวาราจาสารากัน
อันนำมุกอกรของชานอย
มองถักชื้อบุบผาเหวือ
ถักนั้นเชียวาจำปาทอง
ร่วมช่อนเก้อดนี้กล้วยกันมา
ควเราเนบ เขาคังคอน
หงง เบนสัดซาหน้าวัร
พระ เบนกระสัดอันสูง โนญ
จะเอาชาสัดรป่าไป! เบนนีย

เมื่อมัน

แอบล่องคแฝงบงงพงงวาคือ
จึงมีมันชาวาไปย
แมมในคอง ไทรทองภารา
ชื่อเซ็นเจาค่วงใจไปกล้วยสี
จะถึงในกัลญาวิลาวัน

เมื่อมัน

จึงบูรหัทวะชะนาควาใน
พระ เปรจอมกระสัดรว่าราเคจ
เจาของส่วนฤาจารย์ซึ่งนาดี
ชาเบนถักซาดก็ เขาไซร
กระสัดร โกรไปเข่าจชัน
ชื่อเซ็นพระ องคหรงส์วัค
ชอนอยจะถั่ววายมิ่งคัมดา

เมื่อมัน

แจมจันจึงคอบวาทีอ
ชื้อวาศรัลยสุมาลี เบนพี
ถักถักชื้อวาบุบผา
นองสุคทอง เกศยน เส้นทา
อาไซอญูคหาค่าสุวัน
ใบค้วนครองถักคอนยาเยยญัน
ใบค้วนครองถักกับหรงฤท
จะรักโคกรควยเร้ากเหนยถัก
ใบพระ อ่องหรงคักกุให้ค

อ่องกระดุนฤทเรื่องศรี
ภูมีเสศจจะออกมา
อ้อรโทยาโคถังซา
จื่อร่ากถักถักทุกสิ่งอัน
มาราสิญารัง เกียคเคียคณัน
เบนจอมก่ามันไนปรางไซย

ถักร่ามิ่งคัมประหม่มไหว
ชื่อรับใสเกลสาถักถัก
ฤาจารย์อักษเรคัมเหลสี
พระครักมาหังนินหมิเหนค้วน
ครอบครอง เวียงไซคั่นจ้อส่วน
ถักเสศส่วนจะช่ายพระบาท
ไปครอบครองนางกระสัดรอันมีญูถัก
ไปญิงคหาค่าคอน

พระ ดุนฤทพุกหรงหรงสอร

โคพึงกัณเฑาะระจอร
พระจึงมีสุนทอนรว่าจา
จะวอนเजाทาวไรไมไญคิ
แมนเजाคักซาคส์วาคีรัก
วากลางทางชวันสีพียา

เมื่อนั้น
ครันพระอ่องคั้งไลในนัคที

มานเอ้ยมานพา
ญคกอรนอรความเิงงามใจ
นอยถาญิงหามกัญิงไล
มาลองไลเล่นเมื่อนั้น

โฌเอ้ยโฌเจ้ลา
ค้วยรักนุชสุษิตีคามรักการ

ภูเอ้ยภูมี
เคียนร่ฉานเส็กปาไมนารัก

ค้วงเอ้ยค้วงส่มมอร
เดิงเปนเส็กครกระฎนระยุนคิ
วากลางพระหางเสียวไล
ครันเิงลทรามไวโกไซชววา

หรงเอ้ยหรงฤท
ชานอยเหลือยมลาระอาใจย
วาพลางน้วนนางกโยณิน
ชินลอยลองรองลาพรภูมิ

โหเรารอนทีฤาไทพันท่ว
ถูกอรณัณร่าญาจิกพี
จะแกล้งหนีพีไปยใหม่เม้ตา
จะสุทักตามไปเดิงคุดา
ล้งไลกัณเฑาะระในวารือ

โฌนนวนหานางกัณเฑาะระ
เทวีโหวแหวกหนีไปย

จุ่มีความกักรุนากหาใหม่
ภูว่ในคัมบริตรีตรองคุด
ซางกระไรไมคิคือกสุ
สุคฤฎแล้วพระภูมาน

ภูห่เี่ยวผู้ยอกส่งสาร
จึงทำหักหารค้วยความรัก

ชานีนูนนอยไมส่มสัค
จู่คุดเคียงเวียงภักกับจักรกริ

เจาชอนแซนร่าพันถ้วนถือ
เจาชาคักไมตรีโหโรยรา
หังพีเคียงเวียงโหวส่กัณเฑาะระ
กัณเฑาะระเส็กโหวไปโหวไกล

พระอ่องคักหาคิเคเม้ตาไม
จะซัดากูว่ไนไมคิตรี
โฌกบินจันจากสะส่ว
หังหานารักมั้งค้ม

เมื่อนั้น

เตนนางก็นอนกรามข่ม
พระยี่งแค้นประคักก็เฒ่าโหม
ไมหันตั้งทั้งสี่ศูญา
พระพี่เลี้ยงถึงแลล่ด่านจิกร
ฝ่ายก็นอนนารีนิทาน

เมื่อนั้น

ครั้นเห็นพระเหาะคามทรมไวย
จึงเขาบุกประหัตย์ยับยั้ง
เสลส่วนชวนกันแจ้วจา

เมื่อนั้น

เห็นพระองค์เหาะไลไกลจะทร
แต่เกสอรของนั้นชูข้างหลัง
ทั้งสี่พี่รีงค้บึงมา

จอมกระฉัตรเหาะนิ้วล่เดวี้นไล

นางคักใจโยใหม่เป็นลุ่มประคัก
มีนลวงเลี้ยวลัคกระจักรกระเจิง

พระหรั่งทรรกระชันช็คไปยคักอ้ง

นางมีนผีนเป็นลลัคกอน
วาคาบะหะชินมา
พระเหาะไลรับรุกโมญุคยัง
วาคาบะเสียนเวียเว้ง
ยังที่ญุคค้เขาบุกคูนพอน
มอคม้วยชีวันทรโคย

พรคูนรุหฤทีเล็คประเส็คลุ่ม
มีนขึ้นลอบลุ่มลคงพา
ใบเรารอนทีญาโทนักหนา
ฉานพาโชนแฉนชินอ่าก้อ
พระหรั่งฤทไลไปโนเวหัน
มีนหนีจุ่มก้อรีบไปย

พระพี่เลี้ยงซึ่งอยู่ในสะใหญ่
กคดาไลชึ้นจากทารา
ยังโครมไทรไปหนา
คอยดาพรอ่องค้หรั่งทร

หงงหากก็เฒ่าสาวสร
แจมจรรรีบเร้งรอนมา
สีนกำมดั่งแรงออนดั่งนักหนา
ค้ร้งไปคูนหาหันที

จ้รวโเกสอรสาวสร
เทวีปิกคดลาล่าล่ง
จันเกินเก่าที่ญุนวนล่ห้ง

ฉวยคูนคูนอ้งไปมา
ค้วงลุ่มอนแรงแรงโรยโหยหา
กัลยามีนลอบลุ่มอ้ง
จันสีนกำมดั่งนนวนล่ห้ง
โถมญ่งคักล่งหันโคย
กั้งออนคักล่งเหวใหญ่
ทีโนเหวทองคี้รือ

เมื่อนั้น

พระเหาะไลโฉมนางกนิวี
 เหนือยอดเขากวายุคุณทอ
 ไมเหนกัณราโฉมผู้
 จึงเที่ยวหาองค์เทวี
 พระมายมันฆ่ากันไธพระไท
 พระศรีศรีกนิวีไปไปมา
 หฤหฤคั่งปลั่งชีพชีวี
 ญาเลยจะความทรมานไวย
 คีตกกลางทางอึ่งหึ่งผู้รา

พรเลื่อนลอยล่องล่งห้องแห

โกลประหมานแคยอกเขานี้
 ไนทองแห้วแต่สวนสิ้นลาแลง
 พระเลียบเหลียวไปยเหนกัณรา
 พระลู่คั่งล่งกลางทางวินัด
 พระหัดคล่าเหนระยาไปยถึงกาย
 ญาเลยจุ่มขางกัลยา
 จึงตอกแหวนแห่ฤหิวัน
 เคะระไอย์ถ้าวราริด
 ้อเจ้าจวมไกรลาทบัฟคา
 เคะระชาโคณลานภ
 ไทราบรินท้าวเพินหาศรี
 แมนชาจะเปะเอ็งนะร้าย
 เสียงกลางทางกูปเขี้ยวมาร
 กระทบเนื้อหิรยาไปยถึงกาย

องค์พระอุณรุทเวียงศรี
 ครันแทนเทวีคั่งล่ง
 พระวิบรอนลิ่งคานนลิ่ง
 พระเร้งพินว้างประหลาดใจ
 ภูมิห่มแหวกวางใหญ่
 ทรมานไวจ้คั่งล่งไนแห้วนี้
 ญาเน็งกัณญาจะแกลงหนี
 ภูมิเรารอนไนวินญา
 ลิ่งไปยไนแห้วแสงหา
 ลีลาคลาเคลื่อนลิ่งไปกลัน

รวกเร้วคองหนึ่งถึงหัน
 ฤทธิสัทธิหาพันวา
 แจมแจมคั่งหนึ่งไนคูหา
 ชีวามอกม้วยวอควาย
 ญิงพินคิตไปยทิฎาโทหาย
 นีจาสายสั่วคภีมาสิ้นช่น
 เสียงตามวารณากุส่นผู้ล
 จุมถันพินถานกัวยวาจา
 ชิงประสิดประสาคโหชา
 จึงมาช่วยรอนไนครั้งนี้
 ปรามปรามหมิ่นยักษ์ศรี
 ครานี้จึงช่วยอ่านอยการ
 ้อให้ลุ่มหม้ายตั้งพินถาน
 เหม่เจ้าบันถานช่วยมีรมิก
 บันถานหายกลับเขาประจุ่มคิต

นางนึ่งแนอนดังไม่มีคร

เมื่อนั้น

ทองที่ให้น่ามรุ่งพระทองหัตถ์
มีโคเจ็บป่วยในกาฐา
เลียบเหลียวเพน่องพระภูมิ
แคย้งไมตาที่พี่ปราช
ไย่น่าลอคลักขำเมดิองกุ่ม

เมื่อนั้น

คันทางพินถิ่นสิ้นประศึมา
จึงมีมีคหุรด์พชนาก
ถูกอรเขย่าวัดักภักถีนี
พี่ปล่าศึคคามควยความรัก
สึเนหาหุม่วงก้งควงใจ
เจ้าคักเหว เปลวปลอง เต็งทองถ่า
เปนฤสุนเร้าสองเคยครองมา

เมื่อนั้น

จึงส่นองพรองตอมพระหรงพร
อันคร้งนี้ภูมิมีน้าช่วย
พระคุณทาวสุกที่จัพันรนา
ขอเช้นสึเคจพระพานพา
จลามถวนควนโคไปไย

เมื่อนั้น

พั้งนางหางคอบนังคร้าน
ทางประโลมโณมนางหางจูบภัก

ถอยผู้ทอนตอนจิครขึ้นภัดัน

ยวนนาง เกศสรสาวสััน

แจมจันคอกินส่มประถึ

ประนึ่งวาทีจากประทมที่

เหวี่จุกนังบังคัม

โณมนายยายเอียงเมียงกุม

จิครนึ่งมีฐนคึปริกา

อังกพร ะอุณรุทนาถา

พระปริคาโส่มนัคฐนคึ

ครักประภาคประโลมโณมสร

จ้ยายเอียงเมียงหนึพีไย

แคจะหักสัคก่ากหาไมย

คักอาไลสึโคโมนาถา

พีสึค่าถานค่นชนมาถา

เทวาจึงภาไพห่มกร

นวนนางกัณเภาสาวสัวรรค

ชื่อชิวัญโคพระบาทา

คังจะมวชิวังสังชา

ชื่อเปนชากว่าจัมวยบันไลไปย

ไปยงคุดหาที่อาไล

ไหน ๒ กอใหม่พ่นบัพมาร

พระโณมสึปริเปรมกระเสมสาร

เจ้าวาชานชอบค้ำที่ร่าพร

เชยชิตปรางประหับแล้วรับชวัน

นางปองปักสลักกอรพระหรั่งหัตถ
พระชายเนตรสับเนตรบุภาพิน
พระกัรัสอกกอดนางกลางบันชา

หรั่งเอ๋ยหรั่งอุท
น้องอับอายเหวาสูลาไล
ถาภระกัณรนาแชาบาค
จ้ทำไวใจกัวนคูให้มลิ

สุคเอ๋ยสุควาก
หมีไซ่ทำหิวางเป็นวันนา
เจ้าหวางแหนหมีให้ส่วากหวัง
ว่าพลางหางสั๊กใส่ตักไว
ประคองเคียงเอนเอียงลิ่งแอบทับ
ครีครันลันเสียงหู้ยุกลนลง
คัชสารขิมมันกัยันไญูก
ม้วนง่วงหือลวงแหงสีนลาภัง
บ่งคสิกลัสม์คัลลุมกวมไนโพรพรั้ง
ราชสีญูถ่ากสำแดง
ฟ้าลันครันคฤกกกถกยง
ชูเสียนเวียนวอกลือลอกพราย

เมื่อนั้น
ใครวมรูรักรักประจักครัน
แสนสิ้นจรัชคองคระหรั่งเคค
ภระดูบภฤหส์คางเหวี
แล้วเออชิงหิงหับลิ่งกับเกลา

ประคองถันกอนคัมคัวยมายา
ฤาศีคินถันความสัเนหา
จ้หนางธาหมีให้ห่มกัศุคใจย

พระอังกหาสิคเมคาคำไม
เซาฤาไปช่ายหนาหั่วคามปี
เถึงยับยั้งไซจ้คลาคบ้ห้ศรี
จ้ญูมียับยั้งวังรา

เย้าวราชหียคคัสเนหา
จ้อบอ้ายเหวาสูลาไลย
สุจหีหีจ้รั้งรือไต
ดูบลายเคคณเตาประหุมทอง
มีคหู้ญูหู้ไญูมไปไนเหวทอง
ไนแถวทองตีมวันสนันคัง
อียนคไซกมันไนลิ่งไหลถึง
โดยก้ามลิ่งคัชสารอันร่านแรง
มีคบังสุริญูงก้อบแสง
ฤทหีแรงอ้อรห้อยไปหังกาย
นากลันองพนเฝ้าชินเป็นส่าย
ออนกัยคัยพิคสีนฤทถัน

นวนนางกัณร่าสาวสัวัรรณ
แสกรกระสันทรามทรานหังอินทรี
นางไซเนตรสับเนตรพระโฉมสี
มารุศรีบีคกอรคัวยองนางม
พระโลมเลานีบองประคองสัสม

คลึง เกลา ฝ้าสวรรค์ส่วนร่วม
นางกนิณวอนนพุนพระ โนมุ่ง
ราชันีศรีพิภพรา

เมื่อนั้น

พวงแก้วที่มราฐาใจ
รับวันแจ่มจันแล้วประกาศ
พระสุรีนายกชายบงกชวี
ครักกลางทางหวังพระชั้นเพชร
เหาะขึ้นจากแนวด้วยที่รอน
เลื่อนลลยจากหงษ์แก้วไสย
ขึ้นนุกยั้งยังนุกคัมพิศ
เจ้าจิ้งนักษะนาคลาโคล
กนิณพวงกำพระภูมิ
โยดีย์นักษะนาค
พระแสงรับจันโกลกั้วไท
แล้วชิงความเขมเข้าเนนเขาล้าน
มีน่านชิวไรแก้วกา
กนิณนัยคกขรบังกั้มหุ
อันนำเขาทีเื่องแนวกันไปย
ควยเนือยี่ดาแลกลงหลง
อันนุกคัมพิศนักษะ
ขางนำโนนชิวว่านผู้พิศ
จันนักษะนาค
เปเหเท้เท้จักกระพิคณังปฤกษา
ภรอมทั้งครักหวาสุกกรี

สองพิรมณีนคิปรีคา
เขินพระอังกไปดำอันเลธา
จลอยหาทานอยลลลลลลลล

พระทรงโถมประโลมห่มส้นไส้ม
ภูวโนกระเสมสัรรพันทวี
กูราฐุพราชมาระสี
กวนจเจอร์ละสิริบจอร
กนิณรามสัจเจพระทรงสอร
นางกนิณนพุนตามสัจเจมา
บัคใจกั้ถึงจอมยา
จึงครักแกกั้ในราเนวี
ไปยั้งดำแก้วกั้ริษวี
แล้วเหว็นำสัจเจสัจไปย
พวงแก้วเหาะตามงามสัจไสย
เกียงโกลนุกคัมพิศไปมา
เข้านนุกคัมพิศนักษะ
จึงปอกพิยาไทแจจใจย
คณมนุคคัมพิศสัจไสย
เข้าไสยชิวเข้าสุวรรณ
กอกองคองแสงแสงสจร
ควยนินนักษะเงินเขาหยา
ควยแสงสัจสัจกราวคอง เล้ชา
โพนแก้วโกลนักษะ
ถึงเวลาเอิกเกริกทั้งไพโรศรี
ทั้งอสูรคัมพิศนักษะ

รั้วไค้วังใจจึงเหวัน
 นางทรวาพนเทศการรอน
 เจ้าสุคใจเมื่อไรจ้ถึงที
 นางทรวงศ์นงพระบันชา
 ทูนกลางทางมีตรีบริค
 งามพระอ่องค้งามนางวล้ออง

กรันถึงจึงปากกฐา
 พระลอยเลือนลั่งตามหรามไวย

เมื่อนั้น
 จึงเห็นสี่เกจภระภูมิ

เมื่อนั้น
 ฟังนางทางเส็จไคลกลลา

เดินพลาทางซ่มในทองดำ
 กงงเคลือบสินลาล์หลักกร
 เปนซ่งอนซอนแลล้ล้วย
 ที่ศรีเหลืองเรื่องร้องค้งทองหา
 พระกุมกอรนางก็เอนแล้วลีนลาค
 แสนสะบุงสุกเสมเปรมปราย

เมื่อนั้น
 เหลือบเห็นพระอ่องค้เขาไปย
 สีอะนึ่งลั่งจากแหรแผนสีลา
 เหลือบเห็นเกศอรเหวี
 คางคั่นคอยคาลัยล้วยจิตร

จั้วกันมาเหลนสี่โมสอร
 เทพีเจ้าจึงจอนคั้นไลมา
 คีรีเจ้าอญกฐา
 เจ้าโนนเหนมาคู้หาทอง
 หังอ่องกระสัทรเหาะไปในท้าวทอง
 กรังไปดำทองหรรโค

กั่มรารอนลั่งหาธาใหม่
 ยังในพากเฟินปี้พิ

นวลนางกินอนโฉมสีย
 จังจ้วดีเขาดำโสภา

อ่องค้พระคุณรุกคณาธา
 กั่มรานำเสรจจ้วจิน

คองทองคำหาหามหัมภระสร
 สีสิรรล้คสุกฝ้อากคธา
 คังซังระบายแล้วค้วยเลขา
 มีจินคาประจ่าแจงกระจางกราย
 ฝูร์ยากซ่มดำอันเน็คค้าย
 แล้วเพื่องกรายเขาดำอันอ่าไทย

หังสีกินค้ราสีไสย
 คักใจโมเป็นลุ่มประคิ
 คางวัแหอ่องค้พระหรงษริ
 ความเส็จจภูมิเขามา
 ในคิครักโคโรล้เนหา

แถมมาณะกระสัศรีมีมาระณา

เมื่อนั้น

เหนสีกีนอนทรามไวย
พระสัศเคคั้งแแทนแ่นสีนลา
แล้วแลดูเกสอร เทวี
ควงส์หมอนซอนวามารพค
กัปรากัคทุกหลาแหลงกระสัศร
เบญจิงตุงอกส้มบัคส์วัฏ
จจำเรินเพระะเจาเปยสีกัศรี
คัวยไม่มีกีนอนเบญจิงวัฏ
จัปรากัคกัษณ์นำบันเคาศัก

เมื่อนั้น

หังสีนางคางขัมายชายช่าเบลีอง
หังสีหมิ่นเทาหันนางทีปรางโนย

หรง์เลยหรง์ดู่ท

ชาลัคคัควาจะอาเอือมไป เติงปราง
แล้วเป็นที่ประชาชาคราชส์คอง
จะอับอายชายบาคพระจักกระรา
อ์นิงคัาบุรจาแทนเลาเวือง
อ์กราชจรัอนรุมคังสุมไผย

เมื่อนั้น

เมื่อนั้น

กฤษณาเนิงฎุโหมฎุไปย

พระจักกริฎุมิ้อชาไสย

บั้งคัมกฤษณาโมภาที

พิษโคมกัษราหังษรี

โคมศรีหังหังนางทางคอบสุนทอร

แมนเจาอง เปนองกัษรา

คังโคตราคัษสารศรีมีนัรัก

ทัวประ เทกจะย้อศัร สีน

กระสัศราเมืองอิ่นหมิ่นทานี

แมนโคนองไปกรองภารา

ช้อเชินโคมเนลาเฐวาลัก

ไปชัวยก่อเกือกัคเบญจิงเมือง

กีนอนโคหังราวเวือง

ทีเวคณังคากรุงใหญ่

จ่มอบไทเบญจอนอ์นิงนาง

จันจิตกรกัศสุคัษวัชชวาง

เหนเผ็ดตุงาฎุทอรแตกอกรมา

หุกคัคอร เขาจักชัวนักรกระหา

พรจันตา เหนความโมงามใจ

วาลัคคัควาเขาเมือง เหลืองไซ

เบญจันใจทีจะคามเสคัจจอร

หน่อพรสุรีว้งหรง์สอรหาคคัคคลายกรร

ผายเนมเกสอรสาวสวรณ

จง เขาไกลหนางหงงสีกลัน

เมื่อนั้น

จึง ไถถามขุ่นกถายาใจ

เมื่อนั้น

จึง แด่ลงแจ้งความแก่ภียา
เร็วแรงรีบรักรอนหนี
วาตาศปะทะเสียนเวียงวัน
คักล่งในทองแห้วโทษย
พื่อพระอังก์เค็ลคามไบนันที
ถาหาไมกจะม้วยมรณา
กัจสิ้นชีวังอำภปลัดปลั่ง

เมื่อนั้น

โคหงงขุ่นถุกแจมจรร
ถางค่นย้อกรออบพิวาก
จึงบูรว่าพระเมตตากราณี
ข้เนษราชวังไซโศบาท
จ้หักแทนส้อหน่องคุณทีกรูหนา

เมื่อนั้น

กลับ ไปย เก็ก

หน้าปลายแล

โคหงงหงงสีเทวี

จึ่งพุดเพิ่มพิษไหมกัลญา

แจมจันวันหาทันโค

น้วนนางมาลิษวีโส

เจ้าคักญู ถึง โหนจิงมิงมา

โณมนาง เกสอรขุ่นถา

เมื่อแรกบินมาค้วยกรร
ชาอุพิไม เหนตึงกระสัรร
ก่ามดั่งนัณเก็ลล่งทรรที
ชีวาไลบมลคม้วยเปเนณี
ชูปช้วยชีวีจิงคินคั่ง
โหนจะโคคิมมาคังประสั่ง
โหนเหลยของจ้คั่งชีวัน

หังสีกัณว่าสาวสัรร

ถางแสรกระเสมสัรรพันทวี
กรามลงแหบปากพระโณมสือ
พระกนหันทีจ้ค่อนา
กัว่าชีวากจ้สิ้นสังงชา
แกเกสอรขุ่นกถานาวี

พระโณมถุ่งหรงสีหวัคร้ศมี

พรมีความขินคิ เป็นพันคิก

คังโคผานฟากฟากุสีก

พระภูวนาถประภาศกอบในขอบซีก
ที่ขอบใจในยุดเจ้าหงส์
ใหม่ส่มกวันเหล้วนวนเจ้าพูจา

เมื่อนั้น

ฟงเกวระสี่เนวี่ควาที
กุมภักลักเลือนฆ่าเบคืองซ่ม
โดยมายากระษัตรีมีญูบ้าย
ส่มเตแปนหาภษา
ซึ่งพระอ่องคร์ความาถึงนี้

เมื่อนั้น

โคฟ้งหงส์ตีถึวรา
จึงมีมีหวัคซลชนาค
มีโยเทอชากอกรแปไมศรี
ซ้อเซินโฌมศรีไปบีเวก
จ้อยูโยยในก่งกันการนัท
อีกทั้งสิ่งกานตระการเนตร
หงส์หมีนหาพันนางที่รวางโย

หรั่งเออยเบิ่งดูท

ชาสัคควปาจะอาเอือยไปเต็งปราง
แล้วเป็นที่ประชาชาราส์ก่อน
จะอับอายชายบาดพระจักกระรา
อึ่งนังค่านุรานทานเลาเวือง
ลักราชจรอนรุมกัสมไฟย

เมื่อนั้น

คามกึกเกี่ยวภาณควยมารูยา
ซึ่งภักถึย้อมก่ายเขาแปเสา
ส่มแควาแปเม็คไมศรี

โฌมนางถึร่าหงส์อือ

จับถากถึเดียวทรามสัถ์กลกาย
แล้วบั้งคัมทूरคอบพระโฌมฉาย
ไมควนตุฎาสายแปไมศรี
แปเสาซวงไชยบ่หัด
พระกุนลาพันที่จักกลนา

พระหรั่งโฌมพระโฌมโลกส์เนหา

พระปริดาพิรมแปรมปริ
ศร่าประภาศกอบนางหงส์
จึงชากนี้เทให้เจ้าเข้าช่วยชัก
ไปรุ่มเข็คไฟร่ฝ่าอ่นาจัก
นองรักไปรุ่มส่มใหม่ใน
โนยนี้เวคฝิ่งกาทรงใหญ่
จุ่มอบโทแปนจอมอึ่งนาง

จันจิครคิถุจจัทศววง

เหนเม็คญางภูทอแรกอกรมา
ทุกถึคอรเข้าจักชวนถึรกระหา
พรจีนคาแนคความโมงามใจ
วาลัควปาเขาเมืองเหลืองไซ
แปจันใจที่จะตามเต็คจอร

หน่อพระสุริว่วงหรั่งสอร

ห้างนางทางควบสันหอร
 แมนเจาเอง เป็นองนี่ถการา
 คังโคตราชคัษตารศรีมีนรัก
 หัวประเทศจะย้อสัรวีเส้น
 ละครตรา เมืองอินหมินหานี
 แมนโกนอง ไปกรองการา
 ชื่อเซ็นโถมเฉลาเฉวาลัก

เมื่อทัน

ห้างสีนางทางขัมายชายธาเมลือง
 พระการุนยักย้อตันร์เส็ญ
 จัชื่อลาญป่าพ่อนาคอร
 จัสเจียมเจียมทออยู่ในดำ
 เถิงพระกโมรายซึ่งนารี
 นัประชาแกชากันอนนี
 วากกลางทางเท่วยมังกัม

เมื่อนั้น

จึงศรีทศคอบสีนางเงลัก
 อันลูกสาวละครตราทุกหานี
 จึงเหี่ยวหามาร่วมสับดาไทย

เมื่อนั้น

ละครตรีพระเพนิกามहांอง
 ในจิตรคิกหิงเป็นชินโกกรค
 ก้วยหวงแทนเสนรายรามมา
 แศอ็คอ็คชัคจิตรบักขลิว

ทิวงสหมอนซอนวามารพศ
 จัปรากักทุกหลาแปลงละครตาร
 เปยตึงญอคส้มบัคส์วัฏ
 จัจำเร็นเพราะจะเจาเป็นสักศรี
 ก้วยไมมีกีนอนเป็นทีรัก
 จัปรากักขัย่นำบันคาศัก
 ไปช่วยก้อเกือกักเป็นสีเมือง

กีนอนใจฟ้งราวเรื่อง
 แลวปลัดเปลื้องคอบพรองสันองกลอน
 เหนเกินภักถราราชากันอน
 ไคควนตรองฉครคังงวาที
 สุกลาอาจเอื่อมเถิงปร่างศรี
 ลวนบุตรหัวพรภูหนาสรม
 จัควนคูภูมิไม่เหนส้ม
 ทางหีมจไครรวมรัษรัก

องค์พระอุณรุททรงลัก

เจาสุครวิญญากันแหนดงแกลงใจ
 จัเป็นที่จำเร็นตาคหาไม้
 แสนอไหลตามมาดูหาทอง

นางเกสอรโคฟ้งให้ชัคของ
 นางศรีทศครองเคื่องแคนแทนนุรา
 นางสีโรคแคนชัคส์หัทคษา
 ครันจัวชัคส์นเอนพันใจ
 นานิวไมวากโรโค

ไมทันวันทาภูวโน

เมื่อนั้น

เห็นนาง เกสอริ์งาม
พระแสงล่อล่อกลิ้งนึ่งไกล
แล้วมีสุนทอนวาทา
ซึ่งเจาหมียอมไปยในผ่นลอร
ก็จันใจสุกออาไหลแล้วเทวี
เป็นทวาคาโลกยูนีเก
วากลางประคองอังกนังลัก

ไทรอนเราริงใจคังไพยลาม
เหนพระองค์ศัพยอก ๒ ที
ให้คักอับประยัคอ์คสุไลย

เมื่อนั้น

นางปองบัคส์ลักกอรพระทวังทร
แล้วแสงแกลงวาไปหันที
เหนชาเบเนชาคีศักปา

นึ่ง เกยนังลัก

คัวยรักนางจิงห้าขางนีไสย
วากลางประคองนางชินบ่นอาค
พระทวังแนบแอมทวังนางมี
ประคองเคียง เอียงเกยเบเนยหนูน
อ์คจันครันครันไพรห่ม
สูนีวาคไหวหวาคอ์คจันคอง

นางจุกไปยเซากาษานักคัน

พระภาลับจับโลกทุกแห่งหน
ทำกันเคียกก่อนแล้วไคลคล้า
ทรมวไวยมีสี่เนหา
คูราก็นรานาริ
คางส่มมอนเจียมสักวาปักสือ
อันชื่อทีเซย์ซ่มหิรมรัก
พันทีจหามให้หายหัก
นางพลิกณลักมีคกอนเบงองงาม

โฉมนางก็ฝิราทังสาม

คัวยวาทรามก้ามคักคักใจ
กีนรีทังสามไม่คูโค
คางคันคลาไคลไปทองภักัน

นวนนางมีนีสาวสรร

แจมจรัรยักคัวยมหาร์ยา
อ์ไทรนีส่มเนงเบเนเก้น้ำ
หญามซาห้าโคใหม่เกรงใจ

ศุกรักหิญอคหิมใหม่

ทีหมีโคซ่มเหงเทวี
เซย์ชีกหิมวาคโฉมคือ
นางญีกทีพระยิงรักสำนักชม
ยิงเพิ่มพูนรูปพิกส์นีกส์ม
คังคูหาลมทวามล่ายล่ง
คามรันรองครันไปไนไพรร์หึ่ง

รามสูรศักดิ์กฤทธีวงศ์
 อาโศกโกโรคเกรียกขัมพัน
 เหลือบเหวค่างมันจินดา
 อัฐนัยกรักนักจักโลกรโต
 เมฆขลุ่ยขลุ่ยขลุ่ยขลุ่ย
 แสงแก้วแว้ววจับตา
 เขากันกางกวางเอาเข้ามาร
 ถูกเข้าพระสุเมณะเนนลิ่ง
 เกียส่วมรับท้าวกับทันธา
 ภาระพิรุณไม่ปรายล้อยของ
 พุณรินเอาชามลิ่งอาบโน

สองสุกสอง ส้มสุกสังวาท
 แคลลิ่ง เกลาเฝ้าสวนญวนยี่

เมื่อนั้น
 ใครร่วมรุกรักสักรักประจักษ์ใจ
 ครันแลล้นลับเนตร
 พระแสงชวหาทีสีปราย
 พระเฝ้าพิรุณข่มโคม
 นางสับคัปกอกรแต่เบา ๒
 พระสับห้อยออก ๒ เญาเขาสี
 โคมข่มอนิ่งหลังกระปาน

เมื่อนั้น
 พิศวงหลังสังกัวยกัณรา
 ลิมทั้งอุษาศรีสุคา

หวังชวานห่ยานออกจากเมื่คา
 บันฑาลันครันคฤกตั้งฟาฟา
 ของนางเมฆขลุ่ยขลุ่ย
 โลกโลเลี้ยวไปโยนนำษรี
 ทำที่เฝ้าเยะเยยขุมมาร
 อัฐราโกรคนักชัชชวาน
 เสี่ยงส่หานลันคองโนโลกา
 คัวยอู่ชิวานชานมิ่งของยักษา
 อัฐราสินทุพระอาใจ
 ภาระเขนคองกุสมมารบานส่ำไหว
 ชำมรานใจสุกกระ เสมเปรมปรี

พระแสนสนัดพิชวาคนางปักสื่อ
 ทีในถ่านแก้วแว้วไวย

นวนนางมันยรีโสร
 อีวไทเฝ้ากระหม่อมมึมภราย
 แสนสนัดพิชวาคพระโคมฉาย
 นางเอือนอายเอียงทับลิ่งกับเกล้า
 ประคองโคมลูปคองทั้งสองเศ
 แล้วยักเอาพระกอนเพนงอนนอน
 นางม้ญวนญิมแจ่มส่วน
 โคมน่านนางม้ปรีคา

พระโคมตุงหรงแสนส่เนหา
 จันลิมตีเซตฎห้อยไพร
 ลิมสองบิคุมาเนนไญย

ลิมข่มส่นมกรวมไย

เมื่อนั้น

กรันหลบค้ำย่ำฟ้าเซาราศรี
แอบคูที่ประศุกดำทอง
คางเอียงอายชายจรีกกีรีฐา

เมื่อนั้น

หอกพระเนตรเห็นแจมจรร
เซ็นเจานั่งแหแหแดนสีนลา
จะชอยเซ็นส่ให้มิจิตรไชย

เมื่อนั้น

ค้ำยความรักร่ามจวนบัวเวีฐา
หังศรีนางทางดูขี้นั่งอาษ
หมี่โกซินหิงษาเป็นราศี

เมื่อนั้น

ถีนอมรักหานางหรวมไวย
สัพพอกเฐาเข้าชื้อ
พระหิรมณีแปริศา
พระบันห่มข่มโฌมกีนรี
ภวังภรอมลอมก่งคพระหรง์ญัก
ปางเขานเวคพรคันพระปาก
แตรสำรานบานพระไทยโบไสยา

เมื่อนั้น

แต่นั่งถอยถาญโคไชร

หลังส่นิจพีษไสมไนกีนรี

น้วนนางกีนราหังศรี

คะบึงเด้งภูมิแล้วโคลกคลา
แขนหังสองแนบส่นิจส่นเหา
จิงเสแสงเขามานังค้มคัน

ล่งคพระอุณรุทหรง์สัร

หรง์ทรจิงศรคัประภาคไป
เวนเพือบพิญจาปราไสย
ชอเซ็นออรระโทซินมา

กีนอนศรีนางส่นเหา

สุกซัคมันชาพระภูมิ
ยอกอรรอพิวาคบ่หังศรี
หังหานารีสำรานใจ

พระจักกรีผู้มีอชลาไสย

สำรานใจญุ่นแหนแดนสีลา
หังหานารีกัหันษา

คังโคปานฟากฟานโนส่ล็ก

หงหานารีเขามาหมัก

บางข่มอยชอยชกกีเรีย

พระภูวนาคบันห่มเป็นสุกซ่า

หมี่ชานีคทราหลับไป

พระเพชพิไซเป็นไวย

จุ่นโนไทเดียวลวงล่งเวลา

จึงปลุกชาวากันทั้งสี่
ข่อยจ้เกิดเพศไฟในเห็นว่ามี
หฤวาไปหลังด้วยกัณวี
หญิงคอยหญิงกำลังคล่าหลับ
ทั้งสี่เส้าส้อยล้อยห้อยจิตร
คางคั่นคางพ่ายนาคา

ครันคล้ายสงไสกไสก

จำเราจักกลับกลับคลาไชย
วางกลางคางออกจากโครหา
เป็นเหล่ามีชาครวันกำราม
จึงรีบรักคัลหางมากกลางซัด
รีบเดินในหญิงระวังคว
โคญืนเสียงโยหาเม็กลอง
จึงแจ้ง เทพทวงกล่อสักไกร
ไลนางก็ขอเอ่อระไท
สุกคิดจ้คิดตามพระจักถระรา
จำเราจักกลับกลับคลาไชย
แมนไม่พบไม่กลับไปหา
วางกลางหางสี่ครันหัดจิตร
หงงเส้าชามันเหล่นีถาย
โอพระจคมมิ่งมุงอุก เกก
คางร่าคางรองนารัพัน

มีคั่น

ครันคอยสงไสกไสก
จึงกริหาหัดกลับคืนไปกลับคล่า

เหนยคหีที่พระไลกัณวีรา
พืบปะอ้อสุราใจรานรืบ
ทั้งสี่ปรีกษากลางปราหรีบ
ใหม่เหมพระท่งพืบเส้าจ้มา
คางคักคางไหโหยห่า
โสกาสี่ลาบร่าโรย

ทั้งสี่ชวนกันหาชาใหม่
รุโรไทรุ่งนี้จึงติดตาม
หงงมือลอคลัดมาในปานาม
ทั้งสี่ครันประหวั่นถั่ว
พืบสัคว เสือครองสี่ญ้องหัว
เพ่ลามวูญเรียกสัลไกร
ทั้งสี่ เต็งกองหับใหญ่
วามักนี้ภูวในโลกคล่า
เหาะไปโยไทางเวหา
แต่ล่อนตาจันค่าเซาราศรี
พุ้งนี้จึงจ้ตามไปไนไพรศรี
ดูเข้าพุ้งหรี เป็นเรือนถ้าย
หญิงวีปัดกัไปกัวใจห้าย
คางพุ่มพ่ายโสกาจาบัน
โมรู เทกเป็นไฉนไนยไพรสัน
ภักกร์เลหังนั้นใหม่ส้มประคี่

ฝ่ายพระพี่เลี้ยงหงงสี่
จึงสั่งภักไญหีหังนั้น
พุ้งนี้จึง เทียวหา ไนยไพร สัร

สั่งหีบเด็กที่พัฒน์พลับ

มาจุกดาวมัลไป
ทรงนวมนางน้อยศรีสุคา
แต่พระองค์เสด็จไปย เทียวป่า
ใหม่ว้ายโสภโสภาสักนาที
นางอุษาจึงมีวาจา
อันซึ่งพระองค์เสด็จไปย
พระสังวาล์ เลจ เจกกราหรี
ดู เกิดเหตุเหตุไทยทีโนป่า
อึกเอ๋ยทำนไนยใจแจจ
พูดกันกลางกลางนางส้อลใจย

กวันคล้ายสงโสภา
อ่าลาอุษาเหว

เมื่อนั้น
ครันคั่นควนที่ตมาจกดาวคล้าย
กวันการจากภักภาคอุหอรไหว
สุดที่จ้คำมวังกายเนตุมัน

บัลลังก์
ขางเขาประคององนางกัลยา

เมื่อนั้น
ทั้งนางแก้วรัตนาทเหว
พร้อมฝูงอึ้งชายชว้า
ออกจากปรางแก้วแว้วไวย

กลับไปยยังสุวรรณ์พลับเวลา

ถึงนางอุษาส์เนหา
เจ้ารักษาทัเทกาเหว
นางกอยตาจันเฝ้าของศรี
สองเหวี่ครวนครวระกำใจย
แกเจ้าสอยสุคาสีโส
จ้เทียวประภาคไนยพันาวา
เมเนตึกที่พันันักมานักนา
ดูวาจเป็นประการโดย
วาส์เลจจระคั่นแห่งหนไหน
ครวนกรว้าไรโสกี

น่านนางส้อยสุคาโฉมสี
กลับมามีทองแก้วแพรวพราย

น่านนางอุษาโฉมฉาย
โฉมฉายอวอรกนกรัน
เจ้ายไปทุกเส้นโลมาขัน
แต่ครางครันครวนให้ไปมา

ฝ่ายพระพี่เลี้ยงช้ายชว้า
ขางขึ้นมากกราบทูพระภูมิ

ทหารท้าวไกรสุทเรื่องศรี
โกลแจจคตีกกลาโคล
คามส์เลจจดีตาหาธาใหม่
ถ่วงไปยปราสาทกัลญา

ครั้นถึงจึง เขาปราสาทไชย

สองกระต๊อกรับเดินคำเป็นมา
 จึงเสด็จขึ้นนั่ง เหนืออาสน์
 นางแก้วรัตนาทวี
 คำหยั่งลุ่มรุ่มกักร เขาจอมอึ้งค
 บางต้นแปรดแก่คั่นกัลยา
 อุทอรไหวหรวมไวสูงท้าวค
 เปนชายชาคโสภาหมักราตี
 เอาภารทองรองรับกุมาราค
 แล้วอุ้มอ่องคส่งนำในชั้นสุวรรณ
 แล้วอุ้มอ่องคว้างลงในตาคหอด
 มะโหรี่ปีกดองก่องสำเนียง
 มุกหม้อแกไขนางโฉมผู้
 นางโฉมฉายคอยกล้ายวันฉูา

เมื่อนั้น

เทพพระสุนีสาเทวี
 หงสองอ่องคเข็นข่มโซมนัก
 เลือกล้วนลูกผู้ที่มียศไกร
 แล้วสองกระต๊อ เขยข่มพระหลานชวน
 ครักคสังสีสะโภแล้วโคคลคลา

เมื่อนั้น

นางเขยชีกพิศวาทพระลูกชาย
 ยักให้ช้วนนมแล้วข่มชีก
 พรยัญปุรองไวคืบคิ

เทพนางในวงวิง เบนักหน้า

ถึงพระสุนีสาเทวี
 เคียงอ่องคเขี้ยวราชโฉมศรี
 สันทาสีไหพาทหม้อมา
 บางเขาทรงขางหลังทังซาหน้า
 ห่อไคถูกเวลาดานาคี
 กุมารกลาคจากหรวงนางโฉมสี
 เขาคีถือประโคมขึ้นนีนัน
 พระไอยคิไอยคากือรับชวน
 ยาคีวังรับชวนญกรอมเกวียง
 ประโคมคองแตรสังประคังเสียง
 ทำตามเยียงยางกระต๊อคสืบมา
 ไทหรวงผิงอ็อกคิหังหลังหน้า
 กราบบาคบค้อมาทันคิ

สองกระต๊อครู่วังเรืองศรี
 กอยกลายคิประชวนป่วนใจย
 สิงไหจักแหม่นนอยไดย
 ไหเสียงพระณ้อไทอนคาค
 จันพระสุริยันเคลือนคล้อยเวหาค
 กลับมาปราสาทพรณ้ราย

น่านนางอุษาโฉมฉาย
 คิงสายไนยนาเทวี
 สำนรายเจีครพิรมกระเสมศรี
 สำนรับคิถูกรักจักนัทราก

เมื่อนั้น

แจ่งวาทูชาภักถยา
จึงชวนฝูงสำเภาอั้งเภาค
นางเสกขย้างเบื่องจิวดี

กวันถึงจึงเขาไปว่าเภา

แล้วอุ่มอ้ง คฤมาราวีลาวัน
พิศหวังงามหวังอ้งคอร
ใหม่กลากเคลื่อนเมื่อนอ้งพระบิดา
เซยภอวางกอกจุมกักร
กอดประทับกัทร่วงนางโหมญึ่ง

เมื่อนั้น

จึงกรีกแกสีสุคาญร่วมใจ
ลงนางทางทรงได้กษากัน
สอมสอกลงอ้งคพระอุคา
กาพอเจ้ายังญ้อชูเซ็น
สงนางแกโหยหาอาวอน

เมื่อนั้น

กวันกัษกถายสางโสกโสก
แล้ววางอ้งกัลงเนือพระญี
แล้วดินลาจจากปราสาทจันนา

กวันถึงจึงเสด็จเขาไปทอง

ใหม่กลายนิกรีกถึงพระภูมิ

มาจกล่าวบักไป

โหมนางสีสุคาส์เนหา

แจกถอยคบุตรรอกอญีค
ญูรียากออกจากปราสาทสี
มาญึ่งที่ปราสาทแก้วแพรวพร

อังกนางอุชาสาวสัวรร

รับวันเซย์ช่มพีมุชา
อจิวชอนคัง เทบเลขา
กักรกายกาชามันเอออ้งค
นางรักคังหัดโหมนวลหัง
คังหังเกิดในกัทรหรามไว

นวลนางอุชาสีไสย

พาดโน้จะแจ่งข้าวพระจักกระรา
ถางแสนโสกสันต์หยอยหา
โหวาแกวก่าพรพรพระบิคร
ส่วนวานเรินค้วยนุกรส์โมเฟอร์
สัทอนกัอนล่าวโม่มประคิ

นวลนางสีสุคามารุศรี

เทวีเซย์ช่มนุมารา
โหมครู้อาลานางอุชา
หาสาแวกถอมจิวดี

สื่อถัดเหือแทนทองกระเสมสื่อ

ทุกยามคราตรีทิวาวัน

ถึงเฒ่มุกญวนไอส์วรรค

อยู่เอียนเป็นสุขทุกคืนวัน
 หวังอู่สุราประดาชาคราเสด็จอร
 หงท้าวพรภูสามันเหล่นี้นาย

วันหนึ่งจึงอ่องโทษมุค

แค้นรักกรากจากกันคนานมา
 ย่ำเหยียบจำญจวีรดี
 คำมรืกลางทางส่เคจจกลาไกล

ครันเตียงจึงประเนนป่ที่เรศ

แล้วทรวาจรช้อดาฝ่าหูลี

เมื่อนั้น

ไคฟ้งไกร่คหูนลา
 จึงศรัทวาชอบแล้วพระลุดรัก
 ยาชานักจ้งเร้งกลับจ้วรดี
 ไหลลลาถแก่อว้อสุรยักห้งหลาย
 จ้งเรื่องถู่หส์ที่สีกเคไชไซ

เมื่อนั้น

กุมเกลารับหลกรพระช้อลมาล
 กราบลา มารดาแล้วจ้วรดี
 ฌ็ลลองอ่องลห้งงามระร่ามคา
 แล้วจับกลองค้มอง เพ็ชอัยเส็กคา
 ออกมายังหนาพระโรงทอง
 เราจ้ไปยั้งกรุงฉ่ร่งกา
 สั้งเสจรแล้วเสศจจจ้วรดี
 ส่าแดงถู่หาผ้าไผน

ปราษส่จากโรคันถันค้ร้าย
 ปราศจากภูกรอนเง้งหลาย
 แสนส่บายห้งกรุงรัตน

ไท่ชุกคึกถึงพีนางอุษา
 ไหมแจจวาจเป็นประการโดย
 ไปยเฝ้าฟ้งรายคิเป็นไฉน
 ไปยั้งปราสาทไชยรลณี

พระช้อลก็เกิดเกลดเกลี
 ไปเยียนเพ็ยั้งกรุงฉ่ร่งกา

น่านนางอ้อสุรสีเนหา
 จ้ไปยั้งฉ่ร่งกาทานี
 ไคบ่บักถลระช้อตฤเทเรื่องศรี
 จ้งไปคีมาคิยามิไทย
 ไกรคิกร้ายอยาไหว้อค้อโดย
 อันค้ร้ายสึงไคญาพะการ

ถ่มมุคปรีเปรมกระเสมสาร
 แสนส่ามราหะพ็รึมเปรมปรา
 มาเขาที่สะตั้งห้งงญา
 ห้งม้หากกรรเจียคฤน่่นทอง
 กงงห้งสิ่งหะราชฉ่ากผ่ยง
 จ้งตั้งสองเสนาบุรคักคิ
 ทารอญรักษาบุรีสือ
 ออกจากที่ทองพระโรงไชย
 โจนขึ้นเม้มพาหาซาไม้

หฤาเกิดเช่นเป็นบุตรระการโค

เมื่อนั้น

จึงกราบทูลนางโง่กร้าน
จิกหึงตัวชาผู้รอนบาท
ทรงประช่าชั้นเขากรุงไกร
ทูนกลางทางคูเหินกุมาร
กุมารามบุตรารองไกรนั้น

เมื่อนั้น

โคฟงอังก์ระอุบุชา
นางจึงออกเอื้อนระโศกครัก
ซัดเนตรคล้อกลองของไย

เมื่อนั้น

แห่องค์พระเป็นางเทวี
โหประลาดหว่ากวีภวันจิตร
เอณโหล่นเฝ้าพระพิชา
แหนจมีเบญเป็นเบบหมัน
จึงกุมเกล้าทูนงามไปทิว โดย
ดูชาบุลลตามเล็งกุมาร
นอง เหน่นึกแค้นแห่งลงมา

เมื่อนั้น

โคฟงอังก์ระอุบุชาไทย
จึงครักเลากวามไปยันทึ
บอกสีวาจไปส่วอเทวา
นี้ส่เกล้าไปโลกักถึงปี

พื่อจึงเลาไปยโแจงการ

ฝายอังก์ห่มมุกโคฟงงสาร
อันราชดาตมางเมืองเวียงไชย
อีกยาสีวงสาน้อยใหญ่
ส่วนรานใจยุสีนทุกสิ่งอัน
ขุนมารจึงถามนางจอมขวัญ
ทรวงโถมยิววิรรย้ออาคา

โถมนางดูษาส่นเฝ้า
ทูนถามกุมาราสลัดใจ
โถมแกกักรักปลอกยกไมโค
ทรมวไวยกทรงโสกี

จึงอังก์ห่มมุกยักศรี

โสกีโหล่นอกวิธนา
ซึ่งคิดส่งไสยเบบยักหนา
ทูนถามกุมารามารว่าไร
กุมกับซึ่งคิดส่งไส
เป็นนโณนนี้พระพระพิชา
เป็นโหรเข้าว่ามาจิงโทยห้า
จึงกรักแจงทีจาโเขาใจ

น้วนนางดูษาสะน้อยโ
ทรมวไวยค้อยคล้ายวิธนา
เก็บทรสีบุญรุทญเซตญ
สักเจตรทีวาจกลับภัน
เห็นเมื่อกทีประภาศไนโพรสร

กุมารนิบุตรที่ร่วมชีวิต

เมื่อนั้น

ใจแจ่มแจ้งคำพิยา
จึงโอบอุ้มเอาล่องดูมารา
จู่ดูไหนก็เสียดวงงามวิไล
ซ่มกลางทางดูบุบงกักร
ประคองกลางทางดูพระพิยา
โหมพิบโหมกลับมานบุรี
อันพระอุธรุหฤทีไกร

เมื่อนั้น

ใจหึงอันอุธาบุรคถิ
จึงศรัททาวิแล้วพระนองรัก
ไมเวียที่ที่รักร่วมชีวิตา
เขาไปขแม่ม่มพระหะวีวัง
เขาจึงไปส่วลลิตีไชย

เมื่อนั้น

อวลาทีนางบ่งกราน

ครันถึงยังทองพระโรงรัก

กุมเกลากกราบงามดั่งสามที

เมื่อนั้น

ครันเห็นท่มุคเขามา
ดูราท่มุคขุนมาน
ทั้งภรรยานาสกษฎาทุกขไโพ

เลากลางแจมจรรก่อโสกา

จึงอ้งท่มุคยักษา

อสูราแสนเสาสื่อลใจย
พิจักกกรโสภามองไสย
งามประไพโคลกัทพระจักกระรา
สุดรักถึงพิพิของยักษา
ดูซาจื่อตามเสด็จไป
พระพิยาทุกท่นหม่นไม
ไกรจะห้าโคโคเทมโหมมิ

โหมนางดูษามารขริ

แก้วค้อยคล้ายวินญา
เจ้าดวงจักพิพิสเนหา
เหมือรเพนญุลานญาเทิดดวงใจย
เข็นพรอ้งศกกลับมาดูซาโค
อันคำร้ายถึงโคยาพะราน

ท่มุคขุนมิโรซาหาร

ขุนมารก็ออกจากปร่างมณี

เขาเฝ้าจอมกระตักเรื่องสื่อ

อสูริค้อยพิงพระบันชา

หารทาวไกรสุคนาตา

พระผานฟ้าจึงรักประกาศไปย
ยังค้อยสามรานด่าฉไน
ประชาราวเวียงไชยค้อยชินบาร

หุระไรอยที่เจ้ามานี้
 ตาเกิด เหตุเพศไทยในเมืองมาร

เมื่อนั้น

จึงหุระ ส่นองมันธาระภูมี
 อึ่งปริงประชาชากรามส์คอร
 คุ้มยเลขะพร เลขเลข
 ซึ่งขามาจากนิกกะเรศ
 จึงมาหังครั้งนีกิหาร้าย

เมื่อนั้น

โคหังห่มมุขานไซ

มีรามวางบุรียราชดาร
 เจาจ้งแจงการ ไปยบัคนี้

ห่มมุขสีที่สักยักสี

อันไทยโกไม่มีจะภาทา
 เปนสุกส์ตรดาวอนถันนำ
 โรคาไมอาจโลกกล้าย
 โคทราบเหตุวาระ ะดูนุรห้าย
 จัซ้อไควยบังคัมไปตามไทย

พานทาวโกรสุคเปนไยบ

ภูวไเนจิงมีวาจา

จบ

ประวัติการศึกษา

- ผู้วิจัย : นางสาวสุนันทา มิตรงาม
- การศึกษา : ปี 2523 ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปี 2526 เข้าศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาจารึกภาษาไทย
ภาควิชาภาษาตะวันออก บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
- การทำงาน : ปัจจุบันรับราชการ ณ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ